NHLRP National Home Language Reading Programme

Thulaganyo ya go Ruta

SEPEDI

LELEME LA GAE

KOTARA YA 1 & 2

MPHATO WA 3

basic education
Department: Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL EDUCATION COLLABORATION TRUST

ETDP SETA

2030 NDP

Read to Lead
A Reading Nation is a Leading Nation

SACE

Thulaganyo ya Go Ruta

MPHATO WA 3 | KOTARA YA 1 & 2

SEPEDI

NHLRP | National Home Language Reading Programme

Copyright © 2026 National Educational Collaboration Trust (NECT)

This work is licensed under a Creative Commons Attribution–NonCommercial–NoDerivatives 4.0 International License (CC BY-NC-ND 4.0).

Additional permissions beyond the scope of this license may be available. For further information, please contact the publisher at **materials@nect.org.za**.

First edition, 2026

NHLRP | National Home Language Reading Programme

KOTARA YA 1
THULAGANYO YA GO RUTA

Go Theeletša le go Bolela: Tsebiša Tabakgolo

NAKO: 15 ya metsotso

DIDIRIŠWA: Diswantšho le dilo tša nnete tša go bontšha tabakgolo

Puku ya Motheo

1. **Bontšha tabakgolo ye e beakantšwego: Re tšea leeto**
2. **Botšiša dipotšišo tša boleta go tsošološa tsebo ya barutwana ya bo ka morago.**
   - Ke mehuta efe ya dinamelwa yeo re ka e šomišago go tšea leeto?
   - Na o ka rata go ya mošola wa mawatle ka sekepe goba ka sefofane? Ka lebaka la eng?
   - Na o ka rata go sepela sebakabakeng ka letšatši le lengwe? Hlalosa lebaka?
3. **Thala mmepe wa monagano o šomiša dipotšišo le dikarabo tša barutwana.**
4. **Ngwala ka dikarabo tša gago moo mmepeng wa monagano go oketša tsebo ya barutwana.**
5. **Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 2.**
6. **Botša barutwana gore ba tsepelele polelotlaleletšo ya morero.**
   a. Balela polelotlaleletšo godimo.
   b. Laela barutwana go bala le wena goba go boeletša ka morago ga gago: Lesogana leo le sa etego le tšea kgaetšedi.
7. **Ahlaahla polelotlaleletšo le barutwana.**
   a. Botšiša: Naa o ka mpotša gore se se ra go reng? / Naa o ka kgona go bona karabo
   b. Hlohleletša barutwana go abelana dikgopolo tša bona.
   c. Hlalosa tlhaloso goba o fe karabo ka tsela ye e latelago: Ge motho a sa ithute gore a phele a tswakana le batho ba bangwe, o tla no šalela morago ka dilo ka moka.

Ditumatlhaka: Šomiša mokgwa wo e sego wa semmušo go lekola temogo ya medumo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Tekolo

1. **Eba le Puku ya Kelo yeo e loketšego go ngwala dintlha ka ga barutwana ka o tee ka o tee.**
2. **Šomiša khoutu ye bonolo go rekhota tshepedišo ya barutwana, mohlala:**

1 = ga a kgone
2 = o a kgona
3 = o kgona kudu

3. **Dudiša barutwana go goga šedi ya bona.**
   a. Laetša barutwana go phaphathela mantšu (ka dinoko).
   b. Diriša mehuta ya dijo bjalo ka mehlala, bjk.: di-tlo-o; swi-ki-ri; na-ma.
4. **Dikologa le phapoši gomme o botšiše morutwana o mongwe le o mongwe go:**
   a. Phaphathela leina le bjk.: Ka-ra-bo
   b. Bolela modumo wa mathomo wa leina la bona, bjk.: Karabo e thoma ka /k/
   c. Laetša barutwana se gomme ka morago o thome ka barutwana bao ba nago le bokgoni kudu.
5. **Dintlha tša Maemo a Thuto:**

1 = Morutwana o nyaka thušo go phetha mešomo ye ka bobedi.
2 = Morutwana o phetha mošomo o tee ka boyena.
3 = Morutwana o phetha mešomo ka bobedi ka boyena.

Mongwalo: Ka mokgwa wo e sego wa semmušo lekola sebopego sa tlhaka ya mongwalo wa go swaragana

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Tekolo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go šobagantšha pampiri gomme ra boa ra e phutholla.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Kgopela barutwana go ngwala ditlhaka tša alfabete ka ditlhaka tše nnyane tša mongwalo wa go swaragana.**
   a. Botša barutwana fela gore ba ngwale ditlhaka tše nnyane tša mongwalo wa go swaragana tšeo ba di tsebago.
   b. Ge barutwana ba ngwala, sepelasepela le go ela hloko sebopego sa ditlhaka tša morutwana yo mongwe le yo mongwe, lebelo la go ngwala, bogolo bja ditlhaka, bj.bj.
   c. Ela hloko barutwana bao ba thatafalelwago ke go bopa ditlhaka, mmogo le lebaka leo le dirago gore ba thatafalelwe.
   Gape ela hloko barutwana bao ba sa tsebego dialfabete.

Go Bala ka go Abelana: Tsebiša kanegelo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, Letlakala la matseno 1

1. **Tsebiša kanegelo.**
   a. Bolela o re: Beke ye re tlo bala kanegelo ya hlogo ye, Leeto le legolo la Shamiso.
   b. Bolela o re: Kanegelong ye Shamiso, ngwanenyana yo moswa wa Zimbabwe le lapa la gagwe ba ya leetong la go ya Zimbabwe. Ge ba le tseleng ya go etela lapa la bona, ba ema maropeng a Great Zimbabwe, moo ba ithutago ka botlalo ka bohwa bja bona le setšo.
   c. Botšiša: Naa go na le se o se tsebago mabapi le se?
   d. Ka boripana laetša barutwana diswantšho ka kanegelong.
2. **Aga tsebo ya barutwana ya bokamorago.**
   a. Abelana le go hlaloša Tshedimošo ya Bokamorago ya kanegelo.
   b. Laetša barutwana moo kanegelo e diragetšego o šomiša mmepe wa Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Botšiša: Naa o na le potšišo mabapi le kanegelo?
3. **Hlalosa leano la kwešišo.**
   a. Bolela o re, beke ye re tlile go ithuta ka ga: Diragatša kakanyo.
   b. Hlalosetša barutwana leano leo.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Tlhahlo ya mphato ka moka

NAKO: 30 ya metsotso

DIDIRIŠWA: Puku ya Motheo

Dipuku tša barutwana tša go ngwalela

Diphentshele tša barutwana

- Šomiša nako ye go ruta barutwana ka ga mananeo a tlwaelo le ditlhahlo tša BSH.
- Ge dilo tše di dirwa ka maleba, go tla ba bonolo go šomana le BSH.

Ditokišetšo

1. Mathomong a nako ya BSH, hlaola le go tlwaetša balebeledi go aba:
   - Dipuku tša Motheo
   - Dipuku tša barutwana tša go ngwalela
2. Hlahla barutwana go bula Dipuku tša Motheo le dipuku tša go ngwalela letlakaleng leo le swanetšego.
3. Hlalosa gore go tloga Bekeng ya 2, ka nako ya BSH barutwana ba tla šoma ka bobedi go feleletša mešomo ya bona ya Puku ya Motheo.

Go bala ka bobedi

1. Botša barutwana gore go thoma ka beke ya 2, ba tlo thoma go šoma le bagwera ba bonago feleletša mešomo.
2. Diriša barutwana mešomo ya go itlwaetša letšatšing leo.
3. Ba thuše go hlaola mošomo o mongwe le o mongwe le go kwešiša seo se swanetšego go dirwa.

Thoma ditlhahlo tša BSH

1. Hlahla barutwana ka sete ya ditlhahlo tšeo di go šomelago le seemo sa gago.
2. Tše di swanetše go akaretša ditlhahlo tša go swana le:
   a. Šiedišanang ka go bala le go theeletša ge o šoma le mogwera wa gago.
   b. Šomiša lentšu la tlase/ la fasana / ka sehebehebe.
   c. Iketle gomme o thuše mogwera wa gago.
   d. Se emišetše letsogo la gago godimo goba go tshwenya morutiši ge a a theeleditše go bala.
   e. Ge e ba o nyaka go ya boithomelo, šomiša karata ya tumelelo ya go ya ntlwaneng.
   f. Ge o palelwa, tšwelapele go dira mošongwana o mongwe. Kgopela morutiši go go thuša ge a na le nako.

Go phetha thuto

1. Hlahla barutwana gore ba tswalela Dipuku tša bona tša Motheo le dipuku tša go ngwalela.
2. Hlahla balebeledi gore ba kgoboketše dipuku ka pela le ka setu gomme ba di bušetše šelefong ya tšona.
3. Leboga barutwana ka maitapišo a bona, ba bontšhe dilo di se kae tšeo ba di dirilego gabotse.

Dira gore mananeo a tlwaelo le ditlhahlo e be karolo ya phaposi

1. Gore BSH e tšwelele, barutwana ba swanetše go tseba se se nyakegago go bona le ka moo ba swanetšego go itshwara ka gona.

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Go ruta tlotlontšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tlotlontšu dikarata-kgadima, diswantšho, dilo

Puku ya Motheo

1. **Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 2.
   b. Bala goba o boeletše polelotlaleletšo gape.
   c. Laetša barutwana lenaneo la tlotlontšu la tabakgolo.
   d. Hlalosa gore mantšu a a tla re thuša go kwešiša le gona go bolela mabapi le tabakgolo.
   e. Ba balele lenaneo leo la mantšu.
2. **Diriša ŠDHB go ruta tlotlontšu.**
   a. Ruta mantšu a tlotlontšu ao a latelago:
      - leeto: Go ya lefelong ka koloi, ka pese, ka terene goba ka sefofane.
      - Zimbabwe: Naga ya ka borwa bja Afrika, ka leboa la Afrika Borwa.
      - Kanegelong ye Shamiso, ngwanenyana yo moswa wa Zimbabwe le lapa la gagwe ba ya leetong la go ya Zimbabwe. Ge ba le tseleng ya go etela lapa la bona, ba ema maropeng a Great Zimbabwe, moo ba ithutago ka botlalo ka bohwa bja bona le setšo.
      - badimo: Batho ba ba hlokagetšego ba lapa la geno, go swana le borakgolokhukhu.
      - bogologolo: Kgale kudu, go tloga kgale (go swana le meago ya kgale goba dikanegelo).
3. **Diriša maano a ŠDHB ao a loketšego lentšu le lengwe le le lengwe:**
   Š: Šupa seswantšho goba selo
   D: Diragatša lentšu leo
   H: Botša barutwana tlhaloso ya lentšu leo
   B: Bolela lentšu leo lefokong

Ditumatlhaka: Medumo ye e boeleditšwego yeo e rutwago mo Mphatong wa 1 le wa 2

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Tekolo

Sete e feletšego ya Dikarata tša Medumo

1. **Dudiša barutwana khapeteng goba lebatong ka pele ga gago.**
   a. Botša barutwana gore ba theeletše leina la bona.
   b. Ge o bitša leina la morutwana, ba swanetše go bala modumo mo karateng ya medumo yeo o e emišetšago godimo.
   c. Dira se ka lebelo. Dira gore e kwagale bjalo ka papadi ya go thabiša eupša ela hloko barutwana bao ba thatafalelwago.
   d. Ge morutwana a dira phošo, 'theeletša ka kelohloko' gomme o bolele modumo gape.

Mongwalo: Ka mokgwa wo e sego wa semmušo lekola sebopego sa tlhaka ya mongwalo wa go swaragana

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Tekolo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go itiriša o kare re raloka piano.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Kgopela barutwana go ngwala ditlhaka tša alfabete ka ditlhaka tše kgolo tša mongwalo wa go swaragana.**
   a. Botša barutwana fela gore ba ngwale ditlhaka tše kgolo tša mongwalo wa go swaragana tšeo ba di tsebago.
   b. Ge barutwana ba ngwala, sepelasepela le go ela hloko sebopego sa ditlhaka tša morutwana yo mongwe le yo mongwe, lebelo la go ngwala, bogolo bja ditlhaka, bj.bj.
   c. Ela hloko barutwana bao ba thatafalelwago ke go bopa ditlhaka, mmogo le lebaka leo le dirago gore ba thatafalelwe.
   d. Gape ela hloko barutwana bao ba sa tsebego dialfabete.

Go Bala ka go Abelana: Dira Pele ga go Bala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 3

1. **Lokiša barutwana go mošomo wa Pele wa go Bala.**
   a. Bitša barutwana ba dule mmeteng goba lebatong.
   b. Dula ka pele ga barutwana o swere Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Netefatša gore barutwana ka moka ba kgona go bona puku yeo.
   d. Gopotša barutwana ka maitshwaro ao o a nyakago ka nako ya Go bala ka go abelana, bjk. go dula ka go fera seseka; matsogo a lena a dule diropeng; theeletšang ka hlokomelo; le kwe ge le bitšwa; le emiše matsogo ge le botšiša.
2. **Dira Pele ga go Bala ka tsela ye e latelago:**
   a. Bolela hlogo ya kanegelo: Leeto le legolo la Shamiso.
   b. Hlalosa mabokgoni a go akanya. Bolela o re: Ge re akanya re šomiša hlogo le diswantšho go leka go bona gore a e kaba kanegelo e mabapi le eng.
   c. Laetša barutwana diswantšho letlakaleng le lengwe le le lengwe.
   d. Botšiša: Naa e kaba go direga eng mo?
   e. Botšiša: Ke eng seo se go naganantšhago gore diswantšho tše di ka ba di sepelelana?

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Tlhahlo ya mphato ka moka

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša barutwana tša go ngwalela

Diphentshele tša barutwana

- Šomiša nako ye go ruta barutwana ka ga mananeo a tlwaelo le ditlhahlo tša BSH.
- Ge dilo tše di dirwa ka maleba, go tla ba bonolo go šomana le BSH.

Ditokišetšo

1. Mathomong a nako ya BSH, hlaola le go tlwaetša balebeledi go aba:
   - Dipuku tša Motheo
   - Dipuku tša barutwana tša go ngwalela
2. Hlahla barutwana go bula Dipuku tša Motheo le dipuku tša go ngwalela letlakaleng leo le swanetšego.
3. Hlalosa gore go tloga Bekeng ya 2, ka nako ya BSH barutwana ba tla šoma ka bobedi go feleletša mešomo ya bona ya Puku ya Motheo.

Go bala ka bobedi

1. Botša barutwana gore go thoma ka beke ya 2, ba tlo thjoma go šoma le bagwera ba bonago feleletša mešomo.
2. Diriša barutwana mešomo ya go itlwaetša letšatšing leo.
3. Ba thuše go hlaola mošomo o mongwe le o mongwe le go kwešiša seo se swanetšego go dirwa.

Thoma ditlhahlo tša BSH

1. Hlahla barutwana ka sete ya ditlhahlo tšeo di go šomelago le seemo sa gago.
2. Tše di swanetše go akaretša ditlhahlo tša go swana le:
   a. Šiedišanang ka go bala le go theeletša ge o šoma le mogwera wa gago.
   b. Šomiša lentšu la tlase/ la fasana / ka sehebehebe.
   c. Iketle gomme o thuše mogwera wa gago.
   d. Se emišetše letsogo la gago godimo goba go tshwenya morutiši ge a a theeleditše go bala.
   e. Ge e ba o nyaka go ya boithomelo, šomiša karata ya tumelelo ya go ya ntlwaneng.
   f. Ge o palelwa, tšwelapele go dira mošongwana o mongwe Kgopela morutiši go go thuša ge a na le nako.

Go phetha thuto

1. Hlahla barutwana gore ba tswalela Dipuku tša bona tša Motheo le dipuku tša go ngwalela.
2. Hlahla balebeledi gore ba kgoboketše dipuku ka pela le ka setu gomme ba di bušetše šelefong ya tšona.
3. Leboga barutwana ka maitapišo a bona, ba bontšhe dilo di se kae tšeo ba di dirilego gabotse.

Dira gore mananeo a tlwaelo le ditlhahlo e be karolo ya phapoši

1. Gore BSH e tšwelele, barutwana ba swanetše go tseba se se nyakegago go bona le ka moo ba swanetšego go itshwara ka gona.

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Ruta tlotlontšu o ahlaahle seswantšho sa morero

NAKO: 15 ya metsotso

DIDIRIŠWA: Tlotlontšu dikarata-kgadima, diswantšho, dilo

Puku ya Motheo

1. **Diriša ŠDHB go ruta tlotlontšu.**
   a. Ruta mantšu a tlotlontšu ao a latelago:
      - leeto: Go tloga lefelong le lengwe go ya go le lengwe.
      - suthukheisi: Mokotla o mogolo wo o o dirišago go rwala diaparo le dilo ge o eya leeto.
      - paka: Go phutha diaparo le dithoto ka mokotleng ge o eya leetong.
      - pakolla: Go ntšha diaparo le dithoto ka mokotleng ge o fihla lefelong goba ge o boa lapeng.
      - thekethe: Tokomane ya maeto ye e go dumelelang go namela pese, terene goba sefofane.
   b. Diriša maano a ŠDHB ao a loketšego lentšu le lengwe le le lengwe.
2. **Aga tsebo ya barutwana ya bokamorago.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 4.
   b. Botša barutwana ditaba tše di latelago mabapi le seswantšho:
      - Batho ba tšea maeto go hlahloba mafelo a maswa, go bona mekgwa e fapanego ya bophelo, go ba le maitemogelo a monate, go ikhutša le go ithuta gore ba gole bjalo ka batho.
      - Lebaka le lengwe leo batho ba sepelago ka lona ke go itemogela ditšo tše di fapanego. Go na le maleme a fetago 7 000 ao a bolelwago lefaseng. Polelo ye nngwe le ye nngwe ke karolo ya setšo sa moswananoši.
      - Diphoofolo le tšona di a sepela! Diphoofolo tše dingwe, go swana le dinonyana le maruarua, di sepela dikhilomithara tše dikete ngwaga o mongwe le o mongwe go hwetša dijo, balekane goba boemo bjo borutho bja leratadima.
3. **Ahlaahlang seswantšho seo.**
   a. Šomiša dipotšišo tše di latelago go ahlaahla seswantšho ka tsela ye e latelago:
      - Botšiša potšišo ya pele.
      - Laela barutwana go ahlaahla dipotšišo le bagwera ba bona.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.
      - Aga tsebo ya barutwana ya morago ka go phošolla go se kwešišege le gona go abelana ditaba tša malebana le thutokgolo.
      - Boeletša tshepedišo ye ka dipotšišo ka moka.
4. **Dipotšišo:**
   a. Naa o kile wa sepela wa ya lefelong le leswa? O ile kae?
   b. O ka rata go sepela wa ya dithabeng goba lewatleng? Ka lebaka la eng?
   c. Na o nagana gore go tšea maeto go a thabiša? Ke ka lebaka la eng go le bjalo/ go se bjalo?

Ditumatlhaka: Taelo ya go ngwala - Mantšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Tekolo

1. **Dudiša barutwana ka dipuku tša bona tša go ngwalela, dipene le dirula.**
   a. Botša barutwana gore ba ngwale hlogo ye, 'Taelo ya go ngwala' gomme ba ngwale dinomoro 1–10 ka thoko ga letlakala.
   b. Bolela mantšu a lesome a a latelago gore barutwana ba a ngwale kgauswi le dinomoro 1–10: tshelela, latswa, tšhelete, bjang, setlwa, thubega, khuru, ntlaba, meletša, hlagola
2. **Botša barutwana gore ba šomiše phentshele ya mmala go phošolla mošomo wa bona.**
   a. Ngwala mantšu a lesome letlapeng.
   b. Ge o ngwala bolela lentšu le lengwe le lengwe ka modumo.
   c. Botša barutwana go dira sediko go diphošo tša bona ka phentshele ya mmala.
   d. Botša barutwana gore ba ngwale gape diphošo tša bona ka nepagalo.
3. **Ela hloko mathata a barutwana**

Mongwalo: Ka mokgwa wo e sego wa semmušo lekola lebelo la mongwalo, tsepamišo le maatla a go tšwela pele

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Tekolo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go šišinya diatla.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Ngwala mafoko a a latelago letlapeng:** *Leina la ka ke _____. Ke na le mengwaga ye ____.*
   a. Laela barutwana go kopiša le go feleletša mafoko ao a lego dipukung tša bona tša go ngwalela.
   b. Se se latelago, botša barutwana gore o nyaka go bona gore ba ka ngwala mafoko a nepagetšego ga kae ka metsotso ye mehlano.
   c. Botša barutwana gore ba thome go ngwala gomme ba se kgaotše go fihlela o bolela bjalo.
3. **Lekola lebelo la mongwalo, tsepamišo le maatla a go tšwela pele.**
   a. Ge barutwana ba ngwala, sepelasepela gomme o ele hloko barutwana bao ba nago le bothata bja go tsepelela mo go ngwaleng goba maatla a go tšwela pele – bao ba swanelwago ke go ikhutša makgetlo a mantši.
   b. Ka morago ga metsotso ye 5, 'bolela o re 'kgaotša'.
   c. Kgopela barutwana go balela gore ke ga kae mo ba kgonnego go ngwala mantšu a mabedi.
   d. Hlohleletša barutwana – ba botše gore ngwageng wo, ka moka ba tla ba bangwadi ba go ngwala ka lebelo, le ka nepagalo.

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Mathomo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 3

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Mathomo.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: Leeto le legolo la Shamiso.
   d. Bolela o re: Kanegelong ye Shamiso, ngwanenyana yo moswa wa Zimbabwe le lapa la gagwe ba ya leetong la go ya Zimbabwe. Ge ba le tseleng ya go etela lapa la bona, ba ema maropeng a Great Zimbabwe, moo ba ithutago ka botlalo ka bohwa bja bona le setšo.
2. **Dira Go Bala la Mathomo ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Laetša barutwana diswantšho.
   c. Moo go nyakegago, ema o be o hlalosetše barutwana.
   d. Šupa tlotlontšu ya mantšu bjalo ka ge a tšwelela.
   e. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 1 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 go phapoši ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.
   f. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Diragatša kakanyo.
      - Kgopela barutwana: Ke phopholetšo efe ye botse yeo re ka e dirago ka se yeo mongwadi a sego a re botša yona? O ka phopholetša eng ka dikgopolo / maikutlo a moanegwa?

Go Ngwala: Tsebiša le go Itlwaetša DPM

NAKO:
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. **Tsebiša nepišo ya DMP (Dibopego le Melawana ya tšhomišo ya Polelo).**
   a. Bolela o re: Beke ye re ya go nepišiša: Go šomiša madiri (mantšu a tiro) ka nako ye e tlago go ngwala ka selo seo se sego sa direga.
   b. Ngwala lefoko letlapeng: Ke tlo ya leeto la go ya maikhutšong.
   c. Hlalosa DMP ka maemo a kamano: Mantšu a 'ke tla tšea leeto'ke madiri ka mo lefokong Lentšu le 'tla', le re botša ka tiro yeo e diregago labakeng le le tlago.
2. **Itlwaetše DMP le barutwana.**
   a. Ngwala letlapeng: Ke ya lebenkeleng.
   b. Kgopela barutwana: Naa re fetoša lentšu le bjang go 'le tlago'?
   c. Akanya dikgopolo le barutwana: Fetolela lefoko le go lebaka le tlago. (Ke tla ya lebenkeleng.)
3. **Efa barutwana nako ya go itlwaetša DMP ka bobona.**
   a. Ngwala letlapeng:
      - Ke ithutela tlhahlobo ya ka.
      - Ke raloka le bagwera ba ka.
      - Ke ya maikhutšong.
   b. Hlalosetša barutwana: Fetolela mafoko a go lebaka le letlago.
   c. Efa barutwana metsotso e se kae go feleletša mošomo.
4. **Hllokomela kwešišo ya barutwana.**
   a. Bitša barutwana go kgobokana ka moka.
   b. Bitša barutwana ka go fapafapana go tla go abelena ka dikarabo tša bona.
   c. Šupa se: Lentšu le 'tla' ka lefokong le lengwe le le lengwe le laetša
   d. lebaka le le tlago.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Go šoma ka dihlopha

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša barutwana tša go ngwalela

Diphentshele tša barutwana

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

- Šomiša nako ye go ruta barutwana ka ga mananeo a tlwaelo le ditlhahlo tša BSH.
- Ge dilo tše di dirwa ka maleba, go tla ba bonolo go šomana le BSH.

Ditokišetšo

1. Latela mokgwa wa ka mehla wa gago wa go dudiša barutwana ka bobedi ka Puku tša motheo le dipuku tša bona tša go ngwalela.
2. Botša barutwana gore o tlo ba bontšha gore ba dira eng ge o bitša sehlopha go tla go bala.

Dihlopha tša go bala

1. Netefatša gore o rulagantše barutwana ka dihlopha tša bokgoni bjo bo swanago go BSH.
2. Botša barutwana leina la sehlopha sa bona. Ela hloko: Barutwana ga ba gapeletšege go dula ka dihlopheng tšeo.
3. Netefatša gore barutwana ba tseba leina la dihlopha tša bona, ralokang dipapadi go tiiša se. Mohlala, botša barutwana ka sehlopheng sa Pitsi go ema, botša barutwana ka moka ba sehlopha sa Tau go bea matsogo a bona dihlogong bj.bj.

Go bitša sehlopha go tla go bala

1. Gopotša barutwana gore sekgoba sa BSH se kae.
2. Gopotša barutwana go tla le puku tša Motheo tša go bala ge ba e tla go bala.
3. Gopotša barutwana ka ditlhahlo: ge o ba bitša, ba tle lefelong ka pejane le ka setu, ba seke ba šitiša ba bangwe.
4. Bitša sehlopha go dula ka lefelong la go bala.
5. Netefatša gore ba na le Puku tša bona tša motheo.
6. Hlalosa gore ge o feditše mešomo ya Dipuku tša Motheo tša letšatši, o tlo theeletša barutwana ba bala go tšwa dipukung tše dingwe (Dipuku tša go Bala tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni).
7. Itlwaetše go fa dipadi tša maleba gomme o kgopele barutwana go phutholla letlakala le le itšego.
8. Sa go latela, itlwaetše go kgoboketša dipadigoba go di fa barutwana gore ba ye le tšona gae. (Se se tla tšwa go morutiši goba pholisi ya sekolo).
9. E re phapoši ka moka e ba fe ditshwaotshwao ka ga tiragatšo tša bona.
10. Boeletša le sehlopha se se latelago.
11. Dira se ka dihlopha tše mmalwa ka moo o ka kgonago ka gare ga nako.

Go phetha thuto

1. Hlahla barutwana gore ba tswalela Dipuku tša bona tša Motheo le dipuku tša go ngwalela.
2. Hlahla balebeledi gore ba kgoboketše dipuku ka pela le ka setu gomme ba di bušetše šelefong ya tšona.
3. Leboga barutwana ka maitapišo a bona, ba bontšhe dilo di se kae tšeo ba di dirilego gabotse.

Dira gore mananeo a tlwaelo le ditlhahlo e be karolo ya phapoši

1. Gore BSH e tšwelele, barutwana ba swanetše go tseba se se nyakegago go bona le ka moo ba swanetšego go itshwara ka gona.

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Ditumatlhaka: Taelo ya go ngwala - Mafoko

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Tekolo

1. **Dudiša barutwana ka dipuku tša bona tša go ngwalela, dipene le dirula.**
   a. Botša barutwana gore ba ngwale hlogo ye, 'Taelo ya go ngwala'.
   b. Bitša mafoko a a latelago gore barutwana ba a ngwale:
      - Di fepa meloko le baagišane ka moka.
      - Ge ba fetša ba ntlogela ke lla.
2. **Botša barutwana gore ba šomiše phentshele ya mmala go phošolla mošomo wa bona.**
   a. Ngwala mantšu a mabedi letlapeng.
   b. Ge o ngwala bolela lentšu le lengwe le lengwe ka modumo.
   c. Šupa maswaodikga ao a šomišitšwego.
   d. Botša barutwana go dira sediko go diphošo tša bona ka phentshele ya mmala.
   e. Botša barutwana gore ba ngwale gape diphošo tša bona ka nepagalo.
3. **Ela hloko mathata a barutwana.**

Mongwalo: Ka mokgwa wo e sego wa semmušo lekola boleng bja mongwalo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Tekolo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go šišinya diatla.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Ngwala mafoko a a latelago letlapeng:**
   Dilo tšeo ke di ratago
   Ke rata go raloka _____.
   Ke rata go ja _____.
   a. Laela barutwana go kopiša le go feleletša mafoko ao a lego dipukung tša bona tša go ngwalela.
   b. Botša barutwana gore ba šomiše mongwalo wa bona wa diatla e ka ba wa go swaragana goba wa kgatišo wo o hlwekilego, ka bothakga.
3. **Lekola boleng bja mongwalo wa barutwana.**
   a. Ge barutwana ba ngwala, sepelasepela le go ela hloko barutwana bao ba thatafalelwago ke go ngwala ka bothakga.
   b. Efa thekgo mabapi le go dula gabotse, go swara pene gabotse le kgatelelo ya go ngwala.
   c. Hlohleletša barutwana – ba botše gore ngwaga wo, ka moka ba tla ba bangwadi ba go ngwala ka bothakga.

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Bobedi

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 3

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Bobedi.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: Leeto le legolo la Shamiso
   d. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Diragatša kakanyo
      - E re, gopola, re boletše ka se maabane, ge ke go botšiša: Ke phopholetšo efe ye botse yeo re ka e dirago ka se yeo mongwadi a sego a re botša yona? O ka phopholetša eng ka dikgopolo / maikutlo a moanegwa?.
2. **Dira Go Bala la Bobedi ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Bontšha barutwana seswantšho.
   c. Šomiša mehlala yeo e lego letlakaleng la matseno go bontšha ka mohlala leano la kwešišo.
   d. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 2 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 go phaposi ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.

Go Ngwala: Morutiši o laetša peakanyo

NAKO:
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go ngwala

1. **Tsebiša direrwa tša Mongwalo.**
   a. E re, leboong le re tla ngwala ka: Lefelo leo o tlago go le etela ka letšatši le lengwe.
2. **Hlalosa karabo ya gago ya mošomo wa go ngwalwa ka molomo pele ba ka ngwala šomiša foreime ya go ngwala.**
   a. Bolela o re: Ka letšatši le lengwe, ke nyaka go tšea leeto la go ya...
3. **Laetša thulaganyo ya mošomo wa go ngwala letlapeng.**
   a. Thala ka pejana seswantšho sa go laetša: Lefelo leo o tšeago leeto go lona.
   b. Šomiša mmepe wa monagano go rulaganya kanegelo ya gago:
      - Naa nka ya kae?
      - Naa nka ya le mang?
      - Naa ke ile go sepela le mang?
      - Ke tla dira eng?
      - Ke eng seo ke tlgo se bona?
      - Naa ke tlo ikwa bjang?
4. **Dira gore barutwana ba nagane.**
   a. Bolela o re: Gosasa le tla rulaganya mošomo wa lena wa go ngwala. Etlang le dikgopolo tša lena gosasa.

Foreime ya go ngwala:

Ka letšatši le lengwe, ke nyaka go tšea leeto la go ya...
Ke tla ya moo le...
Re tla sepela ka...
Ke tla fihla moo, Ke tla...
Ke tla bona...
Ke tla ikwa...

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Go šoma ka dihlopha

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša barutwana tša go ngwalela

Diphentshele tša barutwana

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

- Šomiša nako ye go ruta barutwana ka ga mananeo a tlwaelo le ditlhahlo tša BSH.
- Ge dilo tše di dirwa ka maleba, go tla ba bonolo go šomana le BSH.

Ditokišetšo

1. Latela mokgwa wa ka mehla wa gago wa go dudiša barutwana ka bobedi ka Puku tša motheo le dipuku tša bona tša go ngwalela.
2. Botša barutwana gore o tlo ba bontšha gore ba dira eng ge o bitša sehlopha go tla go bala.

Dihlopha tša go bala

1. Netefatša gore o rulagantše barutwana ka dihlopha tša bokgoni bjo bo swanago go BSH.
2. Botša barutwana leina la sehlopha sa bona. Ela hloko: Barutwana ga ba gapeletšege go dula ka dihlopheng tšeo.
3. Netefatša gore barutwana ba tseba leina la dihlopha tša bona, ralokang dipapadi go tiiša se. Mohlala, botša barutwana ka sehlopheng sa Pitsi go ema, botša barutwana ka moka ba sehlopha sa Tau go bea matsogo a bona dihlogong bj.bj.

Go bitša sehlopha go tla go bala

1. Gopotša barutwana gore sekgoba sa BSH se kae.
2. Gopotša barutwana go tla le puku tša Motheo tša go bala ge ba e tla go bala.
3. Gopotša barutwana ka ditlhahlo: ge o ba bitša, ba tle lefelong ka pejane le ka setu, ba seke ba šitiša ba bangwe.
4. Bitša sehlopha go dula ka lefelong la go bala.
5. Netefatša gore ba na le Dipuku tša bona tša motheo.
6. Hlalosa gore ge o feditše mešomo ya Dipuku tša Motheo tša letšatši, o tlo theeletša barutwana ba bala go tšwa dipukung tše dingwe (Dipuku tša go Bala tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni).
7. Itlwaetše go fa dipadi tša maleba gomme o kgopele barutwana go phutholla letlakala le le itšego.
8. Sa go latela, itlwaetše go kgoboketša dipadigoba go di fa barutwana gore ba ye le tšona gae. (Se se tla tšwa go morutiši goba pholisi ya sekolo).
9. E re phaposi ka moka e ba fe ditshwaotshwao ka ga tiragatšo tša bona.
10. Boeletša le sehlopha se se latelago.
11. Dira se ka dihlopha tše mmalwa ka moo o ka kgonago ka gare ga nako.

Go phetha thuto

1. Hlahla barutwana gore ba tswalela Dipuku tša bona tša Motheo le dipuku tša go ngwalela.
2. Hlahla balebeledi gore ba kgoboketše dipuku ka pela le ka setu gomme ba di bušetše šelefong ya tšona.
3. Leboga barutwana ka maitapišo a bona, ba bontšhe dilo di se kae tšeo ba di dirilego gabotse.

Dira gore mananeo a tlwaelo le ditlhahlo e be karolo ya phapoši

1. Gore BSH e tšwelele, barutwana ba swanetše go tseba se se nyakegago go bona le ka moo ba swanetšego go itshwara ka gona.

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Ahlaahla kanegelo ya go abelana go bala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ahlaahla foreime:

Kanegelo e bolela ka...

Ke e rata ge e...

Ke ithutile gore...

1. **Lokiša barutwana ka hlahlo ya sehlopha.**
   a. Beakanya barutwana ka dihlopha tša 4.
   b. Efa sehlopha se sengwe le se sengwe 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
   c. Bolela o re: O tlo bolela fela ge o swere 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
2. **Dirang dipotšišo tša hlatlho.**
   a. Gopotša barutwana ka go abelena ka dikanegelo tša go bala tša beke yeo.
   b. Ngwala foreime ya hlatlho letlapeng.
   c. Bala o be o hlalose potšišo ye ngwe le ye ngwe (lefoko le thomang karabo).
   d. Botša barutwana gore sehlopha se sengwe le se sengwe se tla fiwa moleko gomme o mongwe le o mongwe wa sehlopha o swanetše go fiwa sebaka sa go araba potšišo.
   e. Ba hlohleletše go nagana ka dikarabo tše di fapanego.
3. **Laela barutwana go thoma ka dikahlatlho tša bona.**
   a. Laela barutwana bao ba swerego mahlaka a go bolela/maswika go thoma.
   b. Sepelasepela moo phapošing gomme o ba fe thekgo moo e nyakegago.
   c. Ka metsotswana e se kae ya go šala, bitša sehlopha go tla go abelana dikarabo tša bona.
4. **Boitokišo bja barutwana**
   a. Hlaola barutwana ba 3–4 go dira Mošomo wa bomolomo ka Mošupologo.
   b. Botša barutwana bao seo ba swanetšego go se lokiša ka Mošupologo. (Bona Lenaneothuto la GTB la Mošupologo)

Ditumatlhaka: Ka tsela ye sego ya semmušo lekola go ngwala mantšu ka go šomiša medumo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Tekolo

1. **Dudiša barutwana ka dipuku tša bona tša go ngwalela, dipene le dirula.**
   a. Botša barutwana gore ba ngwale hlogo ye, 'Tšohle ka nna'.
   b. Ngwala mantšu a a latelago a lefoko le thomang karabo letlapeng:
      Tšohle ka nna
      Leina laka ke...
      Ke dula le...
      Bakgotse ba ka ke bo...
      Ke rata go...
      A ke rate go...
      Lenaneo la ka la TV leo ke le ratago kudu ke...
      Ke rata se ka lebaka la...
2. **Botša barutwana go kopiša le go feleletša mafoko.**
   a. Botša barutwana gore ba šome ka bobona.
   b. Ba botše gore ba ngwale mantšu ka fao a kwagalago ka gona – ga go na taba ge ba dira diphošo.
3. **Ela hloko tsebo ya barutwana ya medumo le boitshepo.**
   a. Ke barutwana bafe bao ba fetšago mafoko ka boitshepo?
   b. Ke barutwana bafe bao ba šomišago tsebo ya bona ya medumo go ngwala mantšu a mantši ka nepagalo?
   c. Ke barutwana bafe bao ba thatafalelwago ke go ngwala mantšu?

Go Bala ka go Abelana: Dira ka Morago ga go Bala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 3

1. **Lokišetša barutwana ka Morago ga go Bala.**
   a. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: Leeto le legolo la Shamiso
   b. Hlalosa mošomo. Bolela o re: Lehono re ya go thala le go ngwala ka karolo yeo re e ratago kudu ya kanegelo.
2. **Laetša mošomo ka tsela ye:**
   a. Tswalela mahlo gomme o itire o kare o a nagana.
   b. Bula maahlo a gago gomme o re: Karolo ya ka ye ke e ratago ya kanegelo ke ge...
   c. Leka gore o se kgethe karolo ya kanegelo ye e lego molaleng moo mohlaleng wa gago.
   d. Thala seswantšho letlapeng ka bonakwana. Ge o dutše o se thala, hlalosa gore ke eng seo o se thalago.
   e. Ngwala mafoko a 1–2 ka ga sethalwa sa gago: Ke ratile...
3. **Laela barutwana go feleletša mošomo.**
   a. Botša barutwana go tswalela mahlo a bona gomme ba nagane ka karolo ya kanegelo yeo ba e ratago kudu.
   b. Bolela o re: Nagana ka kgopolo ya gago, o se kopiše mošomo wa ka.
   c. Sa go latela, botša barutwana go bula mahlo a bona gomme ba ahlaahle dikarabo le bagwera ba bona.
   d. Ka morago ga moo, laela barutwana go thala karolo yeo ya kanegelo ka dipukung tša bona.
   e. Thuša barutwana go ngwala mafoko a 1–2 go sethalwa sa bona.
4. **Dumelela barutwana go abelana mešomo ya bona.**
   a. Efa barutwana metsotswana go laetša mešomo ya bona go bagwera ba bona.
   b. Bitša barutwana go abelana mešomo ya bona le phapoši.

Go Ngwala: Leano la barutwana

NAKO:
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go ngwala

1. **Gopotša barutwana ka sererwa sa go ngwala.**
   a. E re, leboong le re tla ngwala ka: Lefelo leo o tlago go le etela ka letšatši le lengwe.
2. **Laela barutwana go nagana ka dikarabo tša bona tša sererwa sa mongwalo.**
   a. Bolela o re: Bjale naganang ka fao le tlago araba sererwa sa mongwalo.
   b. Laela barutwana go abelana dikgopolo tša bona le bagwera.
   c. Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona le phapopši.
3. **Laela barutwana go rulaganya go tla go ngwala ka dipukung tša bona tša go ngwalela.**
   a. Bolela o re: Bjalo šomiša mmepe wa monagano go rekhota dikgopolo tša gago gomme o rulaganye mošomo wa go ngwala.
4. **Sepelasepela ka moo phapošing gomme o thuše barutwana ka o tee ka o tee ka thulaganyo tša bona.**
   a. Bolela o re: Nke le mpotšeng ka dikgopolo tša lena.
   b. Thuša barutwana bao ba palelwago go feleletša mmepe wa bona wa monagano.

Foreime ya go ngwala:

Ka letšatši le lengwe, ke nyaka go tšea leeto la go ya...
Ke tla ya moo le...
Re tla sepela ka...
Ke tla fihla moo, Ke tla...
Ke tla bona...
Ke tla ikwa...

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Go šoma ka dihlopha

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša barutwana tša go ngwalela

Diphentshele tša barutwana

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

- Šomiša nako ye go ruta barutwana ka ga mananeo a tlwaelo le ditlhahlo tša BSH.
- Ge dilo tše di dirwa ka maleba, go tla ba bonolo go šomana le BSH.

Ditokišetšo

1. Latela mokgwa wa ka mehla wa gago wa go dudiša barutwana ka bobedi ka Puku tša motheo le dipuku tša bona tša go ngwalela.
2. Botša barutwana gore o tlo ba bontšha gore ba dira eng ge o bitša sehlopha go tla go bala.

Dihlopha tša go bala

1. Netefatša gore o rulagantše barutwana ka dihlopha tša bokgoni bjo bo swanago go BSH.
2. Botša barutwana leina la sehlopha sa bona. Ela hloko: Barutwana ga ba gapeletšege go dula ka dihlopheng tšeo.
3. Netefatša gore barutwana ba tseba leina la dihlopha tša bona, ralokang dipapadi go tiiša se. Mohlala, botša barutwana ka sehlopheng sa Pitsi go ema, botša barutwana ka moka ba sehlopha sa Tau go bea matsogo a bona dihlogong bj.bj.

Go bitša sehlopha go tla go bala

1. Gopotša barutwana gore sekgoba sa BSH se kae.
2. Gopotša barutwana go tla le puku tša Motheo tša go bala ge ba e tla go bala.
3. Gopotša barutwana ka ditlhahlo: ge o ba bitša, ba tle lefelong ka pejane le ka setu, ba seke ba šitiša ba bangwe.
4. Bitša sehlopha go dula ka lefelong la go bala.
5. Netefatša gore ba na le Dipuku tša bona tša motheo.
6. Hlalosa gore ge o feditše mešomo ya Dipuku tša Motheo tša letšatši, o tlo theeletša barutwana ba bala go tšwa dipukung tše dingwe (Dipuku tša go Bala tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni).
7. Itlwaetše go fa dipadi tša maleba gomme o kgopele barutwana go phutholla letlakala le le itšego.
8. Sa go latela, itlwaetše go kgoboketša dipadigoba go di fa barutwana gore ba ye le tšona gae. (Se se tla tšwa go morutiši goba pholisi ya sekolo).
9. E re phaposi ka moka e ba fe ditshwaotshwao ka ga tiragatšo tša bona.
10. Boeletša le sehlopha se se latelago.
11. Dira se ka dihlopha tše mmalwa ka moo o ka kgonago ka gare ga nako.

Go phetha thuto

1. Hlahla barutwana gore ba tswalela Dipuku tša bona tša Motheo le dipuku tša go ngwalela.
2. Hlahla balebeledi gore ba kgoboketše dipuku ka pela le ka setu gomme ba di bušetše šelefong ya tšona.
3. Leboga barutwana ka maitapišo a bona, ba bontšhe dilo di se kae tšeo ba di dirilego gabotse.

Dira gore mananeo a tlwaelo le ditlhahlo e be karolo ya phapoši

1. Gore BSH e tšwelele, barutwana ba swanetše go tseba se se nyakegago go bona le ka moo ba swanetšego go itshwara ka gona.

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Bomolomo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. **Dudiša barutwana go lebelela bao ba tsenago le bona ka phapošing ge ba tšweletša ditlhagišo tša bomolomo.**
2. **Gopotša barutwana ka mošomo wo o latelago: Go laetša le go bolela**
   a. Emišetša godimo seswantšho goba selo so o se tlišitšego go tla go re bontšha.
   b. Re botše ka seswantšho goba selo. Bolela o re:
      - Lehono ke tlile go le botša ka...
      - Ke... (bogolo, mmala, boima, sebopego, le tše dingwe)
      - E šomišwa go...
      - Ke se rata ka lebaka la gore...
   c. Ke moka botšiša barutwana: Naa go sa na le dipotšišo?
   d. Ge e ba o mongwe o na le potšišo leka ka bokgoni bja gago go e araba.
3. **Gopotša barutwana ka mabokgoni a go fa polelo:**
   a. Ge o ba hlahla, gopola go:
      - Swara seswantšho goba selo ka tsela yeo e tlago bonwa ke bohle
      - Bolela mafoko a gago go ya ka tatelano ya maleba
      - Bolela dilo gatee fela – se ipoeletše
      - Bolelela godimo ka lentšu la go tlhaka
4. **Bitša barutwana ba o ba kgethilego go tla go fa polelo ka go šielana.**
   a. Aga tshepo ya barutwana ka go ba leboga nako le nako ge ba seno fa polelo le gona go ba fa dipoelo tša maleba.
   b. Mafelelong a thuto, efa sehlopha ditshwaotshwao tše dingwe tša kakaretšo go kaonafatša ditlhagišo tša bona. Mohlala: Ke ile ka katana le go kwa ba bangwe ba lena. Ke kgopela le bolele ka mantšu a kwagalago – re nyaka go kwa seo le lekago go se bolela.

Ditumatlhaka: Boeletša medumo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:

Dikarata tša Medumo: aa, w

Puku ya Motheo

1. **Boeletša modumo 1:** *aa*
   a. Bolela modumo woo x3.
   b. Laetša barutwana Karata ya Modumo gomme o bale modumo x3.
   c. Botša barutwana go theeletša gomme ba boeletše modumo.
   d. Botša barutwana gore ba bolele mantšu ao a thomago ka goba a šomišago modumo woo.
2. **Boeletša modumo 2:** *w*
   a. Bolela modumo woo x3.
   b. Laetša barutwana Karata ya Modumo gomme o bale modumo x3.
   c. Botša barutwana go theeletša gomme ba boeletše modumo.
   d. Botša barutwana gore ba bolele mantšu ao a thomago ka goba a šomišago modumo woo.
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Mošupologo.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 9.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Ruta go bopa tlhaka e nnyane ya mongwalo wa motšeketlo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go itiriša o kare re raloka piano.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Laetša barutwana mokgwa wo ba ka bopago:** *k*
   a. Furalela barutwana.
   b. Laela barutwana ba go ngwala ka nngele go bea dihlogo tša bona godimo ga teseke.
   c. Šomiša letsogo la gago la go ja go dira tlhaka: *k*
   d. Laela barutwana ba go ngwala ka la go ja go dira tlhaka le wena.
   e. Boeletša le barutwana ba la nngele.
3. **Laela barutwana go ikgopotša ka go dira:** *k*
   a. Bolela o re: Dira tlhaka yeo ka mokokotlong wa mogwera, tesekeng le santeng.
4. **Laela barutwana go ikgopotša go ngwala:** *k*
   a. Bolela o re: Ngwala tlhaka ye ka pukung ya gago makga a mararo x3.
   b. Sepelasepela ka phapošing go lekola gore barutwana ba dirile bjang tlhaka tša bona.

Go Bala ka go Abelana: Tsebiša kanegelo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo,
Letlakala la matseno 15

1. **Tsebiša kanegelo.**
   a. Bolela o re: Beke ye re tlo bala kanegelo ya hlogo ye: Maeto a Reabetšwe.
   b. Bolela o re: Reabetšwe le tatagwe ba badile puku ya bokgobapuku yeo e nago le leina le le rego 'The New Seven Wonders of the World'. Ka go lebelela diswantšho le go bala ka mafelo a a šupago a kgahlišago, Reabetšwe le tatagwe ba ikwa eka ba sepetše lefaseng ka bophara.
   c. Ka boripana laetša barutwana diswantšho ka kanegelong.
2. **Aga tsebo ya barutwana ya bokamorago.**
   a. Abelana le go hlaloša Tshedimošo ya Bokamorago ya kanegelo.
   b. Laetša barutwana moo kanegelo e diragetšego o šomiša mmepe wa Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Botšiša: Naa o na le potšišo mabapi le kanegelo?
3. **Hlalosa leano la kwešišo.**
   a. Bolela o re, beke ye re tlile go ithuta ka ga: Go hwetša le go gopola dintlha.
   b. Hlalosetša barutwana leano leo.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 1&2

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 9.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 1 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 1 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 2.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Go ruta tlotlontšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tlotlontšu dikarata-kgadima, diswantšho, dilo

Puku ya Motheo

1. **Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 2.
   b. Bala goba o boeletše polelotlaleletšo gape.
   c. Laetša barutwana lenaneo la tlotlontšu la tabakgolo.
   d. Hlalosa gore mantšu a a tla re thuša go kwešiša le gona go bolela mabapi le tabakgolo.
   e. Ba balele lenaneo leo la mantšu.
2. **Diriša ŠDHB go ruta tlotlontšu.**
   a. Ruta mantšu a tlotlontšu ao a latelago:
      - polelwana: sekafoko ka fase ga seswantšho leo le re botšago seo seswantšho se se bontšhago.
      - etela: Go ya go motho goba legae la gagwe nakwana.
      - tlhaloso: Mantšu ao a re botšago ge ikwa bjang. ore selo se sengwe se bjang, se kwagala bjang, goba gore se ikwa ka tsela efe.
      - manaba: Batho goba dihlopha tšeo di lego kgahlanong le yo mongwe le yo mongwe gomme di lwantšhana.
      - Mohlomphegi: Mohuta wa moetapele, bjalo ka kgoši.
3. **Diriša maano a ŠDHB ao a loketšego lentšu le lengwe le le lengwe:**
   Š: Šupa seswantšho goba selo
   D: Diragatša lentšu leo
   H: Botša barutwana tlhaloso ya lentšu leo
   B: Bolela lentšu leo lefokong

Ditumatlhaka: Boeletša medumo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:

Dikarata tša Medumo: ph, p

Puku ya Motheo

1. **Boeletša modumo 1:** *ph*
   a. Bolela modumo woo x3.
   b. Laetša barutwana Karata ya Modumo gomme o bale modumo x3.
   c. Botša barutwana go theeletša gomme ba boeletše modumo.
   d. Botša barutwana gore ba bolele mantšu ao a thomago ka goba a šomišago modumo woo.
2. **Boeletša modumo 2:** *ph*
   a. Bolela modumo woo x3.
   b. Laetša barutwana Karata ya Modumo gomme o bale modumo x3.
   c. Botša barutwana go theeletša gomme ba boeletše modumo.
   d. Botša barutwana gore ba bolele mantšu ao a thomago ka goba a šomišago modumo woo.
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labobedi.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 10.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Ruta go bopa tlhaka e kgolo ya mongwalo wa motšeketlo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go šišinya diatla.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Laetša barutwana mokgwa wo ba ka bopago:** K
   a. Furalela barutwana.
   b. Laela barutwana ba go ngwala ka nngele go bea dihlogo tša bona godimo ga teseke.
   c. Šomiša letsogo la gago la go ja go dira tlhaka, K
   d. Laela barutwana ba go ngwala ka la go ja go dira tlhaka le wena.
   e. Boeletša le barutwana ba la nngele.
3. **Laela barutwana go ikgopotša ka go dira:** K
   - Bolela o re: Dira tlhaka yeo ka mokokotlong wa mogwera, tesekeng le santeng.
4. **Laela barutwana go ikgopotša go ngwala:** K
   a. Bolela o re: Ngwala tlhaka ye ka pukung ya gago makga a mararo x3.
   b. Sepelasepela ka phapošing go lekola gore barutwana ba dirile bjang tlhaka tša bona.

Go Bala ka go Abelana: Dira Pele ga go Bala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 17

1. **Lokiša barutwana go mošomo wa Pele wa go Bala.**
   a. Bitša barutwana ba dule mmeteng goba lebatong.
   b. Dula ka pele ga barutwana o swere Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Netefatša gore barutwana ka moka ba kgona go bona puku yeo.
   d. Gopotša barutwana ka maitshwaro ao o a nyakago ka nako ya Go bala ka go abelana bjk. go dula ka go fera seseka; matsogo a lena a dule diropeng; theeletšang ka hlokomelo; le kwe ge le bitšwa; le emiše matsogo ge le botšiša.
2. **Dira Pele ga go Bala ka tsela ye e latelago:**
   a. Bolela hlogo ya kanegelo: Maeto a Reabetšwe
   b. Hlalosa mabokgoni a go akanya. Bolela o re: Ge re akanya re šomiša hlogo le diswantšho go leka go bona gore a e kaba kanegelo e mabapi le eng.
   c. Laetša barutwana diswantšho letlakaleng le lengwe le le lengwe.
   d. Botšiša: Naa e kaba go direga eng mo?
   e. Botšiša: Ke eng seo se go naganantšhago gore diswantšho tše di ka ba di sepelelana?

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 3&4

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 10.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 3 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 3 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 4.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Dikanegelo tša Boitlhamelo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

1. **Lokiša barutwana go anega dikanegelo tša boitlhamelo.**
   a. Beakanya barutwana ka dihlopha tša 4.
   b. Botša barutwana go bula Dipuku tša motheo tša go Bala letlakala 11.
2. **Laela barutwana go lebelela seswantšho.**
   a. Botšiša: Naa o bona eng mo seswantšhong?
3. **Botša barutwana gore yo mongwe le yo mongwe o swanetše go hlama kanegelokopana ka ga seswantšho.**
4. **Botša barutwana ka fao ba ka beakanyago kanegelo ya bona. Bolela o re:**
   a. Efa moanegwa o mongwe le o mongwe kanegelong ya gago leina.
   b. Bolela gore kanegelo e direga kae.
   c. Kanegelo ya gago e swanetše go ba le mathomo, bogare le mafelelo.
   d. Seswantšho se se bontšha fela karolo ya kanegelo ya gago.
      - Seswantšho se ka laetša mathomo a kanegelo ya gago.
      - Seswantšho se ka laetša bogare bja kanegelo ya gago.
      - Seswantšho se ka laetša mafelelo a kanegelo ya gago.
   e. O ka thoma kanegelo ya gago ka gore:
      - ____ o be a sa kgone go leta...
      - ____ o be a le tseleng...
5. **Laela barutwana go feleletša mošomo.**
   a. Efa barutwana metsotso ye mmalwa ya go nagana ka kanegelo ya bona ka setu.
   b. Go tloga moo, laela barutwana go šiedišana ka go anegela sehlopha sa bona kanegelo. O ka rata go šomiša lehlaka la go bolela/leswika ge ba dira seo.
   c. Ge barutwana ba bolela, sepelasepela gomme o theeletše.
6. **Ruma thuto ka tsela ye e latelago:**
   a. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go abelana kanegelo ya gagwe le phaposi goba o botšiše barutwana ba 1–2 dipotšišo ka ga dikanegelo tša sehlopha sa bona.
      - Botšiša: Naa kanegelo ya X e be e le mabapi le eng?
      - Botšiša: Naa ke eng seo o se ratilego mabapi le kanegelo ya X?
   b. Efa phaposi ditshwaotshwao tše dingwe tša kakaretšo go kaonafatša dikanegelo tša bona.
      Mohlala: Gantši mathomong a kanegelo re bolela gore kanegelo e direga kae, le gore baanegwa ke bomang. Nakong ye e tlago, leka go akaretša tshedimošo ye dikanegelong tša lena.

Ditumatlhaka: Boeletša thuto ya go hlakantšha medumo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

1. **Boeletša medumo ye e tswakilwego:** *m+p+sh*
   a. Ngwala ditumammogo tše pedi tše di aroganego letlapeng.
   b. Kgopela morutwana gore a bale modumo wo mongwe le wo mongwe gomme a kopanye medumo.
   c. Botša barutwana go bolela lentšu le le thomago ka goba le šomiša modumo wo o kopantšhitšwego.
2. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Laboraro.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 12.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Itlwaetše mongwalo wa mothikito

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go huna menwana ya rena ka ntle le ka gare.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Bontšha ka mohlala ka moo o ka ngwalago mantšu a a latelago ka mongwalo wa motšeketlo:** *Kuki, kuka*
   Ge o dutše o ngwala, hlaloša ntlha ye o thomago ka yona, tlhahlo le go kopana magareng ga ditlhaka.
   a. Ge o dutše o ngwala, hlaloša moo o thomago gona, tsela ye mangwalo a sepago ka yona le kamoo mangwalo a kgokaganago ka gona.
   b. Sepelasepela gomme o lekole ka moo morutwana yo mongwe le yo mongwe a bopilego tlhaka tša gagwe ka gona, a di kopanyago le sekgoba sa go di aroganya.

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Mathomo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 15

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Mathomo.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: Maeto a Reabetšwe
   d. Bolela o re: Reabetšwe le tatagwe ba badile puku ya bokgobapuku yeo e nago le leina le le rego 'The New Seven Wonders of the World'. Ka go lebelela diswantšho le go bala ka mafelo a a šupago a kgahlišago, Reabetšwe le tatagwe ba ikwa eka ba sepetše lefaseng ka bophara.
   e. Botšiša: Naa go na le se o se tsebago mabapi le se?
2. **Dira Go Bala la Mathomo ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Laetša barutwana diswantšho.
   c. Moo go nyakegago, ema o be o hlalosetše barutwana.
   d. Šupa tlotlontšu ya mantšu bjalo ka ge a tšwelela.
   e. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 1 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 go phaposi ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.
   f. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Go hwetša le go gopola dintlha
      - Kgopela barutwana: Dikanegelo tše dingwe di na le dintlha tše dintši. Naa o leka bjang go di gopola?

Go Ngwala: Morutiši o laetša sengwalwakakanywa

NAKO:
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go ngwala

1. **Tsebiša gape sererwa sa mongwalo le dinyakwa tša ona.**
   a. E re, leboong le re tla ngwala ka: Lefelo leo o tlago go le etela ka letšatši le lengwe.
   b. Hlalosa dinyakwa tša mošomo:
      - Mohuta: Kanegelo ya motho ka nnoši / kanegelo ya bophelo bja ka
      - Mafoko / Ditemana: Ngwala temana ya tekano ya mafoko a tshela.
      - DMP: Ngwala ka lebaka le le tlago.
2. **Laetša mošomo letlapeng.**
   a. Gopotša barutwana ka dikgopolo tša gago go tšwa mmepeng wa monagano.
   b. Bontšha barutwana gore go feleletšwa bjang foreime ya mongwalo o šomiša go rulaganya.
3. **Laela barutwana go thoma go ngwala ka dipukung tša bona.**
   - Bolela o re: Bjalo šomišang go rulaganya go tlaleletša foreime ya lena ya mongwalo.
4. **Sepelasepela ka phapošing gomme o thuše barutwana ka o tee ka o tee go thoma go ngwala.**
   a. Bolela o re: A re lebeleleng mmepe wa gago wa monagano gomme re o šomiše go thoma go ngwala.
   b. Thuša barutwana bao ba palelwago go šomiša foreime ya mongwalo.

Foreime ya go ngwala:

Ka letšatši le lengwe, ke nyaka go tšea leeto la go ya...
Ke tla ya moo le...
Re tla sepela ka...
Ge ke tla fihla moo, ke tla...
Ke tla bona...
Ke tla ikwa...

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 5&6

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 12.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 5 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 5 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 6.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Ditumatlhaka: Itlwaetše go kopantšha le go kgaogantšha medumo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

1. **Thala tafola gomme o ngwale medumo ye e latelago ka go yona:** *tšh, tlh, ph, p, m, psh, u, m, i, l, e, š*
   a. Šupa modumo wo mongwe le wo mongwe mo tafoleng gomme o bolele modumo wo.
   b. Šupa modumo wo mongwe le wo mongwe mo tafoleng gomme kgopele barutwana ba fapafapanego gore ba e bale.
2. **Bontšha ka mohlala ka fao lentšu le bopiwago ka gona.**
   a. Nagana ka lentšu leo o ka le bopago ka medumo ye e tšwago tafoleng.
   b. Šupa modumo wa mathomo, o bolele modumo wo gomme o o ngwale letlapeng.
   c. Boeletša se go medumo ka moka ya lentšu le.
   d. Sepetša monwana wa gago ka fase ga lentšu gomme o kopanye medumo mmogo gore o kgone go bala lentšu.
3. **Bitša barutwana ka o tee ka o tee go bopa mantšu.**
   a. Bitša barutwana ba 2–3 go tlo bopa mantšu gomme ba šomiše mokgwa wo o swanago.
   b. Phošolla barutwana ge ba dira diphošo dife goba dife.
4. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labone.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 13.
   b. Bala sengwalwa ka go hlaboša. Botša barutwana gore ba go šale morago ka go bala ka dipukung tša bona ge ntše o bala.
   c. Bala sengwalwa gape, mo nakong ye, barutwana ba swanetše go bala le wena.
   d. Bontšha mohlala ka moo o ka phethago kwešišo ya sengwalwa ye e ngwadilwego letlapeng.
   e. Bontšha ka mohlala ka fao o ka phethagatšago mošomo wa popegopolelo letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Itlwaetše mongwalo wa mothikito

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go šišinya diatla.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Bontšha ka mohlala ka moo o ka ngwalago mafoko a a latelago ka mongwalo wa mothikito:** *Dudu o kuka Fifi.*
   a. Ge o dutše o ngwala, hlaloša ntlha ye o thomago ka yona, tlhahlo le go kopana magareng ga ditlhaka.
   b. Laela barutwana gore ba ngwale mafoko ka mongwalo wa mothikito ka dipukung tša bona tša go ngwalela.
   c. Sepelasepela gomme o lekole ka moo morutwana yo mongwe le yo mongwe a bopilego tlhaka tša gagwe ka gona, a di kopanyago le sekgoba sa go di aroganya.

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Bobedi

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 17

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Bobedi.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: Maeto a Reabetšwe
   d. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Go hwetša le go gopola dintlha
      - E re, gopola, re boletše ka se maabane, ge ke go botšiša: Dikanegelo tše dingwe di na le dintlha tše dintši. Naa o leka bjang go di gopola?
2. **Dira Go Bala la Bobedi ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Bontšha barutwana seswantšho.
   c. Šomiša mehlala yeo e lego letlakaleng la matseno go bontšha ka mohlala leano la kwešišo.
   d. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 2 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 go phaposi ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.

Go Ngwala: Sengwalwakakanywa sa barutwana

NAKO:
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go ngwala

1. **Gopotša barutwana ka ga mošomo wa go ngwala le dinyakwa tša gona.**
   a. Bolela o re, lehono re tlo feleletša go ngwala: Lefelo leo o tlago go le etela ka letšatši le lengwe.
2. **Laela barutwana go tšwelapele go ngwala ka dipukung tša bona.**
3. **Fapantšha.**
   a. Sepelasepela ka phapošing gomme o thuše barutwana bao ba palelwago ke go feleletša foreime ya go ngwala.
   b. Efa barutwana bao ba lego pele mošomo wa bonakwanana: Ngwala lefoko le le ngwe go mongwalo wa gago.
4. **Ba fe mošomo wa gae bjalo ka ge go nyakega.**
   a. Hlalosa gore barutwana ba swanetše go feleletša sengwalwakakanywa sa bona sa mošomo wa gae ge e ba ga se ba fetše.

Foreime ya go ngwala:

Ka letšatši le lengwe, ke nyaka go tšea leeto la go ya...
Ke tla ya moo le...
Re tla sepela ka...
Ke tla fihla moo, Ke tla...
Ke tla bona...
Ke tla ikwa...

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 7&8

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 13.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 7 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 7 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 8.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Ahlaahla kanegelo ya go abelana go bala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ahlaahla foreime:

Kgopolokgolo ya kanegelo ye e be e le...

Ke ratile moanegwa... ka lebaka la gore...

Ke ithutile gore...

Ke nagana gore e be e fošagetše / e nepagetše ge... ka lebaka la gore...

1. **Lokiša barutwana ka hlahlo ya sehlopha.**
   a. Beakanya barutwana ka dihlopha tša 4.
   b. Efa sehlopha se sengwe le se sengwe 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
   c. Bolela o re: O tlo bolela fela ge o swere 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
2. **Dirang dipotšišo tša hlatlho.**
   a. Gopotša barutwana ka go abelena ka dikanegelo tša go bala tša beke yeo.
   b. Ngwala foreime ya hlatlho letlapeng.
   c. Bala o be o hlalose potšišo ye ngwe le ye ngwe (lefoko le thomang karabo).
   d. Botša barutwana gore sehlopha se sengwe le se sengwe se tla fiwa moleko gomme o mongwe le o mongwe wa sehlopha o swanetše go fiwa sebaka sa go araba potšišo.
   e. Ba hlohleletše go nagana ka dikarabo tše di fapanego.
3. **Laela barutwana go thoma ka dikahlatlho tša bona.**
   a. Laela barutwana bao ba sweregó mahlaka a go bolela/maswika go thoma.
   b. Sepelasepela moo phapošing gomme o ba fe thekgo moo e nyakegago.
   c. Ka metsotswana e se kae ya go šala, bitša sehlopha go tla go abelana dikarabo tša bona.
4. **Boitokišo bja barutwana**
   a. Hlaola barutwana ba 3–4 go dira Mošomo wa bomolomo ka Mošupologo.
   b. Botša barutwana bao seo ba swanetšego go se lokiša ka Mošupologo. (Bona Lenaneothuto la GTB la Mošupologo)

Ditumatlhaka: Taelo ya go ngwala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. **Dudiša barutwana ka dipuku tša bona tša go ngwalela, dipene le dirula.**
   a. Botša barutwana gore ba ngwale hlogo ye, 'Taelo ya go ngwala' gomme ba ngwale dinomoro 1–5 ka thoko ga letlakala.
   b. Bolela mantšu a mahlano a a latelago gore barutwana ba a ngwale kgauswi le dinomoro 1–5: maaka, wela, phutha, potego, mpshikela
   c. Se se latelago, botša barutwana gore ba ngwale lefoko leo o le bolelago, o šomiše maswaodikga a nepagetšego.
   d. Bolela lefoko le le latelago. Le boeletše ka go nanya, gabedi ge go nyakega: O phela a e apea gore e re thuše.
2. **Botša barutwana gore ba šomiše phentshele ya mmala go phošolla mošomo wa bona.**
   a. Ngwala mantšu a mahlano letlapeng.
   b. Ge o ngwala bolela lentšu le lengwe le lengwe ka modumo.
   c. Go mafoko a, šupa maswaodikga ao a šomišitšwego.
   d. Botša barutwana go dira sediko go diphošo tša bona ka phentshele ya mmala.
   e. Botša barutwana gore ba ngwale gape diphošo tša bona ka nepagalo.
3. **Ela hloko mathata le kgatelopele ya barutwana.**
4. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labohlano.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 15.
   b. Bala sengwalwa ka go hlaboša. Botša barutwana gore ba go šale morago ka go bala ka dipukung tša bona ge ntše o bala.
   c. Bala sengwalwa gape, mo nakong ye, barutwana ba swanetše go bala le wena.
   d. Bontšha mohlala ka moo o ka phethago kwešišo ya sengwalwa ye e ngwadilwego letlapeng.
   e. Bontšha ka mohlala ka fao o ka phethagatšago mošomo wa popegopolelo letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Go Bala ka go Abelana: Dira ka Morago ga go Bala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 17

1. **Lokišetša barutwana ka Morago ga go Bala.**
   a. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: Maeto a Reabetšwe
   b. Hlalosa mošomo. Bolela o re: Lehono re ya go dira phetho tša rena tša go fapana tša kanegelo.
2. **Laetša mošomo ka tsela ye:**
   a. Tswalela mahlo gomme o itire o kare o a nagana.
   b. Bula mahlo a gago gomme o re: Hmm, ke naganne ka phetho ye e fapanego le tše dingwe ya kanegelo.
   c. Botša barutwana ka kgopolo yeo ya phetho ye e fapanago le tše dingwe.
   d. Leka go nagana ka phetho ye e sa tlwaelwago – se sengwe seo barutwana ba ka se naganego ka sona.
3. **Laela barutwana go feleletša mošomo:**
   a. Bolela o re: Tswalela mahlo gomme o nagane ka ga phetho yeo e fapanego ya kanegelo. O se ekiše kgopolo ya ka diriša kgopolo ya gago hle.
   b. Bolela o re: Bula mahlo gomme o abelane phetho ya gago le mogwera wa gago.
   c. Bjalo ka ge barutwana ba bolela ka dikgopolo tša bona, sepelasepela ka moo phaphošing gomme o ba fe thekgo moo go nyakegago.
   d. Mafelelong a a thuto, bitša barutwana ba se bakae go abelana diphetho tša bona le ba bangwe.
4. **Dumelela barutwana go abelana mešomo ya bona.**
   a. Efa barutwana metsotswana go laetša mešomo ya bona go bagwera ba bona.
   b. Bitša barutwana go abelana mešomo ya bona le phaposi.

Go Ngwala: Morutiši o laetša go phošolla gomme barutwana ba phošolla diphošo

NAKO:
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Pukutšhomo ya DBE 1

1. **Gopotša barutwana ka mošomo wa mongwalo: Lefelo leo o tšeago leeto go lona.**
2. **Tsebiša lenaneo la go phošolla**
   a. Bolela o re, lehono re tla be re phošolla mongwalo wa rena, re šomiša lenaneo la go phošolla:
      - Mafoko / Ditemana: Ngwala temana ya tekano ya mafoko a tshela.
      - DMP: Lediri, goba lentšu la tiro, le laetša gore tiro ga se ya hlwa e direga.
3. **Ba laetše go phošolla.**
   a. Ngwala lefoko letlapeng leo le nago le diphošo.
4. **Laetša barutwana gore ba phošolla bjang diphošo.**
5. **Laela barutwana go bala le go phošolla mongwalo wa bona.**
   a. Bolela o re, bjalo ke nako ya go bala le go phošolla mongwalo wa gago.
   b. Sepelasepela ka phapošing o be o phošolle mongwalo wa bona o thuša barutwana bao ba palelwago.
6. **Ba fe mošomo wa go ngwala wa Puku ya DBE.**
   a. Ge barutwana ba feleletša go phošolla, hlalosa gore ba swanetše go šoma ka dipukung tša bona tša mošomo tša DBE.
   b. Laela barutwana go feleletša:
      - Puku ya mošomo ya DBE letlakala: 42
      - Feleletša mošomowa ‘A re ngwale’ o lego tlase letlakaleng.
      - Ngwalolla le lengwe le le lengwe la lefoko ao o thoma ka gore: Gosasa.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 9&10

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 15.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 9 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 9 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 10.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Tsebiša Tabakgolo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Diswantšho le dilo tša nnete tša go bontšha tabakgolo

Puku ya Motheo

1. **Bontšha tabakgolo ye e beakantšwego: Re lokiša dilo**
2. **Botšiša dipotšišo tša boleta go tsošološa tsebo ya barutwana ya bo ka morago.**
   - Mongwalo o dirišetšwa eng?
   - Ke ka lebaka la eng batho ba ngwala?
   - Ke didirišwa dife tšeo di šomišwago go ngwala?
3. **Thala mmepe wa monagano o šomiša dipotšišo le dikarabo tša barutwana.**
4. **Ngwala ka dikarabo tša gago moo mmepeng wa monagano go oketša tsebo ya barutwana.**
5. **Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 17.**
6. **Botša barutwana gore ba tsepelele polelotlaleletšo ya morero.**
   a. Balela polelotlaleletšo godimo.
   b. Laela barutwana go bala le wena goba go boeletša ka morago ga gago Paesekele se robege
   c. Re ya go bona moratiwa
   d. Moratiwa o a lwala
   e. O rengwa ke hlogo
   f. Ga se hlogo ke lerato
   g. Paesekele se robege.
7. **Ahlaahla polelotlaleletšo le barutwana.**
   a. Botšiša: Naa o ka mpotša gore se se ra go reng? / Naa o ka kgona go bona karabo
   b. Hlohleletša barutwana go abelana dikgopolo tša bona.
   c. Hlalosa tlhaloso goba o fe karabo ka tsela ye e latelago: e koša yeo mootledi a kgopelago paesekele gore e se robege ka ge a nyaka go ya go bona motho yo a mo ratago.

Ditumatlhaka: Boeletša medumo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:

Dikarata tša Medumo: tsh, š

Puku ya Motheo

1. **Boeletša modumo 1:** *tsh*
   a. Bolela modumo woo x3.
   b. Laetša barutwana Karata ya Modumo gomme o bale modumo x3.
   c. Botša barutwana go theeletša gomme ba boeletše modumo.
   d. Botša barutwana gore ba bolele mantšu ao a thomago ka goba a šomišago modumo woo.
2. **Boeletša modumo 2:** *š*
   a. Bolela modumo woo x3.
   b. Laetša barutwana Karata ya Modumo gomme o bale modumo x3.
   c. Botša barutwana go theeletša gomme ba boeletše modumo.
   d. Botša barutwana gore ba bolele mantšu ao a thomago ka goba a šomišago modumo woo.
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Mošupologo.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 19.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Ruta go bopa tlhaka e nnyane ya mongwalo wa motšeketlo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go itiriša o kare re raloka piano.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Laetša barutwana mokgwa wo ba ka bopago:** *l*
   a. Furalela barutwana.
   b. Laela barutwana ba go ngwala ka nngele go bea dihlogo tša bona godimo ga teseke.
   c. Šomiša letsogo la gago la go ja go dira tlhaka: *l*
   d. Laela barutwana ba go ngwala ka la go ja go dira tlhaka le wena.
   e. Boeletša le barutwana ba la nngele.
3. **Laela barutwana go ikgopotša ka go dira:** *l*
   a. Bolela o re: Dira tlhaka yeo ka mokokotlong wa mogwera, tesekeng le santeng.
4. **Laela barutwana go ikgopotša go ngwala:** *l*
   a. Bolela o re: Ngwala tlhaka ye ka pukung ya gago makga a mararo x3.
   b. Sepelasepela ka phapošing go lekola gore barutwana ba dirile bjang tlhaka tša bona.

Go Bala ka go Abelana: Tsebiša kanegelo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, Letlakala la matseno 29

1. **Tsebiša kanegelo.**
   a. Bolela o re: Beke ye re tlo bala kanegelo ya hlogo ye, Phopoši ya borutelo e senyegilego.
   b. Bolela o re: Lotanang o be a thabile kudu ka gobane ka Labohlano thapama, Morena Mabowe, morutiši wa Lotanang, o ile a kgetha mongwalo wa Lotanang go go fega letlapeng la ditsebišo. Ge Lotanang le bao a tsenago le bona ka phapošing ba etla sekolong ka Mošupologo mesong, phapoši ya bona ya borutelo e be e senyegile! Kanegelo e hlaloša ka fao phapoši ya borutelo e ilego ya senyega ka gona gomme ka morago ya lokišwa gape.
   c. Botšiša: Naa go na le se o se tsebago mabapi le se?
   d. Ka boripana laetša barutwana diswantšho ka kanegelong.
2. **Aga tsebo ya barutwana ya bokamorago.**
   a. Abelana le go hlaloša Tshedimošo ya Bokamorago ya kanegelo.
   b. Laetša barutwana moo kanegelo e diragetšego o šomiša mmepe wa Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Botšiša: Naa o na le potšišo mabapi le kanegelo?
3. **Hlalosa leano la kwešišo.**
   a. Bolela o re, beke ye re tlile go ithuta ka ga: Diragatša kakanyo.
   b. Hlalosetša barutwana leano leo.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 1&2

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 19.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 1 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 1 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 2.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Go ruta tlotlontšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tlotlontšu dikarata-kgadima, diswantšho, dilo

Puku ya Motheo

1. **Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 17.
   b. Bala goba o boeletše polelotlaleletšo gape.
   c. Laetša barutwana lenaneo la tlotlontšu la tabakgolo.
   d. Hlalosa gore mantšu a a tla re thuša go kwešiša le gona go bolela mabapi le tabakgolo.
   e. Ba balele lenaneo leo la mantšu.
2. **Diriša ŠDHB go ruta tlotlontšu.**
   a. Ruta mantšu a tlotlontšu ao a latelago:
      - lokiša: Go dira gore selo se šome gape goba se boele maemong a sona.
      - senya: Go roba goba go senya selo se sengwe.
      - kgopela tshwarelo: Go re “Ke maswabi” ge o kweša motho bohloko goba o dira phošo.
      - sehlopha sa baopedi: Sehlopha sa batho bao ba opelago mmogo.
      - ela hloko: Go ela hloko gore o se ke wa dira diphošo goba wa ikweša bohloko.
3. **Diriša maano a ŠDHB ao a loketšego lentšu le lengwe le le lengwe:**
   Š: Šupa seswantšho goba selo
   D: Diragatša lentšu leo
   H: Botša barutwana tlhaloso ya lentšu leo
   B: Bolela lentšu leo lefokong

Ditumatlhaka: Boeletša medumo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:

Dikarata tša Medumo: t, tl

Puku ya Motheo

1. **Boeletša modumo 1:** *t*
   a. Bolela modumo woo x3.
   b. Laetša barutwana Karata ya Modumo gomme o bale modumo x3.
   c. Botša barutwana go theeletša gomme ba boeletše modumo.
   d. Botša barutwana gore ba bolele mantšu ao a thomago ka goba a šomišago modumo woo.
2. **Boeletša modumo 2:** *tl*
   a. Bolela modumo woo x3.
   b. Laetša barutwana Karata ya Modumo gomme o bale modumo x3.
   c. Botša barutwana go theeletša gomme ba boeletše modumo.
   d. Botša barutwana gore ba bolele mantšu ao a thomago ka goba a šomišago modumo woo.
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labobedi.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 20.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Ruta go bopa tlhaka e kgolo ya mongwalo wa motšeketlo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go dukološa diatla tša rena ka go la nngele le la go ja.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Laetša barutwana mokgwa wo ba ka bopago:** ℒ
   a. Furalela barutwana.
   b. Laela barutwana ba go ngwala ka nngele go bea dihlogo tša bona godimo ga teseke.
   c. Šomiša letsogo la gago la go ja go dira tlhaka, ℒ
   d. Laela barutwana ba go ngwala ka la go ja go dira tlhaka le wena.
   e. Boeletša le barutwana ba la nngele.
3. **Laela barutwana go ikgopotša ka go dira:** ℒ
   • Bolela o re: Dira tlhaka yeo ka mokokotlong wa mogwera, tesekeng le santeng.
4. **Laela barutwana go ikgopotša go ngwala:** ℒ
   a. Bolela o re: Ngwala tlhaka ye ka pukung ya gago makga a mararo x3.
   b. Sepelasepela ka phapošing go lekola gore barutwana ba dirile bjang tlhaka tša bona.

Go Bala ka go Abelana: Dira Pele ga go Bala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 31

1. **Lokiša barutwana go mošomo wa Pele wa go Bala.**
   a. Bitša barutwana ba dule mmeteng goba lebatong.
   b. Dula ka pele ga barutwana o swere Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Netefatša gore barutwana ka moka ba kgona go bona puku yeo.
   d. Gopotša barutwana ka maitshwaro ao o a nyakago ka nako ya Go bala ka go abelana bjk. go dula ka go fera seseka; matsogo a lena a dule diropeng; theeletšang ka hlokomelo; le kwe ge le bitšwa; le emiše matsogo ge le botšiša.
2. **Dira Pele ga go Bala ka tsela ye e latelago:**
   a. Bolela hlogo ya kanegelo: Phopoši ya borutelo e senyegilego.
   b. Hlalosa mabokgoni a go akanya. Bolela o re: Ge re akanya re šomiša hlogo le diswantšho go leka go bona gore a e kaba kanegelo e mabapi le eng.
   c. Laetša barutwana diswantšho letlakaleng le lengwe le le lengwe.
   d. Botšiša: Naa e kaba go direga eng mo?
   e. Botšiša: Ke eng seo se go naganantšhago gore diswantšho tše di ka ba di sepelelana?

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 3&4

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 20.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 3 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 3 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 4.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Ruta tlotlontšu o ahlaahle seswantšho sa morero

NAKO: 15 ya metsotso

DIDIRIŠWA: Tlotlontšu dikarata-kgadima, diswantšho, dilo

Puku ya Motheo

1. **Diriša ŠDHB go ruta tlotlontšu.**
   a. Ruta mantšu a tlotlontšu ao a latelago:
      - lokiša: Go dira gore selo se se senyegilego goba se se phulegilego se boele sekeng, se be sebotse ebile se šome gape.
      - roka: Go kgokaganya dikarolo tša lešela o šomiša nalete le garane.
      - nalete: selwana se se sesane sa ntlhla sa lešoba leo le šomišwago go tsentšha garane se šomišwa go roka mašela.
      - garane: thapo e sesane ye e šomišwago le nalete go roka diaparo goba go thiba mašoba mo di kgeilego.
      - hamola: Sedirišwa se se nago le hlogo ya tšhipi le motheo wa kota goba, se šomišwago go betha dipikiri.
   b. Diriša maano a ŠDHB ao a loketšego lentšu le lengwe le le lengwe.
2. **Aga tsebo ya barutwana ya bokamorago.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 21.
   b. Botša barutwana ditaba tše di latelago mabapi le seswantšho:
      - Didirišwa tša go swana le dihamara, dikuruteraifa le sekgorametši di re thuša go lokiša dilo tše bjalo ka dibapadišwa le dilo tše dingwe tše di robegilego.
      - Dingaka di ka lokiša marapo a robegilego ka go diriša samente tša go ikgetha tšeo di thušago lerapo go ba le matla le go otlologa gape.
      - Diphoofolo tše dintši di ka lokiša dilo ka tsela ya tšona! Mohlala, dinonyana tše dingwe di šomiša leraga goba tša tswaka leraga le bjang go aga le go lokiša dihlaga tša tšona.
3. **Ahlaahlang seswantšho seo.**
   a. Šomiša dipotšišo tše di latelago go ahlaahla seswantšho ka tsela ye e latelago:
      - Botšiša potšišo ya pele.
      - Laela barutwana go ahlaahla dipotšišo le bagwera ba bona.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.
      - Aga tsebo ya barutwana ya morago ka go phošolla go se kwešišege le gona go abelana ditaba tša malebana le thutokgolo.
      - Boeletša tshepedišo ye ka dipotšišo ka moka.
4. **Dipotšišo:**
   a. Na o kile wa thuša go lokiša selo se itšego? Ke eng seo?
   b. O nagana gore ke eng seo se lego bothata go se lokiša?
   c. Ke dilo dife tše dingwe tšeo o ka ratago go ithuta go di lokiša?

Ditumatlhaka: Boeletša thuto ya go hlakantša medumo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

1. **Boeletša medumo ye e tswakilwego:** *ts+w*
   a. Ngwala ditumammogo tše pedi tše di aroganego letlapeng.
   b. Kgopela morutwana gore a bale modumo wo mongwe le wo mongwe gomme a kopanye medumo.
   c. Botša barutwana go bolela lentšu le le thomago ka goba le šomiša modumo wo o kopantšhitšwego.
2. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Laboraro.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 22.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Itlwaetše mongwalo wa mothikito

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go šobagantšha pampiri gomme ra boa ra e phutholla.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Bontšha ka mohlala ka moo o ka ngwalago mantšu a a latelago ka mongwalo wa motšeketlo:** *Lebo, loga*
   a. Ge o dutše o ngwala, hlaloša ntlha ye o thomago ka yona, tlhahlo le go kopana magareng ga ditlhaka.
   b. Ge o dutše o ngwala, hlaloša moo o thomago gona, tsela ye mangwalo a sepago ka yona le kamoo mangwalo a kgokaganago ka gona.
   c. Sepelasepela gomme o lekole ka moo morutwana yo mongwe le yo mongwe a bopilego tlhaka tša gagwe ka gona, a di kopanyago le sekgoba sa go di aroganya.

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Mathomo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 31

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Mathomo.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: Phopoši ya borutelo e senyegilego.
   d. Bolela o re: Lotanang o be a thabile kudu ka gobane ka Labohlano thapama, Morena Mabowe, morutiši wa Lotanang, o ile a kgetha mongwalo wa Lotanang go go fega letlapeng la ditsebišo. Ge Lotanang le bao a tsenago le bona ka phapošing ba etla sekolong ka Mošupologo mesong, phapoši ya bona ya borutelo e be e senyegile! Kanegelo e hlaloša ka fao phapoši ya borutelo e ilego ya senyega ka gona gomme ka morago ya lokišwa gape.

2. **Dira Go Bala la Mathomo ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Laetša barutwana diswantšho.
   c. Moo go nyakegago, ema o be o hlalosetše barutwana.
   d. Šupa tlotlontšu ya mantšu bjalo ka ge a tšwelela.
   e. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 1 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 go phapoši ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.
   f. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Diragatša kakanyo.
      - Kgopela barutwana: Ke phopholetšo efe ye botse yeo re ka e dirago ka se yeo mongwadi a sego a re botša yona? O ka phopholetša eng ka dikgopolo / maikutlo a moanegwa?

Go Ngwala: Tsebiša le go Itlwaetša DPM

NAKO:
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. **Tsebiša nepišo ya DMP (Dibopego le Melawana ya tšhomišo ya Polelo).**
   a. Bolela o re: Beke ye re ya go nepišiša: Go šomiša diphegelwana (maswao a polelo) go laetša mantšu ao motho a boletšego (polelo ya thwii).
   b. Ngwala lefoko letlapeng: “Ke rata go lokiša dilo,” gwa realo Teboho.
   c. Hlalosa DMP ka maemo a kamano: Mantšu ao a lego ka gare ga mašakana ke ona ao a boletšwego ke Teboho. Se se bitšwa polelo seboledi.
2. **Itlwaetše DMP le barutwana.**
   a. Ngwala letlapeng: Kea: Paesekela ya ka e robegile.
   b. Kgopela barutwana: Naa re ka šomiša ditsebjana bjang go fetoša lefoko le go apaolelo seboledi?
   c. Akanya dikgopolo le barutwana:
      1. Bea ditsebjana go dukologa lefoko: “Paesekela ya ka e robegile”
      2. Bea fegelwana pele gaditsebjana: “Paesekela ya ka e robegile,”
      3. Tlaleletša ka gore go boletše mangka morago ga setsopolwa: “Paesekela ya ka e robegile,” gwa realo Kea.
3. **Efa barutwana nako ya go itlwaetša DMP ka bobona.**
   a. Ngwala letlapeng:
      - Neo: Ke rata go thuša batho.
      - Dan: Pensele ya ka e senyegile.
      - Zoleka: Ke mogwera wa ka wa potego.
   b. Hlalosetša barutwana: Šomiša ditsebjanago fetoša lefoko go polelo seboledi.
   c. Efa barutwana metsotso e se kae go feleletša mošomo.
4. **Hlokomela kwešišo ya barutwana.**
   a. Bitša barutwana go kgobokana ka moka.
   b. Bitša barutwana ka go fapafapana go tla go abelena ka dikarabo tša bona.
   c. Šupa se: Diphegelwana (maswao a polelo) di šomišwa go laetša mantšu ao motho a boletšego (polelo ya thwii).

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 5&6

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 22.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 5 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 5 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 6.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Ditumatlhaka: Itlwaetše go kopantšha le go kgaogantšha medumo

NAKO: 15 ya metsotso

DIDIRIŠWA: Puku ya Motheo

1. **Thala tafola gomme o ngwale medumo ye e latelago ka go yona:** *tsh, š, t, tl, ts, w, e, l, a, b, o, k*
   a. Šupa modumo wo mongwe le wo mongwe mo tafoleng gomme o bolele modumo wo.
   b. Šupa modumo wo mongwe le wo mongwe mo tafoleng gomme kgopele barutwana ba fapafapanego gore ba e bale.
2. **Bontšha ka mohlala ka fao lentšu le bopiwago ka gona.**
   a. Nagana ka lentšu leo o ka le bopago ka medumo ye e tšwago tafoleng.
   b. Šupa modumo wa mathomo, o bolele modumo wo gomme o o ngwale letlapeng.
   c. Boeletša se go medumo ka moka ya lentšu le.
   d. Sepetša monwana wa gago ka fase ga lentšu gomme o kopanye medumo mmogo gore o kgone go bala lentšu.
3. **Bitša barutwana ka o tee ka o tee go bopa mantšu.**
   a. Bitša barutwana ba 2–3 go tlo bopa mantšu gomme ba šomiše mokgwa wo o swanago.
   b. Phošolla barutwana ge ba dira diphošo dife goba dife.
4. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labone.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 23.
   b. Bala sengwalwa ka go hlaboša. Botša barutwana gore ba go šale morago ka go bala ka dipukung tša bona ge ntše o bala.
   c. Bala sengwalwa gape, mo nakong ye, barutwana ba swanetše go bala le wena.
   d. Bontšha mohlala ka moo o ka phethago kwešišo ya sengwalwa ye e ngwadilwego letlapeng.
   e. Bontšha ka mohlala ka fao o ka phethagatšago mošomo wa popegopolelo letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Itlwaetše mongwalo wa mothikito

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go dukološa diatla tša rena ka go la nngele le la go ja.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Bontšha ka mohlala ka moo o ka ngwalago mafoko a a latelago ka mongwalo wa mothikito:** *Lebo o loga Dudu.*
   a. Ge o dutše o ngwala, hlaloša ntlha ye o thomago ka yona, tlhahlo le go kopana magareng ga ditlhaka.
   b. Laela barutwana gore ba ngwale mafoko ka mongwalo wa mothikito ka dipukung tša bona tša go ngwalela.
   c. Sepelasepela gomme o lekole ka moo morutwana yo mongwe le yo mongwe a bopilego tlhaka tša gagwe ka gona, a di kopanyago le sekgoba sa go di aroganya.

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Bobedi

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 31

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Bobedi.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: Phopoši ya borutelo e senyegilego
   d. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Diragatša kakanyo.
      - E re, gopola, re boletše ka se maabane, ge ke go botšiša: Ke phopholetšo efe ye botse yeo re ka e dirago ka se yeo mongwadi a sego a re botša yona? O ka phopholetša eng ka dikgopolo / maikutlo a moanegwa?
2. **Dira Go Bala la Bobedi ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Bontšha barutwana seswantšho.
   c. Šomiša mehlala yeo e lego letlakaleng la matseno go bontšha ka mohlala leano la kwešišo.
   d. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 2 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 go phaposi ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.

Go Ngwala: Morutiši o laetša peakanyo

NAKO:
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go ngwala

1. **Tsebiša direrwa tša Mongwalo.**
   a. E re, leboong le re tla ngwala ka: Ka moo o lokišago selo se itšego
2. **Hlalosa karabo ya gago ya mošomo wa go ngwalwa ka molomo pele ba ka ngwala šomiša foreime ya go ngwala.**
   a. Bolela o re: Ka letšatši le lengwe ke bone...
3. **Laetša thulaganyo ya mošomo wa go ngwala letlapeng.**
   a. Thala ka pejana seswantšho sa go laetša: Selo sa go pšhatlega seo o ka ngwalago ka ga sona.
   b. šomiša mmepe wa monagano go rulaganya kanegelo ya gago:
      a. Go pšhatlegile eng?
      b. Ke ikwele bjang?
      c. Ke dirile eng pele?
      d. Ke dirile eng ka morago ga moo?
      e. Naa ke se lokišitše bjang?
4. **Dira gore barutwana ba nagane.**
   a. Bolela o re: Gosasa le tla rulaganya mošomo wa lena wa go ngwala. Etlang le dikgopolo tša lena gosasa.

Foreime ya go ngwala:

Ka letšatši le lengwe ke bone...
Ke ile ka ikwa.....
Ke ile ka re...
Sa pele...
Sa go latela...
Mafelelong e ile ya lokišwa gomme ka...

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 7&8

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 23.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 7 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 7 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 8.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Ahlaahla kanegelo ya go abelana go bala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ahlaahla foreime:

Kgopolokgolo ya kanegelo ye e be e le...

Ke ratile moanegwa... ka lebaka la gore...

Ke ithutile gore...

Ke nagana gore e be e fošagetše / e nepagetše ge... ka lebaka la gore...

1. **Lokiša barutwana ka hlahlo ya sehlopha.**
   a. Beakanya barutwana ka dihlopha tša 4.
   b. Efa sehlopha se sengwe le se sengwe 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
   c. Bolela o re: O tlo bolela fela ge o swere 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
2. **Dirang dipotšišo tša hlatlho.**
   a. Gopotša barutwana ka go abelena ka dikanegelo tša go bala tša beke yeo.
   b. Ngwala foreime ya hlatlho letlapeng.
   c. Bala o be o hlalose potšišo ye ngwe le ye ngwe (lefoko le thomang karabo).
   d. Botša barutwana gore sehlopha se sengwe le se sengwe se tla fiwa moleko gomme o mongwe le o mongwe wa sehlopha o swanetše go fiwa sebaka sa go araba potšišo.
   e. Ba hlohleletše go nagana ka dikarabo tše di fapanego.
3. **Laela barutwana go thoma ka dikahlatlho tša bona.**
   a. Laela barutwana bao ba swerego mahlaka a go bolela/maswika go thoma.
   b. Sepelasepela moo phapošing gomme o ba fe thekgo moo e nyakegago.
   c. Ka metsotswana e se kae ya go šala, bitša sehlopha go tla go abelana dikarabo tša bona.
4. **Boitokišo bja barutwana**
   a. Hlaola barutwana ba 3–4 go dira Mošomo wa bomolomo ka Mošupologo.
   b. Botša barutwana bao seo ba swanetšego go se lokiša ka Mošupologo. (Bona Lenaneothuto la GTB la Mošupologo)

Ditumatlhaka: Taelo ya go ngwala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. **Dudiša barutwana ka dipuku tša bona tša go ngwalela, dipene le dirula.**
   a. Botša barutwana gore ba ngwale hlogo ye, 'Taelo ya go ngwala' gomme ba ngwale dinomoro 1–5 ka thoko ga letlakala.
   b. Bolela mantšu a mahlano a a latelago gore barutwana ba a ngwale kgauswi le dinomoro 1–5: tshele, bašemane, tee, tleroga, tswala
   c. Se se latelago, botša barutwana gore ba ngwale lefoko leo o le bolelago, o šomiše maswaodikga a nepagetšego.
   d. Bolela lefoko le le latelago. Le boeletše ka go nanya, gabedi ge go nyakega: O tswaka ka dienywa tša go pšhatliwa.
2. **Botša barutwana gore ba šomiše phentshele ya mmala go phošolla mošomo wa bona.**
   a. Ngwala mantšu a mahlano letlapeng.
   b. Ge o ngwala bolela lentšu le lengwe le lengwe ka modumo.
   c. Go mafoko a, šupa maswaodikga ao a šomišitšwego.
   d. Botša barutwana go dira sediko go diphošo tša bona ka phentshele ya mmala.
   e. Botša barutwana gore ba ngwale gape diphošo tša bona ka nepagalo.
3. **Ela hloko mathata le kgatelopele ya barutwana.**
4. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labohlano.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 25.
   b. Bala sengwalwa ka go hlaboša. Botša barutwana gore ba go šale morago ka go bala ka dipukung tša bona ge ntše o bala.
   c. Bala sengwalwa gape, mo nakong ye, barutwana ba swanetše go bala le wena.
   d. Bontšha mohlala ka moo o ka phethago kwešišo ya sengwalwa ye e ngwadilwego letlapeng.
   e. Bontšha ka mohlala ka fao o ka phethagatšago mošomo wa popegopolelo letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Go Bala ka go Abelana: Dira ka Morago ga go Bala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 29

1. **Lokišetša barutwana ka Morago ga go Bala.**
   a. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: Phopoši ya borutelo e senyegilego
   b. Hlalosa mošomo. Bolela o re: Lehono re ya go badišiša karolo ye re e ratago ya kanegelo.
2. **Laetša mošomo ka tsela ye:**
   a. Tswalela mahlo gomme o itire o kare o a nagana.
   b. Bolela o re: E re ke nagane – ke swanetše go go botša karolo yeo ke e ratago kudu ya kanegelo ka mantšu a ka.
   c. Bula mahlo gomme o botše barutwana karolo ya kanegelo yeo wena o e ratago.
   d. Leka gore o se kgethe karolo ya kanegelo ye e lego molaleng moo mohlaleng wa gago.
   e. Badišiša karolo ye ya kanegelo ka tatelano ya maleba.
   f. Tsenya le dintlha tše bohlokwa bjalo ka maina a baanegwa.
   g. Hlalosa gore ke ka lebaka la eng o rata karolo yeo ya kanegelo.
3. **Laela barutwana go feleletša mošomo.**
   a. Botša barutwana go tswalela mahlo a bona gomme ba nagane ka karolo ya kanegelo yeo ba e ratago kudu.
   b. Bolela o re: Nagana ka kgopolo ya gago, o se kopiše mošomo wa ka.
   c. Se se latelago, botša barutwana go bula mahlo gomme ba šiedišane ka go botša bagwera ka karolo ya kanegelo yeo ba e ratago.
   d. Bjalo ka ge barutwana ba bolela ka kanegelo, sepelasepela le go fa thekgo ka moo go nyakegago.
   e. Mafelelong a thuto ye, bitša barutwana ba 1–2 go anega karolo ya kanegelo yeo ba e ratago kudu go barutwana.
4. **Dumelela barutwana go abelana mešomo ya bona.**
   a. Efa barutwana metsotswana go laetša mešomo ya bona go bagwera ba bona.
   b. Bitša barutwana go abelana mešomo ya bona le phapoši.

Go Ngwala: Leano la barutwana

NAKO:
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go ngwala

1. **Gopotša barutwana ka sererwa sa go ngwala.**
   a. E re, leboong le re tla ngwala ka: Ka moo o lokišago selo se itšego
2. **Laela barutwana go nagana ka dikarabo tša bona tša sererwa sa mongwalo.**
   a. Bolela o re: Bjalo naganang ka fao le tlago araba sererwa sa mongwalo.
   b. Laela barutwana go abelana dikgopolo tša bona le bagwera.
   c. Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona le phapopši.
3. **Laela barutwana go rulaganya go tla go ngwala ka dipukung tša bona tša go ngwalela.**
   a. Bolela o re: Bjalo šomiša mmepe wa monagano go rekhota dikgopolo tša gago gomme o rulaganye mošomo wa go ngwala.
4. **Sepelasepela ka moo phapošing gomme o thuše barutwana ka o tee ka o tee ka thulaganyo tša bona.**
   a. Bolela o re: Nke le mpotšeng ka dikgopolo tša lena.
   b. Thuša barutwana bao ba palelwago go feleletša mmepe wa bona wa monagano.

Foreime ya go ngwala:

Ka letšatši le lengwe ke bone...
Ke ile ka ikwa.....
Ke ile ka re...
Sa pele...
Sa go latela...
Mafelelong e ile ya lokišwa gomme ka...

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 9&10

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 25.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 9 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 9 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 10.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Bomolomo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgetha barutwana bao ba ka tlago le selo goba seswantšho go tla go 'Laetša le go Bolela'

1. **Dudiša barutwana go lebelela bao ba tsenago le bona ka phapošing ge ba tšweletša ditlhagišo tša bomolomo.**
2. **Gopotša barutwana ka mošomo wo o latelago: Go laetša le go bolela**
   a. Emišetša godimo seswantšho goba selo so o se tlišitšego go tla go re bontšha.
   b. Re botše ka seswantšho goba selo. Bolela o re:
      - Lehono ke tlile go le botša ka...
      - Ke... (bogolo, mmala, boima, sebopego, le tše dingwe)
      - E šomišwa go...
      - Ke se rata ka lebaka la gore...
   c. Ke moka botšiša barutwana: Naa go sa na le dipotšišo?
   d. Ge e ba o mongwe o na le potšišo leka ka bokgoni bja gago go e araba.
3. **Gopotša barutwana ka mabokgoni a go fa polelo:**
   a. Ge o ba hlahla, gopola go:
      - Swara seswantšho goba selo ka tsela yeo e tlago bonwa ke bohle
      - Bolela mafoko a gago go ya ka tatelano ya maleba
      - Bolela dilo gatee fela – se ipoeletše
      - Bolelela godimo ka lentšu la go tlhaka
4. **Bitša barutwana ba o ba kgethilego go tla go fa polelo ka go šielana.**
   a. Aga tshepo ya barutwana ka go ba leboga nako le nako ge ba seno fa polelo le gona go ba fa dipoelo tša maleba.
   b. Mafelelong a thuto, efa sehlopha ditshwaotshwao tše dingwe tša kakaretšo go kaonafatša ditlhagišo tša bona. Mohlala: Ke ile ka katana le go kwa ba bangwe ba lena. Ke kgopela le bolele ka mantšu a kwagalago – re nyaka go kwa seo le lekago go se bolela.

Ditumatlhaka: Boeletša medumo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:

Dikarata tša Medumo: j, kg

Puku ya Motheo

1. **Boeletša modumo 1:** *j*
   a. Bolela modumo woo x3.
   b. Laetša barutwana Karata ya Modumo gomme o bale modumo x3.
   c. Botša barutwana go theeletša gomme ba boeletše modumo.
   d. Botša barutwana gore ba bolele mantšu ao a thomago ka goba a šomišago modumo woo.
2. **Boeletša modumo 2:** *kg*
   a. Bolela modumo woo x3.
   b. Laetša barutwana Karata ya Modumo gomme o bale modumo x3.
   c. Botša barutwana go theeletša gomme ba boeletše modumo.
   d. Botša barutwana gore ba bolele mantšu ao a thomago ka goba a šomišago modumo woo.
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Mošupologo.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 27.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Ruta go bopa tlhaka e nnyane ya mongwalo wa motšeketlo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go itiriša o kare re raloka piano.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Laetša barutwana mokgwa wo ba ka bopago:** MV
   a. Furalela barutwana.
   b. Laela barutwana ba go ngwala ka nngele go bea dihlogo tša bona godimo ga teseke.
   c. Šomiša letsogo la gago la go ja go dira tlhaka: MV
   d. Laela barutwana ba go ngwala ka la go ja go dira tlhaka le wena.
   e. Boeletša le barutwana ba la nngele.
3. **Laela barutwana go ikgopotša ka go dira:** MV
   a. Bolela o re: Dira tlhaka yeo ka mokokotlong wa mogwera, tesekeng le santeng.
4. **Laela barutwana go ikgopotša go ngwala:** MV
   a. Bolela o re: Ngwala tlhaka ye ka pukung ya gago makga a mararo x3.
   b. Sepelasepela ka phapošing go lekola gore barutwana ba dirile bjang tlhaka tša bona.

Go Bala ka go Abelana: Tsebiša kanegelo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, Letlakala la matseno 43

1. **Tsebiša kanegelo.**
   a. Bolela o re: Beke ye re tlo bala kanegelo ya hlogo ye: Mari Copeny, Mohlabani wa meetse.
   b. Bolela o re: Kanegelo ye ya nnete e direga kua United States, motseng wa Flint kua Michigan. Batho ba bantši kua Flint ba be ba lwala ka lebaka la meetse, eupša go se na motho yo a dirago selo go lokiša se. Ke moka Mari, ngwanenyana yo monyenyane, o ile a tšea sephetho sa go dira se sengwe. Bala ka maitapišo a ngwanenyana yo wa sebete wa go thuša setšhaba sa gabo.
   c. Botšiša: Naa go na le se o se tsebago mabapi le se?
   d. Ka boripana laetša barutwana diswantšho ka kanegelong.
2. **Aga tsebo ya barutwana ya bokamorago.**
   a. Abelana le go hlaloša Tshedimošo ya Bokamorago ya kanegelo.
   b. Laetša barutwana moo kanegelo e diragetšego o šomiša mmepe wa Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Botšiša: Naa o na le potšišo mabapi le kanegelo?
3. **Hlalosa leano la kwešišo.**
   a. Bolela o re, beke ye re tlile go ithuta ka ga: Botšiša dipotšišo / makala.
   b. Hlalosetša barutwana leano leo.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 1&2

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 27.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 1 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 1 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 2.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Go ruta tlotlontšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tlotlontšu dikarata-kgadima, diswantšho, dilo

Puku ya Motheo

1. **Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 17.
   b. Bala goba o boeletše polelotlaleletšo gape.
   c. Laetša barutwana lenaneo la tlotlontšu la tabakgolo.
   d. Hlalosa gore mantšu a a tla re thuša go kwešiša le gona go bolela mabapi le tabakgolo.
   e. Ba balele lenaneo leo la mantšu.
2. **Diriša ŠDHB go ruta tlotlontšu.**
   a. Ruta mantšu a tlotlontšu ao a latelago:
      - Michigan: Mmušo wa United States o tumile ka go dikologa ke matsha a magolo.
      - mohlabani: Motho yo a lwago ka bogale, kudu kudu dintweng.
      - mathata: Bothata bjo bogolo kudu bjo bo swanetšego go lokišwa ka pela.
      - tšhilafatša: Go dira gore moya, meetse goba naga di be le ditšhila le go ba kotsi.
      - mpholo: Ga se e lokele batho, diphoofolo goba dimela. E ka bolaya goba ya tsentšha bolwetši.
3. **Diriša maano a ŠDHB ao a loketšego lentšu le lengwe le le lengwe:**
   Š: Šupa seswantšho goba selo
   D: Diragatša lentšu leo
   H: Botša barutwana tlhaloso ya lentšu leo
   B: Bolela lentšu leo lefokong

Ditumatlhaka: Boeletša medumo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:

Dikarata tša Medumo: y, w

Puku ya Motheo

1. **Boeletša modumo 1:** *y*
   a. Bolela modumo woo x3.
   b. Laetša barutwana Karata ya Modumo gomme o bale modumo x3.
   c. Botša barutwana go theeletša gomme ba boeletše modumo.
   d. Botša barutwana gore ba bolele mantšu ao a thomago ka goba a šomišago modumo woo.
2. **Boeletša modumo 2:** *w*
   a. Bolela modumo woo x3.
   b. Laetša barutwana Karata ya Modumo gomme o bale modumo x3.
   c. Botša barutwana go theeletša gomme ba boeletše modumo.
   d. Botša barutwana gore ba bolele mantšu ao a thomago ka goba a šomišago modumo woo.
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labobedi.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 28.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Ruta go bopa tlhaka e kgolo ya mongwalo wa motšeketlo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go šišinya diatla.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Laetša barutwana mokgwa wo ba ka bopago:** M
   a. Furalela barutwana.
   b. Laela barutwana ba go ngwala ka nngele go bea dihlogo tša bona godimo ga teseke.
   c. Šomiša letsogo la gago la go ja go dira tlhaka, M
   d. Laela barutwana ba go ngwala ka la go ja go dira tlhaka le wena.
   e. Boeletša le barutwana ba la nngele.
3. **Laela barutwana go ikgopotša ka go dira:** M
   • Bolela o re: Dira tlhaka yeo ka mokokotlong wa mogwera, tesekeng le santeng.
4. **Laela barutwana go ikgopotša go ngwala:** M
   a. Bolela o re: Ngwala tlhaka ye ka pukung ya gago makga a mararo x3.
   b. Sepelasepela ka phapošing go lekola gore barutwana ba dirile bjang tlhaka tša bona.

Go Bala ka go Abelana: Dira Pele ga go Bala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 43

1. **Lokiša barutwana go mošomo wa Pele wa go Bala.**
   a. Bitša barutwana ba dule mmeteng goba lebatong.
   b. Dula ka pele ga barutwana o swere Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Netefatša gore barutwana ka moka ba kgona go bona puku yeo.
   d. Gopotša barutwana ka maitshwaro ao o a nyakago ka nako ya Go bala ka go abelana bjk. go dula ka go fera seseka; matsogo a lena a dule diropeng; theeletšang ka hlokomelo; le kwe ge le bitšwa; le emiše matsogo ge le botšiša.
2. **Dira Pele ga go Bala ka tsela ye e latelago:**
   a. Bolela hlogo ya kanegelo: Mari Copeny: Mohlabani wa meetse
   b. Hlalosa mabokgoni a go akanya. Bolela o re: Ge re akanya re šomiša hlogo le diswantšho go leka go bona gore a e kaba kanegelo e mabapi le eng.
   c. Laetša barutwana diswantšho letlakaleng le lengwe le le lengwe.
   d. Botšiša: Naa e kaba go direga eng mo?
   e. Botšiša: Ke eng seo se go naganantšhago gore diswantšho tše di ka ba di sepelelana?

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 3&4

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 28.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 3 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 3 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 4.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Dikanegelo tša Boitlhamelo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

1. **Lokiša barutwana go anega dikanegelo tša boitlhamelo.**
   a. Beakanya barutwana ka dihlopha tša 4.
   b. Botša barutwana go bula Dipuku tša motheo tša go Bala letlakala 29.
2. **Laela barutwana go lebelela seswantšho.**
   a. Botšiša: Naa o bona eng mo seswantšhong?
3. **Botša barutwana gore yo mongwe le yo mongwe o swanetše go hlama kanegelokopana ka ga seswantšho.**
4. **Botša barutwana ka fao ba ka beakanyago kanegelo ya bona. Bolela o re:**
   a. Efa moanegwa o mongwe le o mongwe kanegelong ya gago leina.
   b. Bolela gore kanegelo e direga kae.
   c. Kanegelo ya gago e swanetše go ba le mathomo, bogare le mafelelo.
   d. Seswantšho se se bontšha fela karolo ya kanegelo ya gago.
      - Seswantšho se ka laetša mathomo a kanegelo ya gago.
      - Seswantšho se ka laetša bogare bja kanegelo ya gago.
      - Seswantšho se ka laetša mafelelo a kanegelo ya gago.
   e. O ka thoma kanegelo ya gago ka gore:
      - ____ O be a nyaka go lla...
      - Lehono mafelelong e bile letšatši le! ...
5. **Laela barutwana go feleletša mošomo.**
   a. Efa barutwana metsotso ye mmalwa ya go nagana ka kanegelo ya bona ka setu.
   b. Go tloga moo, laela barutwana go šiedišana ka go anegela sehlopha sa bona kanegelo. O ka rata go šomiša lehlaka la go bolela/leswika ge ba dira seo.
   c. Ge barutwana ba bolela, sepelasepela gomme o theeletše.
6. **Ruma thuto ka tsela ye e latelago:**
   a. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go abelana kanegelo ya gagwe le phaposi goba o botšiše barutwana ba 1–2 dipotšišo ka ga dikanegelo tša sehlopha sa bona.
      - Botšiša: Naa kanegelo ya X e be e le mabapi le eng?
      - Botšiša: Naa ke eng seo o se ratilego mabapi le kanegelo ya X?
   b. Efa phaposi ditshwaotshwao tše dingwe tša kakaretšo go kaonafatša dikanegelo tša bona. Mohlala: Gantši mathomong a kanegelo re bolela gore kanegelo e direga kae, le gore baanegwa ke bomang. Nakong ye e tlago, leka go akaretša tshedimošo ye dikanegelong tša lena.

Ditumatlhaka: Boeletša thuto ya go hlakantša medumo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

1. **Boeletša medumo ye e tswakilwego:** *tl+w*
   a. Ngwala ditumammogo tše pedi tše di aroganego letlapeng.
   b. Kgopela morutwana gore a bale modumo wo mongwe le wo mongwe gomme a kopanye medumo.
   c. Botša barutwana go bolela lentšu le le thomago ka goba le šomiša modumo wo o kopantšhitšwego.
2. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Laboraro.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 30.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Itlwaetše mongwalo wa mothikito

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go huna menwana ya rena ka ntle le ka gare.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Bontšha ka mohlala ka moo o ka ngwalago mantšu a a latelago ka mongwalo wa motšeketlo:** *Mogau, mala*
   a. Ge o dutše o ngwala, hlaloša ntlha ye o thomago ka yona, tlhahlo le go kopana magareng ga ditlhaka.
   b. Ge o dutše o ngwala, hlaloša moo o thomago gona, tsela ye mangwalo a sepago ka yona le kamoo mangwalo a kgokaganago ka gona.
   c. Sepelasepela gomme o lekole ka moo morutwana yo mongwe le yo mongwe a bopilego tlhaka tša gagwe ka gona, a di kopanyago le sekgoba sa go di aroganya.

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Mathomo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 45

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Mathomo.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: Mari Copeny: Mohlabani wa meetse
   d. Bolela o re: Kanegelo ye ya nnete e direga kua United States, motseng wa Flint kua Michigan. Batho ba bantši kua Flint ba be ba lwala ka lebaka la meetse, eupša go se na motho yo a dirago selo go lokiša se. Ke moka Mari, ngwanenyana yo monyenyane, o ile a tšea sephetho sa go dira se sengwe. Bala ka maitapišo a ngwanenyana yo wa sebete wa go thuša setšhaba sa gabo.
   e. Botšiša: Naa go na le se o se tsebago mabapi le se?

2. **Dira Go Bala la Mathomo ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Laetša barutwana diswantšho.
   c. Moo go nyakegago, ema o be o hlalosetše barutwana.
   d. Šupa tlotlontšu ya mantšu bjalo ka ge a tšwelela.
   e. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 1 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 & 4 go phapoši ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.
   f. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Botšiša dipotšišo / makala.
      - Kgopela barutwana: Go a kgahliša go makatšwa ke kanegelo le gona wa ipotšiša dipotšišo. Ke dipotšišo dife tšeo o nago le tšona mabapi le kanegelo ye?

Go Ngwala: Morutiši o laetša sengwalwakakanywa

NAKO:
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go ngwala

1. **Tsebiša gape sererwa sa mongwalo le dinyakwa tša ona.**
   a. Bolela o re, leboong le re tlo ngwala: Ka moo o lokišago selo se itšego
   b. Hlalosa dinyakwa tša mošomo:
      - Mohuta: Kanegelo ya motho ka nnoši / kanegelo ya bophelo bja ka
      - Mafoko / Ditemana: Ngwala temana ya tekano ya mafoko a tshela.
      - DMP: Ngwala lefoko la go ba le diphegelwana (polelo ya thwii).
2. **Laetša mošomo letlapeng.**
   a. Gopotša barutwana ka dikgopolo tša gago go tšwa mmepeng wa monagano.
   b. Bontšha barutwana gore go feleletšwa bjang foreime ya mongwalo o šomiša go rulaganya.
3. **Laela barutwana go thoma go ngwala ka dipukung tša bona.**
   a. Bolela o re: Bjalo šomišang go rulaganya go tlaleletša foreime ya lena ya mongwalo.
4. **Sepelasepela ka phapošing gomme o thuše barutwana ka o tee ka o tee go thoma go ngwala.**
   a. Bolela o re: A re lebeleleng mmepe wa gago wa monagano gomme re o šomiše go thoma go ngwala.
   b. Thuša barutwana bao ba palelwago go šomiša foreime ya mongwalo.

Foreime ya go ngwala:

Ka letšatši le lengwe ke bone...
Ke ile ka ikwa.....
Ke ile ka re...
Sa pele...
Sa go latela...
Mafelelong e ile ya lokišwa gomme ka...

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 5&6

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 30.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 5 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 5 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 6.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Ditumatlhaka: Itlwaetše go kopantšha le go kgaogantšha medumo

NAKO: 15 ya metsotso

DIDIRIŠWA: Puku ya Motheo

1. **Thala tafola gomme o ngwale medumo ye e latelago ka go yona:** *j, kg, y, bj, tl, w, o, i, l, e, g, n*
   a. Šupa modumo wo mongwe le wo mongwe mo tafoleng gomme o bolele modumo wo.
   b. Šupa modumo wo mongwe le wo mongwe mo tafoleng gomme kgopele barutwana ba fapafapanego gore ba e bale.
2. **Bontšha ka mohlala ka fao lentšu le bopiwago ka gona.**
   a. Nagana ka lentšu leo o ka le bopago ka medumo ye e tšwago tafoleng.
   b. Šupa modumo wa mathomo, o bolele modumo wo gomme o o ngwale letlapeng.
   c. Boeletša se go medumo ka moka ya lentšu le.
   d. Sepetša monwana wa gago ka fase ga lentšu gomme o kopanye medumo mmogo gore o kgone go bala lentšu.
3. **Bitša barutwana ka o tee ka o tee go bopa mantšu.**
   a. Bitša barutwana ba 2–3 go tlo bopa mantšu gomme ba šomiše mokgwa wo o swanago.
   b. Phošolla barutwana ge ba dira diphošo dife goba dife.
4. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labone.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 31.
   b. Bala sengwalwa ka go hlaboša. Botša barutwana gore ba go šale morago ka go bala ka dipukung tša bona ge ntše o bala.
   c. Bala sengwalwa gape, mo nakong ye, barutwana ba swanetše go bala le wena.
   d. Bontšha mohlala ka moo o ka phethago kwešišo ya sengwalwa ye e ngwadilwego letlapeng.
   e. Bontšha ka mohlala ka fao o ka phethagatšago mošomo wa popegopolelo letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Itlwaetše mongwalo wa mothikito

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go huna menwana ka gare ga diatla re balela ka bo 5, ka morago re khutše.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Bontšha ka mohlala ka moo o ka ngwalago mafoko a a latelago ka mongwalo wa mothikito:** *Mogau o ja mala le Lebo.*
   a. Ge o dutše o ngwala, hlaloša ntlha ye o thomago ka yona, tlhahlo le go kopana magareng ga ditlhaka.
   b. Laela barutwana gore ba ngwale mafoko ka mongwalo wa mothikito ka dipukung tša bona tša go ngwalela.
   c. Sepelasepela gomme o lekole ka moo morutwana yo mongwe le yo mongwe a bopilego tlhaka tša gagwe ka gona, a di kopanyago le sekgoba sa go di aroganya.

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Bobedi

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 43

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Bobedi.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: Mari Copeny: Mohlabani wa meetse
   d. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Botšiša dipotšišo / makala.
      - E re, gopola, re boletše ka se maabane, ge ke go botšiša: Go a kgahliša go makatšwa ke kanegelo le gona wa ipotšiša dipotšišo. Ke dipotšišo dife tšeo o nago le tšona mabapi le kanegelo ye?
2. **Dira Go Bala la Bobedi ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Bontšha barutwana seswantšho.
   c. Šomiša mehlala yeo e lego letlakaleng la matseno go bontšha ka mohlala leano la kwešišo.
   d. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 2 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 & 4 go phapoši ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.

Go Ngwala: Sengwalwakakanywa sa barutwana

NAKO:
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go ngwala

1. **Gopotša barutwana ka ga mošomo wa go ngwala le dinyakwa tša gona.**
   a. Bolela o re, lehono re tlo feleletša go ngwala: Ka moo o lokišago selo se itšego
2. **Laela barutwana go tšwelapele go ngwala ka dipukung tša bona.**
3. **Fapantšha.**
   a. Sepelasepela ka phapošing gomme o thuše barutwana bao ba palelwago ke go feleletša foreime ya go ngwala.
   b. Efa barutwana bao ba lego pele mošomo wa bonakwanana: Ngwala lefoko le le ngwe go mongwalo wa gago.
4. **Ba fe mošomo wa gae bjalo ka ge go nyakega.**
   a. Hlalosa gore barutwana ba swanetše go feleletša sengwalwakakanywa sa bona sa mošomo wa gae ge e ba ga se ba fetše.

Foreime ya go ngwala:

Ka letšatši le lengwe ke bone...
Ke ile ka ikwa.....
Ke ile ka re...
Sa pele...
Sa go latela...
Mafelelong e ile ya lokišwa gomme ka...

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 7&8

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 31.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 7 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 7 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 8.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Ahlaahla kanegelo ya go abelana go bala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ahlaahla foreime:

Kgopolokgolo ya kanegelo ye e be e le...

Ke ratile moanegwa... ka lebaka la gore...

Ke ithutile gore...

Ke nagana gore e be e fošagetše / e nepagetše ge... ka lebaka la gore...

1. **Lokiša barutwana ka hlahlo ya sehlopha.**
   a. Beakanya barutwana ka dihlopha tša 4.
   b. Efa sehlopha se sengwe le se sengwe 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
   c. Bolela o re: O tlo bolela fela ge o swere 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
2. **Dirang dipotšišo tša hlatlho.**
   a. Gopotša barutwana ka go abelena ka dikanegelo tša go bala tša beke yeo.
   b. Ngwala foreime ya hlatlho letlapeng.
   c. Bala o be o hlalose potšišo ye ngwe le ye ngwe (lefoko le thomang karabo).
   d. Botša barutwana gore sehlopha se sengwe le se sengwe se tla fiwa moleko gomme o mongwe le o mongwe wa sehlopha o swanetše go fiwa sebaka sa go araba potšišo.
   e. Ba hlohleletše go nagana ka dikarabo tše di fapanego.
3. **Laela barutwana go thoma ka dikahlatlho tša bona.**
   a. Laela barutwana bao ba sweregó mahlaka a go bolela/maswika go thoma.
   b. Sepelasepela moo phapošing gomme o ba fe thekgo moo e nyakegago.
   c. Ka metsotswana e se kae ya go šala, bitša sehlopha go tla go abelana dikarabo tša bona.
4. **Boitokišo bja barutwana**
   a. Hlaola barutwana ba 3–4 go dira Mošomo wa bomolomo ka Mošupologo.
   b. Botša barutwana bao seo ba swanetšego go se lokiša ka Mošupologo. (Bona Lenaneothuto la GTB la Mošupologo)

Ditumatlhaka: Taelo ya go ngwala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

1. **Dudiša barutwana ka dipuku tša bona tša go ngwalela, dipene le dirula.**
   a. Botša barutwana gore ba ngwale hlogo ye, 'Taelo ya go ngwala' gomme ba ngwale dinomoro 1–5 ka thoko ga letlakala.
   b. Bolela mantšu a mahlano a a latelago gore barutwana ba a ngwale kgauswi le dinomoro 1–5: ješa, kgaka, yona, bjetše, tlwaela
   c. Se se latelago, botša barutwana gore ba ngwale lefoko leo o le bolelago, o šomiše maswaodikga a nepagetšego.
   d. Bolela lefoko le le latelago. Le boeletše ka go nanya, gabedi ge go nyakega: Banenyana ga se ba tlwaele go kga meetse.
2. **Botša barutwana gore ba šomiše phentshele ya mmala go phošolla mošomo wa bona.**
   a. Ngwala mantšu a mahlano letlapeng.
   b. Ge o ngwala bolela lentšu le lengwe le lengwe ka modumo.
   c. Go mafoko a, šupa maswaodikga ao a šomišitšwego.
   d. Botša barutwana go dira sediko go diphošo tša bona ka phentshele ya mmala.
   e. Botša barutwana gore ba ngwale gape diphošo tša bona ka nepagalo.
3. **Ela hloko mathata le kgatelopele ya barutwana.**
4. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labohlano.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 33.
   b. Bala sengwalwa ka go hlaboša. Botša barutwana gore ba go šale morago ka go bala ka dipukung tša bona ge ntše o bala.
   c. Bala sengwalwa gape, mo nakong ye, barutwana ba swanetše go bala le wena.
   d. Bontšha mohlala ka moo o ka phethago kwešišo ya sengwalwa ye e ngwadilwego letlapeng.
   e. Bontšha ka mohlala ka fao o ka phethagatšago mošomo wa popegopolelo letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Go Bala ka go Abelana: Dira ka Morago ga go Bala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 45

1. **Lokišetša barutwana ka Morago ga go Bala.**
   a. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: Mari Copeny: Mohlabani wa meetse
   b. Hlalosa mošomo. Bolela o re: Lehono re ya go diragatša kanegelo ka dihlopha.

2. **Laetša mošomo ka tsela ye:**
   a. Bolela o re: Ge re diragatša kanegelo re swanetše go leka go:
      - Gopola seo moanegwa wa rena a se dirago goba go se bolela
      - Bolela le go diragatša bjalo ka baanegwa ba rena
      - Šomiša mantšu a go swana le a baanegwa
   b. Ka boripana, bontšha barutwana ka moo o ka diragatšago bjalo ka o mongwe wa baanegwa.
   c. Leka go se kgethe moanegwathwadi bjalo ka mohlala.

3. **Laela barutwana go feleletša mošomo.**
   a. Balela gore o nale baanegwa ba bakae ka moo kanegelong.
   b. Arola barutwana go ya ka dihlopha tša palo yeo. Mohlala, Ge go nale baanegwa ba bahlano (5) ka kanegelong, gona arola barutwana ka dihlophana tša tlhano (5).
   c. Morutwana o mongwe le o mongwe a fiwe karolo ya go ba moanegwa ka moo dihlopheng.
   d. Barutwana a ba tšwele ntle goba lefelong la kgakala.
   e. Botša barutwana go diragatša kanegelo. Ba swanetše go:
      - Gopola seo ba swanetšego go se dira le go se bolela bjalo ka baanegwa
      - Bolele le go diragatša bjalo ka moanegwa go ya ka karolo yeo ba e filwego
      - Šomiša mantšu ao a swanago le a moanegwa
   f. Bjalo ka ge barutwana ba diragatša kanegelo, sepelasepela o be o fe thekgo moo e nyakegago.

4. **Dumelela barutwana go abelana mešomo ya bona.**
   a. Efa barutwana metsotswana go laetša mešomo ya bona go bagwera ba bona.
   b. Bitša barutwana go abelana mešomo ya bona le phapoši.

Go Ngwala: Morutiši o laetša go phošolla gomme barutwana ba phošolla diphošo

NAKO:
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Pukutšhomo ya DBE 1

1. **Gopotša barutwana ka mošomo wa mongwalo: Ka moo o lokišago selo se itšego.**
2. **Tsebiša lenaneo la go phošolla**
   a. Bolela o re, lehono re tla be re phošolla mongwalo wa rena, re šomiša lenaneo la go phošolla:
      - Mafoko / Ditemana: Ngwala temana ya tekano ya mafoko a tshela.
      - DMP: Diphegelwana (maswao a polelo) di šomišwa go laetša mantšu ao motho a boletšego (polelo ya thwii).
3. **Ba laetše go phošolla.**
   a. Ngwala lefoko letlapeng leo le nago le diphošo.
   b. Laetša barutwana gore ba phošolla bjang diphošo.
4. **Laela barutwana go bala le go phošolla mongwalo wa bona.**
   a. Bolela o re: Bjalo ke nako ya go bala le go phošolla mongwalo wa gago.
   b. Sepelasepela ka phapošing o be o phošolle mongwalo wa bona o thuša barutwana bao ba palelwago.
5. **Ba fe mošomo wa go ngwala wa Puku ya DBE.**
   a. Ge barutwana ba feleletša go phošolla, hlalosa gore ba swanetše go šoma ka dipukung tša bona tša mošomo tša DBE.
   b. Laela barutwana go feleletša:
      - Puku ya mošomo ya DBE letlakala: 16
      - Feleletša mošomowa ‘A re ngwale’ o lego tlase letlakaleng.
      - Šomiša ditsebjanago fetoša lefoko go polelosebolediši.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 9&10

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 33.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 9 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 9 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 10.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Tsebiša Tabakgolo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Diswantšho le dilo tša nnete tša go bontšha tabakgolo

Puku ya Motheo

1. **Bontšha tabakgolo ye e beakantšwego: Re leka go botega**
2. **Botšiša dipotšišo tša boleta go tsošološa tsebo ya barutwana ya bo ka morago.**
   - O ikwa bjang ge o bolela maaka?
   - Ke ka lebaka la eng o nagana gore o ikwe bjalo?
   - Ke ka lebaka la eng ka dinako tše dingwe re bolela maaka?
3. **Thala mmepe wa monagano o šomiša dipotšišo le dikarabo tša barutwana.**
4. **Ngwala ka dikarabo tša gago moo mmepeng wa monagano go oketša tsebo ya barutwana.**
5. **Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 35.**
6. **Botša barutwana gore ba tsepelele polelotlaleletšo ya morero.**
   a. Balela polelotlaleletšo godimo.
   b. Laela barutwana go bala le wena goba go boeletša ka morago ga gago. Go bea bohlatse.
7. **Ahlaahla polelotlaleletšo le barutwana.**
   a. Botšiša: Naa o ka mpotša gore se se ra go reng? / Naa o ka kgona go bona karabo
   b. Hlohleletša barutwana go abelana dikgopolo tša bona.
   c. Hlalosa tlhaloso goba o fe karabo ka tsela ye e latelago: Seema se se ra gore go boima go motho yo mogolo go ithuta a šetše a gotše, go bonolo ge o sa le yo mofsa. Ke ka fao go lego bohlokwa go ithuta dilotše ntši o sa le yo mofsa.

Ditumatlhaka: Boeletša medumo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:

Dikarata tša Medumo: b, th

Puku ya Motheo

1. **Boeletša modumo 1:** *b*
   a. Bolela modumo woo x3.
   b. Laetša barutwana Karata ya Modumo gomme o bale modumo x3.
   c. Botša barutwana go theeletša gomme ba boeletše modumo.
   d. Botša barutwana gore ba bolele mantšu ao a thomago ka goba a šomišago modumo woo.
2. **Boeletša modumo 2:** *th*
   a. Bolela modumo woo x3.
   b. Laetša barutwana Karata ya Modumo gomme o bale modumo x3.
   c. Botša barutwana go theeletša gomme ba boeletše modumo.
   d. Botša barutwana gore ba bolele mantšu ao a thomago ka goba a šomišago modumo woo.
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Mošupologo.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 37.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Ruta go bopa tlhaka e nnyane ya mongwalo wa motšeketlo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go itiriša o kare re raloka piano.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Laetša barutwana mokgwa wo ba ka bopago:** ///
   a. Furalela barutwana.
   b. Laela barutwana ba go ngwala ka nngele go bea dihlogo tša bona godimo ga teseke.
   c. Šomiša letsogo la gago la go ja go dira tlhaka: ///
   d. Laela barutwana ba go ngwala ka la go ja go dira tlhaka le wena.
   e. Boeletša le barutwana ba la nngele.
3. **Laela barutwana go ikgopotša ka go dira:** ///
   a. Bolela o re: Dira tlhaka yeo ka mokokotlong wa mogwera, tesekeng le santeng.
4. **Laela barutwana go ikgopotša go ngwala:** ///
   a. Bolela o re: Ngwala tlhaka ye ka pukung ya gago makga a mararo x3.
   b. Sepelasepela ka phapošing go lekola gore barutwana ba dirile bjang tlhaka tša bona.

Go Bala ka go Abelana: Tsebiša kanegelo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, Letlakala la matseno 57

1. **Tsebiša kanegelo.**
   a. Bolela o re: Beke ye re tlo bala kanegelo ya hlogo ye: Leseka le le talalerata.
   b. Bolela o re: Atang le Geeta ke bagwera ba bagolo. Go direga selo se sengwe seo se ka senyago segwera sa bona. Atang o hwetša leseka leo Geeta a le timeditšego. O tloga a nyaka go boloka leseka le lebotse la mmala o mo talalerata, eupša o a tseba gore Geeta o nyamile ka gobane o lahlegetšwe ke leseka. Kanegelo e tšwela pele go re botša ge e ba Atang o tšea sephetho sa go tshephega goba aowa.
   c. Botšiša: Naa go na le se o se tsebago mabapi le se?
   d. Ka boripana laetša barutwana diswantšho ka kanegelong.
2. **Aga tsebo ya barutwana ya bokamorago.**
   a. Abelana le go hlaloša Tshedimošo ya Bokamorago ya kanegelo.
   b. Laetša barutwana moo kanegelo e diragetšego o šomiša mmepe wa Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Botšiša: Naa o na le potšišo mabapi le kanegelo?
3. **Hlalosa leano la kwešišo.**
   a. Bolela o re, beke ye re tlile go ithuta ka ga: Diragatša kakanyo
   b. Hlalosetša barutwana leano leo.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 1&2

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 37.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 1 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 1 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 2.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Go ruta tlotlontšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tlotlontšu dikarata-kgadima, diswantšho, dilo

Puku ya Motheo

1. **Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 35.
   b. Bala goba o boeletše polelotlaleletšo gape.
   c. Laetša barutwana lenaneo la tlotlontšu la tabakgolo.
   d. Hlalosa gore mantšu a a tla re thuša go kwešiša le gona go bolela mabapi le tabakgolo.
   e. Ba balele lenaneo leo la mantšu.
2. **Diriša ŠDHB go ruta tlotlontšu.**
   a. Ruta mantšu a tlotlontšu ao a latelago:
      - tshephega: Go bolela therešo le go dira selo se se nepagetšego.
      - go se tshephege: Se se fapanago le potego - go se bolele therešo.
      - leseka: Seaparo sa letsogong sa go phadima seo o se aparago go dikologa seatla sa gago.
      - phadima: Go phadima, go swana le dinaledi.
      - go kgahlwa: Go kgahlwa ke selo le go se rata kudu.
3. **Diriša maano a ŠDHB ao a loketšego lentšu le lengwe le le lengwe:**
   Š: Šupa seswantšho goba selo
   D: Diragatša lentšu leo
   H: Botša barutwana tlhaloso ya lentšu leo
   B: Bolela lentšu leo lefokong

Ditumatlhaka: Boeletša medumo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:

Dikarata tša Medumo: n, kh

Puku ya Motheo

1. **Boeletša modumo 1:** *n*
   a. Bolela modumo woo x3.
   b. Laetša barutwana Karata ya Modumo gomme o bale modumo x3.
   c. Botša barutwana go theeletša gomme ba boeletše modumo.
   d. Botša barutwana gore ba bolele mantšu ao a thomago ka goba a šomišago modumo woo.
2. **Boeletša modumo 2:** *kh*
   a. Bolela modumo woo x3.
   b. Laetša barutwana Karata ya Modumo gomme o bale modumo x3.
   c. Botša barutwana go theeletša gomme ba boeletše modumo.
   d. Botša barutwana gore ba bolele mantšu ao a thomago ka goba a šomišago modumo woo.
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labobedi.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 38.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Ruta go bopa tlhaka e kgolo ya mongwalo wa motšeketlo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go huna menwana ka gare ga diatla re balela ka bo 5, ka morago re khutše.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Laetša barutwana mokgwa wo ba ka bopago:** ℳ
   a. Furalela barutwana.
   b. Laela barutwana ba go ngwala ka nngele go bea dihlogo tša bona godimo ga teseke.
   c. Šomiša letsogo la gago la go ja go dira tlhaka, ℳ
   d. Laela barutwana ba go ngwala ka la go ja go dira tlhaka le wena.
   e. Boeletša le barutwana ba la nngele.
3. **Laela barutwana go ikgopotša ka go dira:** ℳ
   - Bolela o re: Dira tlhaka yeo ka mokokotlong wa mogwera, tesekeng le santeng.
4. **Laela barutwana go ikgopotša go ngwala:** ℳ
   a. Bolela o re: Ngwala tlhaka ye ka pukung ya gago makga a mararo x3.
   b. Sepelasepela ka phapošing go lekola gore barutwana ba dirile bjang tlhaka tša bona.

Go Bala ka go Abelana: Dira Pele ga go Bala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 59

1. **Lokiša barutwana go mošomo wa Pele wa go Bala.**
   a. Bitša barutwana ba dule mmeteng goba lebatong.
   b. Dula ka pele ga barutwana o swere Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Netefatša gore barutwana ka moka ba kgona go bona puku yeo.
   d. Gopotša barutwana ka maitshwaro ao o a nyakago ka nako ya Go bala ka go abelana bjk. go dula ka go fera seseka; matsogo a lena a dule diropeng; theeletšang ka hlokomelo; le kwe ge le bitšwa; le emiše matsogo ge le botšiša.
2. **Dira Pele ga go Bala ka tsela ye e latelago:**
   a. Bolela hlogo ya kanegelo: Leseka le le talalerata.
   b. Hlalosa mabokgoni a go akanya. Bolela o re: Ge re akanya re šomiša hlogo le diswantšho go leka go bona gore a e kaba kanegelo e mabapi le eng.
   c. Laetša barutwana diswantšho letlakaleng le lengwe le le lengwe.
   d. Botšiša: Naa e kaba go direga eng mo?
   e. Botšiša: Ke eng seo se go naganantšhago gore diswantšho tše di ka ba di sepelelana?

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 3&4

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 38.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 3 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 3 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 4.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Ruta tlotlontšu o ahlaahle seswantšho sa morero

NAKO: 15 ya metsotso

DIDIRIŠWA: Tlotlontšu dikarata-kgadima, diswantšho, dilo

Puku ya Motheo

1. **Diriša ŠDHB go ruta tlotlontšu.**
   a. Ruta mantšu a tlotlontšu ao a latelago:
      - tshepa: Go dumela gore motho o bolela nnete le go phetha se a se boletšego.
      - nnete: Seo e lego nnete goba seo se diragetšego ka nnete.
      - maaka: Go bolela selo se se fošagetšego ka boikgethelo.
      - roba: Go senya goba go gobatša selo gore se se sa šome gape ka lebaka la seo o se dirilego. O ka ba wa dira gore motho a se go tshepe ge o sa bolele nnete.
      - se robegile: Selo se se sa šomego, se senyegile goba se phušutšwe.
   b. Diriša maano a ŠDHB ao a loketšego lentšu le lengwe le le lengwe.
2. **Aga tsebo ya barutwana ya bokamorago.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 39.
   b. Botša barutwana ditaba tše di latelago mabapi le seswantšho.
      - Motho yo mongwe le yo mongwe o bolela maaka ka dinako tše dingwe, le batho ba bagolo. Le ge go le bjalo, bontši bja batho ba rata go bolela nnete ka gobane e ba dira gore ba ikwe ba thabile.
      - Go bolela maaka go ka ba le bošilo ka gobane sefahlego sa gago le mmele di ka go hlahla gore o bolela maaka, le ge o leka go dira o kare o bolela nnete!
      - Ka go bolela nnete, o aga go tshepha ke bagwera, ba lapa le barutiši. Batho ba tla go tshepha kudu ge e ba o tshephagala.
3. **Ahlaahlang seswantšho seo.**
   a. Šomiša dipotšišo tše di latelago go ahlaahla seswantšho ka tsela ye e latelago:
      - Botšiša potšišo ya pele.
      - Laela barutwana go ahlaahla dipotšišo le bagwera ba bona.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.
      - Aga tsebo ya barutwana ya morago ka go phošolla go se kwešišege le gona go abelana ditaba tša malebana le thutokgolo.
      - Boeletša tshepedišo ye ka dipotšišo ka moka.
4. **Dipotšišo:**
   a. Ke ka lebaka la eng batho ba bolela maaka?
   b. Naa o ka nagana ka nako yeo go bego go le bothata gore o botege?
   c. Ke ka lebaka la eng go botega go le bohlokwa?

Ditumatlhaka: Boeletša thuto ya go hlakantša medumo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

1. **Boeletša medumo ye e tswakilwego:** *n+tl*
   a. Ngwala ditumammogo tše pedi tše di aroganego letlapeng.
   b. Kgopela morutwana gore a bale modumo wo mongwe le wo mongwe gomme a kopanye medumo.
   c. Botša barutwana go bolela lentšu le le thomago ka goba le šomiša modumo wo o kopantšhitšwego.
2. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Laboraro.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 40.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Itlwaetše mongwalo wa mothikito

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go itiriša o kare re raloka piano.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Bontšha ka mohlala ka moo o ka ngwalago mantšu a a latelago ka mongwalo wa motšeketlo:** *Neo noga*
   a. Ge o dutše o ngwala, hlaloša ntlha ye o thomago ka yona, tlhahlo le go kopana magareng ga ditlhaka.
   b. Ge o dutše o ngwala, hlaloša moo o thomago gona, tsela ye mangwalo a sepago ka yona le kamoo mangwalo a kgokaganago ka gona.
   c. Sepelasepela gomme o lekole ka moo morutwana yo mongwe le yo mongwe a bopilego tlhaka tša gagwe ka gona, a di kopanyago le sekgoba sa go di aroganya.

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Mathomo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 59

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Mathomo.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: Leseka le le talalerata
   d. Bolela o re: Atang le Geeta ke bagwera ba bagolo. Go direga selo se sengwe seo se ka senyago segwera sa bona. Atang o hwetša leseka leo Geeta a le timeditšego. O tloga a nyaka go boloka leseka le lebotse la mmala o mo talalerata, eupša o a tseba gore Geeta o nyamile ka gobane o lahlegetšwe ke leseka. Kanegelo e tšwela pele go re botša ge e ba Atang o tšea sephetho sa go tshephega goba aowa.
2. **Dira Go Bala la Mathomo ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Laetša barutwana diswantšho.
   c. Moo go nyakegago, ema o be o hlalosetše barutwana.
   d. Šupa tlotlontšu ya mantšu bjalo ka ge a tšwelela.
   e. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 1 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 & 4 go phapoši ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.
   f. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Diragatša kakanyo
      - Kgopela barutwana: Ke phopholetšo efe ye botse yeo re ka e dirago ka se yeo mongwadi a sego a re botša yona? O ka phopholetša eng ka dikgopolo / maikutlo a moanegwa?

Go Ngwala: Tsebiša le go Itlwaetša DPM

NAKO:
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:

1. **Tsebiša nepišo ya DMP (Dibopego le Melawana ya tšhomišo ya Polelo).**
   a. Bolela o re: Beke ye re ya go nepišiša: Go šomiša diphegelwana (maswao a polelo) go laetša mantšu ao motho a boletšego (polelo ya thwii).
   b. Ngwala lefoko letlapeng: Ragele a re, “Ke robile sebapadišane!”
   c. Hlalosa DMP ka maemo a kamano: Mantšu ao a lego ka gare ga mašakana ke ona ao a boletšwego ke Ragele. Se se bitšwa polelosebodeledi.
2. **Itlwaetše DMP le barutwana.**
   a. Ngwala letlapeng: Thabo Ke robile sebapadišwa.
   b. Kgopela barutwana: Naa re ka šomiša ditsebjana bjang go fetoša lefoko le go apaolelosebodeledi?
   c. Akanya dikgopolo le barutwana:
      - Bea ditsebjana go dukologa lefoko:“Ke robile sebapadišwa.”
      - Tlaleletša ka gore go boletše mang pele ga go tsopolwa: Sam o rele “Ke robile sebapadišane.”
      - Tlaleletša kafegelwana pele ga ditsebjana: Sam o rile, “Ke robile sebapadišane.”
3. **Efa barutwana nako ya go itlwaetša DMP ka bobona.**
   a. Ngwala letlapeng:
      - Atang: Ke u thetsitse.
      - Kaone: Ke hloka thuso.
      - Thabo: Ke utlwa bohloko.
   b. Hlalosetša barutwana: Šomiša ditsebjanago fetoša lefoko go polelosebodeledi.
   c. Efa barutwana metsotso e se kae go feleletša mošomo.
4. **Hllokomela kwešišo ya barutwana.**
   a. Bitša barutwana go kgobokana ka moka.
   b. Bitša barutwana ka go fapafapana go tla go abelena ka dikarabo tša bona.
   c. Šupa se: Diphegelwana (maswao a polelo) di šomišwa go laetša mantšu ao motho a boletšego (polelo ya thwii).

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 5&6

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 40.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 5 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 5 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 6.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Ditumatlhaka: Itlwaetše go kopantšha le go kgaogantšha medumo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

1. **Thala tafola gomme o ngwale medumo ye e latelago ka go yona:** *u, e, i, p, l, d, b, t, r, c, h, a*
   a. Šupa modumo wo mongwe le wo mongwe mo tafoleng gomme o bolele modumo wo.
   b. Šupa modumo wo mongwe le wo mongwe mo tafoleng gomme kgopele barutwana ba fapafapanego gore ba e bale.
2. **Bontšha ka mohlala ka fao lentšu le bopiwago ka gona.**
   a. Nagana ka lentšu leo o ka le bopago ka medumo ye e tšwago tafoleng.
   b. Šupa modumo wa mathomo, o bolele modumo wo gomme o o ngwale letlapeng.
   c. Boeletša se go medumo ka moka ya lentšu le.
   d. Sepetša monwana wa gago ka fase ga lentšu gomme o kopanye medumo mmogo gore o kgone go bala lentšu.
3. **Bitša barutwana ka o tee ka o tee go bopa mantšu.**
   a. Bitša barutwana ba 2–3 go tlo bopa mantšu gomme ba šomiše mokgwa wo o swanago.
   b. Phošolla barutwana ge ba dira diphošo dife goba dife.
4. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labone.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 41.
   b. Bala sengwalwa ka go hlaboša. Botša barutwana gore ba go šale morago ka go bala ka dipukung tša bona ge ntše o bala.
   c. Bala sengwalwa gape, mo nakong ye, barutwana ba swanetše go bala le wena.
   d. Bontšha mohlala ka moo o ka phethago kwešišo ya sengwalwa ye e ngwadilwego letlapeng.
   e. Bontšha ka mohlala ka fao o ka phethagatšago mošomo wa popegopolelo letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Itlwaetše mongwalo wa mothikito

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go dukološa diatla tša rena ka go la nngele le la go ja.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Bontšha ka mohlala ka moo o ka ngwalago mafoko a a latelago ka mongwalo wa mothikito:** *Neo o bone noga.*
   a. Ge o dutše o ngwala, hlaloša ntlha ye o thomago ka yona, tlhahlo le go kopana magareng ga ditlhaka.
   b. Laela barutwana gore ba ngwale mafoko ka mongwalo wa mothikito ka dipukung tša bona tša go ngwalela.
   c. Sepelasepela gomme o lekole ka moo morutwana yo mongwe le yo mongwe a bopilego tlhaka tša gagwe ka gona, a di kopanyago le sekgoba sa go di aroganya.

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Bobedi

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 59

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Bobedi.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: Leseka le le talalerata
   d. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Diragatša kakanyo
      - E re, gopola, re boletše ka se maabane, ge ke go botšiša: Ke phopholetšo efe ye botse yeo re ka e dirago ka se yeo mongwadi a sego a re botša yona? O ka phopholetša eng ka dikgopolo / maikutlo a moanegwa?
2. **Dira Go Bala la Bobedi ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Bontšha barutwana seswantšho.
   c. Šomiša mehlala yeo e lego letlakaleng la matseno go bontšha ka mohlala leano la kwešišo.
   d. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 2 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 & 4 go phapoši ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.

Go Ngwala: Morutiši o laetša peakanyo

NAKO:
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go ngwala

1. **Tsebiša direrwa tša Mongwalo.**
   a. Bolela o re, leboong le re tlo ngwala: Kanegelo ka go bolela maaka le go bolela nnete.
2. **Hlalosa karabo ya gago ya mošomo wa go ngwalwa ka molomo pele ba ka ngwala šomiša foreime ya go ngwala.**
   Bolela o re:
   a. Ke tla le botša kanegelo ya mabapi le ngwana yo a bolelago maaka ka... ke moka a bolela nnete.
   b. Ke tla ngwala temana tše pedi. Ye tee mabapi le ngwana yo a bolelago maaka gomme ye nngwe mabapi le ngwana yo a bolelago nnete.
   c. Gopola: Temana ke sehlophana sa mafoko mabapi le hlogo ye tee goba kgopolo.
3. **Laetša thulaganyo ya mošomo wa go ngwala letlapeng.**
   a. Thala ka pejana seswantšho sa go laetša: Selo se fošagetšego seo ngwana kanegelong ya gago a se dirago.
   b. Šomiša mmepe wa monagano go rulaganya kanegelo ya gago:
      - Bomang? (baanegwa)
      - Kae? (lefelo)
      - Naa ke eng seo se sa sepelego gabotse?
      - Naa maaka ke eng?
      - Nnete ke efe?
      - Naa moanegwa o ikwa bjang?
4. **Dira gore barutwana ba nagane.**
   a. Bolela o re: Gosasa le tla rulaganya mošomo wa lena wa go ngwala. Etlang le dikgopolo tša lena gosasa.

Foreime ya go ngwala:

Temana ya 1 – Maaka
Ka letšatši le lengwe, ngwana yo a bitšwago ____ o be a...
____ o dirile selo se sengwe se se fošagetšego! O ile a...
____ o ile a ikwa a...
Ge motho yo mogolo a botšiša: “Naa go diregile eng?”____ o ile a bolela maaka.
O rile, “...”

Temana ya 2 – Nnete
Ka morago ____ a ikwa...
____ o ile a boela morago gomme a re: “Ke swanetše go bolela therešo. Ke ...”
Motho yo mogolo a re, “Ke a leboga go tshepega,” gomme...
Mafelelong...

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 7&8

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 41.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 7 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 7 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 8.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Ahlaahla kanegelo ya go abelana go bala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ahlaahla foreime:

Kgopolokgolo ya kanegelo ye e be e le...

Ke ratile moanegwa... ka lebaka la gore...

Ke ithutile gore...

Ke nagana gore e be e fošagetše / e nepagetše ge... ka lebaka la gore...

1. **Lokiša barutwana ka hlahlo ya sehlopha.**
   a. Beakanya barutwana ka dihlopha tša 4.
   b. Efa sehlopha se sengwe le se sengwe 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
   c. Bolela o re: O tlo bolela fela ge o swere 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
2. **Dirang dipotšišo tša hlatlho.**
   a. Gopotša barutwana ka go abelena ka dikanegelo tša go bala tša beke yeo.
   b. Ngwala foreime ya hlatlho letlapeng.
   c. Bala o be o hlalose potšišo ye ngwe le ye ngwe (lefoko le thomang karabo).
   d. Botša barutwana gore sehlopha se sengwe le se sengwe se tla fiwa moleko gomme o mongwe le o mongwe wa sehlopha o swanetše go fiwa sebaka sa go araba potšišo.
   e. Ba hlohleletše go nagana ka dikarabo tše di fapanego.
3. **Laela barutwana go thoma ka dikahlatlho tša bona.**
   a. Laela barutwana bao ba swerego mahlaka a go bolela/maswika go thoma.
   b. Sepelasepela moo phapošing gomme o ba fe thekgo moo e nyakegago.
   c. Ka metsotswana e se kae ya go šala, bitša sehlopha go tla go abelana dikarabo tša bona.
4. **Boitokišo bja barutwana**
   a. Hlaola barutwana ba 3–4 go dira Mošomo wa bomolomo ka Mošupologo.
   b. Botša barutwana bao seo ba swanetšego go se lokiša ka Mošupologo. (Bona Lenaneothuto la GTB la Mošupologo)

Ditumatlhaka: Taelo ya go ngwala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. **Dudiša barutwana ka dipuku tša bona tša go ngwalela, dipene le dirula.**
   a. Botša barutwana gore ba ngwale hlogo ye, 'Taelo ya go ngwala' gomme ba ngwale dinomoro 1–5 ka thoko ga letlakala.
   b. Bolela mantšu a mahlano a a latelago gore barutwana ba a ngwale kgauswi le dinomoro 1–5: botša, thunya, nagana, khuta, ntloša
   c. Se se latelago, botša barutwana gore ba ngwale lefoko leo o le bolelago, o šomiše maswaodikga a nepagetšego.
   d. Bolela lefoko le le latelago. Le boeletše ka go nanya, gabedi ge go nyakega: Ke itulela ka ntlong ke nnoši ge ke ja.
2. **Botša barutwana gore ba šomiše phentshele ya mmala go phošolla mošomo wa bona.**
   a. Ngwala mantšu a mahlano letlapeng.
   b. Ge o ngwala bolela lentšu le lengwe le lengwe ka modumo.
   c. Go mafoko a, šupa maswaodikga ao a šomišitšwego.
   d. Botša barutwana go dira sediko go diphošo tša bona ka phentshele ya mmala.
   e. Botša barutwana gore ba ngwale gape diphošo tša bona ka nepagalo.
3. **Ela hloko mathata le kgatelopele ya barutwana.**
4. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labohlano.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 43.
   b. Bala sengwalwa ka go hlaboša. Botša barutwana gore ba go šale morago ka go bala ka dipukung tša bona ge ntše o bala.
   c. Bala sengwalwa gape, mo nakong ye, barutwana ba swanetše go bala le wena.
   d. Bontšha mohlala ka moo o ka phethago kwešišo ya sengwalwa ye e ngwadilwego letlapeng.
   e. Bontšha ka mohlala ka fao o ka phethagatšago mošomo wa popegopolelo letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Go Bala ka go Abelana: Dira ka Morago ga go Bala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 59

1. **Lokišetša barutwana ka Morago ga go Bala.**
   a. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: Leseka le le talalerata
   b. Hlalosa mošomo. Bolela o re: Lehono re ya go feleletša tekatlhaologanyo ya go ngwalwa ka ga kanegelo.
2. **Laetša mošomo ka tsela ye:**
   a. Ngwala dipotšišo tša gago letlapeng.
   b. Balela potšišo ye ngwe le ye ngwe godimo.
   c. Hlalosa gore mehuta yeo ya dipotšišo e ka nyaka dikarabo tša mohuta ofe.
   d. Mohlala: Naa Anna o be a apere eng? Karabo e swanetše go re botša ka diaparo tša Anna.
   e. Mohlala: Naa o gopola gore Anna o be a swanetše go dira eng? Karabo ga e gona ka gare ga diteko – barutwana ba swanetše go nagana kgopolo tša bona.
   f. Laetša barutwana gore ka fase ga potšišo ye ngwe le ye ngwe go na le lefoko la go thoma. Hlaosa gore ba swanetše go šomiša seo go ba thuša go ngwala dikarabo.
3. **Laela barutwana go feleletša mošomo.**
   a. Botša barutwana go bula dipuku tša bona gomme ba ngwale tšatšikgwedi le hlogo: Tekatlhaologanyo.
   b. Botša barutwana go šomiša 'mafoko a go thoma karabo' ka fase ga potšišo ye ngwe le ye ngwe ka dipukung tša bona.
   c. Laela barutwana go šomiša tsebo ya bona ya ditumatlhaka go ngwala mantšu ao a sa tsebjego Ba swanetše go bolela lentšu ka go nanya gomme ba ngwale modumo woo ba o kwago.
   d. Dipotšišo le mafoko a go thoma
4. **Dumelela barutwana go abelana mešomo ya bona.**
   a. Efa barutwana metsotswana go laetša mešomo ya bona go bagwera ba bona.
   b. Bitša barutwana go abelana mešomo ya bona le phapoši.

Tekatlhaologanyo ya go ngwalwa

1. **Leseka le be le lebelega bjang?**
   Leseka le be le...
2. **Ke mang yo a timeditšego leseka?**
   ... o timeletšwe ke leseka.
3. **Atang o ile a boloka leseka kae?**
   Atang o ile a boloka leseka ka...

4. **Ke eng seo se dirilego gore Atang a bušetše leseka?**
   Atang o ile a bušetša leseka ka gobane...
5. **Geeta o ile a reng ge Atang ge a mo fa leseka?**
   Geeta o rile...

Go Ngwala: Leano la barutwana

NAKO:
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go ngwala

1. **Gopotša barutwana ka sererwa sa go ngwala.**
   a. E re, leboong le re tla ngwala ka: Kanegelo ka go bolela maaka le go bolela nnete.
2. **Laela barutwana go nagana ka dikarabo tša bona tša sererwa sa mongwalo.**
   a. Bolela o re: Bjalo naganang ka fao le tlago araba sererwa sa mongwalo.
   b. Laela barutwana go abelana dikgopolo tša bona le bagwera.
   c. Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona le phapopši.
3. **Laela barutwana go rulaganya go tla go ngwala ka dipukung tša bona tša go ngwalela.**
   a. Bolela o re: Bjalo šomiša mmepe wa monagano go rekhota dikgopolo tša gago gomme o rulaganye mošomo wa go ngwala.
4. **Sepelasepela ka moo phapošing gomme o thuše barutwana ka o tee ka o tee ka thulaganyo tša bona.**
   a. Bolela o re: Nke le mpotšeng ka dikgopolo tša lena.
   b. Thuša barutwana bao ba palelwago go feleletša mmepe wa bona wa monagano.

Foreime ya go ngwala:

Temana ya 1 – Maaka
Ka letšatši le lengwe, ngwana yo a bitšwago ____ o be a...
____ o dirile selo se sengwe se se fošagetšego! O ile a...
____ o ile a ikwa a...
Ge motho yo mogolo a botšiša: “Naa go diregile eng?”____ o ile a bolela maaka.
O rile, “...”

Temana ya 2 – Nnete
Ka morago ____ a ikwa...
____ o ile a boela morago gomme a re: “Ke swanetše go bolela therešo. Ke ...”
Motho yo mogolo a re, “Ke a leboga go tshepega,” gomme...
Mafelelong...

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 9&10

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 43.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 9 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 9 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 10.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Bomolomo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgetha barutwana bao ba ka tlago le selo goba seswantšho go tla go 'Laetša le go Bolela'

1. **Dudiša barutwana go lebelela bao ba tsenago le bona ka phapošing ge ba tšweletša ditlhagišo tša bomolomo.**
2. **Gopotša barutwana ka mošomo wo o latelago: Go laetša le go bolela**
   a. Emišetša godimo seswantšho goba selo so o se tlišitšego go tla go re bontšha.
   b. Re botše ka seswantšho goba selo. Bolela o re:
      - Lehono ke tlile go le botša ka...
      - Ke... (bogolo, mmala, boima, sebopego, le tše dingwe)
      - E šomišwa go...
      - Ke se rata ka lebaka la gore...
   c. Ke moka botšiša barutwana: Naa go sa na le dipotšišo?
   d. Ge e ba o mongwe o na le potšišo leka ka bokgoni bja gago go e araba.
3. **Gopotša barutwana ka mabokgoni a go fa polelo:**
   a. Ge o ba hlahla, gopola go:
      - Swara seswantšho goba selo ka tsela yeo e tlago bonwa ke bohle
      - Bolela mafoko a gago go ya ka tatelano ya maleba
      - Bolela dilo gatee fela – se ipoeletše
      - Bolelela godimo ka lentšu la go tlhaka
4. **Bitša barutwana ba o ba kgethilego go tla go fa polelo ka go šielana.**
   a. Aga tshepo ya barutwana ka go ba leboga nako le nako ge ba seno fa polelo le gona go ba fa dipoelo tša maleba.
   b. Mafelelong a thuto, efa sehlopha ditshwaotshwao tše dingwe tša kakaretšo go kaonafatša ditlhagišo tša bona. Mohlala: Ke ile ka katana le go kwa ba bangwe ba lena. Ke kgopela le bolele ka mantšu a kwagalago – re nyaka go kwa seo le lekago go se bolela.

Ditumatlhaka: Boeletša medumo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:

Dikarata tša Medumo: m, hl

Puku ya Motheo

1. **Boeletša modumo 1:** *m*
   a. Bolela modumo woo x3.
   b. Laetša barutwana Karata ya Modumo gomme o bale modumo x3.
   c. Botša barutwana go theeletša gomme ba boeletše modumo.
   d. Botša barutwana gore ba bolele mantšu ao a thomago ka goba a šomišago modumo woo.
2. **Boeletša modumo 2:** *hl*
   a. Bolela modumo woo x3.
   b. Laetša barutwana Karata ya Modumo gomme o bale modumo x3.
   c. Botša barutwana go theeletša gomme ba boeletše modumo.
   d. Botša barutwana gore ba bolele mantšu ao a thomago ka goba a šomišago modumo woo.
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Mošupologo.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 45.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Ruta go bopa tlhaka e nnyane ya mongwalo wa motšeketlo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go šobagantšha pampiri gomme ra boa ra e phutholla.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Laetša barutwana mokgwa wo ba ka bopago:** /v
   a. Furalela barutwana.
   b. Laela barutwana ba go ngwala ka nngele go bea dihlogo tša bona godimo ga teseke.
   c. Šomiša letsogo la gago la go ja go dira tlhaka: /v
   d. Laela barutwana ba go ngwala ka la go ja go dira tlhaka le wena.
   e. Boeletša le barutwana ba la nngele.
3. **Laela barutwana go ikgopotša ka go dira:** /v
   a. Bolela o re: Dira tlhaka yeo ka mokokotlong wa mogwera, tesekeng le santeng.
4. **Laela barutwana go ikgopotša go ngwala:** /v
   a. Bolela o re: Ngwala tlhaka ye ka pukung ya gago makga a mararo x3.
   b. Sepelasepela ka phapošing go lekola gore barutwana ba dirile bjang tlhaka tša bona.

Go Bala ka go Abelana: Tsebiša kanegelo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, Letlakala la matseno 71

1. **Tsebiša kanegelo.**
   a. Bolela o re: Beke ye re tlo bala kanegelo ya hlogo ye: Modiša yo a goeleditšego a re, ‘tau’.
   b. Bolela o re: Kanegelo ye ke nonwane, yeo e swanetšego go re ruta thuto. Modise e be e le mošemane wa go hloka mekgwa yo a bego a hlokomela mohlape wa dikgomo. Ka nako ye nngwe, ge a be a tšwafa, o be a goeletša gore go na le tau yeo e hlaselago dikgomo tša gagwe. Bala go bona seo badudi ba motse ba se dirilego ge Modise a goelela a re: ‘tau’.
   c. Botšiša: Naa go na le se o se tsebago mabapi le se?
   d. Ka boripana laetša barutwana diswantšho ka kanegelong.
2. **Aga tsebo ya barutwana ya bokamorago.**
   a. Abelana le go hlaloša Tshedimošo ya Bokamorago ya kanegelo.
   b. Laetša barutwana moo kanegelo e diragetšego o šomiša mmepe wa Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Botšiša: Naa o na le potšišo mabapi le kanegelo?
3. **Hlalosa leano la kwešišo.**
   a. Bolela o re, beke ye re tlile go ithuta ka ga: Diragatša kakanyo.
   b. Hlalosetša barutwana leano leo.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 1&2

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 45.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 1 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 1 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 2.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Go ruta tlotlontšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tlotlontšu dikarata-kgadima, diswantšho, dilo

Puku ya Motheo

1. **Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 36.
   b. Bala goba o boeletše polelotlaleletšo gape.
   c. Laetša barutwana lenaneo la tlotlontšu la tabakgolo.
   d. Hlalosa gore mantšu a a tla re thuša go kwešiša le gona go bolela mabapi le tabakgolo.
   e. Ba balele lenaneo leo la mantšu.
2. **Diriša ŠDHB go ruta tlotlontšu.**
   a. Ruta mantšu a tlotlontšu ao a latelago:
      - badudi ba motse: Batho bao ba dulago metsaneng ka bontši.
      - hlasela: Go kgeregela motho, o leka go kweša motho bohloko.
      - hlalefetša: Go dira gore motho a dumele selo seo e sego therešo.
      - setlaela: Go foraforetša motho yo mongwe o dira metlae goba go ba le boradia.
      - kitimiša: Go kitima ka morago ga motho goba selo o leka go se swara.
3. **Diriša maano a ŠDHB ao a loketšego lentšu le lengwe le le lengwe:**
   Š: Šupa seswantšho goba selo
   D: Diragatša lentšu leo
   H: Botša barutwana tlhaloso ya lentšu leo
   B: Bolela lentšu leo lefokong

Ditumatlhaka: Boeletša medumo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:

Dikarata tša Medumo: f, u

Puku ya Motheo

1. **Boeletša modumo 1:** *f*
   a. Bolela modumo woo x3.
   b. Laetša barutwana Karata ya Modumo gomme o bale modumo x3.
   c. Botša barutwana go theeletša gomme ba boeletše modumo.
   d. Botša barutwana gore ba bolele mantšu ao a thomago ka goba a šomišago modumo woo.
2. **Boeletša modumo 2:** *u*
   a. Bolela modumo woo x3.
   b. Laetša barutwana Karata ya Modumo gomme o bale modumo x3.
   c. Botša barutwana go theeletša gomme ba boeletše modumo.
   d. Botša barutwana gore ba bolele mantšu ao a thomago ka goba a šomišago modumo woo.
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labobedi.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 46.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Ruta go bopa tlhaka e kgolo ya mongwalo wa motšeketlo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go šišinya diatla.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Laetša barutwana mokgwa wo ba ka bopago:** P
   a. Furalela barutwana.
   b. Laela barutwana ba go ngwala ka nngele go bea dihlogo tša bona godimo ga teseke.
   c. Šomiša letsogo la gago la go ja go dira tlhaka, P
   d. Laela barutwana ba go ngwala ka la go ja go dira tlhaka le wena.
   e. Boeletša le barutwana ba la nngele.
3. **Laela barutwana go ikgopotša ka go dira:** P
   - Bolela o re: Dira tlhaka yeo ka mokokotlong wa mogwera, tesekeng le santeng.
4. **Laela barutwana go ikgopotša go ngwala:** P
   a. Bolela o re: Ngwala tlhaka ye ka pukung ya gago makga a mararo x3.
   b. Sepelasepela ka phapošing go lekola gore barutwana ba dirile bjang tlhaka tša bona.

Go Bala ka go Abelana: Dira Pele ga go Bala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 74

1. **Lokiša barutwana go mošomo wa Pele wa go Bala.**
   a. Bitša barutwana ba dule mmeteng goba lebatong.
   b. Dula ka pele ga barutwana o swere Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Netefatša gore barutwana ka moka ba kgona go bona puku yeo.
   d. Gopotša barutwana ka maitshwaro ao o a nyakago ka nako ya Go bala ka go abelana bjk. go dula ka go fera seseka; matsogo a lena a dule diropeng; theeletšang ka hlokomelo; le kwe ge le bitšwa; le emiše matsogo ge le botšiša.
2. **Dira Pele ga go Bala ka tsela ye e latelago:**
   a. Bolela hlogo ya kanegelo: Modiša yo a goeleditšego a re, 'tau!'.
   b. Hlalosa mabokgoni a go akanya. Bolela o re: Ge re akanya re šomiša hlogo le diswantšho go leka go bona gore a e kaba kanegelo e mabapi le eng.
   c. Laetša barutwana diswantšho letlakaleng le lengwe le le lengwe.
   d. Botšiša: Naa e kaba go direga eng mo?
   e. Botšiša: Ke eng seo se go naganantšhago gore diswantšho tše di ka ba di sepelelana?

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 3&4

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 46.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 3 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 3 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 4.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Dikanegelo tša Boitlhamelo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

1. **Lokiša barutwana go anega dikanegelo tša boitlhamelo.**
   a. Beakanya barutwana ka dihlopha tša 4.
   b. Botša barutwana go bula Dipuku tša motheo tša go Bala letlakala 47.
2. **Laela barutwana go lebelela seswantšho.**
   a. Botšiša: Naa o bona eng mo seswantšhong?
3. **Botša barutwana gore yo mongwe le yo mongwe o swanetše go hlama kanegelokopana ka ga seswantšho.**
4. **Botša barutwana ka fao ba ka beakanyago kanegelo ya bona. Bolela o re:**
   a. Efa moanegwa o mongwe le o mongwe kanegelong ya gago leina.
   b. Bolela gore kanegelo e direga kae.
   c. Kanegelo ya gago e swanetše go ba le mathomo, bogare le mafelelo.
   d. Seswantšho se se bontšha fela karolo ya kanegelo ya gago.
      - Seswantšho se ka laetša mathomo a kanegelo ya gago.
      - Seswantšho se ka laetša bogare bja kanegelo ya gago.
      - Seswantšho se ka laetša mafelelo a kanegelo ya gago.
   e. O ka thoma kanegelo ya gago ka gore:
      - Koko o hweditše seripa sa dijo tša gagwe tše di bose se jelwe
      - Koko o be a letile letšatši ka moka gore a je dimonamone tša gagwe...
5. **Laela barutwana go feleletša mošomo.**
   a. Efa barutwana metsotso ye mmalwa ya go nagana ka kanegelo ya bona ka setu.
   b. Go tloga moo, laela barutwana go šiedišana ka go anegela sehlopha sa bona kanegelo. O ka rata go šomiša lehlaka la go bolela/leswika ge ba dira seo.
   c. Ge barutwana ba bolela, sepelasepela gomme o theeletše.
6. **Ruma thuto ka tsela ye e latelago:**
   a. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go abelana kanegelo ya gagwe le phapoši goba o botšiše barutwana ba 1–2 dipotšišo ka ga dikanegelo tša sehlopha sa bona.
      - Botšiša: Naa kanegelo ya X e be e le mabapi le eng?
      - Botšiša: Naa ke eng seo o se ratilego mabapi le kanegelo ya X?
   b. Efa phapoši ditshwaotshwao tše dingwe tša kakaretšo go kaonafatša dikanegelo tša bona. Mohlala: Gantši mathomong a kanegelo re bolela gore kanegelo e direga kae, le gore baanegwa ke bomang. Nakong ye e tlago, leka go akaretša tshedimošo ye dikanegelong tša lena.

Ditumatlhaka: Boeletša thuto ya go hlakantšha medumo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

1. **Boeletša medumo ye e tswakilwego:** *n+tš*
   a. Ngwala ditumammogo tše pedi tše di aroganego letlapeng.
   b. Kgopela morutwana gore a bale modumo wo mongwe le wo mongwe gomme a kopanye medumo.
   c. Botša barutwana go bolela lentšu le le thomago ka goba le šomiša modumo wo o kopantšhitšwego.
2. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Laboraro.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 48.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Itlwaetše mongwalo wa mothikito

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go huna menwana ya rena ka ntle le ka gare.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Bontšha ka mohlala ka moo o ka ngwalago mantšu a a latelago ka mongwalo wa motšeketlo:** *Pati. pula*
   a. Ge o dutše o ngwala, hlaloša ntlha ye o thomago ka yona, tlhahlo le go kopana magareng ga ditlhaka.
   b. Ge o dutše o ngwala, hlaloša moo o thomago gona, tsela ye mangwalo a sepago ka yona le kamoo mangwalo a kgokaganago ka gona.
   c. Sepelasepela gomme o lekole ka moo morutwana yo mongwe le yo mongwe a bopilego tlhaka tša gagwe ka gona, a di kopanyago le sekgoba sa go di aroganya.

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Mathomo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 74

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Mathomo.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: Modiša yo a goeleditšego a re, 'tau!'
   d. Bolela o re: Kanegelo ye ke nonwane, yeo e swanetšego go re ruta thuto. Modise e be e le mošemane wa go hloka mekgwa yo a bego a hlokomela mohlape wa dikgomo. Ka nako ye nngwe, ge a be a tšwafa, o be a goeletša gore go na le tau yeo e hlaselago dikgomo tša gagwe. Bala go bona seo badudi ba motse ba se dirilego ge Modise a goelela a re: 'tau'.
   e. Botšiša: Naa go na le se o se tsebago mabapi le se?
2. **Dira Go Bala la Mathomo ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Laetša barutwana diswantšho.
   c. Moo go nyakegago, ema o be o hlalosetše barutwana.
   d. Šupa tlotlontšu ya mantšu bjalo ka ge a tšwelela.
   e. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 1 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 go phapoši ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.
   f. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Diragatša kakanyo.
      - Kgopela barutwana: Ke phopholetšo efe ye botse yeo re ka e dirago ka se yeo mongwadi a sego a re botša yona? O ka phopholetša eng ka dikgopolo / maikutlo a moanegwa?

Go Ngwala: Morutiši o laetša sengwalwakakanywa

NAKO:
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go ngwala

1. **Tsebiša gape sererwa sa mongwalo le dinyakwa tša ona.**
   a. Bolela o re, leboong le re tlo ngwala: Kanegelo ka go bolela maaka le go bolela nnete.
   b. Hlalosa dinyakwa tša mošomo:
      - Mohuta: Kanegelo ya Boitlhamelo / boikgopolelo
      - Mafoko / Ditemana: Ngwala temanaekano ya mafoko a tshela. Ngwala tekano ya ditemana tše pedi, gomme ye nngwe le ye nngwe e be le hlogotaba ya yona.
      - DMP: Ngwala lefoko la go ba le diphegelwana (polelo ya thwii).
2. **Laetša mošomo letlapeng.**
   a. Gopotša barutwana ka dikgopolo tša gago go tšwa mmepeng wa monagano.
   b. Bontšha barutwana gore go feleletšwa bjang foreime ya mongwalo o šomiša go rulaganya.
3. **Laela barutwana go thoma go ngwala ka dipukung tša bona.**
   a. Bolela o re: Bjalo šomišang go rulaganya go tlaleletša foreime ya lena ya mongwalo.
4. **Sepelasepela ka phapošing gomme o thuše barutwana ka o tee ka o tee go thoma go ngwala.**
   a. Bolela o re: A re lebeleleng mmepe wa gago wa monagano gomme re o šomiše go thoma go ngwala.
   b. Thuša barutwana bao ba palelwago go šomiša foreime ya mongwalo.

Foreime ya go ngwala:

Temana ya 1 – Maaka
Ka letšatši le lengwe, ngwana yo a bitšwago ____ o be a...
____ o dirile selo se sengwe se se fošagetšego! O ile a...
____ o ile a ikwa a...
Ge motho yo mogolo a botšiša: “Naa go diregile eng?”____ o ile a bolela maaka.
O rile, “...”

Temana ya 2 – Nnete
Ka morago ____ a ikwa...
____ o ile a boela morago gomme a re: “Ke swanetše go bolela therešo. Ke ...”
Motho yo mogolo a re, “Ke a leboga go tshepega,” gomme...
Mafelelong...

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 5&6

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 48.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 5 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 5 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 6.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Ditumatlhaka: Itlwaetše go kopantšha le go kgaogantšha medumo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

1. **Thala tafola gomme o ngwale medumo ye e latelago ka go yona:** *m, hl, f, u, n, tš, o, l, a, g, h, r*
   a. Šupa modumo wo mongwe le wo mongwe mo tafoleng gomme o bolele modumo wo.
   b. Šupa modumo wo mongwe le wo mongwe mo tafoleng gomme kgopele barutwana ba fapafapanego gore ba e bale.
2. **Bontšha ka mohlala ka fao lentšu le bopiwago ka gona.**
   a. Nagana ka lentšu leo o ka le bopago ka medumo ye e tšwago tafoleng.
   b. Šupa modumo wa mathomo, o bolele modumo wo gomme o o ngwale letlapeng.
   c. Boeletša se go medumo ka moka ya lentšu le.
   d. Sepetša monwana wa gago ka fase ga lentšu gomme o kopanye medumo mmogo gore o kgone go bala lentšu.
3. **Bitša barutwana ka o tee ka o tee go bopa mantšu.**
   a. Bitša barutwana ba 2–3 go tlo bopa mantšu gomme ba šomiše mokgwa wo o swanago.
   b. Phošolla barutwana ge ba dira diphošo dife goba dife.
4. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labone.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 49.
   b. Bala sengwalwa ka go hlaboša. Botša barutwana gore ba go šale morago ka go bala ka dipukung tša bona ge ntše o bala.
   c. Bala sengwalwa gape, mo nakong ye, barutwana ba swanetše go bala le wena.
   d. Bontšha mohlala ka moo o ka phethago kwešišo ya sengwalwa ye e ngwadilwego letlapeng.
   e. Bontšha ka mohlala ka fao o ka phethagatšago mošomo wa popegopolelo letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Itlwaetše mongwalo wa mothikito

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go dukološa diatla tša rena ka go la nngele le la go ja.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Bontšha ka mohlala ka moo o ka ngwalago mafoko a a latelago ka mongwalo wa mothikito: Pati o nela ke pula.**
   a. Ge o dutše o ngwala, hlaloša ntlha ye o thomago ka yona, tlhahlo le go kopana magareng ga ditlhaka.
   b. Laela barutwana gore ba ngwale mafoko ka mongwalo wa mothikito ka dipukung tša bona tša go ngwalela.
   c. Sepelasepela gomme o lekole ka moo morutwana yo mongwe le yo mongwe a bopilego tlhaka tša gagwe ka gona, a di kopanyago le sekgoba sa go di aroganya.

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Bobedi

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 74

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Bobedi.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: Modiša yo a goeleditšego a re, 'tau!'
   d. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Diragatša kakanyo
      - E re, gopola, re boletše ka se maabane, ge ke go botšiša: Ke phopholetšo efe ye botse yeo re ka e dirago ka se yeo mongwadi a sego a re botša yona? O ka phopholetša eng ka dikgopolo / maikutlo a moanegwa?
2. **Dira Go Bala la Bobedi ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Bontšha barutwana seswantšho.
   c. Šomiša mehlala yeo e lego letlakaleng la matseno go bontšha ka mohlala leano la kwešišo.
   d. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 2 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 go phapoši ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.

Go Ngwala: Sengwalwakakanywa sa barutwana

NAKO:
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go ngwala

1. **Gopotša barutwana ka ga mošomo wa go ngwala le dinyakwa tša gona.**
   a. Bolela o re, lehono re tlo feleletša go ngwala: Kanegelo ka go bolela maaka le go bolela nnete.
2. **Laela barutwana go tšwelapele go ngwala ka dipukung tša bona.**
3. **Fapantšha.**
   a. Sepelasepela ka phapošing gomme o thuše barutwana bao ba palelwago ke go feleletša foreime ya go ngwala.
   b. Efa barutwana bao ba lego pele mošomo wa bonakwanana: Ngwala lefoko le le ngwe go mongwalo wa gago.
4. **Ba fe mošomo wa gae bjalo ka ge go nyakega.**
   a. Hlalosa gore barutwana ba swanetše go feleletša sengwalwakakanywa sa bona sa mošomo wa gae ge e ba ga se ba fetše.

Foreime ya go ngwala

Temana ya 1 – Maaka
Ka letšatši le lengwe, ngwana yo a bitšwago ____ o be a...
____ o dirile selo se sengwe se se fošagetšego! O ile a...
____ o ile a ikwa a...
Ge motho yo mogolo a botšiša: “Naa go diregile eng?”____ o ile a bolela maaka.
O rile, “...”

Temana ya 2 – Nnete
Moragonyana___ o ile a ikwa a...
____ o ile a boela morago gomme a re: “Ke swanetše go bolela therešo. Ke ...”Motho yo mogolo a re, “Ke a leboga go tshepega,” gomme...
Mafelelong...

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 7&8

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 49.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 7 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 7 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 8.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Ahlaahla kanegelo ya go abelana go bala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ahlaahla foreime:

Kgopolokgolo ya kanegelo ye e be e le...

Ke ratile moanegwa... ka lebaka la gore...

Ke ithutile gore...

Ke nagana gore e be e fošagetše / e nepagetše ge... ka lebaka la gore...

1. **Lokiša barutwana ka hlahlo ya sehlopha.**
   a. Beakanya barutwana ka dihlopha tša 4.
   b. Efa sehlopha se sengwe le se sengwe 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
   c. Bolela o re: O tlo bolela fela ge o swere 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
2. **Dirang dipotšišo tša hlatlho.**
   a. Gopotša barutwana ka go abelena ka dikanegelo tša go bala tša beke yeo.
   b. Ngwala foreime ya hlatlho letlapeng.
   c. Bala o be o hlalose potšišo ye ngwe le ye ngwe (lefoko le thomang karabo).
   d. Botša barutwana gore sehlopha se sengwe le se sengwe se tla fiwa moleko gomme o mongwe le o mongwe wa sehlopha o swanetše go fiwa sebaka sa go araba potšišo.
   e. Ba hlohleletše go nagana ka dikarabo tše di fapanego.
3. **Laela barutwana go thoma ka dikahlatlho tša bona.**
   a. Laela barutwana bao ba swerego mahlaka a go bolela/maswika go thoma.
   b. Sepelasepela moo phapošing gomme o ba fe thekgo moo e nyakegago.
   c. Ka metsotswana e se kae ya go šala, bitša sehlopha go tla go abelana dikarabo tša bona.
4. **Boitokišo bja barutwana**
   a. Hlaola barutwana ba 3–4 go dira Mošomo wa bomolomo ka Mošupologo.
   b. Botša barutwana bao seo ba swanetšego go se lokiša ka Mošupologo. (Bona Lenaneothuto la GTB la Mošupologo)

Ditumatlhaka: Taelo ya go ngwala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. **Dudiša barutwana ka dipuku tša bona tša go ngwalela, dipene le dirula.**
   a. Botša barutwana gore ba ngwale hlogo ye, 'Taelo ya go ngwala' gomme ba ngwale dinomoro 1–5 ka thoko ga letlakala.
   b. Bolela mantšu a mahlano a a latelago gore barutwana ba a ngwale kgauswi le dinomoro 1–5: mantšu, hlola, feditše, buna, ntšeela
   c. Se se latelago, botša barutwana gore ba ngwale lefoko leo o le bolelago, o šomiše maswaodikga a nepagetšego.
   d. Bolela lefoko le le latelago. Le boeletše ka go nanya, gabedi ge go nyakega: Ba ntšotše le dieta tšaka tša folaga.
2. **Botša barutwana gore ba šomiše phentshele ya mmala go phošolla mošomo wa bona.**
   a. Ngwala mantšu a mahlano letlapeng.
   b. Ge o ngwala bolela lentšu le lengwe le lengwe ka modumo.
   c. Go mafoko a, šupa maswaodikga ao a šomišitšwego.
   d. Botša barutwana go dira sediko go diphošo tša bona ka phentshele ya mmala.
   e. Botša barutwana gore ba ngwale gape diphošo tša bona ka nepagalo.
3. **Ela hloko mathata le kgatelopele ya barutwana.**
4. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labohlano.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 51.
   b. Bala sengwalwa ka go hlaboša. Botša barutwana gore ba go šale morago ka go bala ka dipukung tša bona ge ntše o bala.
   c. Bala sengwalwa gape, mo nakong ye, barutwana ba swanetše go bala le wena.
   d. Bontšha mohlala ka moo o ka phethago kwešišo ya sengwalwa ye e ngwadilwego letlapeng.
   e. Bontšha ka mohlala ka fao o ka phethagatšago mošomo wa popegopolelo letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Go Bala ka go Abelana: Dira ka Morago ga go Bala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 69

1. **Lokišetša barutwana ka Morago ga go Bala.**
   a. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: Modiša yo a goeleditšego a re, 'tau!'
   b. Hlalosa mošomo. Bolela o re: Lehono re ya go thala le go ngwala ka karolo yeo re e ratago kudu ya kanegelo.
2. **Laetša mošomo ka tsela ye:**
   a. Tswalela mahlo gomme o itire o kare o a nagana.
   b. Bula maahlo a gago gomme o re: Karolo ya ka ye ke e ratago ya kanegelo ke ge...
   c. Leka gore o se kgethe karolo ya kanegelo ye e lego molaleng moo mohlaleng wa gago.
   d. Thala seswantšho letlapeng ka bonakwana. Ge o dutše o se thala, hlalosa gore ke eng seo o se thalago.
   e. Ngwala mafoko a 1–2 ka ga sethalwa sa gago: Ke ratile...
3. **Laela barutwana go feleletša mošomo.**
   a. Botša barutwana go tswalela mahlo a bona gomme ba nagane ka karolo ya kanegelo yeo ba e ratago kudu.
   b. Bolela o re: Nagana ka kgopolo ya gago, o se kopiše mošomo wa ka.
   c. Sa go latela, botša barutwana go bula mahlo a bona gomme ba ahlaahle dikarabo le bagwera ba bona.
   d. Ka morago ga moo, laela barutwana go thala karolo yeo ya kanegelo ka dipukung tša bona.
   e. Thuša barutwana go ngwala mafoko a 1–2 go sethalwa sa bona.
4. **Dumelela barutwana go abelana mešomo ya bona.**
   a. Efa barutwana metsotswana go laetša mešomo ya bona go bagwera ba bona.
   b. Bitša barutwana go abelana mešomo ya bona le phaposi.

Go Ngwala: Morutiši o laetša go phošolla gomme barutwana ba phošolla diphošo

NAKO:
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Pukutšhomo ya DBE 1

1. **Gopotša barutwana ka mošomo wa mongwalo:** Kanegelo ka go bolela maaka le go bolela nnete.
2. **Tsebiša lenaneo la go phošolla**
   a. Bolela o re, lehono re tla be re phošolla mongwalo wa rena, re šomiša lenaneo la go phošolla:
      - Mafoko / Ditemana: Ngwala temana ya tekano ya mafoko a tshela. Ngwala tekano ya ditemana tše pedi, gomme ye nngwe le ye nngwe e be le hlogotaba ya yona.
      - DMP:
        - Tlhaka ya mathomo ya lefoko ke tlhakakgolo.
        - Maswaodikga a maleba a šomišwa mafelelong a lefoko.
        - Diphegelwana (maswao a polelo) di šomišwa go laetša mantšu ao motho a boletšego (polelo ya thwii).
3. **Ba laetše go phošolla.**
   a. Ngwala lefoko letlapeng leo le nago le diphošo.
   b. Laetša barutwana gore ba phošolla bjang diphošo.
4. **Laela barutwana go bala le go phošolla mongwalo wa bona.**
   a. Bolela o re: Bjalo ke nako ya go bala le go phošolla mongwalo wa gago.
   b. Sepelasepela ka phapošing o be o phošolle mongwalo wa bona o thuša barutwana bao ba palelwago.
5. **Ba fe mošomo wa go ngwala wa Puku ya DBE.**
   a. Ge barutwana ba feleletša go phošolla, hlalosa gore ba swanetše go šoma ka dipukung tša bona tša mošomo tša DBE.
   b. Laela barutwana go feleletša:
      - Puku ya mošomo ya DBE letlakala: 20
      - Nomora diswantšho go bontšha tatelano ya maleba.
      - Ngwala lefoko le tee mabapi le seswantšho se sengwe le se sengwe. Netefatša gore mafoko a gago a a bolela kanegelo.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 9&10

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 51.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 9 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 9 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 10.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Tsebiša Tabakgolo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Diswantšho le dilo tša nnete tša go bontšha tabakgolo

Puku ya Motheo

1. **Bontšha tabakgolo ye e beakantšwego: Thuto ya rena**
2. **Botšiša dipotšišo tša boleta go tsošološa tsebo ya barutwana ya bo ka morago.**
   - Ke ditsela dife tše dingwe tše di fapanego tšeo re ka ithutago dilo tše diswa?
   - Ke eng seo o nyakago go ithuta ka sona?
   - Na o nagana gore sekolo se bohlokwa kudu go bašemane goba basetsana, goba se bohlokwa go bona ka bobedi? Ka lebaka la eng?
3. **Thala mmepe wa monagano o šomiša dipotšišo le dikarabo tša barutwana.**
4. **Ngwala ka dikarabo tša gago moo mmepeng wa monagano go oketša tsebo ya barutwana.**
5. **Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 53.**
6. **Botša barutwana gore ba tsepelele polelotlaleletšo ya morero.**
   a. Balela polelotlaleletšo godimo.
   b. Laela barutwana go bala le wena goba go boeletša ka morago ga gago: Thutela bogolo e a roba.
7. **Ahlaahla polelotlaleletšo le barutwana.**
   a. Botšiša: Naa o ka mpotša gore se se ra go reng? / Naa o ka kgona go bona karabo
   b. Hlohleletša barutwana go abelana dikgopolo tša bona.
   c. Hlalosa tlhaloso goba o fe karabo ka tsela ye e latelago:
   Seema se se ra gore go boima go motho yo mogolo go ithuta a šetše a gotše, go bonolo ge o sa le yo mofsa. Ke ka fao go lego bohlokwa go ithuta dilotše ntši o sa le yo mofsa.

Ditumatlhaka: Boeletša medumo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:

Dikarata tša Medumo: g, tš

Puku ya Motheo

1. **Boeletša modumo 1:** *g*
   a. Bolela modumo woo x3.
   b. Laetša barutwana Karata ya Modumo gomme o bale modumo x3.
   c. Botša barutwana go theeletša gomme ba boeletše modumo.
   d. Botša barutwana gore ba bolele mantšu ao a thomago ka goba a šomišago modumo woo.
2. **Boeletša modumo 2:** *tš*
   a. Bolela modumo woo x3.
   b. Laetša barutwana Karata ya Modumo gomme o bale modumo x3.
   c. Botša barutwana go theeletša gomme ba boeletše modumo.
   d. Botša barutwana gore ba bolele mantšu ao a thomago ka goba a šomišago modumo woo.
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Mošupologo.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 55.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Ruta go bopa tlhaka e nnyane ya mongwalo wa motšeketlo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go šišinya diatla.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Laetša barutwana mokgwa wo ba ka bopago:** q
   a. Furalela barutwana.
   b. Laela barutwana ba go ngwala ka nngele go bea dihlogo tša bona godimo ga teseke.
   c. Šomiša letsogo la gago la go ja go dira tlhaka: q
   d. Laela barutwana ba go ngwala ka la go ja go dira tlhaka le wena.
   e. Boeletša le barutwana ba la nngele.
3. **Laela barutwana go ikgopotša ka go dira:** q
   a. Bolela o re: Dira tlhaka yeo ka mokokotlong wa mogwera, tesekeng le santeng.
4. **Laela barutwana go ikgopotša go ngwala:** q
   a. Bolela o re: Ngwala tlhaka ye ka pukung ya gago makga a mararo x3.
   b. Sepelasepela ka phapošing go lekola gore barutwana ba dirile bjang tlhaka tša bona.

Go Bala ka go Abelana: Tsebiša kanegelo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, Letlakala la matseno 85

1. **Tsebiša kanegelo.**
   a. Bolela o re: Beke ye re tlo bala kanegelo ya hlogo ye: Bophelo bjo bo se nago magomo.
   b. Bolela o re: Kanegelo ye ya nnete ya Rebecca Gyumi e direga kua Tanzania. Bophelong bja gagwe ka moka, lapa la Rebecca le ile la mo kgothaletša go hwetša thuto e botse. Ebile lapa la Rebecca le be le mo thekga, banenyana ba bantši ba baswa ba ile ba tlogela sekolo gore ba nyalwe. Bala ka bophelo bja Rebecca go bona seo a se diretšego banenyana ba kua Tanzania go hwetša thuto.
   c. Botšiša: Naa go na le se o se tsebago mabapi le se?
   d. Ka boripana laetša barutwana diswantšho ka kanegelong.
2. **Aga tsebo ya barutwana ya bokamorago.**
   a. Abelana le go hlaloša Tshedimošo ya Bokamorago ya kanegelo.
   b. Laetša barutwana moo kanegelo e diragetšego o šomiša mmepe wa Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Botšiša: Naa o na le potšišo mabapi le kanegelo?
3. **Hlalosa leano la kwešišo.**
   a. Bolela o re, beke ye re tlile go ithuta ka ga: Dira ditshekatseko.
   b. Hlalosetša barutwana leano leo.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 1&2

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 55.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 1 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 1 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 2.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Go ruta tlotlontšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tlotlontšu dikarata-kgadima, diswantšho, dilo

Puku ya Motheo

1. **Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 53.
   b. Bala goba o boeletše polelotlaleletšo gape.
   c. Laetša barutwana lenaneo la tlotlontšu la tabakgolo.
   d. Hlalosa gore mantšu a a tla re thuša go kwešiša le gona go bolela mabapi le tabakgolo.
   e. Ba balele lenaneo leo la mantšu.
2. **Diriša ŠDHB go ruta tlotlontšu.**
   a. Ruta mantšu a tlotlontšu ao a latelago:
      - Tanzania: Naga ya Afrika Bohlabela yeo e nago le thaba e teleletelele mo Afrika.
      - thuto: Go ithuta sekolong goba go tšwa go ba bangwe gore o be le tsebo.
      - magomo: Boemo bja godimodimo goba ntlha ya kgole yeo selo se ka e fihlelelago.
      - dumelela: Go botša motho gore a ka dira se sengwe; go mo fa tumelelo.
      - ramolao: Motho yo a ithutilego molao gomme a thuša batho bao ba nago le mathata ao a amanago le tša molao.
3. **Diriša maano a ŠDHB ao a loketšego lentšu le lengwe le le lengwe:**
   Š: Šupa seswantšho goba selo
   D: Diragatša lentšu leo
   H: Botša barutwana tlhaloso ya lentšu leo
   B: Bolela lentšu leo lefokong

Ditumatlhaka: Boeletša medumo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:

Dikarata tša Medumo: ny, l

Puku ya Motheo

1. **Boeletša modumo 1:** *ny*
   a. Bolela modumo woo x3.
   b. Laetša barutwana Karata ya Modumo gomme o bale modumo x3.
   c. Botša barutwana go theeletša gomme ba boeletše modumo.
   d. Botša barutwana gore ba bolele mantšu ao a thomago ka goba a šomišago modumo woo.
2. **Boeletša modumo 2:** *l*
   a. Bolela modumo woo x3.
   b. Laetša barutwana Karata ya Modumo gomme o bale modumo x3.
   c. Botša barutwana go theeletša gomme ba boeletše modumo.
   d. Botša barutwana gore ba bolele mantšu ao a thomago ka goba a šomišago modumo woo.
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labobedi.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 56.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Ruta go bopa tlhaka e kgolo ya mongwalo wa motšeketlo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go huna menwana ka gare ga diatla re balela ka bo 5, ka morago re khutše.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Laetša barutwana mokgwa wo ba ka bopago:** Q
   a. Furalela barutwana.
   b. Laela barutwana ba go ngwala ka nngele go bea dihlogo tša bona godimo ga teseke.
   c. Šomiša letsogo la gago la go ja go dira tlhaka, Q
   d. Laela barutwana ba go ngwala ka la go ja go dira tlhaka le wena.
   e. Boeletša le barutwana ba la nngele.
3. **Laela barutwana go ikgopotša ka go dira:** Q
   - Bolela o re: Dira tlhaka yeo ka mokokotlong wa mogwera, tesekeng le santeng.
4. **Laela barutwana go ikgopotša go ngwala:** Q
   a. Bolela o re: Ngwala tlhaka ye ka pukung ya gago makga a mararo x3.
   b. Sepelasepela ka phapošing go lekola gore barutwana ba dirile bjang tlhaka tša bona.

Go Bala ka go Abelana: Dira Pele ga go Bala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 87

1. **Lokiša barutwana go mošomo wa Pele wa go Bala.**
   a. Bitša barutwana ba dule mmeteng goba lebatong.
   b. Dula ka pele ga barutwana o swere Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Netefatša gore barutwana ka moka ba kgona go bona puku yeo.
   d. Gopotša barutwana ka maitshwaro ao o a nyakago ka nako ya Go bala ka go abelana bjk. go dula ka go fera seseka; matsogo a lena a dule diropeng; theeletšang ka hlokomelo; le kwe ge le bitšwa; le emiše matsogo ge le botšiša.
2. **Dira Pele ga go Bala ka tsela ye e latelago:**
   a. Bolela hlogo ya kanegelo: Bophelo bjo bo se nago magomo.
   b. Hlalosa mabokgoni a go akanya. Bolela o re: Ge re akanya re šomiša hlogo le diswantšho go leka go bona gore a e kaba kanegelo e mabapi le eng.
   c. Laetša barutwana diswantšho letlakaleng le lengwe le le lengwe.
   d. Botšiša: Naa e kaba go direga eng mo?
   e. Botšiša: Ke eng seo se go naganantšhago gore diswantšho tše di ka ba di sepelelana?

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 3&4

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 56.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 3 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 3 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 4.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Ruta tlotlontšu o ahlaahle seswantšho sa morero

NAKO: 15 ya metsotso

DIDIRIŠWA: Tlotlontšu dikarata-kgadima, diswantšho, dilo

Puku ya Motheo

1. **Diriša ŠDHB go ruta tlotlontšu.**
   a. Ruta mantšu a tlotlontšu ao a latelago:
      - thuto: Selo seo o ithutago sona sekolong, go swana le dipalo, go bala goba saense.
      - ithuta: Go šoma ka nako go ithuta goba go itlwaetša gore o gopole goba o kwešiše selo.
      - go aloga: Go feleletša maemo a bohlokwa a thuto, go swana le go fetša sekolo sa metriki goba unibesithi.
      - moletlo wa go aloga: tiragalo ya go keteka ge batho ba fetša sekolo gomme ba amogela setifikeiti goba diploma.
      - mošomo: Mohuta wa mošomo woo motho a o dirago ge a godile, go swana le go ba morutiši, ngaka goba mokgabi.
   b. Diriša maano a ŠDHB ao a loketšego lentšu le lengwe le le lengwe.
2. **Aga tsebo ya barutwana ya bokamorago.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 57.
   b. Botša barutwana ditaba tše di latelago mabapi le seswantšho:
      - Dimilione tša bana mo lefaseng ka bophara ba ithuta dilo tše diswa tšatši le lengwe le le lengwe la sekolo, bjalo ka wena.
      - Naga e nngwe le e nngwe lefaseng e na le dikolo.
      - Go ithuta go ka direga ka ntle ga phapoši ya borutelo, le gona! Re ka ithuta go tšwa go bagwera, dipuku, dikhomphutha, dimusiamong goba tlhagong.
3. **Ahlaahlang seswantšho seo.**
   a. Šomiša dipotšišo tše di latelago go ahlaahla seswantšho ka tsela ye e latelago:
      - Botšiša potšišo ya pele.
      - Laela barutwana go ahlaahla dipotšišo le bagwera ba bona.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.
      - Aga tsebo ya barutwana ya morago ka go phošolla go se kwešišege le gona go abelana ditaba tša malebana le thutokgolo.
      - Boeletša tshepedišo ye ka dipotšišo ka moka.
4. **Dipotšišo:**
   a. O nagana gore ke ka lebaka la eng go ya sekolong go le bohlokwa?
   b. Ge nka kgona go ngwala thuto e mpsha letšatšing la ka la sekolo, e ka ba eng?
   c. Ke mang o mongwe o a go rutago ka ntle le morutiši wa gago?

Ditumatlhaka: Boeletša thuto ya go hlakantša medumo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

1. **Boeletša medumo ye e tswakilwego:** *tš+w*
   a. Ngwala ditumammogo tše pedi tše di aroganego letlapeng.
   b. Kgopela morutwana gore a bale modumo wo mongwe le wo mongwe gomme a kopanye medumo.
   c. Botša barutwana go bolela lentšu le le thomago ka goba le šomiša modumo wo o kopantšhitšwego.
2. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Laboraro.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 58.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Itlwaetše mongwalo wa mothikito

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go šišinya diatla.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Bontšha ka mohlala ka moo o ka ngwalago mantšu a a latelago ka mongwalo wa motšeketlo:** *Quinn, Queen*
   a. Ge o dutše o ngwala, hlaloša ntlha ye o thomago ka yona, tlhahlo le go kopana magareng ga ditlhaka.
   b. Ge o dutše o ngwala, hlaloša moo o thomago gona, tsela ye mangwalo a sepago ka yona le kamoo mangwalo a kgokaganago ka gona.
   c. Sepelasepela gomme o lekole ka moo morutwana yo mongwe le yo mongwe a bopilego tlhaka tša gagwe ka gona, a di kopanyago le sekgoba sa go di aroganya.

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Mathomo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 87

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Mathomo.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: Bophelo bjo bo se nago magomo
   d. Bolela o re: Kanegelo ye ya nnete ya Rebecca Gyumi e direga kua Tanzania. Bophelong bja gagwe ka moka, lapa la Rebecca le ile la mo kgothaletša go hwetša thuto e botse. Ebile lapa la Rebecca le be le mo thekga, banenyana ba bantši ba baswa ba ile ba tlogela sekolo gore ba nyalwe. Bala ka bophelo bja Rebecca go bona seo a se diretšego banenyana ba kua Tanzania go hwetša thuto.
2. **Dira Go Bala la Mathomo ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Laetša barutwana diswantšho.
   c. Moo go nyakegago, ema o be o hlalosetše barutwana.
   d. Šupa tlotlontšu ya mantšu bjalo ka ge a tšwelela.
   e. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 1 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 & 4 go phaposi ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.
   f. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Dira ditshekatseko
      - Kgopela barutwana: Ka nako ye nngwe re swanetše go itirela dikahlolo tša rena ka ga seo se diregago kanegelong. Naa o nagana eng ka sephetho sa moanegwa /tiro?

Go Ngwala: Tsebiša le go Itlwaetša DPM

NAKO:
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go didirišwa tše di nyakegago mo.

1. **Tsebiša nepišo ya DMP (Dibopego le Melawana ya tšhomišo ya Polelo).**
   a. Bolela o re: Beke ye re ya go nepišiša: Go šomiša lekopanyi la 'le' go kopanaya dilo tše pedi tše di amanago goba dikgopolo.
   b. Ngwala lefoko letlapeng:
   Ke kitimela phakeng, ka raloka meswinking.
   Ke kitimetše phakeng gomme ka raloka ka meswinki.
   c. Hlalosa DMP ka maemo a kamano:
      - Re šomiša 'le'go kpanya dikgopolo goba dilo tše pedi.
      - Dikgopolo tšeo di swanetše go tswalelana.
      - Go kitimela phakeng le go raloka ka meswinkisi a tswalana ka fao re ka kopanya dikgoplo tše tše pedi ka lentšu le 'le'.
2. **Itlwaetše DMP le barutwana.**
   a. Ngwala letlapeng: Ke rata dikatse. Ke rata dimpša.
   b. Kgopela barutwana: Naa re ka šomiš 'le' bjang go kgomaganya mafoko a a mabedi?
   Kopanya mantšu a a mabedi o šomiša 'le'.
      - Tloša khutlo lefokong la pele.
      - Bea 'le' magareng ga mantšu ao a mabedi.
      - Bea khutlo e tee fela mafelelong a lefoko.
      - Mafoko a mafsa: Ke rata dikatse le dimpša.
3. **Efa barutwana nako ya go itlwaetša DMP ka bobona.**
   a. Ngwala letlapeng:
      - O ja raese. O ja nama ya kgogo.
      - O fofile. O segile.
      - Ke tla bala pukeu ya ka. Ke tla ya go robala.
   b. Hlalosetša barutwana: Šomiša lekopanyi 'le' go kopanya mafoko a mabedi.
   c. Efa barutwana metsotso e se kae go feleletša mošomo.
4. **Hllokomela kwešišo ya barutwana.**
   a. Bitša barutwana go kgobokana ka moka.
   b. Bitša barutwana ka go fapafapana go tla go abelena ka dikarabo tša bona.
   c. Šupa se: Lekopanyi la 'le' le šomišwa go kopanya dilo tše pedi tše di amanago goba dikgopolo.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 5&6

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 58.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 5 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 5 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 6.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Ditumatlhaka: Itlwaetše go kopantšha le go kgaogantšha medumo

NAKO: 15 ya metsotso

DIDIRIŠWA: Puku ya Motheo

1. **Thala tafola gomme o ngwale medumo ye e latelago ka go yona:** *g, tš, ny, l, w, a, m, o, r, e, b, f*
   a. Šupa modumo wo mongwe le wo mongwe mo tafoleng gomme o bolele modumo wo.
   b. Šupa modumo wo mongwe le wo mongwe mo tafoleng gomme kgopele barutwana ba fapafapanego gore ba e bale.
2. **Bontšha ka mohlala ka fao lentšu le bopiwago ka gona.**
   a. Nagana ka lentšu leo o ka le bopago ka medumo ye e tšwago tafoleng.
   b. Šupa modumo wa mathomo, o bolele modumo wo gomme o o ngwale letlapeng.
   c. Boeletša se go medumo ka moka ya lentšu le.
   d. Sepetša monwana wa gago ka fase ga lentšu gomme o kopanye medumo mmogo gore o kgone go bala lentšu.
3. **Bitša barutwana ka o tee ka o tee go bopa mantšu.**
   a. Bitša barutwana ba 2–3 go tlo bopa mantšu gomme ba šomiše mokgwa wo o swanago.
   b. Phošolla barutwana ge ba dira diphošo dife goba dife.
4. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labone.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 59.
   b. Bala sengwalwa ka go hlaboša. Botša barutwana gore ba go šale morago ka go bala ka dipukung tša bona ge ntše o bala.
   c. Bala sengwalwa gape, mo nakong ye, barutwana ba swanetše go bala le wena.
   d. Bontšha mohlala ka moo o ka phethago kwešišo ya sengwalwa ye e ngwadilwego letlapeng.
   e. Bontšha ka mohlala ka fao o ka phethagatšago mošomo wa popegopolelo letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Itlwaetše mongwalo wa mothikito

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go itiriša o kare re raloka piano.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Bontšha ka mohlala ka moo o ka ngwalago mafoko a a latelago ka mongwalo wa mothikito:** *Queen o bapala le Lebo.*
   a. Ge o dutše o ngwala, hlaloša ntlha ye o thomago ka yona, tlhahlo le go kopana magareng ga ditlhaka.
   b. Laela barutwana gore ba ngwale mafoko ka mongwalo wa mothikito ka dipukung tša bona tša go ngwalela.
   c. Sepelasepela gomme o lekole ka moo morutwana yo mongwe le yo mongwe a bopilego tlhaka tša gagwe ka gona, a di kopanyago le sekgoba sa go di aroganya.

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Bobedi

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 87

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Bobedi.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: Bophelo bjo bo se nago magomo
   d. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Dira ditshekatseko
      - E re, gopola, re boletše ka se maabane, ge ke go botšiša: Ka nako ye nngwe re swanetše go itirela dikahlolo tša rena ka ga seo se diregago kanegelong. Naa o nagana eng ka sephetho sa moanegwa /tiro?

2. **Dira Go Bala la Bobedi ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Bontšha barutwana seswantšho.
   c. Šomiša mehlala yeo e lego letlakaleng la matseno go bontšha ka mohlala leano la kwešišo.
   d. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 2 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 & 4 go phapoši ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.

Go Ngwala: Morutiši o laetša peakanyo

NAKO:
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go ngwala

1. **Tsebiša direrwa tša Mongwalo.**
   a. Bolela o re, leboong le re tlo ngwala: Lefelo goba selo seo o se ratago sekolong sa gago.
2. **Hlalosa karabo ya gago ya mošomo wa go ngwalwa ka molomo pele ba ka ngwala šomiša foreime ya go ngwala.**
   a. Bolela o re: Ke tla ngwala ka dilo tšeo ke di ratago sekolong. Ke rata...
3. **Laetša thulaganyo ya mošomo wa go ngwala letlapeng.**
   a. Thala ka pejana seswantšho sa go laetša: Dilo tšeo ke di ratago sekolong.
   b. šomiša mmepe wa monagano go rulaganya kanegelo ya gago:
      - Thuto yeo ke e ratago kudu
      - Lefelo leo ke le ratago kudu
      - Mošomo wo ke o ratago kudu
      - Motho yo ke mo ratago keud
      - Maikutlo a ka
4. **Dira gore barutwana ba nagane.**
   a. Bolela o re: Gosasa le tla rulaganya mošomo wa lena wa go ngwala. Etlang le dikgopolo tša lena gosasa.

Foreime ya go ngwala:

Ke tsena sekolo ____.
Se ke se ratago kudu sekolong ke...
Ke se rata ka lebaka la gore...
Gape ke rata le...
Lefelo laka le ke le ratago kudu sekolong ke...
Motho yo ke mo ratago kudu sekolong ke...
Ke ikwa ke ____ sekolong ka lebaka la gore...

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 7&8

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 59.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 7 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 7 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 8.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Ahlaahla kanegelo ya go abelana go bala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ahlaahla foreime:

Kgopolokgolo ya kanegelo ye e be e le...

Ke ratile moanegwa... ka lebaka la gore...

Ke ithutile gore...

Ke nagana gore e be e fošagetše / e nepagetše ge... ka lebaka la gore...

1. **Lokiša barutwana ka hlahlo ya sehlopha.**
   a. Beakanya barutwana ka dihlopha tša 4.
   b. Efa sehlopha se sengwe le se sengwe 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
   c. Bolela o re: O tlo bolela fela ge o swere 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
2. **Dirang dipotšišo tša hlatlho.**
   a. Gopotša barutwana ka go abelena ka dikanegelo tša go bala tša beke yeo.
   b. Ngwala foreime ya hlatlho letlapeng.
   c. Bala o be o hlalose potšišo ye ngwe le ye ngwe (lefoko le thomang karabo).
   d. Botša barutwana gore sehlopha se sengwe le se sengwe se tla fiwa moleko gomme o mongwe le o mongwe wa sehlopha o swanetše go fiwa sebaka sa go araba potšišo.
   e. Ba hlohleletše go nagana ka dikarabo tše di fapanego.
3. **Laela barutwana go thoma ka dikahlatlho tša bona.**
   a. Laela barutwana bao ba sweregó mahlaka a go bolela/maswika go thoma.
   b. Sepelasepela moo phapošing gomme o ba fe thekgo moo e nyakegago.
   c. Ka metsotswana e se kae ya go šala, bitša sehlopha go tla go abelana dikarabo tša bona.
4. **Boitokišo bja barutwana**
   a. Hlaola barutwana ba 3–4 go dira Mošomo wa bomolomo ka Mošupologo.
   b. Botša barutwana bao seo ba swanetšego go se lokiša ka Mošupologo. (Bona Lenaneothuto la GTB la Mošupologo)

Ditumatlhaka: Taelo ya go ngwala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

1. **Dudiša barutwana ka dipuku tša bona tša go ngwalela, dipene le dirula.**
   a. Botša barutwana gore ba ngwale hlogo ye, 'Taelo ya go ngwala' gomme ba ngwale dinomoro 1–5 ka thoko ga letlakala.
   b. Bolela mantšu a mahlano a a latelago gore barutwana ba a ngwale kgauswi le dinomoro 1–5: gataka, tšola, nyatša, lahla, tšwafiša
   c. Se se latelago, botša barutwana gore ba ngwale lefoko leo o le bolelago, o šomiše maswaodikga a nepagetšego.
   d. Bolela lefoko le le latelago. Le boeletše ka go nanya, gabedi ge go nyakega: Ke be ke tšwafa go gana.
2. **Botša barutwana gore ba šomiše phentshele ya mmala go phošolla mošomo wa bona.**
   a. Ngwala mantšu a mahlano letlapeng.
   b. Ge o ngwala bolela lentšu le lengwe le lengwe ka modumo.
   c. Go mafoko a, šupa maswaodikga ao a šomišitšwego.
   d. Botša barutwana go dira sediko go diphošo tša bona ka phentshele ya mmala.
   e. Botša barutwana gore ba ngwale gape diphošo tša bona ka nepagalo.
3. **Ela hloko mathata le kgatelopele ya barutwana.**
4. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labohlano.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 61.
   b. Bala sengwalwa ka go hlaboša. Botša barutwana gore ba go šale morago ka go bala ka dipukung tša bona ge ntše o bala.
   c. Bala sengwalwa gape, mo nakong ye, barutwana ba swanetše go bala le wena.
   d. Bontšha mohlala ka moo o ka phethago kwešišo ya sengwalwa ye e ngwadilwego letlapeng.
   e. Bontšha ka mohlala ka fao o ka phethagatšago mošomo wa popegopolelo letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Go Bala ka go Abelana: Dira ka Morago ga go Bala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 83

1. **Lokišetša barutwana ka Morago ga go Bala.**
   a. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: Bophelo bjo bo se nago magomo
   b. Hlalosa mošomo. Bolela o re: Lehono re ya go feleletša tekatlhaologanyo ya go ngwalwa ka ga kanegelo.
2. **Laetša mošomo ka tsela ye:**
   a. Ngwala dipotšišo tša gago letlapeng.
   b. Balela potšišo ye ngwe le ye ngwe godimo.
   c. Hlalosa gore mehuta yeo ya dipotšišo e ka nyaka dikarabo tša mohuta ofe.
   d. Mohlala: Naa Anna o be a apere eng? Karabo e swanetše go re botša ka diaparo tša Anna.
   e. Mohlala: Naa o gopola gore Anna o be a swanetše go dira eng? Karabo ga e gona ka gare ga diteko – barutwana ba swanetše go nagana kgopolo tša bona.
   f. Laetša barutwana gore ka fase ga potšišo ye ngwe le ye ngwe go na le lefoko la go thoma. Hlaosa gore ba swanetše go šomiša seo go ba thuša go ngwala dikarabo.
3. **Laela barutwana go feleletša mošomo.**
   a. Botša barutwana go bula dipuku tša bona gomme ba ngwale tšatšikgwedi le hlogo: Tekatlhaologanyo.
   b. Botša barutwana go šomiša 'mafoko a go thoma' ka fase ga potšišo ye ngwe le ye ngwe ka dipukung tša bona.
   c. Laela barutwana go šomiša tsebo ya bona ya ditumatlhaka go ngwala mantšu ao a sa tsebjego Ba swanetše go bolela lentšu ka go nanya gomme ba ngwale modumo woo ba o kwago.
   d. Dipotšišo le mafoko a go thoma
4. **Dumelela barutwana go abelana mešomo ya bona.**
   a. Efa barutwana metsotswana go laetša mešomo ya bona go bagwera ba bona.
   b. Bitša barutwana go abelana mešomo ya bona le phapoši.

Tekatlhaologanyo ya go ngwalwa

1. **Naa ke kanegelo ya mohuta mang ye?**
   Ye ke kanegelo yeo e sego ya nnete/ ya nnete.
2. **Kanegelo ye e direga kae?**
   Kanegelo ye e direga...
3. **Leina la sekolo sa poramari sa Rebecca e be e le sefe?**
   Sekolo sa Rebecca se be se bitšwa...

4. **Rebecca o ile a lemoga eng ge a be a le sekolong se se phagamego?**
   Rebecca o lemogile gore...
5. **Ke molao ofe woo Rebecca a bego a nyaka go o fetola?**
   Rebecca o be a nyaka go fetola molao wo o bego o re...

Go Ngwala: Leano la barutwana

NAKO:
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go ngwala

1. **Gopotša barutwana ka sererwa sa go ngwala.**
   a. E re, leboong le re tla ngwala ka: Lefelo goba selo seo o se ratago sekolong sa gago.
2. **Laela barutwana go nagana ka dikarabo tša bona tša sererwa sa mongwalo.**
   a. Bolela o re: Bjalo naganang ka fao le tlago araba sererwa sa mongwalo.
   b. Laela barutwana go abelana dikgopolo tša bona le bagwera.
   c. Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona le phapopši.
3. **Laela barutwana go rulaganya go tla go ngwala ka dipukung tša bona tša go ngwalela.**
   a. Bolela o re: Bjalo šomiša mmepe wa monagano go rekhota dikgopolo tša gago gomme o rulaganye mošomo wa go ngwala.
4. **Sepelasepela ka moo phapošing gomme o thuše barutwana ka o tee ka o tee ka thulaganyo tša bona.**
   a. Bolela o re: Nke le mpotšeng ka dikgopolo tša lena.
   b. Thuša barutwana bao ba palelwago go feleletša mmepe wa bona wa monagano.

Foreime ya go ngwala:

Ke tsena sekolo ____.
Se ke se ratago kudu sekolong ke...
Ke se rata ka lebaka la gore...
Gape ke rata le...
Lefelo laka le ke le ratago kudu sekolong ke...
Motho yo ke mo ratago kudu sekolong ke...
Ke ikwa ke ____ sekolong ka lebaka la gore...

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 9&10

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 61.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 9 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 9 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 10.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Bomolomo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. **Dudiša barutwana go lebelela bao ba tsenago le bona ka phapošing ge ba tšweletša ditlhagišo tša bomolomo.**
2. **Gopotša barutwana ka mošomo wo o latelago: Go abelana ditaba tša gago**
   a. Re botše gore ditaba tša gago di mabapi le eng. Bolela o re:
      - Lehono ke tlile go le botša ka...
      - Ke moka, bolela ditaba tša gago.
      - Re botše ka seo se diregilego ka tatelano ya maleba.
      - Re botše ka dintlhakgolo tša ditaba tša gago.
      - Feleletša ka go re botša ka fao o ikwago ka ditaba tša gago.
3. **Gopotša barutwana ka mabokgoni a go fa polelo:**
   a. Ge o abelana ditaba tša gago, gopola go:
      - Re botše gore ditaba tša gago di mabapi le eng
      - Re botše gore di diregile neng
      - Re botše gore naa di diragetše mang
      - Bolela mafoko a gago go ya ka tatelano ya maleba
      - Bolela dilo gatee fela – se ipoeletše
      - Bolelela godimo ka lentšu la go tlhaka
4. **Bitša barutwana ba o ba kgethilego go tla go fa polelo ka go šielana.**
   a. Aga tshepo ya barutwana ka go ba leboga nako le nako ge ba seno fa polelo le gona go ba fa dipoelo tša maleba.
   b. Mafelelong a thuto, efa sehlopha ditshwaotshwao tše dingwe tša kakaretšo go kaonafatša ditlhagišo tša bona. Mohlala: Ke ile ka katana le go kwa ba bangwe ba lena. Ke kgopela le bolele ka mantšu a kwagalago – re nyaka go kwa seo le lekago go se bolela.

Ditumatlhaka: Boeletša medumo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:

Dikarata tša Medumo: ng, s

Puku ya Motheo

1. **Boeletša modumo 1:** *ng*
   a. Bolela modumo woo x3.
   b. Laetša barutwana Karata ya Modumo gomme o bale modumo x3.
   c. Botša barutwana go theeletša gomme ba boeletše modumo.
   d. Botša barutwana gore ba bolele mantšu ao a thomago ka goba a šomišago modumo woo.
2. **Boeletša modumo 2:** *s*
   a. Bolela modumo woo x3.
   b. Laetša barutwana Karata ya Modumo gomme o bale modumo x3.
   c. Botša barutwana go theeletša gomme ba boeletše modumo.
   d. Botša barutwana gore ba bolele mantšu ao a thomago ka goba a šomišago modumo woo.
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Mošupologo.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 63.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Ruta go bopa tlhaka e nnyane ya mongwalo wa motšeketlo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go itiriša o kare re raloka piano.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Laetša barutwana mokgwa wo ba ka bopago:** 𝒻
   a. Furalela barutwana.
   b. Laela barutwana ba go ngwala ka nngele go bea dihlogo tša bona godimo ga teseke.
   c. Šomiša letsogo la gago la go ja go dira tlhaka: 𝒻
   d. Laela barutwana ba go ngwala ka la go ja go dira tlhaka le wena.
   e. Boeletša le barutwana ba la nngele.
3. **Laela barutwana go ikgopotša ka go dira:** 𝒻
   a. Bolela o re: Dira tlhaka yeo ka mokokotlong wa mogwera, tesekeng le santeng.
4. **Laela barutwana go ikgopotša go ngwala:** 𝒻
   a. Bolela o re: Ngwala tlhaka ye ka pukung ya gago makga a mararo x3.
   b. Sepelasepela ka phapošing go lekola gore barutwana ba dirile bjang tlhaka tša bona.

Go Bala ka go Abelana: Tsebiša kanegelo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, Letlakala la matseno 99

1. **Tsebiša kanegelo.**
   a. Bolela o re: Beke ye re tlo bala kanegelo ya hlogo ye: Ntwa ya Malala ya go lwela thuto.
   b. Bolela o re: Kanegelo ye ya nnete e diregile go dikologa 2012, e sego kgale kudu. Malala le lapa la gagwe ba be ba dula karolong ya khutšo ya Pakistan. Manyami Taliban, ye e lego sehlopha sa banna bao ba nago le melao ya bothata ka ga bodumedi le ka fao batho ba swanetšego go phela ka gona, se ile sa tšea selete. Ba ile ba nyaka gore banenyana ba tlogele go ya sekolong. Malala le lapa la gagwe ba be ba sa dumelelane le se, gomme ka sebete ba tšea sephetho sa go lwantšha se. Naa Go diregile eng ka Malala? Theeletša kanegelo ye ya go kgahliša go hwetša karabo.
   c. Botšiša: Naa go na le se o se tsebago mabapi le se?
   d. Ka boripana laetša barutwana diswantšho ka kanegelong.
2. **Aga tsebo ya barutwana ya bokamorago.**
   a. Abelana le go hlaloša Tshedimošo ya Bokamorago ya kanegelo.
   b. Laetša barutwana moo kanegelo e diragetšego o šomiša mmepe wa Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Botšiša: Naa o na le potšišo mabapi le kanegelo?
3. **Hlalosa leano la kwešišo.**
   a. Bolela o re, beke ye re tlile go ithuta ka ga: Dira dikgokagano
   b. Hlalosetša barutwana leano leo.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 1&2

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 63.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 1 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 1 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 2.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Go ruta tlotlontšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tlotlontšu dikarata-kgadima, diswantšho, dilo

Puku ya Motheo

1. **Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 53.
   b. Bala goba o boeletše polelotlaleletšo gape.
   c. Laetša barutwana lenaneo la tlotlontšu la tabakgolo.
   d. Hlalosa gore mantšu a a tla re thuša go kwešiša le gona go bolela mabapi le tabakgolo.
   e. Ba balele lenaneo leo la mantšu.
2. **Diriša ŠDHB go ruta tlotlontšu.**
   a. Ruta mantšu a tlotlontšu ao a latelago:
      - Pakistan: Naga ya Asia Borwa, yeo e tsebjago ka dithaba tša yona tše ditelele le dijo tše bose.
      - monyetla: Nakwana ya go dira selo se sebotse, go swana le go ithuta goba go leka mošomo o mofsa.
      - thibela: Go dira molao wa gore selo ga se sa dumeletšwe.
      - thibelwa/ganetšwa: Ga se e dumelelwe goba e kgahlanong le melao.
      - poloko: Lefelo mo lnthaneteng moo motho a bolokago dikgopolo tša gagwe le dikanegelo tša gore ba bangwe ba di bale.
3. **Diriša maano a ŠDHB ao a loketšego lentšu le lengwe le le lengwe:**
   Š: Šupa seswantšho goba selo
   D: Diragatša lentšu leo
   H: Botša barutwana tlhaloso ya lentšu leo
   B: Bolela lentšu leo lefokong

Ditumatlhaka: Boeletša medumo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:

Dikarata tša Medumo: k, ts

Puku ya Motheo

1. **Boeletša modumo 1:** *k*
   a. Bolela modumo woo x3.
   b. Laetša barutwana Karata ya Modumo gomme o bale modumo x3.
   c. Botša barutwana go theeletša gomme ba boeletše modumo.
   d. Botša barutwana gore ba bolele mantšu ao a thomago ka goba a šomišago modumo woo.
2. **Boeletša modumo 2:** *ts*
   a. Bolela modumo woo x3.
   b. Laetša barutwana Karata ya Modumo gomme o bale modumo x3.
   c. Botša barutwana go theeletša gomme ba boeletše modumo.
   d. Botša barutwana gore ba bolele mantšu ao a thomago ka goba a šomišago modumo woo.
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labobedi.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 64.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Ruta go bopa tlhaka e kgolo ya mongwalo wa motšeketlo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go huna menwana ka gare ga diatla re balela ka bo 5, ka morago re khutše.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Laetša barutwana mokgwa wo ba ka bopago:** R
   a. Furalela barutwana.
   b. Laela barutwana ba go ngwala ka nngele go bea dihlogo tša bona godimo ga teseke.
   c. Šomiša letsogo la gago la go ja go dira tlhaka, R
   d. Laela barutwana ba go ngwala ka la go ja go dira tlhaka le wena.
   e. Boeletša le barutwana ba la nngele.
3. **Laela barutwana go ikgopotša ka go dira:** R
   - Bolela o re: Dira tlhaka yeo ka mokokotlong wa mogwera, tesekeng le santeng.
4. **Laela barutwana go ikgopotša go ngwala:** R
   a. Bolela o re: Ngwala tlhaka ye ka pukung ya gago makga a mararo x3.
   b. Sepelasepela ka phapošing go lekola gore barutwana ba dirile bjang tlhaka tša bona.

Go Bala ka go Abelana: Dira Pele ga go Bala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 101

1. **Lokiša barutwana go mošomo wa Pele wa go Bala.**
   a. Bitša barutwana ba dule mmeteng goba lebatong.
   b. Dula ka pele ga barutwana o swere Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Netefatša gore barutwana ka moka ba kgona go bona puku yeo.
   d. Gopotša barutwana ka maitshwaro ao o a nyakago ka nako ya Go bala ka go abelana bjk. go dula ka go fera seseka; matsogo a lena a dule diropeng; theeletšang ka hlokomelo; le kwe ge le bitšwa; le emiše matsogo ge le botšiša.
2. **Dira Pele ga go Bala ka tsela ye e latelago:**
   a. Bolela hlogo ya kanegelo: Ntwa ya Malala ya go lwela thuto
   b. Hlalosa mabokgoni a go akanya. Bolela o re: Ge re akanya re šomiša hlogo le diswantšho go leka go bona gore a e kaba kanegelo e mabapi le eng.
   c. Laetša barutwana diswantšho letlakaleng le lengwe le le lengwe.
   d. Botšiša: Naa e kaba go direga eng mo?
   e. Botšiša: Ke eng seo se go naganantšhago gore diswantšho tše di ka ba di sepelelana?

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 3&4

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 64.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 3 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 3 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 4.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Dikanegelo tša Boitlhamelo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

1. **Lokiša barutwana go anega dikanegelo tša boitlhamelo.**
   a. Beakanya barutwana ka dihlopha tša 4.
   b. Botša barutwana go bula Dipuku tša motheo tša go Bala letlakala 65.
2. **Laela barutwana go lebelela seswantšho.**
   a. Botšiša: Naa o bona eng mo seswantšhong?
3. **Botša barutwana gore yo mongwe le yo mongwe o swanetše go hlama kanegelokopana ka ga seswantšho.**
4. **Botša barutwana ka fao ba ka beakanyago kanegelo ya bona. Bolela o re:**
   a. Efa moanegwa o mongwe le o mongwe kanegelong ya gago leina.
   b. Bolela gore kanegelo e direga kae.
   c. Kanegelo ya gago e swanetše go ba le mathomo, bogare le mafelelo.
   d. Seswantšho se se bontšha fela karolo ya kanegelo ya gago.
      - Seswantšho se ka laetša mathomo a kanegelo ya gago.
      - Seswantšho se ka laetša bogare bja kanegelo ya gago.
      - Seswantšho se ka laetša mafelelo a kanegelo ya gago.
   e. O ka thoma kanegelo ya gago ka gore:
      - Bana ba be ba nyakana le.....
      - Kuane ya kgale ya dialoga e ile ya wela fase go tšwa ka khabotong
5. **Laela barutwana go feleletša mošomo.**
   a. Efa barutwana metsotso ye mmalwa ya go nagana ka kanegelo ya bona ka setu.
   b. Go tloga moo, laela barutwana go šiedišana ka go anegela sehlopha sa bona kanegelo. O ka rata go šomiša lehlaka la go bolela/leswika ge ba dira seo.
   c. Ge barutwana ba bolela, sepelasepela gomme o theeletše.
6. **Ruma thuto ka tsela ye e latelago:**
   a. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go abelana kanegelo ya gagwe le phaposi goba o botšiše barutwana ba 1–2 dipotšišo ka ga dikanegelo tša sehlopha sa bona.
      - Botšiša: Naa kanegelo ya X e be e le mabapi le eng?
      - Botšiša: Naa ke eng seo o se ratilego mabapi le kanegelo ya X?
   b. Efa phaposi ditshwaotshwao tše dingwe tša kakaretšo go kaonafatša dikanegelo tša bona. Mohlala: Gantši mathomong a kanegelo re bolela gore kanegelo e direga kae, le gore baanegwa ke bomang. Nakong ye e tlago, leka go akaretša tshedimošo ye dikanegelong tša lena.

Ditumatlhaka: Boeletša thuto ya go hlakantša medumo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

1. **Boeletša medumo ye e tswakilwego:** *n+kg*
   a. Ngwala ditumammogo tše pedi tše di aroganego letlapeng.
   b. Kgopela morutwana gore a bale modumo wo mongwe le wo mongwe gomme a kopanye medumo.
   c. Botša barutwana go bolela lentšu le le thomago ka goba le šomiša modumo wo o kopantšhitšwego.
2. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Laboraro.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 66.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Itlwaetše mongwalo wa mothikito

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go huna menwana ya rena ka ntle le ka gare.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Bontšha ka mohlala ka moo o ka ngwalago mantšu a a latelago ka mongwalo wa motšeketlo:** *Rami, roma*
   a. Ge o dutše o ngwala, hlaloša ntlha ye o thomago ka yona, tlhahlo le go kopana magareng ga ditlhaka.
   b. Ge o dutše o ngwala, hlaloša moo o thomago gona, tsela ye mangwalo a sepago ka yona le kamoo mangwalo a kgokaganago ka gona.
   c. Sepelasepela gomme o lekole ka moo morutwana yo mongwe le yo mongwe a bopilego tlhaka tša gagwe ka gona, a di kopanyago le sekgoba sa go di aroganya.

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Mathomo

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 95

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Mathomo.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: Ntwa ya Malala ya go lwela thuto
   d. Bolela o re: Kanegelo ye ya nnete e diregile go dikologa 2012, e sego kgale kudu. Malala le lapa la gagwe ba be ba dula karolong ya khutšo ya Pakistan. Manyami Taliban, ye e lego sehlopha sa banna bao ba nago le melao ya bothata ka ga bodumedi le ka fao batho ba swanetšego go phela ka gona, se ile sa tšea selete. Ba ile ba nyaka gore banenyana ba tlogele go ya sekolong. Malala le lapa la gagwe ba be ba sa dumelelane le se, gomme ka sebete ba tšea sephetho sa go lwantšha se. Naa Go diregile eng ka Malala? Theeletša kanegelo ye ya go kgahliša go hwetša karabo.
   e. Botšiša: Naa go na le se o se tsebago mabapi le se?
2. **Dira Go Bala la Mathomo ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Laetša barutwana diswantšho.
   c. Moo go nyakegago, ema o be o hlalosetše barutwana.
   d. Šupa tlotlontšu ya mantšu bjalo ka ge a tšwelela.
   e. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 1 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 go phaposi ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.
   f. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Dira dikgokagano
      - Kgopela barutwana: Naa o ka dira dikamano ka kanegelo ye? A e ka ba selo sa go swana le se se kile sa go diragalela goba o mongwe o mo tsebago?

Go Ngwala: Morutiši o laetša sengwalwakakanywa

NAKO:
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go ngwala

1. **Tsebiša gape sererwa sa mongwalo le dinyakwa tša ona.**
   a. Bolela o re, leboong le re tlo ngwala: Lefelo goba selo seo o se ratago sekolong sa gago.
   b. Hlalosa dinyakwa tša mošomo:
      - Mohuta kanegelo ya motho ka nnoši / kanegelo ya bophelo bja ka
      - Mafoko / Ditemana: Ngwala temana ya tekano ya mafoko a šupa.
      - DMP: Ngwala lefoko o šomiša lekopanyi 'le'.
2. **Laetša mošomo letlapeng.**
   a. Gopotša barutwana ka dikgopolo tša gago go tšwa mmepeng wa monagano.
   b. Bontšha barutwana gore go feleletšwa bjang foreime ya mongwalo o šomiša go rulaganya.
3. **Laela barutwana go thoma go ngwala ka dipukung tša bona.**
   a. Bolela o re: Bjalo šomišang go rulaganya go tlaleletša foreime ya lena ya mongwalo.
4. **Sepelasepela ka phapošing gomme o thuše barutwana ka o tee ka o tee go thoma go ngwala.**
   a. Bolela o re: A re lebeleleng mmepe wa gago wa monagano gomme re o šomiše go thoma go ngwala.
   b. Thuša barutwana bao ba palelwago go šomiša foreime ya mongwalo.

Foreime ya go ngwala:

Ke tsena sekolo ____.
Se ke se ratago kudu sekolong ke...
Ke se rata ka lebaka la gore...
Gape ke rata le...
Lefelo laka le ke le ratago kudu sekolong ke...
Motho yo ke mo ratago kudu sekolong ke...
Ke ikwa ke ____ sekolong ka lebaka la gore...

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 5&6

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 66.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 5 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 5 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 6.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Ditumatlhaka: Itlwaetše go kopantšha le go kgaogantšha medumo

NAKO: 15 ya metsotso

DIDIRIŠWA: Puku ya Motheo

1. **Thala tafola gomme o ngwale medumo ye e latelago ka go yona:** *ng, s, k, ts, n, kg, a, e, i, o, l, m*
   a. Šupa modumo wo mongwe le wo mongwe mo tafoleng gomme o bolele modumo wo.
   b. Šupa modumo wo mongwe le wo mongwe mo tafoleng gomme kgopele barutwana ba fapafapanego gore ba e bale.
2. **Bontšha ka mohlala ka fao lentšu le bopiwago ka gona.**
   a. Nagana ka lentšu leo o ka le bopago ka medumo ye e tšwago tafoleng.
   b. Šupa modumo wa mathomo, o bolele modumo wo gomme o o ngwale letlapeng.
   c. Boeletša se go medumo ka moka ya lentšu le.
   d. Sepetša monwana wa gago ka fase ga lentšu gomme o kopanye medumo mmogo gore o kgone go bala lentšu.
3. **Bitša barutwana ka o tee ka o tee go bopa mantšu.**
   a. Bitša barutwana ba 2–3 go tlo bopa mantšu gomme ba šomiše mokgwa wo o swanago.
   b. Phošolla barutwana ge ba dira diphošo dife goba dife.
4. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labone.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 67.
   b. Bala sengwalwa ka go hlaboša. Botša barutwana gore ba go šale morago ka go bala ka dipukung tša bona ge ntše o bala.
   c. Bala sengwalwa gape, mo nakong ye, barutwana ba swanetše go bala le wena.
   d. Bontšha mohlala ka moo o ka phethago kwešišo ya sengwalwa ye e ngwadilwego letlapeng.
   e. Bontšha ka mohlala ka fao o ka phethagatšago mošomo wa popegopolelo letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Itlwaetše mongwalo wa mothikito

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go šišinya diatla.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Bontšha ka mohlala ka moo o ka ngwalago mafoko a a latelago ka mongwalo wa mothikito:** *Malome o romile Rami.*
   a. Ge o dutše o ngwala, hlaloša ntlha ye o thomago ka yona, tlhahlo le go kopana magareng ga ditlhaka.
   b. Laela barutwana gore ba ngwale mafoko ka mongwalo wa mothikito ka dipukung tša bona tša go ngwalela.
   c. Sepelasepela gomme o lekole ka moo morutwana yo mongwe le yo mongwe a bopilego tlhaka tša gagwe ka gona, a di kopanyago le sekgoba sa go di aroganya.

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Bobedi

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 95

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Bobedi.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: Ntwa ya Malala ya go lwela thuto
   d. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Dira dikgokagano
      - E re, gopola, re boletše ka se maabane, ge ke go botšiša: Naa o ka dira dikamano ka kanegelo ye? A e ka ba selo sa go swana le se se kile sa go diragalela goba o mongwe o mo tsebago?
2. **Dira Go Bala la Bobedi ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Bontšha barutwana seswantšho.
   c. Šomiša mehlala yeo e lego letlakaleng la matseno go bontšha ka mohlala leano la kwešišo.
   d. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 2 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 go phaposi ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.

Go Ngwala: Sengwalwakakanywa sa barutwana

NAKO:
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go ngwala

1. **Gopotša barutwana ka ga mošomo wa go ngwala le dinyakwa tša gona.**
   a. Bolela o re, lehono re tlo feleletša go ngwala: Lefelo goba selo seo o se ratago sekolong sa gago.
2. **Laela barutwana go tšwelapele go ngwala ka dipukung tša bona.**
3. **Fapantšha.**
   a. Sepelasepela ka phapošing gomme o thuše barutwana bao ba palelwago ke go feleletša foreime ya go ngwala.
   b. Efa barutwana bao ba lego pele mošomo wa bonakwanana: Ngwala lefoko le le ngwe go mongwalo wa gago.
4. **Ba fe mošomo wa gae bjalo ka ge go nyakega.**
   a. Hlalosa gore barutwana ba swanetše go fetša sengwalwakakanywa sa bona sa mošomo wa gae ge e ba ga se ba fetše.

Foreime ya go ngwala:

Ke tsena sekolo ____.
Se ke se ratago kudu sekolong ke...
Ke se rata ka lebaka la gore...
Gape ke rata le...
Lefelo laka le ke le ratago kudu sekolong ke...
Motho yo ke mo ratago kudu sekolong ke...
Ke ikwa ke ____ sekolong ka lebaka la gore...

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 7&8

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 67.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 7 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 7 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 8.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Ahlaahla kanegelo ya go abelana go bala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ahlaahla foreime:

Kgopolokgolo ya kanegelo ye e be e le...

Ke ratile moanegwa... ka lebaka la gore...

Ke ithutile gore...

Ke nagana gore e be e fošagetše / e nepagetše ge... ka lebaka la gore...

1. **Lokiša barutwana ka hlahlo ya sehlopha.**
   a. Beakanya barutwana ka dihlopha tša 4.
   b. Efa sehlopha se sengwe le se sengwe 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
   c. Bolela o re: O tlo bolela fela ge o swere 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
2. **Dirang dipotšišo tša hlatlho.**
   a. Gopotša barutwana ka go abelena ka dikanegelo tša go bala tša beke yeo.
   b. Ngwala foreime ya hlatlho letlapeng.
   c. Bala o be o hlalose potšišo ye ngwe le ye ngwe (lefoko le thomang karabo).
   d. Botša barutwana gore sehlopha se sengwe le se sengwe se tla fiwa moleko gomme o mongwe le o mongwe wa sehlopha o swanetše go fiwa sebaka sa go araba potšišo.
   e. Ba hlohleletše go nagana ka dikarabo tše di fapanego.
3. **Laela barutwana go thoma ka dikahlatlho tša bona.**
   a. Laela barutwana bao ba sweregó mahlaka a go bolela/maswika go thoma.
   b. Sepelasepela moo phapošing gomme o ba fe thekgo moo e nyakegago.
   c. Ka metsotswana e se kae ya go šala, bitša sehlopha go tla go abelana dikarabo tša bona.
4. **Boitokišo bja barutwana**
   a. Hlaola barutwana ba 3–4 go dira Mošomo wa bomolomo ka Mošupologo.
   b. Botša barutwana bao seo ba swanetšego go se lokiša ka Mošupologo. (Bona Lenaneothuto la GTB la Mošupologo)

Ditumatlhaka: Taelo ya go ngwala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. **Dudiša barutwana ka dipuku tša bona tša go ngwalela, dipene le dirula.**
   a. Botša barutwana gore ba ngwale hlogo ye, 'Taelo ya go ngwala' gomme ba ngwale dinomoro 1–5 ka thoko ga letlakala.
   b. Bolela mantšu a mahlano a a latelago gore barutwana ba a ngwale kgauswi le dinomoro 1–5: ngata, senganga, kalaka, tseba, nkgiša
   c. Se se latelago, botša barutwana gore ba ngwale lefoko leo o le bolelago, o šomiše maswaodikga a nepagetšego.
   d. Bolela lefoko le le latelago. Le boeletše ka go nanya, gabedi ge go nyakega: Monkgo o tšwelela ka mašemong.
2. **Botša barutwana gore ba šomiše phentshele ya mmala go phošolla mošomo wa bona.**
   a. Ngwala mantšu a mahlano letlapeng.
   b. Ge o ngwala bolela lentšu le lengwe le lengwe ka modumo.
   c. Go mafoko a, šupa maswaodikga ao a šomišitšwego.
   d. Botša barutwana go dira sediko go diphošo tša bona ka phentshele ya mmala.
   e. Botša barutwana gore ba ngwale gape diphošo tša bona ka nepagalo.
3. **Ela hloko mathata le kgatelopele ya barutwana.**
4. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labohlano.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 69.
   b. Bala sengwalwa ka go hlaboša. Botša barutwana gore ba go šale morago ka go bala ka dipukung tša bona ge ntše o bala.
   c. Bala sengwalwa gape, mo nakong ye, barutwana ba swanetše go bala le wena.
   d. Bontšha mohlala ka moo o ka phethago kwešišo ya sengwalwa ye e ngwadilwego letlapeng.
   e. Bontšha ka mohlala ka fao o ka phethagatšago mošomo wa popegopolelo letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Go Bala ka go Abelana: Dira ka Morago ga go Bala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 99

1. **Lokišetša barutwana ka Morago ga go Bala.**
   a. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: Ntwa ya Malala ya go lwela thuto
   b. Hlalosa mošomo. Bolela o re: Lehono re ya go diragatša kanegelo ka dihlopha.

2. **Laetša mošomo ka tsela ye:**
   a. Bolela o re: Ge re diragatša kanegelo re swanetše go leka go:
      - Gopola seo moanegwa wa rena a se dirago goba go se bolela
      - Bolela le go diragatša bjalo ka baanegwa ba rena
      - Šomiša mantšu a go swana le a baanegwa
   b. Ka boripana, bontšha barutwana ka moo o ka diragatšago bjalo ka o mongwe wa baanegwa.
   c. Leka go se kgethe moanegwathwadi bjalo ka mohlala.

3. **Laela barutwana go feleletša mošomo.**
   a. Balela gore o nale baanegwa ba bakae ka moo kanegelong.
   b. Arola barutwana go ya ka dihlopha tša palo yeo. Mohlala, Ge go nale baanegwa ba bahlano (5) ka kanegelong, gona arola barutwana ka dihlophana tša tlhano (5).
   c. Morutwana o mongwe le o mongwe a fiwe karolo ya go ba moanegwa ka moo dihlopheng.
   d. Barutwana a ba tšwele ntle goba lefelong la kgakala.
   e. Botša barutwana go diragatša kanegelo. Ba swanetše go:
   f. Gopola seo ba swanetšego go se dira le go se bolela bjalo ka baanegwa
   g. Bolele le go diragatša bjalo ka moanegwa go ya ka karolo yeo ba e filwego
   h. Šomiša mantšu ao a swanago le a moanegwa
   i. Bjalo ka ge barutwana ba diragatša kanegelo, sepelasepela o be o fe thekgo moo e nyakegago.

4. **Dumelela barutwana go abelana mešomo ya bona.**
   a. Efa barutwana metsotswana go laetša mešomo ya bona go bagwera ba bona.
   b. Bitša barutwana go abelana mešomo ya bona le phapoši.

Go Ngwala: Morutiši o laetša go phošolla gomme barutwana ba phošolla diphošo

NAKO:
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Pukutšhomo ya DBE 1

1. **Gopotša barutwana ka mošomo wa mongwalo:** Lefelo goba selo seo o se ratago sekolong sa gago.
2. **Tsebiša lenaneo la go phošolla**
   a. Bolela o re, lehono re tla be re phošolla mongwalo wa rena, re šomiša lenaneo la go phošolla:
      - Mafoko / Ditemana: Ngwala temana ya tekano ya mafoko a šupa.
      - DMP:
        Tlhaka ya mathomo ya lefoko ke tlhakakgolo.
        Maswaodikga a maleba a šomišwa mafelelong a lefoko.
        Lekopanyi la 'le' le šomišwa go kopanya dilo tše pedi tše di amanago goba dikgopolo.
3. **Ba laetše go phošolla.**
   a. Ngwala lefoko letlapeng leo le nago le diphošo.
   b. Laetša barutwana gore ba phošolla bjang diphošo.
4. **Laela barutwana go bala le go phošolla mongwalo wa bona.**
   a. Bolela o re: Bjalo ke nako ya go bala le go phošolla mongwalo wa gago.
   b. Sepelasepela ka phapošing o be o phošolle mongwalo wa bona o thuša barutwana bao ba palelwago.
5. **Ba fe mošomo wa go ngwala wa Puku ya DBE.**
   a. Ge barutwana ba feleletša go phošolla, hlalosa gore ba swanetše go šoma ka dipukung tša bona tša mošomo tša DBE.
   b. Laela barutwana go feleletša:
      - Puku ya mošomo ya DBE letlakala: 28
      - Feleletša mošomowa 'A re ngwale' o lego tlase letlakaleng.
      - DBE_81

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 9&10

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 69.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 9 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 9 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 10.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Bapala dipapadi tša tlotlontšu: Go diragatša goba go thala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhoko le letlapa la go ngwalela

1. **Dira lenaneo la mantšu ka moka a tlotlontšu ao e lego madiri goba maina.**
2. **Botša barutwana gore kotareng ye go tlo boeletšwa mantšu a tlotlontšu ao ba ithutilego ona.**
3. **Efa barutwana ditaelo tše di latelago:**
   a. Re tlo bapala 'ka go diragatša goba go thala'.
   b. Ke tlo kgetha morutwana 'yo a tlago bapala'.
   c. Morutwana o tla ka pele ga phapoši gomme ke mo sebela lentšu ka tsebeng.
   d. Morutwana o swanetše go diragatša lentšu GOBA go thala seswantšho sa lentšu leo letlapeng.
   e. Ka moka ka phapošing ka moka ba swanetše go emiša matsogo a bona go phopholetša lentšu.
   f. Motho 'yo a tlago bapala' o bitša barutwana gore ba arabe potšišo.
   g. Motho yo a kgonnego karabo ke yena a tlago go bapala. O tla ka pele gomme ke tla mo sebela lentšu ka tsebeng.
4. **Bitša morutwana wa mathomo gore a tle a 'bapale' gomme re thome papadi.**

Ditumatlhaka: Ngwala dingwalwa tšeo di ka hlathollwago

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. Ngwala foneme tše 5 tšeo barutwana ba ithutilego tšona goba di boeleditšwego letlapeng.
2. Hlalosetša barutwana gore ba tlo bapala papadi ya ditumatlhaka go ithabiša.
3. Hlalosa gore ba tlo ngwala mantšu, mafoko goba le kanegelo gomme ba diriša medumo yeo FELA.
4. Bopa lefoko le tee le le lekopana bjalo ka mohlala gomme o le ngwale letlapeng (Goba ngwala mantšu ge lefoko le sa kgonege.)
5. Kgopela barutwana go lekola ge eba mantšu goba lefoko la gago le nepagetše:
   a. Naa le thoma ka tlhaka e kgolo?
   b. Naa le felela ka khutlo, leswaopotšišo goba leswaomakalo?
   c. Naa o šomišitše fela difoneme tše 5 tše di lego letlapeng?
6. Se se latelago efa barutwana metsotso ye mmalwa ya go ngwala mantšu goba lefoko/mafoko.
7. Botša barutwana gore ba fapanye dipuku le go lekola mošomo.
8. Bitša barutwana bao ba nago le mantšu a mantši a a nepagetšego gore ba bale mošomo wa bona ka go hlaboša lentšu.
9. Ge ba bala ngwala manštu goba mafoko letlapeng.
10. Lekola gabedi go bona gore ba šomišitše difoneme tše 5 fela.
11. Reta barutwana ka moka ka maiteko a bona.

Mongwalo: Mohlala kamoo o ka phatlalatšago mongwalo wa gago

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Mohlala wa morutiši: mošomo wa go ngwala

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Pele ga ge mphato o thoma, lokiša letlapa la gago malebana le thuto ye.**
   a. Kgetha o tee wa mešomo ya go ngwala go tšwa kotareng yeo. Thala o be o ngwale mohlala wa mošomo letlapeng.
   b. Akaretša le phošo ye e lego ka go SPM kotareng yeo, bjalo ka: Tlhaka ya lefoko le thomang karabong ga se tlhakakgolo.

2. **Tsebiša barutwana ka go phatlalatša.**
   a. Bolela o re: Beke ye re tlo phatlalatša mošongwana wa rena wa go ngwala go tšwa kotareng.
   b. Bolela o re: Ge re phatlalatša mongwalo wa rena re o lokišetša go tla go abelana wona le batho ba bangwe. Re kgetha mošomo wa rena wa go phala e mengwe, re netefatša gore o hlwekile ebile o bonala gabotse, go tloga moo re o abelana le ba bangwe go o bala le go ipshina ka wona.
   c. Laetša sengwalwakakanywa sa gago letlapeng. Hlalosa gore wo ke mošomo wo le o kgethilego gore o phatlalatšwe.

3. **Bontšha mohlala wa go phatlalatša letlapeng.**
   a. Thala gape gomme o ngwale mongwalo wa gago letlapeng. Dira se ka bothakga o be o akaretše le ditabanatabana tše dingwe.
   b. Bala mongwalo ka go hlaboša lentšu go tšwa sengwalwakakanyweng.
   c. Laetša diphošo tšeo o di dirilego ka go SPM. Bolela o re: Ke dirile phošo. Tlhaka ya lefoko le thomang karabong ga se tlhakakgolo. Ke tla lokiša se ge ke se phatlalatša.
   d. Ngwala lefoko gape ka bothakga.
   e. Laetša SPM yeo e phošolotšwego: Tlhaka ya go thoma lentšu ke tlhakakgolo.

Go Bala ka go Abelana: Mohlala kamoo o ka phatlalatšago mongwalo wa gago

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Mohlala wa morutiši: mošomo wa go ngwala go tšwa go kotara ya 1

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

Go tšwelapele go tšwa thutong ya go feta.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Dira Teko ya Thelelo ya go Bala ka Molomo

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Puku ya Tekolo

1. **Dudiša barutwana ba sware Dipuku tša Motheo.**
   a. Botša barutwana go bula letlakala la mathomo la Dipuku tša Motheo.
   b. Botša barutwana go šoma mmogo le bagwera ba bona.
   c. Botša barutwana go lekola ge e ba ba ka bala medumo ya ditumatlhaka ka moka ga tšona.
   d. Botša barutwana go šiedišana ka go bala mantšu le dingwalwa ka moka gape.
2. Botša barutwana ka o tee ka o tee go dira meleko ya TBM.
   a. Šomiša melekwana ya TBM yeo o e filwego ka Pukwaneng ya Tekolo.
   b. Latela ditaelo tša go dira diteko tša Mabokgoni a Polelo TBM ka gare ga Pukwana ya Kelo.
   c. Rekhota dipoelo tša morutwana o mongwe le o mongwe.
   d. Šomiša dipoelo tšeo go fa tshedimošo e mpsha ya dihlopha tša go bala tša bokgoni bjo bo swanago.
   e. Gape šomiša dipoelo tše go ngwala dintlha tša go nyaka go lokišwa kotareng ye e tlago.

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Bapala dipapadi tša tlotlontšu: Go diragatša goba go thala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhoko le letlapa la go ngwalela

1. **Dira lenaneo la mantšu ka moka a tlotlontšu ao e lego madiri goba maina.**
2. **Botša barutwana gore kotareng ye go tlo boeletšwa mantšu a tlotlontšu ao ba ithutilego ona.**
3. **Efa barutwana ditaelo tše di latelago:**
   a. Re tlo bapala 'ka go diragatša goba go thala'.
   b. Ke tlo kgetha morutwana 'yo a tlago bapala'.
   c. Morutwana o tla ka pele ga phapoši gomme ke mo sebela lentšu ka tsebeng.
   d. Morutwana o swanetše go diragatša lentšu GOBA go thala seswantšho sa lentšu leo letlapeng.
   e. Ka moka ka phapošing ka moka ba swanetše go emiša matsogo a bona go phopholetša lentšu.
   f. Motho 'yo a tlago bapala' o bitša barutwana gore ba arabe potšišo.
   g. Motho yo a kgonnego karabo ke yena a tlago go bapala. O tla ka pele gomme ke tla mo sebela lentšu ka tsebeng.
4. **Bitša morutwana wa mathomo gore a tle a 'bapale' gomme re thome papadi.**

Ditumatlhaka: Ngwala dingwalwa tšeo di ka hlathollwago

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. Ngwala foneme tše 6 tšeo barutwana ba ithutilego tšona goba di boeleditšwego letlapeng.
2. Hlalosetša barutwana gore ba tlo bapala papadi ya ditumatlhaka go ithabiša.
3. Hlalosa gore ba tlo ngwala mantšu, mafoko goba le kanegelo gomme ba diriša medumo yeo FELA.
4. Bopa lefoko le tee le le lekopana bjalo ka mohlala gomme o le ngwale letlapeng (Goba ngwala mantšu ge lefoko le sa kgonege.)
5. Kgopela barutwana go lekola ge eba mantšu goba lefoko la gago le nepagetše:
   a. Naa le thoma ka tlhaka e kgolo?
   b. Naa le felela ka khutlo, leswaopotšišo goba leswaomakalo?
   c. Naa o šomišitše fela difoneme tše 6 tše di lego letlapeng?
6. Se se latelago efa barutwana metsotso ye mmalwa ya go ngwala mantšu goba lefoko/mafoko.
7. Botša barutwana gore ba fapanye dipuku le go lekola mošomo.
8. Bitša barutwana bao ba nago le mantšu a mantši a a nepagetšego gore ba bale mošomo wa bona ka go hlaboša lentšu.
9. Ge ba bala ngwala manštu goba mafoko letlapeng.
10. Lekola gabedi go bona gore ba šomišitše difoneme tše 6 fela.
11. Reta barutwana ka moka ka maiteko a bona.

Mongwalo: Barutwana ba naganišiša le go kgetha

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Dipuku tša barutwana tša go ngwalela

Dipampiri tša A4 tše di lokologilego

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Pele mphato o ka thoma, lokiša sengwalwakakanywa sa phatlalatšo pampiring.**
   a. Kopolla sethalwa sa gago se se phatlaladitšwego le sengwalwa sa gago godimo ga lephephe leo le ngwathilwego go bontšha barutwana.
   b. Netefatša go lota sengwalwakakanywa sa phatlalatšo go tlo šoma ka nako ya go aba thuto.
2. **Laela barutwana go lebelela morago go mongwalo wa bona wa kotara.**
   a. Efa barutwana nako go bala mongwalo wa bona wa kotara.
   b. Botšiša: Naa ke mošomo wa mongwalo ofe wo o o ratilego kudu go tšwa kotareng ye?
   c. Bitša barutwana ba se bakae go abelana mošomo wa mongwalo wo ba o ratilego kotareng yeo.
3. **Laela barutwana go kgetha mošongwana wa mongwalo go o phatlalatša.**
   a. Botšiša: Naa ke mošongwana ofe wa mongwalo woo o tlago go o phatlalatša le go o abelana kotareng ye?
   b. Efa barutwana nako ya gore ba kgethe gore ke ofe mošomo wa mongwalo wo o tlago phatlalatšwa.
   c. Laela barutwana go botša molekane wa gagwe gore ke mošomo ofe wa mongwalo woo ba tlago phatlalatša.
4. **Laela barutwana go phatlalatša pampiring gore mošomo wa bona o bontšhwe.**
   a. Bolela o re: Ge re dira phatlalatšo ga re ngwale ka gare ga dipuku tša rena bjalo ka mehleng. Re ngwala godimo ga pampitšhana gore mošomo wa rena o abelanwe ga bonolo.
   b. Laetša barutwana mohlala wa gago wa mošomo wo o phatlaladitšwego pampiring ye e sa tlemago ke selo.
   c. Neela barutwana dipampiri tsa go dira phatlalatšo.
5. **Laela barutwana go thoma phatlalatšo.**
   a. Bolela o re: Bjale thoma go phatlalatša mošomo wa gago. Gopola gore o swanetše go netefatša gore o hlwekile le go bonagala gabotse, gore o lokele go ka abelanwa le ba bangwe.

Go Bala ka go Abelana: Barutwana ba naganišiša le go kgetha

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Dipuku tša barutwana tša go ngwalela

Dipampiri tša A4 tše di lokologilego

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

Go tšwelapele go tšwa thutong ya go feta.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Dira Teko ya Thelelo ya go Bala ka Molomo

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Puku ya Tekolo

1. **Dudiša barutwana ba sware Dipuku tša Motheo.**
   a. Botša barutwana go bula letlakala la mathomo la Dipuku tša Motheo.
   b. Botša barutwana go šoma mmogo le bagwera ba bona.
   c. Botša barutwana go lekola ge e ba ba ka bala medumo ya ditumatlhaka ka moka ga tšona.
   d. Botša barutwana go šiedišana ka go bala mantšu le dingwalwa ka moka gape.
2. **Botša barutwana ka o tee ka o tee go dira meleko ya TBM.**
   a. Šomiša melekwana ya TBM yeo o e filwego ka Pukwaneng ya Tekolo.
   b. Latela ditaelo tša go dira diteko tša Mabokgoni a Polelo TBM ka gare ga Pukwana ya Kelo.
   c. Rekhota dipoelo tša morutwana o mongwe le o mongwe.
   d. Šomiša dipoelo tšeo go fa tshedimošo e mpsha ya dihlopha tša go bala tša bokgoni bjo bo swanago.
   e. Gape šomiša dipoelo tše go ngwala dintlha tša go nyaka go lokišwa kotareng ye e tlago.

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Bapala dipapadi tša tlotlontšu: Go diragatša goba go thala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhoko le letlapa la go ngwalela

1. **Dira lenaneo la mantšu ka moka a tlotlontšu ao e lego madiri goba maina.**
2. **Botša barutwana gore kotareng ye go tlo boeletšwa mantšu a tlotlontšu ao ba ithutilego ona.**
3. **Efa barutwana ditaelo tše di latelago:**
   a. Re tlo bapala 'ka go diragatša goba go thala'.
   b. Ke tlo kgetha morutwana 'yo a tlago bapala'.
   c. Morutwana o tla ka pele ga phapoši gomme ke mo sebela lentšu ka tsebeng.
   d. Morutwana o swanetše go diragatša lentšu GOBA go thala seswantšho sa lentšu leo letlapeng.
   e. Ka moka ka phapošing ka moka ba swanetše go emiša matsogo a bona go phopholetša lentšu.
   f. Motho 'yo a tlago bapala' o bitša barutwana gore ba arabe potšišo.
   g. Motho yo a kgonnego karabo ke yena a tlago go bapala. O tla ka pele gomme ke tla mo sebela lentšu ka tsebeng.
4. **Bitša morutwana wa mathomo gore a tle a 'bapale' gomme re thome papadi.**

Ditumatlhaka: Ngwala dingwalwa tšeo di ka hlathollwago

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. Ngwala foneme tše 7 tšeo barutwana ba ithutilego tšona goba di boeleditšwego letlapeng.
2. Hlalosetša barutwana gore ba tlo bapala papadi ya ditumatlhaka go ithabiša.
3. Hlalosa gore ba tlo ngwala mantšu, mafoko goba le kanegelo gomme ba diriša medumo yeo FELA.
4. Bopa lefoko le tee le le lekopana bjalo ka mohlala gomme o le ngwale letlapeng (Goba ngwala mantšu ge lefoko le sa kgonege.)
5. Kgopela barutwana go lekola ge eba mantšu goba lefoko la gago le nepagetše:
   a. Naa le thoma ka tlhaka e kgolo?
   b. Naa le felela ka khutlo, leswaopotšišo goba leswaomakalo?
   c. Naa o šomišitše fela difoneme tše 7 tše di lego letlapeng?
6. Se se latelago efa barutwana metsotso ye mmalwa ya go ngwala mantšu goba lefoko/mafoko.
7. Botša barutwana gore ba fapanye dipuku le go lekola mošomo.
8. Bitša barutwana bao ba nago le mantšu a mantši a a nepagetšego gore ba bale mošomo wa bona ka go hlaboša lentšu.
9. Ge ba bala ngwala manštu goba mafoko letlapeng.
10. Lekola gabedi go bona gore ba šomišitše difoneme tše 7 fela.
11. Reta barutwana ka moka ka maiteko a bona.

Mongwalo: Barutwana ba phatlalatša sengwalwa sa bona

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Dipuku tša barutwana tša go ngwalela

Dipampiri tša A4 tše di lokologilego

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tsebiša gape phatlalatšo go barutwana.**
   a. Bolela o re: Lehono re tla fetša go phatlalatša sengwalwa sa rena.
   b. Bolela o re: Ge re phatlalatša sengwalwa sa rena re o lokišetša go tla go abelana wona le batho ba bangwe. Re kgetha mošomo wa rena wa go phala e mengwe, re netefatša gore o hlwekile ebile o bonala gabotse, go tloga moo re o abelana le ba bangwe go o bala le go ipshina ka wona.
2. **Laela barutwana go tšwelapele ka go phatlalatša.**
   a. Bolela o re: Bjale tšwelapele go phatlalatša mošomo wa gago wa maabane. Gopola go go hlwekiša gabotse gore o be o kwagalago go abelwa batho ba bangwe.
3. **Sepelasepela ka phapošing gomme o thuše barutwana ka o tee ka o tee.**
   a. Thuša barutwana bao ba palelwago, kgetha o be o phatlalatše mošongwana wa bona.

Go Bala ka go Abelana: Barutwana ba phatlalatša sengwalwa sa bona

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Dipuku tša barutwana tša go ngwalela
Dipampiri tša A4 tše di lokologilego

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

Go tšwelapele go tšwa thutong ya go feta.

Go Ngwala: Barutwana ba phatlalatša sengwalwa sa bona

NAKO:
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Dipuku tša barutwana tša go ngwalela

Dipampiri tša A4 tše di lokologilego

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

Go tšwelapele go tšwa thutong ya go feta.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Dira Teko ya Thelelo ya go Bala ka Molomo

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Puku ya Tekolo

1. **Dudiša barutwana ba sware Dipuku tša Motheo.**
   a. Botša barutwana go bula letlakala la mathomo la Dipuku tša Motheo.
   b. Botša barutwana go šoma mmogo le bagwera ba bona.
   c. Botša barutwana go lekola ge e ba ba ka bala medumo ya ditumatlhaka ka moka ga tšona.
   d. Botša barutwana go šiedišana ka go bala mantšu le dingwalwa ka moka gape.
2. **Botša barutwana ka o tee ka o tee go dira meleko ya TBM.**
   a. Šomiša melekwana ya TBM yeo o e filwego ka Pukwaneng ya Tekolo.
   b. Latela ditaelo tša go dira diteko tša Mabokgoni a Polelo TBM ka gare ga Pukwana ya Kelo.
   c. Rekhota dipoelo tša morutwana o mongwe le o mongwe.
   d. Šomiša dipoelo tšeo go fa tshedimošo e mpsha ya dihlopha tša go bala tša bokgoni bjo bo swanago.
   e. Gape šomiša dipoelo tše go ngwala dintlha tša go nyaka go lokišwa kotareng ye e tlago.

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Ditumatlhaka: Ngwala dingwalwa tšeo di ka hlathollwago

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. Ngwala foneme tše 8 tšeo barutwana ba ithutilego tšona goba di boeleditšwego letlapeng.
2. Hlalosetša barutwana gore ba tlo bapala papadi ya ditumatlhaka go ithabiša.
3. Hlalosa gore ba tlo ngwala mantšu, mafoko goba le kanegelo gomme ba diriša medumo yeo FELA.
4. Bopa lefoko le tee le le lekopana bjalo ka mohlala gomme o le ngwale letlapeng (Goba ngwala mantšu ge lefoko le sa kgonege.)
5. Kgopela barutwana go lekola ge eba mantšu goba lefoko la gago le nepagetše:
   a. Naa le thoma ka tlhaka e kgolo?
   b. Naa le felela ka khutlo, leswaopotšišo goba leswaomakalo?
   c. Naa o šomišitše fela difoneme tše 8 tše di lego letlapeng?
6. Se se latelago efa barutwana metsotso ye mmalwa ya go ngwala mantšu goba lefoko/mafoko.
7. Botša barutwana gore ba fapanye dipuku le go lekola mošomo.
8. Bitša barutwana bao ba nago le mantšu a mantši a a nepagetšego gore ba bale mošomo wa bona ka go hlaboša lentšu.
9. Ge ba bala ngwala manštu goba mafoko letlapeng.
10. Lekola gabedi go bona gore ba šomišitše difoneme tše 8 fela.
11. Reta barutwana ka moka ka maiteko a bona.

Mongwalo: Laetša ka mohlala ka moo o ka phatlalatšago sengwalwa sa gago

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Barutwana ba phatlalatša sengwalwa sa bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tsebiša barutwana ka go hlagiša.**
   a. Bolela o re: Beke ye re tla hlagiša mongwalo wa rena wo o phatladitšwego.
   b. Bolela o re: Ge re hlagiša mongwalo wa rena, re o abelana le ba bangwe Re hlalosa sethalwa sa rena gomme re bala mongwalo wa rena Re bolela ka go hlaboša lentšu le ka mo go kwagalago gore motho o mongwe le o mongwe a kwe.
   c. Bolela o re: Ge re feditše go bolela, re ka sepelasepela ka phapošing go bontšha dithalwa tša rena go bohle.
   d. Bolela o re: Ge ba bangwe ba tšweletša, re theeletša ka kelohloko. Ka mehla re laetša botho le go opa diatla ge ba feditše.
2. **Laetša go hlagiša go phapoši.**
   a. Emišetša sengwalwakakanywa sa gago sa phatlalatšo godimo gore bohle ba kgone go se bona.
   b. Ka bonako hlalosa sethalwa sa gago gomme o bale mongwalo wa gago. Ba laetše go bolela ka go hlaboša lentšu le gona ka go kwagala gore bohle ba kgone go kwa.
   c. Laela barutwana go opa diatla ge o feditše.
3. **Sepelasepela ka phapošing go bontšha sethalwa sa gago go bohle.**
4. **Laela barutwana go itokišetša go hlagiša.**
   a. Bolela o re: Nagana ka lefoko leo le ka hlalosago sethalwa sa gago le go itlwaetša go bala mongwalo wa gago.
5. **Efa barutwana metsotswana ya go nagana le go bala.**
6. **Laela barutwana go alela mogwera ditaba tša gagwe.**
   a. Laela barutwana go hlalosa sethalwa sa bona le go balela balekane mongwalo wa bona.

Go Bala ka go Abelana: Laetša ka mohlala ka moo o ka phatlalatšago sengwalwa sa gago

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Barutwana ba phatlalatša sengwalwa sa bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

Tšwelopele ya thuto ya pele.

Go Ngwala: Laetša ka mohlala ka moo o ka phatlalatšago sengwalwa sa gago

NAKO:
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Barutwana ba phatlalatša sengwalwa sa bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

Tšwelopele ya thuto ya pele.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Dira Teko ya Thelelo ya go Bala ka Molomo

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Puku ya Tekolo

1. **Dudiša barutwana ba sware Dipuku tša Motheo.**
   a. Botša barutwana go bula letlakala la mathomo la Dipuku tša Motheo.
   b. Botša barutwana go šoma mmogo le bagwera ba bona.
   c. Botša barutwana go lekola ge e ba ba ka bala medumo ya ditumatlhaka ka moka ga tšona.
   d. Botša barutwana go šiedišana ka go bala mantšu le dingwalwa ka moka gape.
2. **Botša barutwana ka o tee ka o tee go dira meleko ya TBM.**
   a. Šomiša melekwana ya TBM yeo o e filwego ka Pukwaneng ya Tekolo.
   b. Latela ditaelo tša go dira diteko tša Mabokgoni a Polelo TBM ka gare ga Pukwana ya Kelo.
   c. Rekhota dipoelo tša morutwana o mongwe le o mongwe.
   d. Šomiša dipoelo tšeo go fa tshedimošo e mpsha ya dihlopha tša go bala tša bokgoni bjo bo swanago.
   e. Gape šomiša dipoelo tše go ngwala dintlha tša go nyaka go lokišwa kotareng ye e tlago.

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Bapala dipapadi tša tlotlontšu: Go diragatša goba go thala

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhoko le letlapa la go ngwalela

1. **Dira lenaneo la mantšu ka moka a tlotlontšu ao e lego madiri goba maina.**
2. **Botša barutwana gore kotareng ye go tlo boeletšwa mantšu a tlotlontšu ao ba ithutilego ona.**
3. **Efa barutwana ditaelo tše di latelago:**
   a. Re tlo bapala 'ka go diragatša goba go thala'.
   b. Ke tlo kgetha morutwana 'yo a tlago bapala'.
   c. Morutwana o tla ka pele ga phapoši gomme ke mo sebela lentšu ka tsebeng.
   d. Morutwana o swanetše go diragatša lentšu GOBA go thala seswantšho sa lentšu leo letlapeng.
   e. Ka moka ka phapošing ka moka ba swanetše go emiša matsogo a bona go phopholetša lentšu.
   f. Motho 'yo a tlago bapala' o bitša barutwana gore ba arabe potšišo.
   g. Motho yo a kgonnego karabo ke yena a tlago go bapala. O tla ka pele gomme ke tla mo sebela lentšu ka tsebeng.
4. **Bitša morutwana wa mathomo gore a tle a bapale gomme re thome papadi.**

Ditumatlhaka: Ngwala dingwalwa tšeo di ka hlathollwago

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. Ngwala foneme tše 9 tšeo barutwana ba ithutilego tšona goba di boeleditšwego letlapeng.
2. Hlalosetša barutwana gore ba tlo bapala papadi ya ditumatlhaka go ithabiša.
3. Hlalosa gore ba tlo ngwala mantšu, mafoko goba le kanegelo gomme ba diriša medumo yeo FELA.
4. Bopa lefoko le tee le le lekopana bjalo ka mohlala gomme o le ngwale letlapeng (Goba ngwala mantšu ge lefoko le sa kgonege.)
5. Kgopela barutwana go lekola ge eba mantšu goba lefoko la gago le nepagetše:
   a. Naa le thoma ka tlhaka e kgolo?
   b. Naa le felela ka khutlo, leswaopotšišo goba leswaomakalo?
   c. Naa o šomišitše fela difoneme tše 9 tše di lego letlapeng?
6. Se se latelago efa barutwana metsotso ye mmalwa ya go ngwala mantšu goba lefoko/mafoko.
7. Botša barutwana gore ba fapanye dipuku le go lekola mošomo.
8. Bitša barutwana bao ba nago le mantšu a mantši a a nepagetšego gore ba bale mošomo wa bona ka go hlaboša lentšu.
9. Ge ba bala ngwala manštu goba mafoko letlapeng.
10. Lekola gabedi go bona gore ba šomišitše difoneme tše 9 fela.
11. Reta barutwana ka moka ka maiteko a bona.

Go Bala ka go Abelana: Barutwana ba hlagiša mongwalo wa bona

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Barutwana ba phatlalatša sengwalwa sa bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tsebiša gape go hlagiša go barutwana.**
   a. Bolela o re: Gopola gore beke ye re tlile go hlagiša mongwalo wa rena wa phatlalatšo.
   b. Bolela o re: Ge re hlagiša mongwalo wa rena, re o abelana le ba bangwe Re hlalosa sethalwa sa rena gomme re bala mongwalo wa rena Re bolela ka go hlaboša lentšu le ka mo go kwagalago gore motho o mongwe le o mongwe a kwe.
   c. Bolela o re: Ge re feditše go bolela, re ka sepelasepela ka phapošing go bontšha dithalwa tša rena go bohle.
2. **Bolela o re: Ge ba bangwe ba tšweletša, re theeletša ka kelohloko. Ka mehla re laetša botho le go opa diatla ge ba feditše.**
3. **Bitša barutwana go hlagiša go phaposi.**
   a. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla pele ka phapošing go hlagiša.
   b. Efa morutwana o mongwe le o mongwe 1–2 ya metsotso go hlalosa sethalwa sa bona le go bala mongwalo wa bona.
   c. Ge ba feditše, ba sepelesepele ba bontšhe seswantšho sa bona.
   d. Ge ba dutše ba hlagiša, netefatša gore phaposi e theeleditše ka tlhokomelo. Ba gopotše go opa diatla ge morutwana o mongwe le o mongwe a hlagiša.

Go Ngwala: Barutwana ba hlagiša mongwalo wa bona

NAKO:
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:

Barutwana ba phatlalatša sengwalwa sa bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tšwela pele go bitša barutwana gore ba tšweletše ka phapošing.**
   a. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla pele ka phapošing go hlagiša.
   b. Efa morutwana o mongwe le o mongwe 1–2 ya metsotso go hlalosa sethalwa sa bona le go bala mongwalo wa bona.
   c. Ge ba feditše, ba sepelesepele ba bontšhe seswantšho sa bona.
2. **Ge ba dutše ba hlagiša, netefatša gore phaposi e theeleditše ka tlhokomelo. Ba gopotše go opa diatla ge morutwana o mongwe le o mongwe a hlagiša.**
3. **Bontšha mošomo wo o phatlaladitšwego wa barutwana ka moka ka pukung ya phaposi goba mo letlapeng la ditsebišo.**

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Dira Teko ya Thelelo ya go Bala ka Molomo

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Puku ya Tekolo

1. **Dudiša barutwana ba sware Dipuku tša Motheo.**
   a. Botša barutwana go bula letlakala la mathomo la Dipuku tša Motheo.
   b. Botša barutwana go šoma mmogo le bagwera ba bona.
   c. Botša barutwana go lekola ge e ba ba ka bala medumo ya ditumatlhaka ka moka ga tšona.
   d. Botša barutwana go šiedišana ka go bala mantšu le dingwalwa ka moka gape.
2. **Botša barutwana ka o tee ka o tee go dira meleko ya TBM.**
   a. Šomiša melekwana ya TBM yeo o e filwego ka Pukwaneng ya Tekolo.
   b. Latela ditaelo tša go dira diteko tša Mabokgoni a Polelo TBM ka gare ga Pukwana ya Kelo.
   c. Rekhota dipoelo tša morutwana o mongwe le o mongwe.
   d. Šomiša dipoelo tšeo go fa tshedimošo e mpsha ya dihlopha tša go bala tša bokgoni bjo bo swanago.
   e. Gape šomiša dipoelo tše go ngwala dintlha tša go nyaka go lokišwa kotareng ye e tlago.

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Raloka dipapadi tša tlotlontšu tša: Maina le Madiri?

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. **Dira lenaneo la mantšu ka moka a tlotlontšu ao e lego madiri goba maina.**
2. **Botša barutwana gore maina ke mantšu a go thea dilo maina gomme madiri ke tiro goba mantšu a go dira.**
3. **Efa barutwana ditaelo tše di latelago:**
   a. Re ya go bapala papadi ya 'leina goba lediri'.
   b. Ke tla bolela lentšu.
   c. Ge e le leina o swanetše go emišetša monwana o tee godimo.
   d. Ge e le lediri o swanetše go emišetša menwana e mebedi godimo.
   e. Le tla šoma ka bobedi go dira lefoko ka lentšu, leo le bontšhago gore le re go reng.
   f. Ke tla bitša diphere tša go fapana gore di bolele mafoko a tšona.
4. Bolela lentšu la mathomo gomme o thome papapdi.

Ditumatlhaka: Aga le go bontšha mantšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Hlama ya go bapala, polasitini, dikhurumelo tša mabotlelo, wulu, pasta, bj.bj.

1. Eyang lefelong le le bulegilego.
2. Bontšhang barutwana moo lefelo la bona la go šomela le lego gona.
3. Bontšhang barutwana moo lefelo la bona la pontšho le lego gona.
4. Arolang barutwana ka dihlopha tša ba 2–4.
5. Abelang sehlopha se sengwe le se sengwe didirišwa tše di lego gona.
6. Botša sehlopha se sengwe le se sengwe gore se nagane ka lentšu leo ba ka le ngwalago.
7. Se se latelago, botša dihlopha gore di hlame lentšu leo ka didirišwa tšeo di lego gona.
8. Ge dihlopha di šetše di hlamile lentšu la tšona di swanetše go le bontšha lefelong la pontšho.
9. Dumelela barutwana go sepelasepela le go bala mantšu a ba bangwe.
10. Leboga barutwana o ba botše gore ba hlwekiše.

Mongwalo: Barutwana ba hlagiša mongwalo wa bona

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Barutwana ba phatlalatša sengwalwa sa bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tšwela pele go bitša barutwana gore ba tšweletše ka phapošing.**
   a. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla pele ka phapošing go hlagiša.
   b. Efa morutwana o mongwe le o mongwe 1–2 ya metsotso go hlalosa sethalwa sa bona le go bala mongwalo wa bona.
   c. Ge ba feditše, ba sepelesepele ba bontšhe seswantšho sa bona.
2. **Ge ba dutše ba hlagiša, netefatša gore phapoši e theeleditše ka tlhokomelo. Ba gopotše go opa diatla ge morutwana o mongwe le o mongwe a hlagiša.**
3. **Bontšha mošomo wo o phatlaladitšwego wa barutwana ka moka ka pukung ya phapoši goba mo letlapeng la ditsebišo.**

Go Bala ka go Abelana: Barutwana ba hlagiša mongwalo wa bona

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Barutwana ba phatlalatša sengwalwa sa bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tšwela pele go bitša barutwana gore ba tšweletše ka phapošing.**
   a. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla pele ka phapošing go hlagiša.
   b. Efa morutwana o mongwe le o mongwe 1–2 ya metsotso go hlalosa sethalwa sa bona le go bala mongwalo wa bona.
   c. Ge ba feditše, ba sepelesepele ba bontšhe seswantšho sa bona.
2. **Ge ba dutše ba hlagiša, netefatša gore phapoši e theeleditše ka tlhokomelo. Ba gopotše go opa diatla ge morutwana o mongwe le o mongwe a hlagiša.**
3. **Bontšha mošomo wo o phatlaladitšwego wa barutwana ka moka ka pukung ya phapoši goba mo letlapeng la ditsebišo.**

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Dira Teko ya Thelelo ya go Bala ka Molomo

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Puku ya Tekolo

1. **Dudiša barutwana ba sware Dipuku tša Motheo.**
   a. Botša barutwana go bula letlakala la mathomo la Dipuku tša Motheo.
   b. Botša barutwana go šoma mmogo le bagwera ba bona.
   c. Botša barutwana go lekola ge e ba ba ka bala medumo ya ditumatlhaka ka moka ga tšona.
   d. Botša barutwana go šiedišana ka go bala mantšu le dingwalwa ka moka gape.
2. **Botša barutwana ka o tee ka o tee go dira meleko ya TBM.**
   a. Šomiša melekwana ya TBM yeo o e filwego ka Pukwaneng ya Tekolo.
   b. Latela ditaelo tša go dira diteko tša Mabokgoni a Polelo TBM ka gare ga Pukwana ya Kelo.
   c. Rekhota dipoelo tša morutwana o mongwe le o mongwe.
   d. Šomiša dipoelo tšeo go fa tshedimošo e mpsha ya dihlopha tša go bala tša bokgoni bjo bo swanago.
   e. Gape šomiša dipoelo tše go ngwala dintlha tša go nyaka go lokišwa kotareng ye e tlago.

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Raloka dipapadi tša tlotlontšu tša: Maina le Madiri?

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. **Dira lenaneo la mantšu ka moka a tlotlontšu ao e lego madiri goba maina.**
2. **Botša barutwana gore maina ke mantšu a go thea dilo maina gomme madiri ke tiro goba mantšu a go dira.**
3. **Efa barutwana ditaelo tše di latelago:**
   a. Re ya go bapala papadi ya 'leina goba lediri'.
   b. Ke tla bolela lentšu.
   c. Ge e le leina o swanetše go emišetša monwana o tee godimo.
   d. Ge e le lediri o swanetše go emišetša menwana e mebedi godimo.
   e. Le tla šoma ka bobedi go dira lefoko ka lentšu, leo le bontšhago gore le re go reng.
   f. Ke tla bitša diphere tša go fapana gore di bolele mafoko a tšona.
4. **Bolela lentšu la mathomo gomme o thome papapdi.**

Ditumatlhaka: Aga le go bontšha mantšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Hlama ya go bapala, polasitini, dikhurumelo tša mabotlelo, wulu, pasta, bj.bj.

1. Eyang lefelong le le bulegilego.
2. Bontšhang barutwana moo lefelo la bona la go šomela le lego gona.
3. Bontšhang barutwana moo lefelo la bona la pontšho le lego gona.
4. Arolang barutwana ka dihlopha tša ba 2–4.
5. Abelang sehlopha se sengwe le se sengwe didirišwa tše di lego gona.
6. Botša sehlopha se sengwe le se sengwe gore se nagane ka lentšu leo ba ka le ngwalago.
7. Se se latelago, botša dihlopha gore di hlame lentšu leo ka didirišwa tšeo di lego gona.
8. Ge dihlopha di šetše di hlamile lentšu la tšona di swanetše go le bontšha lefelong la pontšho.
9. Dumelela barutwana go sepelasepela le go bala mantšu a ba bangwe.
10. Leboga barutwana o ba botše gore ba hlwekiše.

Mongwalo: Barutwana ba hlagiša mongwalo wa bona

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Barutwana ba phatlalatša sengwalwa sa bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tšwela pele go bitša barutwana gore ba tšweletše ka phapošing.**
   a. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla pele ka phapošing go hlagiša.
   b. Efa morutwana o mongwe le o mongwe 1–2 ya metsotso go hlalosa sethalwa sa bona le go bala mongwalo wa bona.
   c. Ge ba feditše, ba sepelesepele ba bontšhe seswantšho sa bona.
2. **Ge ba dutše ba hlagiša, netefatša gore phapoši e theeleditše ka tlhokomelo. Ba gopotše go opa diatla ge morutwana o mongwe le o mongwe a hlagiša.**
3. **Bontšha mošomo wo o phatlaladitšwego wa barutwana ka moka ka pukung ya phapoši goba mo letlapeng la ditsebišo.**

Go Bala ka go Abelana: Barutwana ba hlagiša mongwalo wa bona

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Barutwana ba phatlalatša sengwalwa sa bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tšwela pele go bitša barutwana gore ba tšweletše ka phapošing.**
   a. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla pele ka phapošing go hlagiša.
   b. Efa morutwana o mongwe le o mongwe 1–2 ya metsotso go hlalosa sethalwa sa bona le go bala mongwalo wa bona.
   c. Ge ba feditše, ba sepelesepele ba bontšhe seswantšho sa bona.
2. **Ge ba dutše ba hlagiša, netefatša gore phapoši e theeleditše ka tlhokomelo. Ba gopotše go opa diatla ge morutwana o mongwe le o mongwe a hlagiša.**
3. **Bontšha mošomo wo o phatlaladitšwego wa barutwana ka moka ka pukung ya phapoši goba mo letlapeng la ditsebišo.**

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Dira Teko ya Thelelo ya go Bala ka Molomo

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Puku ya Tekolo

1. **Dudiša barutwana ba sware Dipuku tša Motheo.**
   a. Botša barutwana go bula letlakala la mathomo la Dipuku tša Motheo.
   b. Botša barutwana go šoma mmogo le bagwera ba bona.
   c. Botša barutwana go lekola ge e ba ba ka bala medumo ya ditumatlhaka ka moka ga tšona.
   d. Botša barutwana go šiedišana ka go bala mantšu le dingwalwa ka moka gape.
2. **Botša barutwana ka o tee ka o tee go dira meleko ya TBM.**
   a. Šomiša melekwana ya TBM yeo o e filwego ka Pukwaneng ya Tekolo.
   b. Latela ditaelo tša go dira diteko tša Mabokgoni a Polelo TBM ka gare ga Pukwana ya Kelo.
   c. Rekhota dipoelo tša morutwana o mongwe le o mongwe.
   d. Šomiša dipoelo tšeo go fa tshedimošo e mpsha ya dihlopha tša go bala tša bokgoni bjo bo swanago.
   e. Gape šomiša dipoelo tše go ngwala dintlha tša go nyaka go lokišwa kotareng ye e tlago.

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Raloka dipapadi tša tlotlontšu tša: Maina le Madiri?

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go didirišwa tše di nyakegago mo.

1. **Dira lenaneo la mantšu ka moka a tlotlontšu ao e lego madiri goba maina.**
2. **Botša barutwana gore maina ke mantšu a go thea dilo maina gomme madiri ke tiro goba mantšu a go dira.**
3. **Efa barutwana ditaelo tše di latelago:**
   a. Re ya go bapala papadi ya 'leina goba lediri'.
   b. Ke tla bolela lentšu.
   c. Ge e le leina o swanetše go emišetša monwana o tee godimo.
   d. Ge e le lediri o swanetše go emišetša menwana e mebedi godimo.
   e. Le tla šoma ka bobedi go dira lefoko ka lentšu, leo le bontšhago gore le re go reng.
   f. Ke tla bitša diphere tša go fapana gore di bolele mafoko a tšona.
4. **Bolela lentšu la mathomo gomme o thome papapdi.**

Ditumatlhaka: Aga le go bontšha mantšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Hlama ya go bapala, polasitini, dikhurumelo tša mabotlelo, wulu, pasta, bj.bj.

1. Eyang lefelong le le bulegilego.
2. Bontšhang barutwana moo lefelo la bona la go šomela le lego gona.
3. Bontšhang barutwana moo lefelo la bona la pontšho le lego gona.
4. Arolang barutwana ka dihlopha tša ba 2–4.
5. Abelang sehlopha se sengwe le se sengwe didirišwa tše di lego gona.
6. Botša sehlopha se sengwe le se sengwe gore se nagane ka lentšu leo ba ka le ngwalago.
7. Se se latelago, botša dihlopha gore di hlame lentšu leo ka didirišwa tšeo di lego gona.
8. Ge dihlopha di šetše di hlamile lentšu la tšona di swanetše go le bontšha lefelong la pontšho.
9. Dumelela barutwana go sepelasepela le go bala mantšu a ba bangwe.
10. Leboga barutwana o ba botše gore ba hlwekiše.

Mongwalo: Barutwana ba hlagiša mongwalo wa bona

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Barutwana ba phatlalatša sengwalwa sa bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tšwela pele go bitša barutwana gore ba tšweletše ka phapošing.**
   a. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla pele ka phapošing go hlagiša.
   b. Efa morutwana o mongwe le o mongwe 1–2 ya metsotso go hlalosa sethalwa sa bona le go bala mongwalo wa bona.
   c. Ge ba feditše, ba sepelesepele ba bontšhe seswantšho sa bona.
2. **Ge ba dutše ba hlagiša, netefatša gore phapoši e theeleditše ka tlhokomelo. Ba gopotše go opa diatla ge morutwana o mongwe le o mongwe a hlagiša.**
3. **Bontšha mošomo wo o phatlaladitšwego wa barutwana ka moka ka pukung ya phapoši goba mo letlapeng la ditsebišo.**

Go Bala ka go Abelana: Barutwana ba hlagiša mongwalo wa bona

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Barutwana ba phatlalatša sengwalwa sa bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tšwela pele go bitša barutwana gore ba tšweletše ka phapošing.**
   a. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla pele ka phapošing go hlagiša.
   b. Efa morutwana o mongwe le o mongwe 1–2 ya metsotso go hlalosa sethalwa sa bona le go bala mongwalo wa bona.
   c. Ge ba feditše, ba sepelesepele ba bontšhe seswantšho sa bona.
2. **Ge ba dutše ba hlagiša, netefatša gore phapoši e theeleditše ka tlhokomelo. Ba gopotše go opa diatla ge morutwana o mongwe le o mongwe a hlagiša.**
3. **Bontšha mošomo wo o phatlaladitšwego wa barutwana ka moka ka pukung ya phapoši goba mo letlapeng la ditsebišo.**

Go Ngwala: Barutwana ba hlagiša mongwalo wa bona

NAKO:
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Barutwana ba phatlalatša sengwalwa sa bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tšwela pele go bitša barutwana gore ba tšweletše ka phapošing.**
   a. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla pele ka phapošing go hlagiša.
   b. Efa morutwana o mongwe le o mongwe 1–2 ya metsotso go hlalosa sethalwa sa bona le go bala mongwalo wa bona.
   c. Ge ba feditše, ba sepelesepele ba bontšhe seswantšho sa bona.
2. **Ge ba dutše ba hlagiša, netefatša gore phapoši e theeleditše ka tlhokomelo. Ba gopotše go opa diatla ge morutwana o mongwe le o mongwe a hlagiša.**
3. **Bontšha mošomo wo o phatlaladitšwego wa barutwana ka moka ka pukung ya phapoši goba mo letlapeng la ditsebišo.**

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Dira Teko ya Thelelo ya go Bala ka Molomo

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Puku ya Tekolo

1. **Dudiša barutwana ba sware Dipuku tša Motheo.**
   a. Botša barutwana go bula letlakala la mathomo la Dipuku tša Motheo.
   b. Botša barutwana go šoma mmogo le bagwera ba bona.
   c. Botša barutwana go lekola ge e ba ba ka bala medumo ya ditumatlhaka ka moka ga tšona.
   d. Botša barutwana go šiedišana ka go bala mantšu le dingwalwa ka moka gape.
2. **Botša barutwana ka o tee ka o tee go dira meleko ya TBM.**
   a. Šomiša melekwana ya TBM yeo o e filwego ka Pukwaneng ya Tekolo.
   b. Latela ditaelo tša go dira diteko tša Mabokgoni a Polelo TBM ka gare ga Pukwana ya Kelo.
   c. Rekhota dipoelo tša morutwana o mongwe le o mongwe.
   d. Šomiša dipoelo tšeo go fa tshedimošo e mpsha ya dihlopha tša go bala tša bokgoni bjo bo swanago.
   e. Gape šomiša dipoelo tše go ngwala dintlha tša go nyaka go lokišwa kotareng ye e tlago.

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Ditumatlhaka: Aga le go bontšha mantšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Hlama ya go bapala, polasitini, dikhurumelo tša mabotlelo, wulu, pasta, bj.bj.

1. Eyang lefelong le le bulegilego.
2. Bontšhang barutwana moo lefelo la bona la go šomela le lego gona.
3. Bontšhang barutwana moo lefelo la bona la pontšho le lego gona.
4. Arolang barutwana ka dihlopha tša ba 2–4.
5. Abelang sehlopha se sengwe le se sengwe didirišwa tše di lego gona.
6. Botša sehlopha se sengwe le se sengwe gore se nagane ka lentšu leo ba ka le ngwalago.
7. Se se latelago, botša dihlopha gore di hlame lentšu leo ka didirišwa tšeo di lego gona.
8. Ge dihlopha di šetše di hlamile lentšu la tšona di swanetše go le bontšha lefelong la pontšho.
9. Dumelela barutwana go sepelasepela le go bala mantšu a ba bangwe.
10. Leboga barutwana o ba botše gore ba hlwekiše.

Mongwalo: Barutwana ba hlagiša mongwalo wa bona

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Barutwana ba phatlalatša sengwalwa sa bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tšwela pele go bitša barutwana gore ba tšweletše ka phapošing.**
   a. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla pele ka phapošing go hlagiša.
   b. Efa morutwana o mongwe le o mongwe 1–2 ya metsotso go hlalosa sethalwa sa bona le go bala mongwalo wa bona.
   c. Ge ba feditše, ba sepelesepele ba bontšhe seswantšho sa bona.
2. **Ge ba dutše ba hlagiša, netefatša gore phaposi e theeleditše ka tlhokomelo. Ba gopotše go opa diatla ge morutwana o mongwe le o mongwe a hlagiša.**
3. **Bontšha mošomo wo o phatlaladitšwego wa barutwana ka moka ka pukung ya phaposi goba mo letlapeng la ditsebišo.**

Go Bala ka go Abelana: Barutwana ba hlagiša mongwalo wa bona

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Barutwana ba phatlalatša sengwalwa sa bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tšwela pele go bitša barutwana gore ba tšweletše ka phapošing.**
   a. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla pele ka phapošing go hlagiša.
   b. Efa morutwana o mongwe le o mongwe 1–2 ya metsotso go hlalosa sethalwa sa bona le go bala mongwalo wa bona.
   c. Ge ba editše, ba sepelesepele ba bontšhe seswantšho sa bona.
2. **Ge ba dutše ba hlagiša, netefatša gore phapoši e theeleditše ka tlhokomelo. Ba gopotše go opa diatla ge morutwana o mongwe le o mongwe a hlagiša.**
3. **Bontšha mošomo wo o phatlaladitšwego wa barutwana ka moka ka pukung ya phapoši goba mo letlapeng la ditsebišo.**

Go Ngwala: Barutwana ba hlagiša mongwalo wa bona

NAKO:
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Barutwana ba phatlalatša sengwalwa sa bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tšwela pele go bitša barutwana gore ba tšweletše ka phapošing.**
   a. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla pele ka phapošing go hlagiša.
   b. Efa morutwana o mongwe le o mongwe 1–2 ya metsotso go hlalosa sethalwa sa bona le go bala mongwalo wa bona.
   c. Ge ba editše, ba sepelesepele ba bontšhe seswantšho sa bona.
2. **Ge ba dutše ba hlagiša, netefatša gore phapoši e theeleditše ka tlhokomelo. Ba gopotše go opa diatla ge morutwana o mongwe le o mongwe a hlagiša.**
3. **Bontšha mošomo wo o phatlaladitšwego wa barutwana ka moka ka pukung ya phapoši goba mo letlapeng la ditsebišo.**

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Dira Teko ya Thelelo ya go Bala ka Molomo

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Puku ya Tekolo

1. **Dudiša barutwana ba sware Dipuku tša Motheo.**
   a. Botša barutwana go bula letlakala la mathomo la Dipuku tša Motheo.
   b. Botša barutwana go šoma mmogo le bagwera ba bona.
   c. Botša barutwana go lekola ge e ba ba ka bala medumo ya ditumatlhaka ka moka ga tšona.
   d. Botša barutwana go šiedišana ka go bala mantšu le dingwalwa ka moka gape.
2. **Botša barutwana ka o tee ka o tee go dira meleko ya TBM.**
   a. Šomiša melekwana ya TBM yeo o e filwego ka Pukwaneng ya Tekolo.
   b. Latela ditaelo tša go dira diteko tša Mabokgoni a Polelo TBM ka gare ga Pukwana ya Kelo.
   c. Rekhota dipoelo tša morutwana o mongwe le o mongwe.
   d. Šomiša dipoelo tšeo go fa tshedimošo e mpsha ya dihlopha tša go bala tša bokgoni bjo bo swanago.
   e. Gape šomiša dipoelo tše go ngwala dintlha tša go nyaka go lokišwa kotareng ye e tlago.

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Raloka dipapadi tša tlotlontšu tša: Maina le Madiri?

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go didirišwa tše di nyakegago mo.

1. **Dira lenaneo la mantšu ka moka a tlotlontšu ao e lego madiri goba maina.**
2. **Botša barutwana gore maina ke mantšu a go thea dilo maina gomme madiri ke tiro goba mantšu a go dira.**
3. **Efa barutwana ditaelo tše di latelago:**
   a. Re ya go bapala papadi ya 'leina goba lediri'.
   b. Ke tla bolela lentšu.
   c. Ge e le leina o swanetše go emišetša monwana o tee godimo.
   d. Ge e le lediri o swanetše go emišetša menwana e mebedi godimo.
   e. Le tla šoma ka bobedi go dira lefoko ka lentšu, leo le bontšhago gore le re go reng.
   f. Ke tla bitša diphere tša go fapana gore di bolele mafoko a tšona.
4. **Bolela lentšu la mathomo gomme o thome papapdi.**

Ditumatlhaka: Aga le go bontšha mantšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Hlama ya go bapala, polasitini, dikhurumelo tša mabotlelo, wulu, pasta, bj.bj.

1. Eyang lefelong le le bulegilego.
2. Bontšhang barutwana moo lefelo la bona la go šomela le lego gona.
3. Bontšhang barutwana moo lefelo la bona la pontšho le lego gona.
4. Arolang barutwana ka dihlopha tša ba 2–4.
5. Abelang sehlopha se sengwe le se sengwe didirišwa tše di lego gona.
6. Botša sehlopha se sengwe le se sengwe gore se nagane ka lentšu leo ba ka le ngwalago.
7. Se se latelago, botša dihlopha gore di hlame lentšu leo ka didirišwa tšeo di lego gona.
8. Ge dihlopha di šetše di hlamile lentšu la tšona di swanetše go le bontšha lefelong la pontšho.
9. Dumelela barutwana go sepelasepela le go bala mantšu a ba bangwe.
10. Leboga barutwana o ba botše gore ba hlwekiše.

Go Bala ka go Abelana: Barutwana ba hlagiša mongwalo wa bona

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Barutwana ba phatlalatša sengwalwa sa bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tšwela pele go bitša barutwana gore ba tšweletše ka phapošing.**
   a. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla pele ka phapošing go hlagiša.
   b. Efa morutwana o mongwe le o mongwe 1–2 ya metsotso go hlalosa sethalwa sa bona le go bala mongwalo wa bona.
   c. Ge ba feditše, ba sepelesepele ba bontšhe seswantšho sa bona.
2. **Ge ba dutše ba hlagiša, netefatša gore phapoši e theeleditše ka tlhokomelo. Ba gopotše go opa diatla ge morutwana o mongwe le o mongwe a hlagiša.**
3. **Bontšha mošomo wo o phatlaladitšwego wa barutwana ka moka ka pukung ya phapoši goba mo letlapeng la ditsebišo.**

Go Ngwala: Barutwana ba hlagiša mongwalo wa bona

NAKO:
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Barutwana ba phatlalatša sengwalwa sa bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tšwela pele go bitša barutwana gore ba tšweletše ka phapošing.**
   a. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla pele ka phapošing go hlagiša.
   b. Efa morutwana o mongwe le o mongwe 1–2 ya metsotso go hlalosa sethalwa sa bona le go bala mongwalo wa bona.
   c. Ge ba feditše, ba sepelesepele ba bontšhe seswantšho sa bona.
2. **Ge ba dutše ba hlagiša, netefatša gore phapoši e theeleditše ka tlhokomelo. Ba gopotše go opa diatla ge morutwana o mongwe le o mongwe a hlagiša.**
3. **Bontšha mošomo wo o phatlaladitšwego wa barutwana ka moka ka pukung ya phapoši goba mo letlapeng la ditsebišo.**

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Dira Teko ya Thelelo ya go Bala ka Molomo

NAKO:
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Puku ya Tekolo

1. **Dudiša barutwana ba sware Dipuku tša Motheo.**
   a. Botša barutwana go bula letlakala la mathomo la Dipuku tša Motheo.
   b. Botša barutwana go šoma mmogo le bagwera ba bona.
   c. Botša barutwana go lekola ge e ba ba ka bala medumo ya ditumatlhaka ka moka ga tšona.
   d. Botša barutwana go šiedišana ka go bala mantšu le dingwalwa ka moka gape.
2. **Botša barutwana ka o tee ka o tee go dira meleko ya TBM.**
   a. Šomiša melekwana ya TBM yeo o e filwego ka Pukwaneng ya Tekolo.
   b. Latela ditaelo tša go dira diteko tša Mabokgoni a Polelo TBM ka gare ga Pukwana ya Kelo.
   c. Rekhota dipoelo tša morutwana o mongwe le o mongwe.
   d. Šomiša dipoelo tšeo go fa tshedimošo e mpsha ya dihlopha tša go bala tša bokgoni bjo bo swanago.
   e. Gape šomiša dipoelo tše go ngwala dintlha tša go nyaka go lokišwa kotareng ye e tlago.

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO:
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya Dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

KOTARA YA 2
THULAGANYO YA GO RUTA

Go Theeletša le go Bolela: Tsebiša Tabakgolo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Diswantšho
le dilo tša
nnete tša
go bontšha
tabakgolo

Puku ya
Motheo

1. **Bontšha tabakgolo ye e beakantšwego:** *Re a itlwaetša*
2. **Botšiša dipotšišo tša boleta go tsošološa tsebo ya barutwana ya bo ka morago.**
   - *Ke dilo tša mohuta mang tšeo re itlwaetšago?*
   - *Re itlwaetša ka lebaka la eng? Ke ka lebaka la eng go le bohlokwa?*
   - *O ikwa bjang ge o itlwaetša selo?*
3. **Thala mmepe wa monagano o šomiša dipotšišo le dikarabo tša barutwana.**
4. **Ngwala dikarabo tša gago moo mmepeng wa monagano go oketša tsebo ya barutwana.**
5. **Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 72.**
6. **Botša barutwana gore ba tsepelele polelotlaleletšo ya morero.**
   a. Balela polelotlaleletšo godimo.
   b. Laela barutwana go bala le wena goba go boeletša ka morago ga gago: Go bea pelo fase.
7. **Ahlaahla polelotlaleletšo le barutwana.**
   a. Botšiša: Naa o ka mpotša gore se se ra go reng? / Naa o ka kgona go bona karabo
   b. Hlohleletša barutwana go abelana dikgopolo tša bona.
   c. Hlalosa tlhaloso goba o fe karabo ka tsela ye e latelago: O swanetše go iketla gomme o se wele dilo ka godimo.

Ditumatlhaka: Boeletša medumo ka moka yeo e rutilwego ka kotara ya 1

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kotara ya 1 Thuto-medumo Dikarata tša Medumo

Puku ya Motheo

1. **Dudiša barutwana khapeteng goba lebatong ka pele ga gago.**
   a. Botša barutwana gore ba theeletše leina la bona.
   b. Ge o bitša leina la morutwana, ba swanetše go bala modumo mo karateng ya medumo yeo o e emišetšago godimo.
   c. Bitša leina la morutwana yo mongwe. Morutwana yo o swanetše go bolela lentšu leo le thomago ka modumo woo goba le šomišago modumo woo.
   d. Dira se ka lebelo. Dira gore e kwagale bjalo ka papadi ya go thabiša eupša ela hloko barutwana bao ba thatafalelwago.
   e. Ge morutwana a dira phošo, "theeletša ka kelohloko" gomme o bolele modumo gape.
2. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Mošupologo.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 74.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Maatlafatša mongwalo wa thelelo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya
Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go itiriša o kare re raloka piano.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.

2. **Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng:**
   - Mpho o be a thabile.
   - Tatagwe o ile a mo ema nokeng.

   a. Ge o dutše o ngwala, hlaloša ntlha ya mathomo, tlhahlo le dikgoba magareng ga mantšu.
   b. Laela barutwana go nwala lefoko/mafoko ka dipukung tša bona tša go ngwalela.
   c. Sepelasepela gomme o lekole: popego ya ditlhaka, bogolo bja ditlhaka le sekgoba magareng ga ditlhaka tša morutwana o mongwe le o mongwe.
   d. Efa barutwana bao ba nyakago thušo thekgo.

3. **Dira gore barutwana ba lemoge lebelo la go ngwala le go ngwala ka nepo.**
   a. Ge bontši bja barutwana ba feditše, 'bolela o re 'kgaotša'.
   b. Botša barutwana gore ba ele hloko gore ba bokgole bjo bo kaakang.
   c. Ge ba se ba fetše ba botše gore ba leke go ngwala ka pela gosasa.
   d. Se sengwe kgopela barutwana go bapetša mongwalo wa bona le wo o lego mo letlapeng.
   e. Ba kgopele gore ba hlokomele gore ba dira diphošo tše kae.

Go Bala ka go Abelana: Tsebiša kanegelo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo
ya
Dikanegelo,
Letlakala la
matseno 119

1. **Tsebiša kanegelo.**
   a. Bolela o re: Beke ye re tlo bala kanegelo ya hlogo ye: *Tebogo o dira kgwele*.
   b. Bolela o re: *Kanegelo ye e mabapi le mošemane yo a bitšwago Tebogo yo a nyakago go bapala kgwele ya maoto le bana ba bagolo eupša a ikwa a na le dihlong kudu go botšiša. Ge a bona a palelwa ke go raga bolo makga a mantši, o tšea sephetho sa go itlwaetša ka gae. Ga a na kgwele ya maoto, ka fao o bopa kgwele ka dilo tšeo a di hwetšago ka gae. Tebogo o itlwaetša go raga kgwele ya gagwe ka gae letšatši le lengwe le le lengwe. Ka morago ga go itlwaetša kudu, o ba kaone ka kgwele ya maoto, gomme ka morago gwa direga selo se sengwe se se thabišago kudu….*
   c. Botšiša: Naa go na le se o se tsebago mabapi le se?
   d. Ka boripana laetša barutwana diswantšho ka kanegelong.
2. **Aga tsebo ya barutwana ya bokamorago.**
   a. Abelana le go hlaloša Tshedimošo ya Bokamorago ya kanegelo.
   b. Laetša barutwana moo kanegelo e diragetšego o šomiša mmepe wa Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Botšiša: Naa o na le potšišo mabapi le kanegelo?
3. **Hlalosa leano la kwešišo.**
   a. Bolela o re, beke ye re tlile go ithuta ka ga: Diragatša kakanyo.
   b. Hlalosetša barutwana leano leo.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 1&2

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 74.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 1 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 1 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 2.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Go ruta tlotlontšu

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tlotlontšu dikarata-kgadima, diswantšho, dilo

Puku ya Motheo

1. **Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 72.
   b. Bala goba o boeletše polelotlaleletšo gape.
   c. Laetša barutwana lenaneo la tlotlontšu la tabakgolo.
   d. Hlalosa gore mantšu a a tla re thuša go kwešiša le gona go bolela mabapi le tabakgolo.
   e. Ba balele lenaneo leo la mantšu.
2. **Diriša ŠDHB go ruta tlotlontšu**
   a. Ruta mantšu a tlotlontšu ao a latelago:
      - *tlotlatlola: E kgona go ya godimo le fase ge e thula lebato.*
      - *phuthetšwe: Go khupetša goba go tswalela selo ka pampiri, polasitiki goba lešela*
      - *ya go dirwa gae: Go dira dilo gae tšeo o sego wa di reka lebenkeleng.*
      - *Go hwetša ntlha: Go hwetša ntlha go kgwele ya maoto ka go raga kgwele magareng a dipala.*
      - *go hlabja ke dihlong: Go hlabja ke dihlong goba go se dudišego ka lebaka la gore dilo ga di a sepele gabotse.*
3. **Diriša maano a ŠDHB ao a loketšego lentšu le lengwe le le lengwe:**
   Š: Šupa seswantšho goba selo
   D: Diragatša lentšu leo
   H: Botša barutwana tlhaloso ya lentšu leo
   B: Bolela lentšu leo lefokong

Ditumatlhaka: Boeletša medumo ka moka yeo e rutilwego ka kotara ya 1

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Kotara ya
1 Thuto-
medumo
Dikarata tša
Medumo

Puku ya
Motheo

1. **Dudiša barutwana khapeteng goba lebatong ka pele ga gago.**
   a. Botša barutwana gore ba theeletše leina la bona.
   b. Ge o bitša leina la morutwana, ba swanetše go bala modumo mo karateng ya medumo yeo o e emišetšago godimo.
   c. Bitša leina la morutwana yo mongwe. Morutwana yo o swanetše go bolela lentšu leo le thomago ka modumo woo goba le šomišago modumo woo.
   d. Dira se ka lebelo. Dira gore e kwagale bjalo ka papadi ya go thabiša eupša ela hloko barutwana bao ba thatafalelwago.
   e. Ge morutwana a dira phošo, bolela o re, “theeletša ka kelohloko” gomme o bolele modumo gape.
2. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labobedi.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 75.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Maatlafatša mongwalo wa thelelo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya
Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go huna menwana ka gare ga diatla re balela ka bo 5, ka morago re khutše.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.

2. **Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng:**
   Morutiši o fa barutwana mošomo wa gae.
   Naa monkgo o tšwa kae?
   a. Ge o dutše o ngwala, hlaloša ntlha ya mathomo, tlhahlo le dikgoba magareng ga mantšu.
   b. Laela barutwana go nwala lefoko/mafoko ka dipukung tša bona tša go ngwalela.
   c. Sepelasepela gomme o lekole: popego ya ditlhaka, bogolo bja ditlhaka le sekgoba magareng ga ditlhaka tša morutwana o mongwe le o mongwe.
   d. Efa barutwana bao ba nyakago thušo thekgo.

3. **Dira gore barutwana ba lemoge lebelo la go ngwala le go ngwala ka nepo.**
   a. Ge bontši bja barutwana ba feditše, bolela o re 'kgaotša'.
   b. Botša barutwana gore ba ele hloko gore ba bokgole bjo bo kaakang.
   c. Ge ba se ba fetše ba botše gore ba leke go ngwala ka pela gosasa.
   d. Se sengwe kgopela barutwana go bapetša mongwalo wa bona le wo o lego mo letlapeng.
   e. Ba kgopele gore ba hlokomele gore ba dira diphošo tše kae.

Go Bala ka go Abelana: Dira Pele ga go Bala

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo
ya
Dikanegelo,
letlakala la
121

1. **Lokiša barutwana go mošomo wa Pele wa go Bala.**
   a. Bitša barutwana ba dule mmeteng goba lebatong.
   b. Dula ka pele ga barutwana o swere Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Netefatša gore barutwana ka moka ba kgona go bona puku yeo.
   d. Gopotša barutwana ka maitshwaro ao o a nyakago ka nako ya Go bala ka go abelane, bjk. go dula ka go fera seseka; matsogo a lena a dule diropeng; theeletšang ka hlokomelo; le kwe ge le bitšwa; le emiše matsogo ge le botšiša.
2. **Dira Pele ga go Bala ka tsela ye e latelago:**
   a. Bolela hlogo ya kanegelo: *Tebogo o dira kgwele*.
   b. Hlalosa mabokgoni a go akanya. Bolela o re: Ge re akanya re šomiša hlogo le diswantšho go leka go bona gore a e kaba kanegelo e mabapi le eng.
   c. Laetša barutwana diswantšho letlakaleng le lengwe le le lengwe.
   d. Botšiša: Naa e kaba go direga eng mo?
   e. Botšiša: Ke eng seo se go naganantšhago gore diswantšho tše di ka ba di sepelelana?

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 3&4

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 75.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 3 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 3 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 4.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Ruta tlotlontšu o ahlaahle seswantšho sa morero

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tlotlontšu dikarata-kgadima, diswantšho, dilo

Puku ya Motheo

1. **Diriša ŠDHB go ruta tlotlontšu**
   a. Ruta mantšu a tlotlontšu ao a latelago:
      - *go itlawetša: Go dira selo gantši le ga gantši fo fihlela o e ba kaone.*
      - *maiteko: Go leka kudu ka moo o ka kgonago.*
      - *kaonafala: Go dira selo bokaone go feta pele.*
      - *ikemišeditše: Go se hwe matwa, go tšwelapele ka go lekale ge go le boima.*
      - *go phegelela: Go no tšwelapele go šoma ka selo gantšintši le ge e tšea nako ye telele go dira tema.*
   b. Diriša maano a ŠDHB ao a loketšego lentšu le lengwe le le lengwe.
2. **Aga tsebo ya barutwana ya bokamorago.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 76.
   b. Botša barutwana ditaba tše di latelago mabapi le seswantšho:
      - *Go itlwaetša go dira gore re gatele pele. Ge re boeletša selo. re a kaonafala. Re ka no se e dire gabotse lekga la mathomo eupša nako le nako ge re itlwaetša, re ithuta le go kaonafatša tsebo. Bokgoni bo gola gannyane gannyane ge nako e dutše e eya.*
      - *Diphošo ke karolo ya go ithuta. Motho yo mongwe le yo mongwe o dira diphošo ge a ithuta selo se seswa. Diphošo ga se go palelwa! Di re thuša go bona seo re swanetšego go se bušeletša. Ge re tšwela pele re leka, re ka kaonafatša tsebo.*
      - *Maiteko ke a bohlokwa go feta talente. Go ba le bokgoni bjo bobotse go sengwe ga go re gore o kgethegile goba o na le mehlolo. Bokgoni bjo bontši bo tšwa mošomong o thata le go phegelela. Ge re itlwaetša ka mehla le go leka ka maatla a rena ka moka, re ka fihlelela tebanyo tša rena.*
3. **Ahlaahlang seswantšho seo.**
   a. Šomiša dipotšišo tše di latelago go ahlaahla seswantšho ka tsela ye e latelago:
      - Botšiša potšišo ya pele.
      - Laela barutwana go ahlaahla dipotšišo le bagwera ba bona.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.
      - Aga tsebo ya barutwana ya morago ka go phošolla go se kwešišege le gona go abelana ditaba tša malebana le thutokgolo.
      - Boeletša tshepedišo ye ka dipotšišo ka moka.

4. **Dipotšišo:**
   a. *Ke diphapano dife tšeo o di lemogago magareng ga seswantšho sa mathomo le sa mafelelo? O nagana gore motho yoo o dirile eng gore a kaonafale nako le nako?*
   b. *O nagana gore ba ile ba ikwa bjang ge ba thoma la mathomo? Ba ikwa bjang gona bjale?*
   c. *Ke ka lebaka la eng go itlwaetša go le bohlokwa ge re nyaka go kaonafatša selo se itšego?*

Ditumatlhaka: Raloka thaloko ya kwalakwatšo ya difoneme: Modumo ke...Ke nyaka...

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

1. **Dudiša barutwana go tšea šedi ya bona.**
2. **Diragatša thaloko ka tsela ye:**
   a. Moetapele wa papadi o re: Modumo ke 'P'. Ke nyaka MAINA A BASETSANA.
   b. Barutwana ba emiša matsogo a bona ge ba gopola leina la mosetsana leo le thomago ka 'P'.
   c. Moetapele wa papadi o šupa motho yo mongwe le yo mongwe gomme o mo dumelela go bolela leina la gagwe. Ba ka no se boeletše leina leo le boletšwego.
   d. Motho wa bohlano yo a bolelago leina ka nepo o a raloka.
   e. Moetapele o moswa wa papadi o re: Modumo ke 'M'. Ke nyaka MEHUTA YA DIJO.
   f. Thaloko e tšwela pele ka yona tsela yeo.
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Laboraro.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 77.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Maatlafatša mongwalo wa thelelo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya
Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go dukološa diatla tša rena ka go la nngele le la go ja.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng:**
   Banna ba karapa dikolobe.
   Mma o a sega a be a pshikologa.
   a. Ge o dutše o ngwala, hlaloša ntlha ya mathomo, tlhahlo le dikgoba magareng ga mantšu.
   b. Laela barutwana go nwala lefoko/mafoko ka dipukung tša bona tša go ngwalela.
   c. Sepelasepela gomme o lekole: popego ya ditlhaka, bogolo bja ditlhaka le sekgoba magareng ga ditlhaka tša morutwana o mongwe le o mongwe.
   d. Efa barutwana bao ba nyakago thušo thekgo.
3. **Dira gore barutwana ba lemoge lebelo la go ngwala le go ngwala ka nepo.**
   a. Ge bontši bja barutwana ba feditše, 'bolela o re 'kgaotša'.
   b. Botša barutwana gore ba ele hloko gore ba bokgole bjo bo kaakang.
   c. Ge ba se ba fetše ba botše gore ba leke go ngwala ka pela gosasa.
   d. Se sengwe kgopela barutwana go bapetša mongwalo wa bona le wo o lego mo letlapeng.
   e. Ba kgopele gore ba hlokomele gore ba dira diphošo tše kae.

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Mathomo

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 121

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Mathomo.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: *Tebogo o dira kgwele*.
   d. Bolela o re: *Kanegelo ye e mabapi le mošemane yo a bitšwago Tebogo yo a nyakago go bapala kgwele ya maoto le bana ba bagolo eupša a ikwa a na le dihlong kudu go botšiša. Ge a bona a palelwa ke go raga bolo makga a mantši, o tšea sephetho sa go itlwaetša ka gae. Ga a na kgwele ya maoto, ka fao o bopa kgwele ka dilo tšeo a di hwetšago ka gae. Tebogo o itlwaetša go raga kgwele ya gagwe ka gae letšatši le lengwe le le lengwe. Ka morago ga go itlwaetša kudu, o ba kaone ka kgwele ya maoto, gomme ka morago gwa direga selo se sengwe se se thabišago kudu….*

2. **Dira Go Bala la Mathomo ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Laetša barutwana diswantšho.
   c. Moo go nyakegago, ema o be o hlalosetše barutwana.
   d. Šupa tlotlontšu ya mantšu bjalo ka ge a tšwelela.
   e. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 1 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 go phapoši ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.
   f. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Diragatša kakanyo.
      - Kgopela barutwana: Ke phopholetšo efe ye botse yeo re ka e dirago ka se yeo mongwadi a sego a re botša yona? O ka phopholetša eng ka dikgopolo / maikutlo a moanegwa?

Go Ngwala: Tsebiša le go Itlwaetša DPM

NAKO 20 ya metsotso

DIDIRIŠWA: Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. **Tsebiša nepišo ya DMP (Dibopego le Melawana ya tšhomišo ya Polelo).**
   a. Bolela o re, Beke ye re ya go nepišiša: Go šomiša lekopanyi la 'le' go kopanaya dilo tše pedi tše di amanago goba dikgopolo.
   b. Ngwala lefoko letlapeng: Ke be ke itlwaetša kgwele ya maoto. Ke ile ka itlwaetša go bala. Ke be ke itlwaetša kgwele ya maoto le go bala.
   c. Hlalosa DMP ka maemo a kamano: Lekopanyi la 'le' le šomišwa go kopanya dilo tše pedi tše di amanago goba dikgopolo.
2. **Itlwaetše DMP le barutwana.**
   a. Ngwala letlapeng: Ke itlwaetša go ngwala. Ke itlwaetša Dipalo.
   b. Kgopela barutwana: Re ka šomiša bjang 'le' go kopanya mafoko a a mabedi?
   c. Akanya dikgopolo le barutwana: Ge re na le mafoko a mabedi ao a bolelago ka dikgopolo tše di swanago, re ka di kopanya ka go šomiša lekgokasediri 'le'. Re ka kopanya mafoko a mabedi ka tsela ye: Ke itlwaetša go ngwala le go itlwaetša Dipalo. Ka nako ye nngwe re ka dira gore lefoko le be le le kopana ka go tloša mantšu ao a boeletšwago, go swana le ye: Ke itlwaetša go ngwala le Mmetse.
3. **Efa barutwana nako ya go itlwaetša DMP ka bobona.**
   a. Ngwala letlapeng:
      - Ke rata go bapala kgwele ya maoto. Ke rata go bapala papadi ya netebolo.
      - Re ya lebenkeleng. Re ya phakeng.
      - Ke tla dira mošomo wa ka wa gae wa Mmetse. Ke tla dira mošomo wa ka wa gae wa go ngwala.
   b. Hlalosetša barutwana: Itlwaetše go kopanya mafoko a o šomiša lekopanyi 'le'.
   c. Efa barutwana metsotso e se kae go feleletša mošomo.
4. **Hllokomela kwešišo ya barutwana.**
   a. Bitša barutwana go kgobokana ka moka.
   b. Bitša barutwana ka go fapafapana go tla go abelana dikarabo tša bona.
   c. Šupa se: Lekopanyi la 'le' le šomišwa go kopanya dilo tše pedi tše di amanago goba dikgopolo.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 5&6

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 77.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 5 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 5 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 6.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Ditumatlhaka: Raloka thaloko ya kwalakwatšo ya difoneme: Modumo ke...Ke nyaka...

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

1. **Dudiša barutwana go tšea šedi ya bona.**
2. **Diragatša thaloko ka tsela ye:**
   a. Moetapele wa papadi o re: Modumo ke 'P'. Ke nyaka MAINA A BASETSANA.
   b. Barutwana ba emiša matsogo a bona ge e ba gopola leina la mosetsana leo le thomago ka 'P'.
   c. Moetapele wa papadi o šupa motho yo mongwe le yo mongwe gomme o mo dumelela go bolela leina la gagwe. Ba ka no se boeletše leina leo le boletšwego.
   d. Motho wa bohlano yo a bolelago leina ka nepo o a raloka.
   e. Moetapele o moswa wa papadi o re: Modumo ke 'M'. Ke nyaka MEHUTA YA DIJO.
   f. Thaloko e tšwela pele ka yona tsela yeo.
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labone.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 78.
   b. Bala sengwalwa ka go hlaboša. Botša barutwana gore ba go šale morago ka go bala ka dipukung tša bona ge ntše o bala.
   c. Bala sengwalwa gape, mo nakong ye, barutwana ba swanetše go bala le wena.
   d. Bontšha mohlala ka moo o ka phethago kwešišo ya sengwalwa ye e ngwadilwego letlapeng.
   e. Bontšha ka mohlala ka fao o ka phethagatšago mošomo wa popegopolelo letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Maatlafatša mongwalo wa thelelo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya
Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go huna menwana ya rena ka ntle le ka gare.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng:**
   Mongalo o re kgomo ya Motsepe e hwile.
   Ruri e tloga e re nkgela.
   a. Ge o dutše o ngwala, hlaloša ntlha ya mathomo, tlhahlo le dikgoba magareng ga mantšu.
   b. Laela barutwana go nwala lefoko/mafoko ka dipukung tša bona tša go ngwalela.
   c. Sepelasepela gomme o lekole: popego ya ditlhaka, bogolo bja ditlhaka le sekgoba magareng ga ditlhaka tša morutwana o mongwe le o mongwe.
   d. Efa barutwana bao ba nyakago thušo thekgo.
3. **Dira gore barutwana ba lemoge lebelo la go ngwala le go ngwala ka nepo.**
   a. Ge bontši bja barutwana ba feditše, 'bolela o re 'kgaotša'.
   b. Botša barutwana gore ba ele hloko gore ba bokgole bjo bo kaakang.
   c. Ge ba se ba fetše ba botše gore ba leke go ngwala ka pela gosasa.
   d. Se sengwe kgopela barutwana go bapetša mongwalo wa bona le wo o lego mo letlapeng.
   e. Ba kgopele gore ba hlokomele gore ba dira diphošo tše kae.

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Bobedi

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 121

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Bobedi.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: *Tebogo o dira kgwele*
   d. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Diragatša kakanyo.
      - E re, gopola, re boletše ka se maabane, ge ke go botšiša: Ke phopholetšo efe ye botse yeo re ka e dirago ka se yeo mongwadi a sego a re botša yona? O ka phopholetša eng ka dikgopolo / maikutlo a moanegwa?
2. **Dira Go Bala la Bobedi ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Bontšha barutwana seswantšho.
   c. Šomiša mehlala yeo e lego letlakaleng la matseno go bontšha ka mohlala leano la kwešišo.
   d. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 2 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 go phaposi ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.

Go Ngwala: Morutiši o laetša peakanyo

NAKO
20 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go
ngwala

1. **Tsebiša direrwa tša Mongwalo.**
   a. E re, leboong le re tla ngwala ka: Nako yeo ke sa kago ka ineela.
2. **Hlalosa karabo ya gago ya mošomo wa go ngwalwa ka molomo pele ba ka ngwala šomiša foreime ya go ngwala.**
   a. Bolela o re: Ke be ke nyaka go ithuta go...
   Go be go le thata, eupša ga se ka ka ineela. Nna...
3. **Laetša thulaganyo ya mošomo wa go ngwala letlapeng.**
   a. Thala ka pejana seswantšho sa go laetša: Lefelo leo o tšeago leeto go lona.
   b. Šomiša mmepe wa monagano go rulaganya kanegelo ya gago:
      - Ke selo sefe seo o lekilego go ithuta sona goba go se dira?
      - Ke ka lebaka la eng go be go le bothata mathomong?
      - O ile wa ikwa bjang ge go be go le bothata?
      - O dirile eng gore o tšwele pele o itlwaetša goba go leka?
      - Na go na le motho yo a go thušitšego? Bjang?
      - Ke diphošo dife tšeo o di dirilego tseleng?
      - Go diregile eng mafelelong?
      - O ile wa ikwa bjang ge mafelelong o atlegile goba o kaonafetše?
      - O ithutile eng ka go itlwaetša le go se ineele?
4. **Dira gore barutwana ba nagane.**
   a. Bolela o re: Gosasa le tla rulaganya mošomo wa lena wa go ngwala. Etlang le dikgopolo tša lena gosasa.

Foreime ya go ngwala:

Ke be ke nyaka go ithuta...
Mathomong, ke...
Ke ile ka ikwa...
... o nthušitše ka...
Ke ile ka tšwelapele ke itlwaetša ka go...
Ka nako ye ngwe, ke nyakile go...
Ka go nanya, ka thoma go...
Mafelelong ke...
Se se nthutile...

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 7&8

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 78.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 7 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 7 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 8.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Ahlaahla kanegelo ya go abelana go bala

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ahlaahla foreime:

Kgopolokgolo ya kanegelo ye e be e le...

Ke ratile moanelwa... gonne...

Ke ithutile gore...

Ke nagana gore e be e fošagetše / e nepagetše ge... ka lebaka la gore...

1. **Lokiša barutwana ka hlahlo ya sehlopha.**
   a. Beakanya barutwana ka dihlopha tša 4.
   b. Efa sehlopha se sengwe le se sengwe 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
   c. Bolela o re: O tlo bolela fela ge o swere 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
2. **Dirang dipotšišo tša hlatlho.**
   a. Gopotša barutwana ka go abelana dikanegelo tša go bala tša beke yeo.
   b. Ngwala foreime ya hlatlho letlapeng.
   c. Bala o be o hlalose potšišo ye ngwe le ye ngwe (lefoko la go thoma karabo.
   d. Botša barutwana gore sehlopha se sengwe le se sengwe se tla fiwa moleko gomme o mongwe le o mongwe wa sehlopha o swanetše go fiwa sebaka sa go araba potšišo.
   e. Ba hlohleletše go nagana ka dikarabo tše di fapanego.
3. **Laela barutwana go thoma ka dikahlatlho tša bona.**
   a. Laela barutwana bao ba swerego 'mahlaka a go bolela/maswika' go thoma.
   b. Sepelasepela moo phapošing gomme o ba fe thekgo moo e nyakegago.
   c. Ka metsotswana e se kae ya go šala, bitša sehlopha go tla go abelana dikarabo tša bona.
4. **Boitokišo bja barutwana**
   a. Hlaola barutwana ba 3–4 go dira Mošomo wa bomolomo ka Mošupologo.
   b. Botša barutwana bao seo ba swanetšego go se lokiša ka Mošupologo. (Bona Lenaneothuto la GTB la Mošupologo)

Ditumatlhaka: Ka tsela ye sego ya semmušo lekola go ngwala mantšu ka go šomiša medumo

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Tekolo

Puku ya Motheo

1. **Dudiša barutwana ka dipuku tša bona tša go ngwalela, dipene le dirula.**
   a. Botša barutwana gore ba ngwale hlogo ye, 'Tšohle ka nna'.
   b. Ngwala mantšu a a latelago a go thoma lefoko letlapeng:
      Tšohle ka nna
      Leina laka ke...
      Ke dula le...
      Bakgotse ba ka ke bo...
      Ke rata go...
      A ke rate go...
      Lenaneo la ka la TV leo ke le ratago kudu ke...
      Ke rata se ka lebaka la...
2. **Botša barutwana go kopiša le go feleletša mafoko.**
   a. Botša barutwana gore ba šome ka bobona.
   b. Ba botše gore ba ngwale mantšu ka fao a kwagalago ka gona – ga go na taba ge ba dira diphošo.
3. **Ela hloko tsebo ya barutwana ya medumo le boitshepo.**
   a. Ke barutwana bafe bao ba fetšago mafoko ka boitshepo?
   b. Ke barutwana bafe bao ba šomišago tsebo ya bona ya medumo go ngwala mantšu a mantši ka nepagalo?
   c. Ke barutwana bafe bao ba thatafalelwago ke go ngwala mantšu?
4. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labohlano.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 80.
   b. Bala sengwalwa ka go hlaboša. Botša barutwana gore ba go šale morago ka go bala ka dipukung tša bona ge ntše o bala.
   c. Bala sengwalwa gape, mo nakong ye, barutwana ba swanetše go bala le wena.
   d. Bontšha mohlala ka moo o ka phethago kwešišo ya sengwalwa ye e ngwadilwego letlapeng.
   e. Bontšha ka mohlala ka fao o ka phethagatšago mošomo wa popegopolelo letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Go Bala ka go Abelana: Dira ka Morago ga go Bala

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 121

1. **Lokišetša barutwana ka Morago ga go Bala.**
   a. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: *Tebogo o dira kgwele*
   b. Hlalosa mošomo. Bolela o re: Lehono re ya go thala le go ngwala ka karolo yeo re e ratago kudu ya kanegelo.
2. **Laetša mošomo ka tsela ye:**
   a. Tswalela mahlo gomme o itire o kare o a nagana.
   b. Bula maahlo a gago gomme o re: Karolo ya ka ye ke e ratago ya kanegelo ke ge...
   c. Leka gore o se kgethe karolo ya kanegelo ye e lego molaleng moo mohlaleng wa gago.
   d. Thala seswantšho letlapeng ka bonakwana. Ge o dutše o se thala, hlalosa gore ke eng seo o se thalago.
   e. Ngwala mafoko a 1–2 ka ga sethalwa sa gago: Ke ratile...
3. **Laela barutwana go feleletša mošomo.**
   a. Botša barutwana go tswalela mahlo a bona gomme ba nagane ka karolo ya kanegelo yeo ba e ratago kudu.
   b. Bolela o re: Nagana ka kgopolo ya gago, o se kopiše mošomo wa ka.
   c. Sa go latela, botša barutwana go bula mahlo a bona gomme ba ahlaahle dikarabo le bagwera ba bona.
   d. Ka morago ga moo, laela barutwana go thala karolo yeo ya kanegelo ka dipukung tša bona.
   e. Thuša barutwana go oketša mafoko a 1–2 go sethalwa sa bona.
4. **Dumelela barutwana go abelana mešomo ya bona.**
   a. Efa barutwana metsotswana go laetša mešomo ya bona go bagwera ba bona.
   b. Bitša barutwana go abelana mešomo ya bona le phapoši.

Go Ngwala: Leano la barutwana

NAKO
20 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go
ngwala

1. **Gopotša barutwana ka sererwa sa go ngwala.**
   a. E re, leboong le re tla ngwala ka: Nako yeo ke sa kago ka ineela.
2. **Laela barutwana go nagana ka dikarabo tša bona tša sererwa sa mongwalo.**
   a. Bolela o re: Bjalo naganang ka fao le tlago araba sererwa sa mongwalo.
   b. Laela barutwana go abelana dikgopolo tša bona le bagwera.
   c. Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona le phapopši.
3. **Laela barutwana go rulaganya go tla go ngwala ka dipukung tša bona tša go ngwalela.**
   a. Bolela o re: Bjalo šomiša mmepe wa monagano go rekhota dikgopolo tša gago gomme o rulaganye mošomo wa go ngwala.
4. **Sepelasepela ka moo phapošing gomme o thuše barutwana ka o tee ka o tee ka thulaganyo tša bona.**
   a. Bolela o re: Nke le mpotšeng ka dikgopolo tša lena.
   b. Thuša barutwana bao ba palelwago go feleletša mmepe wa bona wa monagano.

Foreime ya go ngwala:

Ke be ke nyaka go ithuta...
Mathomong, ke...
Ke ile ka ikwa...
... o nthušitše ka...
Ke ile ka tšwelapele ke itlwaetša ka go...
Ka nako ye ngwe, ke nyakile go...
Ka go nanya, ka thoma go...
Mafelelong ke...
Se se nthutile...

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 9&10

NAKO
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 80.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 9 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 9 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 10.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Bomolomo

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. **Dudiša barutwana go lebelela bao ba tsenago le bona ka phapošing ge ba tšweletša ditlhagišo tša bomolomo.**
2. **Gopotša barutwana ka mošomo wo o latelago: Go laetša le go bolela**
   a. Emišetša godimo seswantšho goba selo so o se tlišitšego go tla go re bontšha.
   b. Re botše ka seswantšho goba selo. Bolela o re:
      - Lehono ke tlile go le botša ka...
      - Ke... (bogolo, mmala, boima, sebopego, le tše dingwe)
      - E šomišwa go...
      - Ke se rata ka lebaka la gore...
   c. Ke moka botšiša barutwana: Naa go sa na le dipotšišo?
   d. Ge e ba o mongwe o na le potšišo leka ka bokgoni bja gago go e araba.
3. **Gopotša barutwana ka mabokgoni a go fa polelo:**
   a. Ge o ba hlahla, gopola go:
      - Swara seswantšho goba selo ka tsela yeo e tlago bonwa ke bohle
      - Bolela mafoko a gago go ya ka tatelano ya maleba
      - Bolela dilo gatee fela – se ipoeletše
      - Bolelela godimo ka lentšu la go tlhaka
4. **Bitša barutwana ba o ba kgethilego go tla go fa polelo ka go šielana.**
   a. Aga tshepo ya barutwana ka go ba leboga nako le nako ge ba seno fa polelo le gona go ba fa dipoelo tša maleba.
   b. Mafelelong a thuto, efa sehlopha ditshwaotshwao tše dingwe tša kakaretšo go kaonafatša ditlhagišo tša bona. Mohlala: Ke ile ka katana le go kwa ba bangwe ba lena. Ke kgopela le bolele ka mantšu a kwagalago – re nyaka go kwa seo le lekago go se bolela.

Ditumatlhaka: Boeletša o kopanya medumo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

1. **Boeletša medumo:** *d, e*
   a. Bolela medumo x3.
   b. Bontšha barutwana Dikarata tša Medumo gomme o di bale x3.
   c. Botša barutwana go theeletša le go boeletša medumo.
2. **Bontšha barutwana gore ba ka kgaogantšha le go tswaka bjang modumo woo.**
   a. **Boeletša medumo ye e latelago le barutwana:** *d,e,t, a, m, i, l, o*
   b. **Bolela lentšu le le latelago:** *dieta*
   c. **Kgopela morutwana o mongwe le o mongwe go theeletša ka kelohloko gomme ka morago a kgaogantšhe lentšu ka medumo: bjk.:** *d-i-e-t-a*
   d. **Ge morutwana a bolela modumo wo mongwe le wo mongwe, o ngwale godimo ga letlapa.**
   e. **Ka morago ga moo, bitša morutwana o mongwe gore a tswake medumo ye a tle a kgone go bala lentšu.**
   f. **Phošolla barutwana ge ba dira diphošo dife goba dife.**
   g. **Boeletša ka lentšu le:** *edimola*
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Mošupologo.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 82.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Ruta go bopa tlhaka e nnyane ya mongwalo wa motšeketlo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya
Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go šobagantšha pampiri gomme ra boa ra e phutholla.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Laetša barutwana mokgwa wo ba ka bopago:** 𝒻
   a. Furalela barutwana.
   b. Laela barutwana ba go ngwala ka nngele go bea dihlogo tša bona godimo ga teseke.
   c. Šomiša letsogo la gago la go ja go dira tlhaka: 𝒻
   d. Laela barutwana ba go ngwala ka la go ja go dira tlhaka le wena.
   e. Boeletša le barutwana ba la nngele.
3. **Laela barutwana go ikgopotša ka go dira:** 𝒻
   a. Bolela o re: Dira tlhaka yeo ka mokokotlong wa mogwera, tesekeng le santeng.
4. **Laela barutwana go ikgopotša go ngwala:** 𝒻
   a. Bolela o re: Ngwala tlhaka ye ka pukung ya gago makga a mararo x3.
   b. Sepelasepela ka mo phapošing o hlokometše morutwana o mongwe le o mongwe ka moo ba bopago ditlhaka tša bona.

Go Bala ka go Abelana: Tsebiša kanegelo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo
ya
Dikanegelo,
Letlakala la
matseno 131

1. **Tsebiša kanegelo.**
   a. Bolela o re: Beke ye re tlo bala kanegelo ya hlogo ye: *Li Jie, mobetši wa mesebe yo a makatšago le yo a nago le bokgoni.*
   b. Bolela o re: *Kanegelo ye e mabapi le Li Jie, monna yo a bego a nale bokgoni kudu go thuntšha mesebe. Bohle ba ile ba mo reta gomme ba re ke mobetši yo mokaone kudu yo a kilego a ba gona. Ka lebaka la se, o ile a ikgantšha le go ikgogomoša ganyenyane. Ka letšatši le lengwe, mokgalabje o ile a mmontšha gore bokgoni bo tšwa go go itlwaetša e sego go ba yo a sa kwešišegego goba yo a kgethegilego. Li Jie, le batho ba motseng wa gabo, ba ithutile gore go šoma ka boima le go itlwaetša ke tšona di re dirago gore re be le bokgoni.*
   c. Ka boripana laetša barutwana diswantšho ka kanegelong.
2. **Aga tsebo ya barutwana ya bokamorago.**
   a. Abelana le go hlaloša Tshedimošo ya Bokamorago ya kanegelo.
   b. Laetša barutwana moo kanegelo e diragetšego o šomiša mmepe wa Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Botšiša: Naa o na le potšišo mabapi le kanegelo?
3. **Hlalosa leano la kwešišo.**
   a. Bolela o re, beke ye re tlile go ithuta ka ga: Dira ditshekatseko.
   b. Hlalosetša barutwana leano leo.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 1&2

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 82.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 1 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 1 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 2.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Go ruta tlotlontšu

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tlotlontšu dikarata-kgadima, diswantšho, dilo

Puku ya Motheo

1. **Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 83.
   b. Bala goba o boeletše polelotlaleletšo gape.
   c. Laetša barutwana lenaneo la tlotlontšu la tabakgolo.
   d. Hlalosa gore mantšu a a tla re thuša go kwešiša le gona go bolela mabapi le tabakgolo.
   e. Ba balele lenaneo leo la mantšu.
2. **Diriša ŠDHB go ruta tlotlontšu**
   a. Ruta mantšu a tlotlontšu ao a latelago:
      - *go ba le talente: go ba le bokgoni bjo bogolo go dira selo se itšego.*
      - *kgahliša: Go ba gabotse kudukudu goba go kgahliša*
      - *mobetši: Motho yo a thuntšhagomesebe a šomiša bora*
      - *go betša mesebe: Papadi goba thaloko ya thuntšha mesebe ka nepo.*
      - *go nepa:* Go kgona go nepa moo o lebišitšego ntle le go folotša.
3. **Diriša maano a ŠDHB ao a loketšego lentšu le lengwe le le lengwe:**
   Š: Šupa seswantšho goba selo
   D: Diragatša lentšu leo
   H: Botša barutwana tlhaloso ya lentšu leo
   B: Bolela lentšu leo lefokong

Ditumatlhaka: Boeletša o kopanya medumo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

1. **Boeletša medumo:** *r, ii*
   a. Bolela medumo x3.
   b. Bontšha barutwana Dikarata tša Medumo gomme o di bale x3.
   c. Botša barutwana go theeletša le go boeletša medumo.
2. **Bontšha barutwana gore ba ka kgaogantšha le go tswaka bjang modumo woo.**
   a. **Boeletša medumo ye e latelago le barutwana:** *r, ii, k, e, l, a, o, d*
   b. **Bolela lentšu le le latelago:** *rokela*
   c. **Kgopela morutwana o mongwe le o mongwe go theeletša ka kelohloko gomme ka morago a kgaogantšhe lentšu ka medumo: bjk.:** *r-o-k-e-l-a*
   d. **Ge morutwana a bolela modumo wo mongwe le wo mongwe, o ngwale godimo ga letlapa.**
   e. **Ka morago ga moo, bitša morutwana o mongwe gore a tswake medumo ye a tle a kgone go bala lentšu.**
   f. **Phošolla barutwana ge ba dira diphošo dife goba dife.**
   g. **Boeletša ka lentšu le:** *diila*
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labobedi.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 83.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Ruta go bopa tlhaka e kgolo ya mongwalo wa motšeketlo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya
Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go šišinya diatla.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Laetša barutwana mokgwa wo ba ka bopago:** R
   a. Furalela barutwana.
   b. Laela barutwana ba go ngwala ka nngele go bea dihlogo tša bona godimo ga teseke.
   c. Šomiša letsogo la gago la go ja go dira tlhaka: R
   d. Laela barutwana ba go ngwala ka la go ja go dira tlhaka le wena.
   e. Boeletša le barutwana ba la nngele.
3. **Laela barutwana go ikgopotša ka go dira:** R
   - Bolela o re: Dira tlhaka yeo ka mokokotlong wa mogwera, tesekeng le santeng.
4. **Laela barutwana go ikgopotša go ngwala:** R
   a. Bolela o re: Ngwala tlhaka ye ka pukung ya gago makga a mararo x3.
   b. Sepelasepela ka mo phapošing o hlokometše morutwana o mongwe le o mongwe ka moo ba bopago ditlhaka tša bona.

Go Bala ka go Abelana: Dira Pele ga go Bala

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 133

1. **Lokiša barutwana go mošomo wa Pele wa go Bala.**
   a. Bitša barutwana ba dule mmeteng goba lebatong.
   b. Dula ka pele ga barutwana o swere Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Netefatša gore barutwana ka moka ba kgona go bona puku yeo.
   d. Gopotša barutwana ka maitshwaro ao o a nyakago ka nako ya Go bala ka go abelane, bjk. go dula ka go fera seseka; matsogo a lena a dule diropeng; theeletšang ka hlokomelo; le kwe ge le bitšwa; le emiše matsogo ge le botšiša.
2. **Dira Pele ga go Bala ka tsela ye e latelago:**
   a. Bolela hlogo ya kanegelo: *Li Jie, mobetši wa mesebe yo a makatšago le yo a nago le bokgoni*
   b. Hlalosa mabokgoni a go akanya. Bolela o re: Ge re akanya re šomiša hlogo le diswantšho go leka go bona gore a e kaba kanegelo e mabapi le eng.
   c. Laetša barutwana diswantšho letlakaleng le lengwe le le lengwe.
   d. Botšiša: Naa e kaba go direga eng mo?
   e. Botšiša: Ke eng seo se go naganantšhago gore diswantšho tše di ka ba di sepelelana?

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 3&4

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 83.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 3 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 3 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 4.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Dikanegelo tša Boitlhamelo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

1. **Lokiša barutwana go anega dikanegelo tša boitlhamelo.**
   a. Beakanya barutwana ka dihlopha tša 4.
   b. Botša barutwana go bula Dipuku tša motheo tša go Bala letlakala 84.
2. **Laela barutwana go lebelela seswantšho.**
   a. Botšiša: Naa o bona eng mo seswantšhong?
3. **Botša barutwana gore yo mongwe le yo mongwe o swanetše go hlama kanegelokopana ka ga seswantšho.**
4. **Botša barutwana ka fao ba ka beakanyago kanegelo ya bona. Bolela o re:**
   a. Efa moanegwa o mongwe le o mongwe kanegelong ya gago leina.
   b. Bolela gore kanegelo e direga kae.
   c. Kanegelo ya gago e swanetše go ba le mathomo, bogare le mafelelo.
   d. Seswantšho se se bontšha fela karolo ya kanegelo ya gago.
      - Seswantšho se ka laetša mathomo a kanegelo ya gago.
      - Seswantšho se ka laetša bogare bja kanegelo ya gago.
      - Seswantšho se ka laetša mafelelo a kanegelo ya gago.
   e. O ka thoma kanegelo ya gago ka gore:
      - Mathapama a mangwe le a mangwe...
      - Ge ____ a thoma go bapala la mathomo...
5. **Laela barutwana go feleletša mošomo.**
   a. Efa barutwana metsotso ye mmalwa ya go nagana ka kanegelo ya bona ka setu.
   b. Go tloga moo, laela barutwana go šiedišana ka go anegela sehlopha sa bona kanegelo. O ka rata go šomiša 'lehlaka la go bolela/leswika' ge ba dira seo.
   c. Ge barutwana ba bolela, sepelasepela gomme o theeletše.
6. **Ruma thuto ka tsela ye e latelago:**
   a. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go abelana kanegelo ya gagwe le phaposi goba o botšiše barutwana ba 1–2 dipotšišo ka ga dikanegelo tša sehlopha sa bona.
      - Botšiša: Naa kanegelo ya X e be e le mabapi le eng?
      - Botšiša: Naa ke eng seo o se ratilego ka ga kanegelo ya X?
   b. Efa phaposi ditshwaotshwao tše dingwe tša kakaretšo go kaonafatša dikanegelo tša bona.
      Mohlala: Gantši mathomong a kanegelo re bolela gore kanegelo e direga kae, le gore baanegwa ke bomang. Nakong ye e tlago, leka go akaretša tshedimošo ye dikanegelong tša lena.

Ditumatlhaka: Boeletša o kopanya medumo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

1. **Boeletša medumo:** *kg, w*
   a. Bolela medumo x3.
   b. Bontšha barutwana Dikarata tša Medumo gomme o di bale x3.
   c. Botša barutwana go theeletša le go boeletša medumo.
2. **Bontšha barutwana gore ba ka kgaogantšha le go tswaka bjang modumo woo.**
   a. Boeletša medumo ye e latelago le barutwana: *kg, w, a, t, i, r*
   b. Bolela lentšu le le latelago: *kgati*
   c. Kgopela morutwana o mongwe le o mongwe go theeletša ka kelohloko gomme ka morago a kgaogantšhe lentšu ka medumo: bjk.: *kg-a-t-i*
   d. Ge morutwana a bolela modumo wo mongwe le wo mongwe, o ngwale godimo ga letlapa.
   e. Ka morago ga moo, bitša morutwana o mongwe gore a tswake medumo ye a tle a kgone go bala lentšu.
   f. Phošolla barutwana ge ba dira diphošo dife goba dife.
   g. Boeletša ka lentšu le: *kgwara.*
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Laboraro.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 85.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Itlwaetše mongwalo wa mothikito

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya
Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go huna menwana ya rena ka ntle le ka gare.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Bontšha ka mohlala ka moo o ka ngwalago mantšu a a latelago ka mongwalo wa motšeketlo:** *sekile, Rego*
   a. Ge o dutše o ngwala, hlaloša ntlha ye o thomago ka yona, tlhahlo le go kopana magareng ga ditlhaka.
   b. Ge o dutše o ngwala, hlaloša moo o thomago gona, tsela ye mangwalo a sepago ka yona le kamoo mangwalo a kgokaganago ka gona.
   c. Sepelasepela gomme o lekole ka moo morutwana yo mongwe le yo mongwe a bopilego tlhaka tša gagwe ka gona, a di kopanyago le sekgoba sa go di aroganya.

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Mathomo

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA: Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 133

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Mathomo.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: *Li Jie, mobetši wa mesebe yo a makatšago le yo a nago le bokgoni*
   d. Bolela o re: *Kanegelo ye e mabapi le Li Jie, monna yo a bego a nale bokgoni kudu go thuntšha mesebe. Bohle ba ile ba mo reta gomme ba re ke mobetši yo mokaone kudu yo a kilego a ba gona. Ka lebaka la se, o ile a ikgantšha le go ikgogomoša ganyenyane. Ka letšatši le lengwe, mokgalabje o ile a mmontšha gore bokgoni bo tšwa go go itlwaetša e sego go ba yo a sa kwešišegego goba yo a kgethegilego. Li Jie, le batho ba motseng wa gabo, ba ithutile gore go šoma ka boima le go itlwaetša ke tšona di re dirago gore re be le bokgoni.*
   e. Botšiša: Naa go na le se o se tsebago mabapi le se?

2. **Dira Go Bala la Mathomo ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Laetša barutwana diswantšho.
   c. Moo go nyakegago, ema o be o hlalosetše barutwana.
   d. Šupa tlotlontšu ya mantšu bjalo ka ge a tšwelela.
   e. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 1 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 go phapoši ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.
   f. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Dira ditshekatseko.
      - Kgopela barutwana: Gantši re ithuta se sengwe go tšwa kanegelong. Ka dinako tše dingwe, re swanetše go dira phetho ya ge e ba selo se sengwe se be se neletlakala latše goba se fošagetše. Ka dinako tše dingwe, re swanetše go dira phetho ya ge e ba selo se ke se sebotse goba se sempe. O ithutile eng go tšwa kanegelong ye?

Go Ngwala: Morutiši o laetša sengwalwakakanywa

NAKO
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go ngwala

1. **Tsebiša gape sererwa sa mongwalo le dinyakwa tša ona.**
   a. E re, leboong le re tla ngwala ka: Nako yeo ke sa kago ka ineela.
   b. Hlalosa dinyakwa tša mošomo:
      - Mohuta: Kanegelo ya motho ka nnoši / kanegelo ya bophelo bja ka
      - Mafoko / Ditemana: Ngwala temana ya tekano ya mafoko a seswai.
      - DMP: Lekopanyi la 'le' le šomišwa go kopanya dilo tše pedi tše di amanago goba dikgopolo.
2. **Laetša mošomo letlapeng.**
   a. Gopotša barutwana ka dikgopolo tša gago go tšwa mmepeng wa monagano.
   b. Bontšha barutwana gore go feleletšwa bjang foreime ya mongwalo o šomiša go rulaganya.
3. **Laela barutwana go thoma go ngwala ka dipukung tša bona.**
   - Bolela o re: Bjalo šomišang go rulaganya go tlaleletša foreime ya lena ya mongwalo.
4. **Sepelasepela ka phapošing gomme o thuše barutwana ka o tee ka o tee go thoma go ngwala.**
   a. Bolela o re: A re lebeleleng mmepe wa gago wa monagano gomme re o šomiše go thoma go ngwala.
   b. Thuša barutwana bao ba palelwago go šomiša foreime ya mongwalo.

Foreime ya go ngwala:

Ke be ke nyaka go ithuta...
Mathomong, ke...
Ke ile ka ikwa...
... o nthušitše ka...
Ke ile ka tšwelapele ke itlwaetša ka go...
Ka nako ye ngwe, ke nyakile go...
Ka go nanya, ka thoma go...
Mafelelong ke...
Se se nthutile...

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 5&6

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 85.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 5 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 5 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 6.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Ditumatlhaka: Itlwaetše go kopantšha le go kgaogantšha medumo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

1. **Thala tafola gomme o ngwale medumo ye e latelago ka go yona:** *d, ee, r, ii, kg, w, e, i, a, l, u, p*
   a. Šupa modumo wo mongwe le wo mongwe mo tafoleng gomme o bolele modumo wo.
   b. Šupa modumo wo mongwe le wo mongwe mo tafoleng gomme kgopele barutwana ba fapafapanego gore ba e bale.
2. **Bontšha ka mohlala ka fao lentšu le bopiwago ka gona.**
   a. Nagana ka lentšu leo o ka le bopago ka medumo ye e tšwago tafoleng.
   b. Šupa modumo wa mathomo, o bolele modumo wo gomme o o ngwale letlapeng.
   c. Boeletša se go medumo ka moka ya lentšu le.
   d. Sepetša monwana wa gago ka fase ga lentšu gomme o kopanye medumo mmogo gore o kgone go bala lentšu.
3. **Bitša barutwana ka o tee ka o tee go bopa mantšu.**
   a. Bitša barutwana ba 2–3 go tlo bopa mantšu gomme ba šomiše mokgwa wo o swanago.
   b. Phošolla barutwana ge ba dira diphošo dife goba dife.
4. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labone.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 86.
   b. Bala sengwalwa ka go hlaboša. Botša barutwana gore ba go šale morago ka go bala ka dipukung tša bona ge ntše o bala.
   c. Bala sengwalwa gape, mo nakong ye, barutwana ba swanetše go bala le wena.
   d. Bontšha mohlala ka moo o ka phethago kwešišo ya sengwalwa ye e ngwadilwego letlapeng.
   e. Bontšha ka mohlala ka fao o ka phethagatšago mošomo wa popegopolelo letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Itlwaetše mongwalo wa mothikito

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya
Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go huna menwana ka gare ga diatla re balela ka bo 5, ka morago re khutše.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Bontšha ka mohlala ka moo o ka ngwalago mafoko a a latelago ka mongwalo wa mothikito:** *Re rekile mae.*
   a. Ge o dutše o ngwala, hlaloša ntlha ye o thomago ka yona, tlhahlo le go kopana magareng ga ditlhaka.
   b. Laela barutwana gore ba ngwale mafoko ka mongwalo wa mothikito ka dipukung tša bona tša go ngwalela.
   c. Sepelasepela gomme o lekole ka moo morutwana yo mongwe le yo mongwe a bopilego tlhaka tša gagwe ka gona, a di kopanyago le sekgoba sa go di aroganya.

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Bobedi

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 133

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Bobedi.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: *Li Jie, mobetši wa mesebe yo a makatšago le yo a nago le bokgoni*
   d. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Dira ditshekatseko.
      - E re, gopola, re boletše ka se maabane, ge ke go botšiša: Gantši re ithuta se sengwe go tšwa kanegelong. Ka dinako tše dingwe, re swanetše go dira phetho ya ge e ba selo se sengwe se be se neletlakala latše goba se fošagetše. Ka dinako tše dingwe, re swanetše go dira phetho ya ge e ba selo se ke se sebotse goba se sempe. O ithutile eng go tšwa kanegelong ye?

2. **Dira Go Bala la Bobedi ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Bontšha barutwana seswantšho.
   c. Šomiša mehlala yeo e lego letlakaleng la matseno go bontšha ka mohlala leano la kwešišo.
   d. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 2 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 go phapoši ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.

Go Ngwala: Sengwalwakakanywa sa barutwana

NAKO
20 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go
ngwala

1. **Gopotša barutwana ka ga mošomo wa go ngwala le dinyakwa tša gona.**
   a. Bolela o re, lehono re tlo feleletša go ngwala: Nako yeo ke sa kago ka ineela.
2. **Laela barutwana go tšwelapele go ngwala ka dipukung tša bona.**
3. **Ruta go bopa tlhaka e kgolo ya mongwalo wa motšeketlo.**
   a. Sepelasepela ka phapošing gomme o thuše barutwana bao ba palelwago ke go feleletša foreime ya go ngwala.
   b. Efa barutwana bao ba lego pele mošomo wa bonakwanana: Ngwala lehlaodi go le nngwe le le nngwe ya mafoko a gago.
4. **Ba fe mošomo wa gae bjalo ka ge go nyakega.**
   a. Hlalosa gore barutwana ba swanetše go fetša sengwalwakakanywa sa bona sa mošomo wa gae ge e ba ga se ba fetše.

Foreime ya go ngwala:

Ke be ke nyaka go ithuta...
Mathomong, ke...
Ke ile ka ikwa...
... o nthušitše ka...
Ke ile ka tšwelapele ke itlwaetša ka go...
Ka nako ye ngwe, ke nyakile go...
Ka go nanya, ka thoma go...
Mafelelong ke...
Se se nthutile...

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 7&8

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 86.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 7 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 7 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 8.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Ahlaahla kanegelo ya go abelana go bala

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ahlaahla foreime:

Kgopolokgolo ya kanegelo ye e be e le...

Ke ratile moanegwa... ka lebaka la gore...

Ke ithutile gore...

Ke nagana gore e be e fošagetše / e nepagetše ge... ka lebaka la gore...

1. **Lokiša barutwana ka hlahlo ya sehlopha.**
   a. Beakanya barutwana ka dihlopha tša 4.
   b. Efa sehlopha se sengwe le se sengwe 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
   c. Bolela o re: O tlo bolela fela ge o swere 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
2. **Dirang dipotšišo tša hlatlho.**
   a. Gopotša barutwana ka go abelana dikanegelo tša go bala tša beke yeo.
   b. Ngwala foreime ya hlatlho letlapeng.
   c. Bala o be o hlalose potšišo ye ngwe le ye ngwe (lefoko la go thoma karabo.
   d. Botša barutwana gore sehlopha se sengwe le se sengwe se tla fiwa moleko gomme o mongwe le o mongwe wa sehlopha o swanetše go fiwa sebaka sa go araba potšišo.
   e. Ba hlohleletše go nagana ka dikarabo tše di fapanego.
3. **Laela barutwana go thoma ka dikahlatlho tša bona.**
   a. Laela barutwana bao ba swerego 'mahlaka a go bolela/maswika' go thoma.
   b. Sepelasepela moo phapošing gomme o ba fe thekgo moo e nyakegago.
   c. Ka metsotswana e se kae ya go šala, bitša sehlopha go tla go abelana dikarabo tša bona.
4. **Boitokišo bja barutwana**
   a. Hlaola barutwana ba 3–4 go dira Mošomo wa bomolomo ka Mošupologo.
   b. Botša barutwana bao seo ba swanetšego go se lokiša ka Mošupologo. (Bona Lenaneothuto la GTB la Mošupologo)

Ditumatlhaka: Taelo ya go ngwala

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. **Dudiša barutwana ka dipuku tša bona tša go ngwalela, dipene le dirula.**
   a. Botša barutwana gore ba ngwale hlogo ye, 'Taelo ya go ngwala' gomme ba ngwale dinomoro 1–5 ka thoko ga letlakala.
   b. Bolela mantšu a mahlano a a latelago gore barutwana ba a ngwale kgauswi le dinomoro 1–5: kgwahla, mekgwa, šiile, rokela, badudi
   c. Se se latelago, botša barutwana gore ba ngwale lefoko leo o le bolelago, o šomiše maswaodikga a neletlakala latšego.
   d. Bolela lefoko le le latelago. Le boeletše ka go nanya, gabedi ge go nyakega: Kgaoki o na le mekgwa.
2. **Botša barutwana gore ba šomiše phentshele ya mmala go phošolla mošomo wa bona.**
   a. Ngwala mantšu a mahlano letlapeng.
   b. Ge o ngwala bolela lentšu le lengwe le lengwe ka modumo.
   c. Go mafoko a, šupa maswaodikga ao a šomišitšwego.
   d. Botša barutwana go dira sediko go diphošo tša bona ka phentshele ya mmala.
   e. Botša barutwana gore ba ngwale gape diphošo tša bona ka nepagalo.
3. **Ela hloko mathata le kgatelopele ya barutwana.**
4. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labohlano.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 88.
   b. Bala sengwalwa ka go hlaboša. Botša barutwana gore ba go šale morago ka go bala ka dipukung tša bona ge ntše o bala.
   c. Bontšha mohlala ka moo o ka phethago kwešišo ya sengwalwa ye e ngwadilwego letlapeng.
   d. Bontšha ka mohlala ka fao o ka phethagatšago mošomo wa popegopolelo letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Go Bala ka go Abelana: Dira ka Morago ga go Bala

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 133

1. **Lokišetša barutwana ka Morago ga go Bala.**
   a. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: *Li Jie, mobetši wa mesebe yo a makatšago le yo a nago le bokgoni*
   b. Hlalosa mošomo. Bolela o re: Lehono re ya go diragatša kanegelo ka dihlopha.

2. **Laetša mošomo ka tsela ye:**
   a. Bolela o re: Ge re diragatša kanegelo re swanetše go leka go:
      - Gopola seo moanegwa wa rena a se dirago goba go se bolela
      - Bolela le go diragatša bjalo ka baanegwa ba rena
      - Šomiša mantšu a go swana le a baanegwa
   b. Ka boripana, bontšha barutwana ka moo o ka diragatšago bjalo ka o mongwe wa baanegwa.
   c. Leka go se kgethe moanegwathwadi bjalo ka mohlala.

3. **Laela barutwana go feleletša mošomo.**
   a. Balela gore o nale baanegwa ba bakae ka moo kanegelong.
   b. Arola barutwana go ya ka dihlopha tša palo yeo. Mohlala, Ge go nale baanegwa ba bahlano (5) ka kanegelong, gona arola barutwana ka dihlophana tša tlhano (5).
   c. Morutwana o mongwe le o mongwe a fiwe karolo ya go ba moanegwa ka moo dihlopheng.
   d. Barutwana a ba tšwele ntle goba lefelong la kgakala.
   e. Botša barutwana go diragatša kanegelo. Ba swanetše go:
      - Gopola seo ba swanetšego go se dira le go se bolela bjalo ka baanegwa
      - Bolele le go diragatša bjalo ka moanegwa go ya ka karolo yeo ba e filwego
      - Šomiša mantšu ao a swanago le a moanegwa
   f. Bjalo ka ge barutwana ba diragatša kanegelo, sepelasepela o be o fe thekgo moo e nyakagago.

4. **Dumelela barutwana go abelana mešomo ya bona.**
   a. Efa barutwana metsotswana go laetša mešomo ya bona go bagwera ba bona.
   b. Bitša barutwana go abelana mešomo ya bona le phapoši.

Go Ngwala: Morutiši o laetša go phošolla gomme barutwana ba phošolla diphošo

NAKO
20 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Pukutšhomo
ya DBE 1,
letlakala la 81

1. **Gopotša barutwana ka mošomo wa mongwalo: Nako yeo ke sa kago ka ineela.**
2. **Tsebiša lenaneo la go phošolla**
   a. Bolela o re, lehono re tla be re phošolla mongwalo wa rena, re šomiša lenaneo la go phošolla:
      - Mafoko / Ditemana: Ngwala temana ya tekano ya mafoko a seswai.
      - DMP: Lekopanyi la 'le' le šomišwa go kopanya dilo tše pedi tše di amanago goba dikgopolo.
3. **Ba laetše go phošolla.**
   a. Ngwala lefoko letlapeng leo le nago le diphošo.
4. **Laetša barutwana gore ba phošolla bjang diphošo.**
5. **Laela barutwana go bala le go phošolla mongwalo wa bona.**
   a. Bolela o re: Bjalo ke nako ya go bala le go phošolla mongwalo wa gago.
   b. Sepelasepela ka phapošing o be o phošolle mongwalo wa bona o thuša barutwana bao ba palelwago.
6. **Ba fe mošomo wa go ngwala wa Puku ya DBE.**
   a. Ge barutwana ba feleletša go phošolla, hlalosa gore ba swanetše go šoma ka dipukung tša bona tša mošomo tša DBE.
   b. Laela barutwana go feleletša:
      - Puku ya mošomo ya DBE letlakala: 81
      - Feleletša mošomowa 'A re ngwale' o lego tlase letlakaleng. Ngwala tlhaloso ka wena. Ngwala ka fao o lebelegago ka gona.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 9&10

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 88.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 9 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 9 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 10.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Tsebiša Tabakgolo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Diswantšho
le dilo tša
nnete tša
go bontšha
tabakgolo

Puku ya
Motheo

1. **Bontšha tabakgolo ye e beakantšwego:** *Re bangwadi*
2. **Botšiša dipotšišo tša boleta go tsošološa tsebo ya barutwana ya bo ka morago.**
   - *Mongwalo o dirišetšwa eng?*
   - *Ke ka lebaka la eng batho ba ngwala?*
   - *Ke didirišwa dife tšeo di šomišwago go ngwala?*
3. **Thala mmepe wa monagano o šomiša dipotšišo le dikarabo tša barutwana.**
4. **Ngwala dikarabo tša gago moo mmepeng wa monagano go oketša tsebo ya barutwana.**
5. **Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 90.**
6. **Botša barutwana gore ba tsepelele polelotlaleletšo ya morero.**
   a. Balela polelotlaleletšo godimo.
   b. Laela barutwana go bala le wena goba go boeletša ka morago ga gago: Pinyana ge e re ping! E kwele ping e kgolo.
7. **Ahlaahla polelotlaleletšo le barutwana.**
   a. Botšiša: Naa o ka mpotša gore se se ra go reng? / Naa o ka kgona go bona karabo
   b. Hlohleletša barutwana go abelana dikgopolo tša bona.
   c. Hlalosa tlhaloso goba o fe karabo ka tsela ye e latelago: Ge o dira selo se sempe pele ga bana, o seke wa makala ge ba go ekiša nakong yeo e tlago.

Ditumatlhaka: Boeletša o kopanya medumo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

1. **Boeletša medumo:** *h, o*
   a. Bolela medumo x3.
   b. Bontšha barutwana Dikarata tša Medumo gomme o di bale x3.
   c. Botša barutwana go theeletša le go boeletša medumo.
2. **Bontšha barutwana gore ba ka kgaogantšha le go tswaka bjang modumo woo.**
   a. **Boeletša medumo ye e latelago le barutwana:** *h, o, e, a, m, i*
   b. **Bolela lentšu le le latelago:** *hema*
   c. **Kgopela morutwana o mongwe le o mongwe go theeletša ka kelohloko gomme ka morago a kgaogantšhe lentšu ka medumo: bjk.:** *h-e-m-a*
   d. **Ge morutwana a bolela modumo wo mongwe le wo mongwe, o ngwale godimo ga letlapa.**
   e. **Ka morago ga moo, bitša morutwana o mongwe gore a tswake medumo ye a tle a kgone go bala lentšu.**
   f. **Phošolla barutwana ge ba dira diphošo dife goba dife.**
   g. **Boeletša ka lentšu le:** *mooki*
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Mošupologo.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 92.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Ruta go bopa tlhaka e nnyane ya mongwalo wa motšeketlo

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go šobagantšha pampiri gomme ra boa ra e phutholla.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Laetša barutwana mokgwa wo ba ka bopago:** ◿
   a. Furalela barutwana.
   b. Laela barutwana ba go ngwala ka nngele go bea dihlogo tša bona godimo ga teseke.
   c. Šomiša letsogo la gago la go ja go dira tlhaka: ◿
   d. Laela barutwana ba go ngwala ka la go ja go dira tlhaka le wena.
   e. Boeletša le barutwana ba la nngele.
3. **Laela barutwana go ikgopotša ka go dira:** ◿
   a. Bolela o re: Dira tlhaka yeo ka mokokotlong wa mogwera, tesekeng le santeng.
4. **Laela barutwana go ikgopotša go ngwala:** ◿
   a. Bolela o re: Ngwala tlhaka ye ka pukung ya gago makga a mararo x3.
   b. Sepelasepela ka mo phapošing o hlokometše morutwana o mongwe le o mongwe ka moo ba bopago ditlhaka tša bona.

Go Bala ka go Abelana: Tsebiša kanegelo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo
ya
Dikanegelo,
Letlakala la
matseno 145

1. **Tsebiša kanegelo.**
   a. Bolela o re: Beke ye re tlo bala kanegelo ya hlogo ye: *Puku ya mathomo ya Stacey*.
   b. Bolela o re: *Kanegelo ye e mabapi le Stacey Fru, mosetsana wa go tšwa Gauteng yo a bego a rata dipuku go tloga a sale o monnyane kudu. Ge a be a na le mengwaga ye šupa fela, o ile a ngwala puku ya gagwe yeo e bitšwago 'Smelly Cats'. O be a nyaka gore bana ba bangwe ba e bale. Ka thušo ya batswadi ba gagwe le morulaganyi, puku ya gagwe e ile ya gatišwa. Ga se mongwadi fela - gape ke motho yo a thušago setšhaba, seboledi, le mothuši setšhabeng sa gabo. O ruta ba bangwe gore ga gona go ba yo monnyane kudu go latela ditoro tša gago.*
   c. Botšiša: Naa go na le se o se tsebago mabapi le se?
   d. Ka boripana laetša barutwana diswantšho ka kanegelong.
2. **Aga tsebo ya barutwana ya bokamorago.**
   a. Abelana le go hlaloša Tshedimošo ya Bokamorago ya kanegelo.
   b. Laetša barutwana moo kanegelo e diragetšego o šomiša mmepe wa Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Botšiša: Naa o na le potšišo mabapi le kanegelo?
3. **Hlalosa leano la kwešišo.**
   a. Bolela o re, beke ye re tlile go ithuta ka ga: Go hwetša le go gopola dintlha.
   b. Hlalosetša barutwana leano leo.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 1&2

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 92.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 1 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 1 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 2.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Go ruta tlotlontšu

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tlotlontšu dikarata-kgadima, diswantšho, dilo

Puku ya Motheo

1. **Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 90.
   b. Bala goba o boeletše polelotlaleletšo gape.
   c. Laetša barutwana lenaneo la tlotlontšu la tabakgolo.
   d. Hlalosa gore mantšu a a tla re thuša go kwešiša le gona go bolela mabapi le tabakgolo.
   e. Ba balele lenaneo leo la mantšu.
2. **Diriša ŠDHB go ruta tlotlontšu**
   a. Ruta mantšu a tlotlontšu ao a latelago:
      - *phatlalatša: Go gatiša le go abelana puku goba kanegelo gore batho ba e bale.*
      - *go hlahloba le go lokiša: Go hlokomela goba go lokiša sengwalwa go dira gore se balege se be gabotse goba go lokiša diphošo.*
      - *morulaganyi: Motho yo a thušago mongwadi go kaonafatša mošomo wa gagwe ka go lekola mopeleto, popopolelo le dikgopolo.*
      - *tšweletšo ya puku: Letšatši le ikgethilego la go tsebagatša puku e mpsha le go e keteka.*
      - *go ikwa* go godišwa: Go ikwa o thabile ka morago ga go dira selo gabotse goba go šoma gabotse go fihlelela se sengwe.
3. **Diriša maano a ŠDHB ao a loketšego lentšu le lengwe le le lengwe:**
   Š: Šupa seswantšho goba selo
   D: Diragatša lentšu leo
   H: Botša barutwana tlhaloso ya lentšu leo
   B: Bolela lentšu leo lefokong

Ditumatlhaka: Boeletša o kopanya medumo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

1. **Boeletša medumo:** *e, tlh*
   a. Bolela medumo x3.
   b. Bontšha barutwana Dikarata tša Medumo gomme o di bale x3.
   c. Botša barutwana go theeletša le go boeletša medumo.
2. **Bontšha barutwana gore ba ka kgaogantšha le go tswaka bjang modumo woo.**
   a. **Boeletša medumo ye e latelago le barutwana:** *e, tlh, a, l, t, k*
   b. **Bolela lentšu le le latelago:** *etela*
   c. **Kgopela morutwana o mongwe le o mongwe go theeletša ka kelohloko gomme ka morago a kgaogantšhe lentšu ka medumo: bjk.:** *e-t-e-l-a*
   d. **Ge morutwana a bolela modumo wo mongwe le wo mongwe, o ngwale godimo ga letlapa.**
   e. **Ka morago ga moo, bitša morutwana o mongwe gore a tswake medumo ye a tle a kgone go bala lentšu.**
   f. **Phošolla barutwana ge ba dira diphošo dife goba dife.**
   g. **Boeletša ka lentšu le:** *tlhaka*
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labobedi.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 93.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Ruta go bopa tlhaka e kgolo ya mongwalo wa motšeketlo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya
Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go šišinya diatla.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Laetša barutwana mokgwa wo ba ka bopago:** 𝒮
   a. Furalela barutwana.
   b. Laela barutwana ba go ngwala ka nngele go bea dihlogo tša bona godimo ga teseke.
   c. Šomiša letsogo la gago la go ja go dira tlhaka: 𝒮
   d. Laela barutwana ba go ngwala ka la go ja go dira tlhaka le wena.
   e. Boeletša le barutwana ba la nngele.
3. **Laela barutwana go ikgopotša ka go dira:** 𝒮
   • Bolela o re: Dira tlhaka yeo ka mokokotlong wa mogwera, tesekeng le santeng.
4. **Laela barutwana go ikgopotša go ngwala:** 𝒮
   a. Bolela o re: Ngwala tlhaka ye ka pukung ya gago makga a mararo x3.
   b. Sepelasepela ka mo phapošing o hlokometše morutwana o mongwe le o mongwe ka moo ba bopago ditlhaka tša bona.

Go Bala ka go Abelana: Dira Pele ga go Bala

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo
ya
Dikanegelo,
letlakala la
147

1. **Lokiša barutwana go mošomo wa Pele wa go Bala.**
   a. Bitša barutwana ba dule mmeteng goba lebatong.
   b. Dula ka pele ga barutwana o swere Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Netefatša gore barutwana ka moka ba kgona go bona puku yeo.
   d. Gopotša barutwana ka maitshwaro ao o a nyakago ka nako ya Go bala ka go abelane, bjk. go dula ka go fera seseka; matsogo a lena a dule diropeng; theeletšang ka hlokomelo; le kwe ge le bitšwa; le emiše matsogo ge le botšiša.
2. **Dira Pele ga go Bala ka tsela ye e latelago:**
   a. Bolela hlogo ya kanegelo: *Puku ya mathomo ya Stacey*.
   b. Hlalosa mabokgoni a go akanya. Bolela o re: Ge re akanya re šomiša hlogo le diswantšho go leka go bona gore a e kaba kanegelo e mabapi le eng.
   c. Laetša barutwana diswantšho letlakaleng le lengwe le le lengwe.
   d. Botšiša: Naa e kaba go direga eng mo?
   e. Botšiša: Ke eng seo se go naganantšhago gore diswantšho tše di ka ba di sepelelana?

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 3&4

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 93.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 3 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 3 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 4.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Ruta tlotlontšu o ahlaahle seswantšho sa morero

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tlotlontšu dikarata-kgadima, diswantšho, dilo

Puku ya Motheo

1. **Diriša ŠDHB go ruta tlotlontšu**
   a. Ruta mantšu a tlotlontšu ao a latelago:
      - *mongwadi: Motho yo a ngwalago dipuku goba dikanegelo*
      - *mongwadi: Motho yo a abelanago ka dikgopolo ka go šomiša mantšu.*
      - *kgopolo: Kgopolo goba thulaganyo ka monaganong.*
      - *batheeletši: Batho bao ba balago goba go theeletša sengwalo sa gago.*
      - *hlohleletša: Go hlohleletša motho go leka selo goba go dumela go yena ka noši.*
   b. Diriša maano a ŠDHB ao a loketšego lentšu le lengwe le le lengwe.
2. **Aga tsebo ya barutwana ya bokamorago.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 94.
   b. Botša barutwana ditaba tše di latelago mabapi le seswantšho:
      - *Kgalekgale, batho ba ile ba hlama go ngwala go boloka dikgopolo le tshedimošo. Go ngwala go ile gwa thuša batho go gopola dilo, go abelana melaetša le go anega dikanegelo. Go ngwala ke e nngwe ya didirišwa tše maatla kudu tšeo batho ba kilego ba di hlama*
      - *Bangwadi ba nagana ka kelohloko dikgopolo tša bona pele ba ngwala. Ba šomiša didirišwa tša go swana le diphensele, pampiri goba dikhomphutha. Go ngwala go a kaonafala ge re itlwaetša, go swana le bokgoni bjo bongwe le bjo bongwe.*
      - *Ga go nyakege gore o be motho yo mogolo gore o be mongwadi. Bana le bona ba ka ngwala dikanegelo le go abelana dikgopolo tša bona. Ge re abelana dingwalo tša rena le ba bangwe, re ka hlohleletša le go kgokagana le batho.*
3. **Ahlaahlang seswantšho seo.**
   a. Šomiša dipotšišo tše di latelago go ahlaahla seswantšho ka tsela ye e latelago:
      - Botšiša potšišo ya pele.
      - Laela barutwana go ahlaahla dipotšišo le bagwera ba bona.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.
      - Aga tsebo ya barutwana ya morago ka go phošolla go se kwešišege le gona go abelana ditaba tša malebana le thutokgolo.
      - Boeletša tshepedišo ye ka dipotšišo ka moka.
4. **Dipotšišo:**
   a. *Naa o bona eng ka gare ga dipudula tša dikgopolo? O nagana gore motho yoo o ngwala ka eng?*
   b. *Ke ka lebaka la eng bangwadi ba swanetše go nagana pele ba ngwala?*
   c. *Bangwadi ba kaonafatša bjang mošomo wa bona?*

Ditumatlhaka: Boeletša o kopanya medumo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

1. **Boeletša medumo:** *ng, w*
   a. Bolela medumo x3.
   b. Bontšha barutwana Dikarata tša Medumo gomme o di bale x3.
   c. Botša barutwana go theeletša le go boeletša medumo.
2. **Bontšha barutwana gore ba ka kgaogantšha le go tswaka bjang modumo woo.**
   a. Boeletša medumo ye e latelago le barutwana: *ng,w, a, k, o, t, e*
   b. Bolela lentšu le le latelago: *ngaka*
   c. Kgopela morutwana o mongwe le o mongwe go theeletša ka kelohloko gomme ka morago a kgaogantšhe lentšu ka medumo: bjk.: *ng-a-k-a*
   d. Ge morutwana a bolela modumo wo mongwe le wo mongwe, o ngwale godimo ga letlapa.
   e. Ka morago ga moo, bitša morutwana o mongwe gore a tswake medumo ye a tle a kgone go bala lentšu.
   f. Phošolla barutwana ge ba dira diphošo dife goba dife.
   g. Boeletša ka lentšu le: *ngwako.*
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Laboraro.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 95.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Itlwaetše mongwalo wa mothikito

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya
Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go itiriša o kare re raloka piano.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Bontšha ka mohlala ka moo o ka ngwalago mantšu a a latelago ka mongwalo wa motšeketlo:** *segela*, *Sego*
   a. Ge o dutše o ngwala, hlaloša ntlha ye o thomago ka yona, tlhahlo le go kopana magareng ga ditlhaka.
   b. Ge o dutše o ngwala, hlaloša moo o thomago gona, tsela ye mangwalo a sepago ka yona le kamoo mangwalo a kgokaganago ka gona.
   c. Sepelasepela gomme o lekole ka moo morutwana yo mongwe le yo mongwe a bopilego tlhaka tša gagwe ka gona, a di kopanyago le sekgoba sa go di aroganya.

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Mathomo

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 147

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Mathomo.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: *Puku ya mathomo ya Stacey*.
   d. Bolela o re: *Kanegelo ye e mabapi le Stacey Fru, mosetsana wa go tšwa Gauteng yo a bego a rata dipuku go tloga a sale o monnyane kudu. Ge a be a na le mengwaga ye šupa fela, o ile a ngwala puku ya gagwe yeo e bitšwago 'Smelly Cats'. O be a nyaka gore bana ba bangwe ba e bale. Ka thušo ya batswadi ba gagwe le morulaganyi, puku ya gagwe e ile ya gatišwa. Ga se mongwadi fela - gape ke motho yo a thušago setšhaba, seboledi, le mothuši setšhabeng sa gabo. O ruta ba bangwe gore ga gona go ba yo monnyane kudu go latela ditoro tša gago.*

2. **Dira Go Bala la Mathomo ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Laetša barutwana diswantšho.
   c. Moo go nyakegago, ema o be o hlalosetše barutwana.
   d. Šupa tlotlontšu ya mantšu bjalo ka ge a tšwelela.
   e. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 1 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 go phapoši ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.
   f. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Go hwetša le go gopola dintlha.
      - Kgopela barutwana: Dikanegelo tše dingwe di na le dintlha tše dintši. Naa o leka bjang go di gopola?

Go Ngwala: Tsebiša le go Itlwaetša DPM

NAKO
20 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go
didirišwa tše
di nyakegago
mo

1. **Tsebiša nepišo ya DMP (Dibopego le Melawana ya tšhomišo ya Polelo).**
   a. Bolela o re, Beke ye re ya go nepišiša: Go netefatša gore lentšu la go dira (lediri) le nyalelana le gore ke mang yo dirago selo (sediri).
   b. Ngwala lefoko letlapeng: O ngwala kanegelo. Re ngwala dikanegelo.
   c. Hlalosa DMP ka maemo a kamano: Lentšu la go dira (lediri) le nyalelana le gore ke mang yo a dirago selo (sediri).
2. **Itlwaetše DMP le barutwana.**
   a. Ngwala letlapeng: O ngwala lengwalo.
   b. Kgopela barutwana: Re ka fetola bjang lefoko le go kgonthiša gore lentšu la go dira (lediri) le sepelelana le yo a dirago (sediri)?
   c. Akanya dikgopolo le barutwana:
      1. Lediri le swanetše go sepelelana le sediri. Ge re bolela ka motho o tee o re lokela 'o' pele ga Lediri. Lefoko la maleba e tla ba. O ngwala lengwalo.
3. **Efa barutwana nako ya go itlwaetša DMP ka bobona.**
   a. Ngwala letlapeng:
      - Dineo ngwala imeile.
      - Mošemane o rata go ngwala dikanegelo tša go segiša.
      - Nna ke mongwadi yo a ngwalago gabotse.
   b. Hlalosetša barutwana: Lokiša mafoko a gore lediri (lenšu la go dira) le bontšhe gore tiro e direga nakong e e fetilego.
   c. Efa barutwana metsotso e se kae go feleletša mošomo.
4. **Hlokomela kwešišo ya barutwana.**
   a. Bitša barutwana go kgobokana ka moka.
   b. Bitša barutwana ka go fapafapana go tla go abelana dikarabo tša bona.
   c. Šupa se: Lentšu la go dira (lediri) le nyalelana le gore ke mang yo a dirago selo (sediri).

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 5&6

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 95.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 5 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 5 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 6.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Ditumatlhaka: Itlwaetše go kopantšha le go kgaogantšha medumo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

1. **Thala tafola gomme o ngwale medumo ye e latelago ka go yona:** *h, oo, e, tlh, tl, o, ng, w, k, a, n, l*
   a. Šupa modumo wo mongwe le wo mongwe mo tafoleng gomme o bolele modumo wo.
   b. Šupa modumo wo mongwe le wo mongwe mo tafoleng gomme kgopele barutwana ba fapafapanego gore ba e bale.
2. **Bontšha ka mohlala ka fao lentšu le bopiwago ka gona.**
   a. Nagana ka lentšu leo o ka le bopago ka medumo ye e tšwago tafoleng.
   b. Šupa modumo wa mathomo, o bolele modumo wo gomme o o ngwale letlapeng.
   c. Boeletša se go medumo ka moka ya lentšu le.
   d. Sepetša monwana wa gago ka fase ga lentšu gomme o kopanye medumo mmogo gore o kgone go bala lentšu.
3. **Bitša barutwana ka o tee ka o tee go bopa mantšu.**
   a. Bitša barutwana ba 2–3 go tlo bopa mantšu gomme ba šomiše mokgwa wo o swanago.
   b. Phošolla barutwana ge ba dira diphošo dife goba dife.
4. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labone.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 96.
   b. Bala sengwalwa ka go hlaboša. Botša barutwana gore ba go šale morago ka go bala ka dipukung tša bona ge ntše o bala.
   c. Bala sengwalwa gape, mo nakong ye, barutwana ba swanetše go bala le wena.
   d. Bontšha mohlala ka moo o ka phethago kwešišo ya sengwalwa ye e ngwadilwego letlapeng.
   e. Bontšha ka mohlala ka fao o ka phethagatšago mošomo wa popegopolelo letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Itlwaetše mongwalo wa mothikito

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya
Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go huna menwana ka gare ga diatla re balela ka bo 5, ka morago re khutše.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Bontšha ka mohlala ka moo o ka ngwalago mafoko a a latelago ka mongwalo wa mothikito:** *Sesi o re segela diapola.*
   a. Ge o dutše o ngwala, hlaloša ntlha ye o thomago ka yona, tlhahlo le go kopana magareng ga ditlhaka.
   b. Laela barutwana gore ba ngwale mafoko ka mongwalo wa mothikito ka dipukung tša bona tša go ngwalela.
   c. Sepelasepela gomme o lekole ka moo morutwana yo mongwe le yo mongwe a bopilego tlhaka tša gagwe ka gona, a di kopanyago le sekgoba sa go di aroganya.

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Bobedi

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo
ya
Dikanegelo,
letlakala la
147

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Bobedi.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: *Puku ya mathomo ya Stacey*
   d. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Go hwetša le go gopola dintlha.
      - E re, gopola, re boletše ka se maabane, ge ke go botšiša: Dikanegelo tše dingwe di na le dintlha tše dintši. Naa o leka bjang go di gopola?
2. **Dira Go Bala la Bobedi ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Bontšha barutwana seswantšho.
   c. Šomiša mehlala yeo e lego letlakaleng la matseno go bontšha ka mohlala leano la kwešišo.
   d. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 2 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 go phaposi ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.

Go Ngwala: Morutiši o laetša peakanyo

NAKO
20 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go
ngwala

1. **Tsebiša direrwa tša Mongwalo.**
   a. E re, leboong le re tla ngwala ka: O mongwadi. Ngwala ka puku yeo o nyakago go e ngwala ka letšatši le lengwe.
2. **Hlalosa karabo ya gago ya mošomo wa go ngwalwa ka molomo pele ba ka ngwala šomiša foreime ya go ngwala.**
   a. Bolela o re: Ke rata go ngwala puku ka ga...
3. **Laetša thulaganyo ya mošomo wa go ngwala letlapeng.**
   a. šomiša mmepe wa monagano go rulaganya kanegelo ya gago:
      a. Kanegelo ya gago e bolela ka eng?
      b. Moanegwathwadi ke mang?
      c. Hlalosa moanegwathwadi.
      d. Kanegelo e direga kae?
      e. Ke mathata afe ao moanegwa a lebanego le ona?
      f. Ke selo sefe se se kgahlišago goba se se makatšago seo se diregago?
      g. Moanegwa o rarolla bothata bjang?
      h. Go direga eng mafelelong a kanegelo ya gago?
      i. O nyaka gore batho ba ikwe bjang ge ba bala puku ya gago?
4. **Dira gore barutwana ba nagane.**
   a. Bolela o re: Gosasa le tla rulaganya mošomo wa lena wa go ngwala. Etlang le dikgopolo tša lena gosasa.

Foreime ya go ngwala:

Ke nyaka go ngwala puku ka ga...
Moanegwathwadi...
Kanegelo ye e direga mo...
Mathomong a...
Gona
Moanegwa o ikwa a...
Bothata bo rarollwa ge...
Mafelelong...
Ke nyaka gore batho ba ikwe ba... ge ba bala puku ya ka.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 7&8

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 96.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 7 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 7 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 8.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Ahlaahla kanegelo ya go abelana go bala

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ahlaahla foreime:

Kgopolokgolo ya kanegelo ye e be e le...

Ke ratile moanegwa... ka lebaka la gore...

Ke ithutile gore...

Ke nagana gore e be e fošagetše / e nepagetše ge... ka lebaka la gore...

1. **Lokiša barutwana ka hlahlo ya sehlopha.**
   a. Beakanya barutwana ka dihlopha tša 4.
   b. Efa sehlopha se sengwe le se sengwe 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
   c. Bolela o re: O tlo bolela fela ge o swere 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
2. **Dirang dipotšišo tša hlatlho.**
   a. Gopotša barutwana ka go abelana dikanegelo tša go bala tša beke yeo.
   b. Ngwala foreime ya hlatlho letlapeng.
   c. Bala o be o hlalose potšišo ye ngwe le ye ngwe (lefoko la go thoma karabo.
   d. Botša barutwana gore sehlopha se sengwe le se sengwe se tla fiwa moleko gomme o mongwe le o mongwe wa sehlopha o swanetše go fiwa sebaka sa go araba potšišo.
   e. Ba hlohleletše go nagana ka dikarabo tše di fapanego.
3. **Laela barutwana go thoma ka dikahlatlho tša bona.**
   a. Laela barutwana bao ba swerego 'mahlaka a go bolela/maswika' go thoma.
   b. Sepelasepela moo phapošing gomme o ba fe thekgo moo e nyakegago.
   c. Ka metsotswana e se kae ya go šala, bitša sehlopha go tla go abelana dikarabo tša bona.
4. **Boitokišo bja barutwana**
   a. Hlaola barutwana ba 3–4 go dira Mošomo wa bomolomo ka Mošupologo.
   b. Botša barutwana bao seo ba swanetšego go se lokiša ka Mošupologo. (Bona Lenaneothuto la GTB la Mošupologo)

Ditumatlhaka: Taelo ya go ngwala

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. **Dudiša barutwana ka dipuku tša bona tša go ngwalela, dipene le dirula.**
   a. Botša barutwana gore ba ngwale hlogo ye, 'Taelo ya go ngwala' gomme ba ngwale dinomoro 1–5 ka thoko ga letlakala.
   b. Bolela mantšu a mahlano a a latelago gore barutwana ba a ngwale kgauswi le dinomoro 1–5: ngwana, lengwalo, emela, tlhako, hudua
   c. Se se latelago, botša barutwana gore ba ngwale lefoko leo o le bolelago, o šomiše maswaodikga a neletlakala latšego.
   d. Bolela lefoko le le latelago. Le boeletše ka go nanya, gabedi ge go nyakega: Tatago Lehumo ke mohumi.
2. **Botša barutwana gore ba šomiše phentshele ya mmala go phošolla mošomo wa bona.**
   a. Ngwala mantšu a mahlano letlapeng.
   b. Ge o ngwala bolela lentšu le lengwe le lengwe ka modumo.
   c. Go mafoko a, šupa maswaodikga ao a šomišitšwego.
   d. Botša barutwana go dira sediko go diphošo tša bona ka phentshele ya mmala.
   e. Botša barutwana gore ba ngwale gape diphošo tša bona ka nepagalo.
3. **Ela hloko mathata le kgatelopele ya barutwana.**
4. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labohlano.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 98.
   b. Bala sengwalwa ka go hlaboša. Botša barutwana gore ba go šale morago ka go bala ka dipukung tša bona ge ntše o bala.
   c. Bontšha mohlala ka moo o ka phethago kwešišo ya sengwalwa ye e ngwadilwego letlapeng.
   d. Bontšha ka mohlala ka fao o ka phethagatšago mošomo wa popegopolelo letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Go Bala ka go Abelana: Dira ka Morago ga go Bala

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 147

1. **Lokišetša barutwana ka Morago ga go Bala.**
   a. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: *Puku ya mathomo ya Stacey*
   b. Hlalosa mošomo. Bolela o re: Lehono re ya go feleletša tekatlhaologanyo ya go ngwalwa ka ga kanegelo.

2. **Laetša mošomo ka tsela ye:**
   a. Ngwala dipotšišo tša gago letlapeng.
   b. Balela potšišo ye ngwe le ye ngwe godimo.
   c. Hlalosa gore mehuta yeo ya dipotšišo e ka nyaka dikarabo tša mohuta ofe.
   d. Mohlala: Naa Anna o be a apere eng? Karabo e swanetše go re botša ka diaparo tša Anna.
   e. Mohlala: Naa o gopola gore Anna o be a swanetše go dira eng? Karabo ga e gona ka gare ga diteko – barutwana ba swanetše go nagana kgopolo tša bona.
   f. Laetša barutwana gore ka fase ga potšišo ye ngwe le ye ngwe go na le lefoko la go thoma. Hlaosa gore ba swanetše go šomiša seo go ba thuša go ngwala dikarabo.

3. **Laela barutwana go feleletša mošomo.**
   a. Botša barutwana go bula dipuku tša bona gomme ba ngwale tšatšikgwedi le hlogo: Tekatlhaologanyo.
   b. Botša barutwana go šomiša 'mafoko a go thoma karabo' ka fase ga potšišo ye ngwe le ye ngwe ka dipukung tša bona.
   c. Laela barutwana go šomiša tsebo ya bona ya ditumatlhaka go ngwala mantšu ao a sa tsebjego Ba swanetše go bolela lentšu ka go nanya gomme ba ngwale modumo woo ba o kwago.
   d. Dipotšišo le mafoko a go thoma

4. **Dumelela barutwana go abelana mešomo ya bona.**
   a. Efa barutwana metsotswana go laetša mešomo ya bona go bagwera ba bona.
   b. Bitša barutwana go abelana mešomo ya bona le phapoši.

Tekatlhaologanyo ya go ngwalwa

1. Stacey o be a na le mengwaga ye mekae ge a be a ngwala puku ya gagwe ya mathomo?
   Stacey o be a... (a na le mengwaga ye 7 ge a ngwala puku ya gagwe ya mathomo.)
2. Hlogotaba ya puku ya Stacey e be e le efe?
   Hlogotaba ya puku ye e be e le... (Dikatse tše di nkgago.)
3. Ke ka lebaka la eng Stacey a ile a rulaganya go tsebagatšwa ga puku?
   O ile a rulaganya go tsebagatšwa ga puku gore... (a kgone go botša bana ba bangwe le batswadi ka puku ya gagwe.)

Go Ngwala: Leano la barutwana

NAKO
20 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go
ngwala

1. **Gopotša barutwana ka sererwa sa go ngwala.**
   a. E re, leboong le re tla ngwala ka: O mongwadi. Ngwala ka puku yeo o nyakago go e ngwala ka letšatši le lengwe.
2. **Laela barutwana go nagana ka dikarabo tša bona tša sererwa sa mongwalo.**
   a. Bolela o re: Bjalo naganang ka fao le tlago araba sererwa sa mongwalo.
   b. Laela barutwana go abelana dikgopolo tša bona le bagwera.
   c. Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona le phapopši.
3. **Laela barutwana go rulaganya go tla go ngwala ka dipukung tša bona tša go ngwalela.**
   a. Bolela o re: Bjalo šomiša mmepe wa monagano go rekhota dikgopolo tša gago gomme o rulaganye mošomo wa go ngwala.
4. **Sepelasepela ka moo phapošing gomme o thuše barutwana ka o tee ka o tee ka thulaganyo tša bona.**
   a. Bolela o re: Nke le mpotšeng ka dikgopolo tša lena.
   b. Thuša barutwana bao ba palelwago go feleletša mmepe wa bona wa monagano.

Foreime ya go ngwala:

Ke nyaka go ngwala puku ka ga...
Moanegwathwadi...
Kanegelo ye e direga mo...
Mathomong a...
Gona
Moanegwa o ikwa a...
Bothata bo rarollwa ge...
Mafelelong...
Ke nyaka gore batho ba ikwe ba... ge ba bala puku ya ka.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 9&10

NAKO
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 98.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 9 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 9 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 10.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Bomolomo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgetha
barutwana
bao ba ka
tlago le
selo goba
seswantšho
go tla go
'Laetša le go
Bolela'

1. **Dudiša barutwana go lebelela bao ba tsenago le bona ka phapošing ge ba tšweletša ditlhagišo tša bomolomo.**
2. **Gopotša barutwana ka mošomo wo o latelago: Go laetša le go bolela**
   a. Emišetša godimo seswantšho goba selo so o se tlišitšego go tla go re bontšha.
   b. Re botše ka seswantšho goba selo. Bolela o re:
      - Lehono ke tlile go le botša ka...
      - Ke... (bogolo, mmala, boima, sebopego, le tše dingwe)
      - E šomišwa go...
      - Ke se rata ka lebaka la gore...
   c. Ke moka botšiša barutwana: Naa go sa na le dipotšišo?
   d. Ge e ba o mongwe o na le potšišo leka ka bokgoni bja gago go e araba.
3. **Gopotša barutwana ka mabokgoni a go fa polelo:**
   a. Ge o ba hlahla, gopola go:
      - Swara seswantšho goba selo ka tsela yeo e tlago bonwa ke bohle
      - Bolela mafoko a gago go ya ka tatelano ya maleba
      - Bolela dilo gatee fela – se ipoeletše
      - Bolelela godimo ka lentšu la go tlhaka
4. **Bitša barutwana ba o ba kgethilego go tla go fa polelo ka go šielana.**
   a. Aga tshepo ya barutwana ka go ba leboga nako le nako ge ba seno fa polelo le gona go ba fa dipoelo tša maleba.
   b. Mafelelong a thuto, efa sehlopha ditshwaotshwao tše dingwe tša kakaretšo go kaonafatša ditlhagišo tša bona. Mohlala: Ke ile ka katana le go kwa ba bangwe ba lena. Ke kgopela le bolele ka mantšu a kwagalago – re nyaka go kwa seo le lekago go se bolela.

Ditumatlhaka: Boeletša o kopanya medumo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

1. **Boeletša medumo:** *i, nng*
   a. Bolela medumo x3.
   b. Bontšha barutwana Dikarata tša Medumo gomme o di bale x3.
   c. Botša barutwana go theeletša le go boeletša medumo.
2. **Bontšha barutwana gore ba ka kgaogantšha le go tswaka bjang modumo woo.**
   a. **Boeletša medumo ye e latelago le barutwana:** *i, nng, ng, e, l, a, m*
   b. **Bolela lentšu le le latelago:** *itumela*
   c. **Kgopela morutwana o mongwe le o mongwe go theeletša ka kelohloko gomme ka morago a kgaogantšhe lentšu ka medumo: bjk.:** *i-t-u-m-e-l-a*
   d. **Ge morutwana a bolela modumo wo mongwe le wo mongwe, o ngwale godimo ga letlapa.**
   e. **Ka morago ga moo, bitša morutwana o mongwe gore a tswake medumo ye a tle a kgone go bala lentšu.**
   f. **Phošolla barutwana ge ba dira diphošo dife goba dife.**
   g. **Boeletša ka lentšu le:** *nngele*
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Mošupologo.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 100.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Ruta go bopa tlhaka e nnyane ya mongwalo wa motšeketlo

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go šobagantšha pampiri gomme ra boa ra e phutholla.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Laetša barutwana mokgwa wo ba ka bopago:** *t*
   a. Furalela barutwana.
   b. Laela barutwana ba go ngwala ka nngele go bea dihlogo tša bona godimo ga teseke.
   c. Šomiša letsogo la gago la go ja go dira tlhaka: *t*
   d. Laela barutwana ba go ngwala ka la go ja go dira tlhaka le wena.
   e. Boeletša le barutwana ba la nngele.
3. **Laela barutwana go ikgopotša ka go dira:** *t*
   a. Bolela o re: Dira tlhaka yeo ka mokokotlong wa mogwera, tesekeng le santeng.
4. **Laela barutwana go ikgopotša go ngwala:** *t*
   a. Bolela o re: Ngwala tlhaka ye ka pukung ya gago makga a mararo x3.
   b. Sepelasepela ka mo phapošing o hlokometše morutwana o mongwe le o mongwe ka moo ba bopago ditlhaka tša bona.

Go Bala ka go Abelana: Tsebiša kanegelo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo
ya
Dikanegelo,
Letlakala la
matseno 161

1. **Tsebiša kanegelo.**
   a. Bolela o re: Beke ye re tlo bala kanegelo ya hlogo ye: *Bangwadi ba mathomo ba lefase*.
   b. Bolela o re: *Kanegelo ye e hlaloša ka fao mongwalo o hlamilwego kgale kudu. Lefelong leo le bitšwago Sumer, batho ba be ba nyaka tsela ya go hlokomela dijo le dithoto tšeo di bolokilwego ditempeleng. Bangwadi ba ile ba thoma go thala diswantšho matlapeng a letsopa bakeng sa go ngwala seo se bego se bolokilwe. Ge nako e dutše e eya, diswantšho tše di ile tša fetoga maswao. Go ngwala go be go thuša batho go ngwala dikgopolo, go anega dikanegelo le go romela melaetša. Go hlangwa ga go ngwala go fetotše lefase ka mo go sa felego.*
   c. Botšiša: Naa go na le se o se tsebago mabapi le se?
   d. Ka boripana laetša barutwana diswantšho ka kanegelong.
2. **Aga tsebo ya barutwana ya bokamorago.**
   a. Abelana le go hlaloša Tshedimošo ya Bokamorago ya kanegelo.
   b. Laetša barutwana moo kanegelo e diragetšego o šomiša mmepe wa Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Botšiša: Naa o na le potšišo mabapi le kanegelo?
3. **Hlalosa leano la kwešišo.**
   a. Bolela o re, beke ye re tlile go ithuta ka ga: Go hlahloba kwešišo.
   b. Hlalosetša barutwana leano leo.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 1&2

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 100.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 1 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 1 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 2.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Go ruta tlotlontšu

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tlotlontšu dikarata-kgadima, diswantšho, dilo

Puku ya Motheo

1. **Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 90.
   b. Bala goba o boeletše polelotlaleletšo gape.
   c. Laetša barutwana lenaneo la tlotlontšu la tabakgolo.
   d. Hlalosa gore mantšu a a tla re thuša go kwešiša le gona go bolela mabapi le tabakgolo.
   e. Ba balele lenaneo leo la mantšu.
2. **Diriša ŠDHB go ruta tlotlontšu**
   a. Ruta mantšu a tlotlontšu ao a latelago:
      - *tempele: Moago wo o kgethegilego moo batho ba yago go rapela medimo ya bona.*
      - *Ntlo ya go bolokela: Lefelo leo merwalo, dijo, goba baabi ba bolokelago gona.*
      - *Letlapeng: Letsopa la mphaphathi leo kgale go bego go ngwalwa go lona kgale pele go šomišwa maphephe*
      - *ka botlalo: Go ba le dikarolo tše dintši tše dinyenyane goba dikarolo tše di hlokometšwego tšeo di akaretšwago*
      - *leswao: Leswao goba leswao leo le emelago selo se sengwe, go swana le seswantšho goba sebopego seo se nago le tlhalošo ye e kgethegilego.*
3. **Diriša maano a ŠDHB ao a loketšego lentšu le lengwe le le lengwe:**
   Š: Šupa seswantšho goba selo
   D: Diragatša lentšu leo
   H: Botša barutwana tlhaloso ya lentšu leo
   B: Bolela lentšu leo lefokong

Ditumatlhaka: Boeletša o kopanya medumo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

1. **Boeletša medumo:** *o, ll*
   a. Bolela medumo x3.
   b. Bontšha barutwana Dikarata tša Medumo gomme o di bale x3.
   c. Botša barutwana go theeletša le go boeletša medumo.
2. **Bontšha barutwana gore ba ka kgaogantšha le go tswaka bjang modumo woo.**
   a. **Boeletša medumo ye e latelago le barutwana:** *o, ll, e, l, a, p*
   b. **Bolela lentšu le le latelago:** *opela*
   c. **Kgopela morutwana o mongwe le o mongwe go theeletša ka kelohloko gomme ka morago a kgaogantšhe lentšu ka medumo: bjk.:** *o-p-e-l-a*
   d. **Ge morutwana a bolela modumo wo mongwe le wo mongwe, o ngwale godimo ga letlapa.**
   e. **Ka morago ga moo, bitša morutwana o mongwe gore a tswake medumo ye a tle a kgone go bala lentšu.**
   f. **Phošolla barutwana ge ba dira diphošo dife goba dife.**
   g. **Boeletša ka lentšu le:** *llela*
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labobedi.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 101.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Ruta go bopa tlhaka e kgolo ya mongwalo wa motšeketlo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya
Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go šišinya diatla.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Laetša barutwana mokgwa wo ba ka bopago:** ☐
   a. Furalela barutwana.
   b. Laela barutwana ba go ngwala ka nngele go bea dihlogo tša bona godimo ga teseke.
   c. Šomiša letsogo la gago la go ja go dira tlhaka: ☐
   d. Laela barutwana ba go ngwala ka la go ja go dira tlhaka le wena.
   e. Boeletša le barutwana ba la nngele.
3. **Laela barutwana go ikgopotša ka go dira:** ☐
   • Bolela o re: Dira tlhaka yeo ka mokokotlong wa mogwera, tesekeng le santeng.
4. **Laela barutwana go ikgopotša go ngwala:** ☐
   a. Bolela o re: Ngwala tlhaka ye ka pukung ya gago makga a mararo x3.
   b. Sepelasepela ka mo phapošing o hlokometše morutwana o mongwe le o mongwe ka moo ba bopago ditlhaka tša bona.

Go Bala ka go Abelana: Dira Pele ga go Bala

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo
ya
Dikanegelo,
letlakala la
163

1. **Lokiša barutwana go mošomo wa Pele wa go Bala.**
   a. Bitša barutwana ba dule mmeteng goba lebatong.
   b. Dula ka pele ga barutwana o swere Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Netefatša gore barutwana ka moka ba kgona go bona puku yeo.
   d. Gopotša barutwana ka maitshwaro ao o a nyakago ka nako ya Go bala ka go abelane, bjk. go dula ka go fera seseka; matsogo a lena a dule diropeng; theeletšang ka hlokomelo; le kwe ge le bitšwa; le emiše matsogo ge le botšiša.
2. **Dira Pele ga go Bala ka tsela ye e latelago:**
   a. Bolela hlogo ya kanegelo: *Bangwadi ba mathomo ba lefase*
   b. Hlalosa mabokgoni a go akanya. Bolela o re: Ge re akanya re šomiša hlogo le diswantšho go leka go bona gore a e kaba kanegelo e mabapi le eng.
   c. Laetša barutwana diswantšho letlakaleng le lengwe le le lengwe.
   d. Botšiša: Naa e kaba go direga eng mo?
   e. Botšiša: Ke eng seo se go naganantšhago gore diswantšho tše di ka ba di sepelelana?

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 3&4

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 101.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 3 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 3 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 4.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Dikanegelo tša Boitlhamelo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

1. **Lokiša barutwana go anega dikanegelo tša boitlhamelo.**
   a. Beakanya barutwana ka dihlopha tša 4.
   b. Botša barutwana go bula Dipuku tša motheo tša go Bala letlakala la 102.
2. **Laela barutwana go lebelela seswantšho.**
   a. Botšiša: Naa o bona eng mo seswantšhong?
3. **Botša barutwana gore yo mongwe le yo mongwe o swanetše go hlama kanegelokopana ka ga seswantšho.**
4. **Botša barutwana ka fao ba ka beakanyago kanegelo ya bona. Bolela o re:**
   a. Efa moanegwa o mongwe le o mongwe kanegelong ya gago leina.
   b. Bolela gore kanegelo e direga kae.
   c. Kanegelo ya gago e swanetše go ba le mathomo, bogare le mafelelo.
   d. Seswantšho se se bontšha fela karolo ya kanegelo ya gago.
      - Seswantšho se ka laetša mathomo a kanegelo ya gago.
      - Seswantšho se ka laetša bogare bja kanegelo ya gago.
      - Seswantšho se ka laetša mafelelo a kanegelo ya gago.
   e. O ka thoma kanegelo ya gago ka gore:
      - E be e le bošego bjo bo kgethegilego...
      - ____ o be a nyaka go bontšha lapa la gagwe...
5. **Laela barutwana go feleletša mošomo.**
   a. Efa barutwana metsotso ye mmalwa ya go nagana ka kanegelo ya bona ka setu.
   b. Go tloga moo, laela barutwana go šiedišana ka go anegela sehlopha sa bona kanegelo. O ka rata go šomiša 'lehlaka la go bolela/leswika' ge ba dira seo.
   c. Ge barutwana ba bolela, sepelasepela gomme o theeletše.
6. **Ruma thuto ka tsela ye e latelago:**
   a. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go abelana kanegelo ya gagwe le phapoši goba o botšiše barutwana ba 1–2 dipotšišo ka ga dikanegelo tša sehlopha sa bona.
      - Botšiša: Naa kanegelo ya X e be e le mabapi le eng?
      - Botšiša: Naa ke eng seo o se ratilego ka ga kanegelo ya X?
   b. Efa phapoši ditshwaotshwao tše dingwe tša kakaretšo go kaonafatša dikanegelo tša bona. Mohlala: Gantši mathomong a kanegelo re bolela gore kanegelo e direga kae, le gore baanegwa ke bomang. Nakong ye e tlago, leka go akaretša tshedimošo ye dikanegelong tša lena.

Ditumatlhaka: Boeletša o kopanya medumo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

1. **Boeletša medumo:** *g, w*
   a. Bolela medumo x3.
   b. Bontšha barutwana Dikarata tša Medumo gomme o di bale x3.
   c. Botša barutwana go theeletša le go boeletša medumo.
2. **Bontšha barutwana gore ba ka kgaogantšha le go tswaka bjang modumo woo.**
   a. Boeletša medumo ye e latelago le barutwana: *g, w, a, t, e, k*
   b. Bolela lentšu le le latelago: *gataka*
   c. Kgopela morutwana o mongwe le o mongwe go theeletša ka kelohloko gomme ka morago a kgaogantšhe lentšu ka medumo: bjk.: *g-a-t-a-k-a*
   d. Ge morutwana a bolela modumo wo mongwe le wo mongwe, o ngwale godimo ga letlapa.
   e. Ka morago ga moo, bitša morutwana o mongwe gore a tswake medumo ye a tle a kgone go bala lentšu.
   f. Phošolla barutwana ge ba dira diphošo dife goba dife.
   g. Boeletša ka lentšu le: *segwagwa.*
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Laboraro.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 103.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Itlwaetše mongwalo wa mothikito

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya
Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go itiriša o kare re raloka piano.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Bontšha ka mohlala ka moo o ka ngwalago mantšu a a latelago ka mongwalo wa motšeketlo:** *tumile. Jumi*
   a. Ge o dutše o ngwala, hlaloša ntlha ye o thomago ka yona, tlhahlo le go kopana magareng ga ditlhaka.
   b. Ge o dutše o ngwala, hlaloša moo o thomago gona, tsela ye mangwalo a sepago ka yona le kamoo mangwalo a kgokaganago ka gona.
   c. Sepelasepela gomme o lekole ka moo morutwana yo mongwe le yo mongwe a bopilego tlhaka tša gagwe ka gona, a di kopanyago le sekgoba sa go di aroganya.

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Mathomo

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 163

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Mathomo.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: *Bangwadi ba mathomo ba lefase*
   d. Bolela o re: *Kanegelo ye e hlaloša ka fao mongwalo o hlamilwego kgale kudu. Lefelong leo le bitšwago Sumer, batho ba be ba nyaka tsela ya go hlokomela dijo le dithoto tšeo di bolokilwego ditempeleng. Bangwadi ba ile ba thoma go thala diswantšho matlapeng a letsopa bakeng sa go ngwala seo se bego se bolokilwe. Ge nako e dutše e eya, diswantšho tše di ile tša fetoga maswao. Go ngwala go be go thuša batho go ngwala dikgopolo, go anega dikanegelo le go romela melaetša. Go hlangwa ga go ngwala go fetotše lefase ka mo go sa felego.*
   e. Botšiša: Naa go na le se o se tsebago mabapi le se?
2. **Dira Go Bala la Mathomo ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Laetša barutwana diswantšho.
   c. Moo go nyakegago, ema o be o hlalosetše barutwana.
   d. Šupa tlotlontšu ya mantšu bjalo ka ge a tšwelela.
   e. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 1 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 & 4 go phapoši ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.
   f. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Go hlahloba kwešišo.
      - Kgopela barutwana: Naa o kile wa ikwa o lahlegile ge re bala kanegelo ka gobane o lahlegetše e bile o sa latele seo se be go se direga? Se se go dirile gore o ikwe bjang?

Go Ngwala Morutiši o laetša sengwalwakakanywa

NAKO
20 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go
ngwala

1. **Tsebiša gape sererwa sa mongwalo le dinyakwa tša ona.**
   a. Bolela o re, leboong le re tlo ngwala: O mongwadi. Ngwala ka puku yeo o nyakago go e ngwala ka letšatši le lengwe.
   b. Hlalosa dinyakwa tša mošomo:
      - Mohuta: Kanegelo ya Boitlhamelo / boikgopolelo
      - Mafoko / Ditemana: Ngwala tekano ya ditemana tše pedi, gomme ye nngwe le ye nngwe e be le hlogotaba ya yona.
      - DMP: Lentšu la go dira (lediri) le nyalelana le gore ke mang yo a dirago selo (sediri).
2. **Laetša mošomo letlapeng.**
   a. Gopotša barutwana ka dikgopolo tša gago go tšwa mmepeng wa monagano.
   b. Bontšha barutwana gore go feleletšwa bjang foreime ya mongwalo o šomiša go rulaganya.
3. **Laela barutwana go thoma go ngwala ka dipukung tša bona.**
   a. Bolela o re: Bjalo šomišang go rulaganya go tlaleletša foreime ya lena ya mongwalo.
4. **Sepelasepela ka phapošing gomme o thuše barutwana ka o tee ka o tee go thoma go ngwala.**
   a. Bolela o re: A re lebeleleng mmepe wa gago wa monagano gomme re o šomiše go thoma go ngwala.
   b. Thuša barutwana bao ba palelwago go šomiša foreime ya mongwalo.

Foreime ya go ngwala:

Ke nyaka go ngwala puku ka ga...
Moanegwathwadi...
Kanegelo ye e direga mo...
Mathomong a...
Gona
Moanegwa o ikwa a...
Bothata bo rarollwa ge...
Mafelelong...
Ke nyaka gore batho ba ikwe ba... ge ba bala puku ya ka.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 5&6

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 103.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 5 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 5 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 6.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Ditumatlhaka: Itlwaetše go kopantšha le go kgaogantšha medumo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

1. **Thala tafola gomme o ngwale medumo ye e latelago ka go yona:** *i, nng, o, ll, g, w, e, l, r, a, m, ng*
   a. Šupa modumo wo mongwe le wo mongwe mo tafoleng gomme o bolele modumo wo.
   b. Šupa modumo wo mongwe le wo mongwe mo tafoleng gomme kgopele barutwana ba fapafapanego gore ba e bale.
2. **Bontšha ka mohlala ka fao lentšu le bopiwago ka gona.**
   a. Nagana ka lentšu leo o ka le bopago ka medumo ye e tšwago tafoleng.
   b. Šupa modumo wa mathomo, o bolele modumo wo gomme o o ngwale letlapeng.
   c. Boeletša se go medumo ka moka ya lentšu le.
   d. Sepetša monwana wa gago ka fase ga lentšu gomme o kopanye medumo mmogo gore o kgone go bala lentšu.
3. **Bitša barutwana ka o tee ka o tee go bopa mantšu.**
   a. Bitša barutwana ba 2–3 go tlo bopa mantšu gomme ba šomiše mokgwa wo o swanago.
   b. Phošolla barutwana ge ba dira diphošo dife goba dife.
4. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labone.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 104.
   b. Bala sengwalwa ka go hlaboša. Botša barutwana gore ba go šale morago ka go bala ka dipukung tša bona ge ntše o bala.
   c. Bala sengwalwa gape, mo nakong ye, barutwana ba swanetše go bala le wena.
   d. Bontšha mohlala ka moo o ka phethago kwešišo ya sengwalwa ye e ngwadilwego letlapeng.
   e. Bontšha ka mohlala ka fao o ka phethagatšago mošomo wa popegopolelo letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Itlwaetše mongwalo wa mothikito

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya
Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go huna menwana ka gare ga diatla re balela ka bo 5, ka morago re khutše.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Bontšha ka mohlala ka moo o ka ngwalago mafoko a a latelago ka mongwalo wa mothikito:** *Tumi le Tebogo ba tumile ka go opela.*
   a. Ge o dutše o ngwala, hlaloša ntlha ye o thomago ka yona, tlhahlo le go kopana magareng ga ditlhaka.
   b. Laela barutwana gore ba ngwale mafoko ka mongwalo wa mothikito ka dipukung tša bona tša go ngwalela.
   c. Sepelasepela gomme o lekole ka moo morutwana yo mongwe le yo mongwe a bopilego tlhaka tša gagwe ka gona, a di kopanyago le sekgoba sa go di aroganya.

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Bobedi

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 163

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Bobedi.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: *Bangwadi ba mathomo ba lefase*
   d. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Go hlahloba kwešišo.
      - E re, gopola, re boletše ka se maabane, ge ke go botšiša: Naa o kile wa ikwa o lahlegile ge re bala kanegelo ka gobane o lahlegetše e bile o sa latele seo se be go se direga? Se se go dirile gore o ikwe bjang?
2. **Dira Go Bala la Bobedi ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Bontšha barutwana seswantšho.
   c. Šomiša mehlala yeo e lego letlakaleng la matseno go bontšha ka mohlala leano la kwešišo.
   d. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 2 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 & 4 go phapoši ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.

Go Ngwala: Sengwalwakakanywa sa barutwana

NAKO
20 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go
ngwala

1. **Gopotša barutwana ka ga mošomo wa go ngwala le dinyakwa tša gona.**
   a. Bolela o re, lehono re tlo feleletša go ngwala: O mongwadi. Ngwala ka puku yeo o nyakago go e ngwala ka letšatši le lengwe.
2. **Laela barutwana go tšwelapele go ngwala ka dipukung tša bona.**
3. **Ruta go bopa tlhaka e kgolo ya mongwalo wa motšeketlo.**
   a. Sepelasepela ka phapošing gomme o thuše barutwana bao ba palelwago ke go feleletša foreime ya go ngwala.
   b. Efa barutwana bao ba lego pele mošomo wa bonakwanana: Ngwala lehlaodi go le nngwe le le nngwe ya mafoko a gago.
4. **Ba fe mošomo wa gae bjalo ka ge go nyakega.**
   a. Hlalosa gore barutwana ba swanetše go fetša sengwalwakakanywa sa bona sa mošomo wa gae ge e ba ga se ba fetše.

Foreime ya go ngwala:

Ke nyaka go ngwala puku ka ga...
Moanegwathwadi...
Kanegelo ye e direga mo...
Mathomong a...
Gona
Moanegwa o ikwa a...
Bothata bo rarollwa ge...
Mafelelong...
Ke nyaka gore batho ba ikwe ba... ge ba bala puku ya ka.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 7&8

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 104.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 7 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 7 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 8.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Ahlaahla kanegelo ya go abelana go bala

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ahlaahla foreime:

Kgopolokgolo ya kanegelo ye e be e le...

Ke ratile moanegwa... ka lebaka la gore...

Ke ithutile gore...

Ke nagana gore e be e fošagetše / e nepagetše ge... ka lebaka la gore...

1. **Lokiša barutwana ka hlahlo ya sehlopha.**
   a. Beakanya barutwana ka dihlopha tša 4.
   b. Efa sehlopha se sengwe le se sengwe 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
   c. Bolela o re: O tlo bolela fela ge o swere 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
2. **Dirang dipotšišo tša hlatlho.**
   a. Gopotša barutwana ka go abelana dikanegelo tša go bala tša beke yeo.
   b. Ngwala foreime ya hlatlho letlapeng.
   c. Bala o be o hlalose potšišo ye ngwe le ye ngwe (lefoko la go thoma karabo.
   d. Botša barutwana gore sehlopha se sengwe le se sengwe se tla fiwa moleko gomme o mongwe le o mongwe wa sehlopha o swanetše go fiwa sebaka sa go araba potšišo.
   e. Ba hlohleletše go nagana ka dikarabo tše di fapanego.
3. **Laela barutwana go thoma ka dikahlatlho tša bona.**
   a. Laela barutwana bao ba swerego 'mahlaka a go bolela/maswika' go thoma.
   b. Sepelasepela moo phapošing gomme o ba fe thekgo moo e nyakegago.
   c. Ka metsotswana e se kae ya go šala, bitša sehlopha go tla go abelana dikarabo tša bona.
4. **Boitokišo bja barutwana**
   a. Hlaola barutwana ba 3–4 go dira Mošomo wa bomolomo ka Mošupologo.
   b. Botša barutwana bao seo ba swanetšego go se lokiša ka Mošupologo. (Bona Lenaneothuto la GTB la Mošupologo)

Ditumatlhaka: Taelo ya go ngwala

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. **Dudiša barutwana ka dipuku tša bona tša go ngwalela, dipene le dirula.**
   a. Botša barutwana gore ba ngwale hlogo ye, 'Taelo ya go ngwala' gomme ba ngwale dinomoro 1–5 ka thoko ga letlakala.
   b. Bolela mantšu a mahlano a a latelago gore barutwana ba a ngwale kgauswi le dinomoro 1–5: gamola, mogwapa, omelela, lliša, iketla
   c. Se se latelago, botša barutwana gore ba ngwale lefoko leo o le bolelago, o šomiše maswaodikga a neletlakala latšego.
   d. Bolela lefoko le le latelago. Le boeletše ka go nanya, gabedi ge go nyakega: Ngwana o šomiša letsogo la nngele.
2. **Botša barutwana gore ba šomiše phentshele ya mmala go phošolla mošomo wa bona.**
   a. Ngwala mantšu a mahlano letlapeng.
   b. Ge o ngwala bolela lentšu le lengwe le lengwe ka modumo.
   c. Go mafoko a, šupa maswaodikga ao a šomišitšwego.
   d. Botša barutwana go dira sediko go diphošo tša bona ka phentshele ya mmala.
   e. Botša barutwana gore ba ngwale gape diphošo tša bona ka nepagalo.
3. **Ela hloko mathata le kgatelopele ya barutwana.**
4. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labohlano.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 106.
   b. Bala sengwalwa ka go hlaboša. Botša barutwana gore ba go šale morago ka go bala ka dipukung tša bona ge ntše o bala.
   c. Bontšha mohlala ka moo o ka phethago kwešišo ya sengwalwa ye e ngwadilwego letlapeng.
   d. Bontšha ka mohlala ka fao o ka phethagatšago mošomo wa popegopolelo letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Go Bala ka go Abelana: Dira ka Morago ga go Bala

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo
ya
Dikanegelo,
letlakala la
163

1. **Lokišetša barutwana ka Morago ga go Bala.**
   a. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: *Bangwadi ba mathomo ba lefase*
   b. Hlalosa mošomo. Bolela o re: Lehono re ya go thala le go ngwala ka karolo yeo re e ratago kudu ya kanegelo.
2. **Laetša mošomo ka tsela ye:**
   a. Tswalela mahlo gomme o itire o kare o a nagana.
   b. Bula maahlo a gago gomme o re: Karolo ya ka ye ke e ratago ya kanegelo ke ge...
   c. Leka gore o se kgethe karolo ya kanegelo ye e lego molaleng moo mohlaleng wa gago.
   d. Thala seswantšho letlapeng ka bonakwana. Ge o dutše o se thala, hlalosa gore ke eng seo o se thalago.
   e. Ngwala mafoko a 1–2 ka ga sethalwa sa gago: Ke ratile...
3. **Laela barutwana go feleletša mošomo.**
   a. Botša barutwana go tswalela mahlo a bona gomme ba nagane ka karolo ya kanegelo yeo ba e ratago kudu.
   b. Bolela o re: Nagana ka kgopolo ya gago, o se kopiše mošomo wa ka.
   c. Sa go latela, botša barutwana go bula mahlo a bona gomme ba ahlaahle dikarabo le bagwera ba bona.
   d. Ka morago ga moo, laela barutwana go thala karolo yeo ya kanegelo ka dipukung tša bona.
   e. Thuša barutwana go oketša mafoko a 1–2 go sethalwa sa bona.
4. **Dumelela barutwana go abelana mešomo ya bona.**
   a. Efa barutwana metsotswana go laetša mešomo ya bona go bagwera ba bona.
   b. Bitša barutwana go abelana mešomo ya bona le phaposi.

Go Ngwala: Morutiši o laetša go phošolla gomme barutwana ba phošolla diphošo

NAKO 20 ya metsotso

DIDIRIŠWA: Pukutšhomo ya DBE 1, letlakala la 131

1. **Gopotša barutwana ka mošomo wa mongwalo: O mongwadi. Ngwala ka puku yeo o nyakago go e ngwala ka letšatši le lengwe.**
2. **Tsebiša lenaneo la go phošolla**
   a. Bolela o re, lehono re tla be re phošolla mongwalo wa rena, re šomiša lenaneo la go phošolla:
      - Mafoko / Ditemana: Ngwala tekano ya ditemana tše pedi, gomme ye nngwe le ye nngwe e be le hlogotaba ya yona.
      - DMP: Lentšu la go dira (lediri) le nyalelana le gore ke mang yo a dirago selo (sediri).
3. **Ba laetše go phošolla.**
   a. Ngwala lefoko letlapeng leo le nago le diphošo.
   b. Laetša barutwana gore ba phošolla bjang diphošo.
4. **Laela barutwana go bala le go phošolla mongwalo wa bona.**
   a. Bolela o re: Bjalo ke nako ya go bala le go phošolla mongwalo wa gago.
   b. Sepelasepela ka phapošing o be o phošolle mongwalo wa bona o thuša barutwana bao ba palelwago.
5. **Ba fe mošomo wa go ngwala wa Puku ya DBE.**
   a. Ge barutwana ba feleletša go phošolla, hlalosa gore ba swanetše go šoma ka dipukung tša bona tša mošomo tša DBE.
   b. Laela barutwana go feleletša:
      - Puku ya mošomo ya DBE letlakala: 131
      - Feleletša mošomowa ‘A re ngwale’. Rulaganya go ngwala kanegelo ya gago.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 9&10

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 106.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 9 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 9 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 10.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Tsebiša Tabakgolo

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Diswantšho le dilo tša nnete tša go bontšha tabakgolo

Puku ya Motheo

1. **Bontšha tabakgolo ye e beakantšwego:** *Re na le lerato*
2. **Botšiša dipotšišo tša boleta go tsošološa tsebo ya barutwana ya bo ka morago.**
   - *Re bontšha bjang kwelobohloko go batho ba bangwe?*
   - *Ke bomang bao re ka bontšhago kwelobohloko go bona?*
   - *Ke ka lebaka la eng go le bohlokwa go ba le kwelobohloko go batho ba bangwe?*
3. **Thala mmepe wa monagano o šomiša dipotšišo le dikarabo tša barutwana.**
4. **Ngwala dikarabo tša gago moo mmepeng wa monagano go oketša tsebo ya barutwana.**
5. **Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 108.**
6. **Botša barutwana gore ba tsepelele polelotlaleletšo ya morero.**
   a. Balela polelotlaleletšo godimo.
   b. Laela barutwana go bala le wena goba go boeletša ka morago ga gago. Kgaka ya hwa, mae a bola.
7. **Ahlaahla polelotlaleletšo le barutwana.**
   a. Botšiša: Naa o ka mpotša gore se se ra go reng? / Naa o ka kgona go bona karabo
   b. Hlohleletša barutwana go abelana dikgopolo tša bona.
   c. Hlalosa tlhaloso goba o fe karabo ka tsela ye e latelago: Gantši ge motswadi a hlokofala bana ba šala ba hlaka, kudu ge ba be ba hlokomelwa ke batswadi.

Ditumatlhaka: Boeletša o kopanya medumo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

1. **Boeletša medumo:** *uu, nny*
   a. Bolela medumo x3.
   b. Bontšha barutwana Dikarata tša Medumo gomme o di bale x3.
   c. Botša barutwana go theeletša le go boeletša medumo.
2. **Bontšha barutwana gore ba ka kgaogantšha le go tswaka bjang modumo woo.**
   a. **Boeletša medumo ye e latelago le barutwana:** *uu, nny, t, h, a, k*
   b. **Bolela lentšu le le latelago:** *thuu!*
   c. **Kgopela morutwana o mongwe le o mongwe go theeletša ka kelohloko gomme ka morago a kgaogantšhe lentšu ka medumo: bjk.:** *th-uu*
   d. **Ge morutwana a bolela modumo wo mongwe le wo mongwe, o ngwale godimo ga letlapa.**
   e. **Ka morago ga moo, bitša morutwana o mongwe gore a tswake medumo ye a tle a kgone go bala lentšu.**
   f. **Phošolla barutwana ge ba dira diphošo dife goba dife.**
   g. **Boeletša ka lentšu le:** *nnyaka*
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Mošupologo.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 110.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Ruta go bopa tlhaka e nnyane ya mongwalo wa motšeketlo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya
Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go šobagantšha pampiri gomme ra boa ra e phutholla.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Laetša barutwana mokgwa wo ba ka bopago:** 𝓤
   a. Furalela barutwana.
   b. Laela barutwana ba go ngwala ka nngele go bea dihlogo tša bona godimo ga teseke.
   c. Šomiša letsogo la gago la go ja go dira tlhaka: 𝓤
   d. Laela barutwana ba go ngwala ka la go ja go dira tlhaka le wena.
   e. Boeletša le barutwana ba la nngele.
3. **Laela barutwana go ikgopotša ka go dira:** 𝓤
   a. Bolela o re: Dira tlhaka yeo ka mokokotlong wa mogwera, tesekeng le santeng.
4. **Laela barutwana go ikgopotša go ngwala:** 𝓤
   a. Bolela o re: Ngwala tlhaka ye ka pukung ya gago makga a mararo x3.
   b. Sepelasepela ka mo phapošing o hlokometše morutwana o mongwe le o mongwe ka moo ba bopago ditlhaka tša bona.

Go Bala ka go Abelana: Tsebiša kanegelo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo
ya
Dikanegelo,
Letlakala la
matseno 175

1. **Tsebiša kanegelo.**
   a. Bolela o re: Beke ye re tlo bala kanegelo ya hlogo ye: *Khumo o dira segwera se seswa.*
   b. Bolela o re: *Kanegelo ye e mabapi le Khumo, yo ka mehla a ralokago le bagwera ba gagwe ba bagolo Bonga le Bantu. Ka letšatši le lengwe, morutiši wa gagwe o mo kgopela gore a akaretše Thabo, mošemane wa dihlong yo a dulago a nnoši nakong ya go khutša. Mathomong, Khumo ga a nyake go akaretša Thabo. Eupša ka morago, o nagana ka tsela yeo a ilego a ikwa a lewa ke bodutu ka yona ge a be a thoma sekolo. Kanegong ye, re hwetša seo Khumo a tšeago sephetho sa go se dira…….*
   c. Botšiša: Naa go na le se o se tsebago mabapi le se?
   d. Ka boripana laetša barutwana diswantšho ka kanegelong.
2. **Aga tsebo ya barutwana ya bokamorago.**
   a. Abelana le go hlaloša Tshedimošo ya Bokamorago ya kanegelo.
   b. Laetša barutwana moo kanegelo e diragetšego o šomiša mmepe wa Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Botšiša: Naa o na le potšišo mabapi le kanegelo?
3. **Hlalosa leano la kwešišo.**
   a. Bolela o re, beke ye re tlile go ithuta ka ga: Dira dikgokagano.
   b. Hlalosetša barutwana leano leo.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 1&2

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 110.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 1 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 1 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 2.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Go ruta tlotlontšu

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tlotlontšu dikarata-kgadima, diswantšho, dilo

Puku ya Motheo

1. **Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 108.
   b. Bala goba o boeletše polelotlaleletšo gape.
   c. Laetša barutwana lenaneo la tlotlontšu la tabakgolo.
   d. Hlalosa gore mantšu a a tla re thuša go kwešiša le gona go bolela mabapi le tabakgolo.
   e. Ba balele lenaneo leo la mantšu.
2. **Diriša ŠDHB go ruta tlotlontšu**
   a. Ruta mantšu a tlotlontšu ao a latelago:
      - *dihlong: Go ikwa o sa iketle goba go se be le nnete ya go bolela le batho goba go ba le bona*
      - *ya go se tlwaelege: Selo sa go se tlwaelege goba go fapana.*
      - *botee: Go ba wena, go sena motho kgauswi le wena.*
      - *go kwa bodutu: Go ikwa o sa thaba ka ge o sena bagwera goba go ikwa o se karolo ya bona.*
      - *tlogetšwe ka ntle: Go se akaretšwe sehlopheng goba modirong mola ba bangwe ba akareditšwe.*
3. **Diriša maano a ŠDHB ao a loketšego lentšu le lengwe le le lengwe:**
   Š: Šupa seswantšho goba selo
   D: Diragatša lentšu leo
   H: Botša barutwana tlhaloso ya lentšu leo
   B: Bolela lentšu leo lefokong

Ditumatlhaka: Boeletša o kopanya medumo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

1. **Boeletša medumo:** *mm, tšh*
   a. Bolela medumo x3.
   b. Bontšha barutwana Dikarata tša Medumo gomme o di bale x3.
   c. Botša barutwana go theeletša le go boeletša medumo.
2. **Bontšha barutwana gore ba ka kgaogantšha le go tswaka bjang modumo woo.**
   a. **Boeletša medumo ye e latelago le barutwana:** *mm, tšh, u, t, e, d*
   b. **Bolela lentšu le le latelago:** *mmutedi*
   c. **Kgopela morutwana o mongwe le o mongwe go theeletša ka kelohloko gomme ka morago a kgaogantšhe lentšu ka medumo: bjk.:** *mm-u-t-e-d-i*
   d. **Ge morutwana a bolela modumo wo mongwe le wo mongwe, o ngwale godimo ga letlapa.**
   e. **Ka morago ga moo, bitša morutwana o mongwe gore a tswake medumo ye a tle a kgone go bala lentšu.**
   f. **Phošolla barutwana ge ba dira diphošo dife goba dife.**
   g. **Boeletša ka lentšu le:** *tšhaba*
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labobedi.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 111.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Ruta go bopa tlhaka e kgolo ya mongwalo wa motšeketlo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya
Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go šišinya diatla.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Laetša barutwana mokgwa wo ba ka bopago:** 1′
   a. Furalela barutwana.
   b. Laela barutwana ba go ngwala ka nngele go bea dihlogo tša bona godimo ga teseke.
   c. Šomiša letsogo la gago la go ja go dira tlhaka: 1′
   d. Laela barutwana ba go ngwala ka la go ja go dira tlhaka le wena.
   e. Boeletša le barutwana ba la nngele.
3. **Laela barutwana go ikgopotša ka go dira:** 1′
   - Bolela o re: Dira tlhaka yeo ka mokokotlong wa mogwera, tesekeng le santeng.
4. **Laela barutwana go ikgopotša go ngwala:** 1′
   a. Bolela o re: Ngwala tlhaka ye ka pukung ya gago makga a mararo x3.
   b. Sepelasepela ka mo phapošing o hlokometše morutwana o mongwe le o mongwe ka moo ba bopago ditlhaka tša bona.

Go Bala ka go Abelana: Dira Pele ga go Bala

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo
ya
Dikanegelo,
letlakala la
177

1. **Lokiša barutwana go mošomo wa Pele wa go Bala.**
   a. Bitša barutwana ba dule mmeteng goba lebatong.
   b. Dula ka pele ga barutwana o swere Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Netefatša gore barutwana ka moka ba kgona go bona puku yeo.
   d. Gopotša barutwana ka maitshwaro ao o a nyakago ka nako ya Go bala ka go abelane, bjk. go dula ka go fera seseka; matsogo a lena a dule diropeng; theeletšang ka hlokomelo; le kwe ge le bitšwa; le emiše matsogo ge le botšiša.
2. **Dira Pele ga go Bala ka tsela ye e latelago:**
   a. Bolela hlogo ya kanegelo: *Khumo o dira segwera se seswa*.
   b. Hlalosa mabokgoni a go akanya. Bolela o re: Ge re akanya re šomiša hlogo le diswantšho go leka go bona gore a e kaba kanegelo e mabapi le eng.
   c. Laetša barutwana diswantšho letlakaleng le lengwe le le lengwe.
   d. Botšiša: Naa e kaba go direga eng mo?
   e. Botšiša: Ke eng seo se go naganantšhago gore diswantšho tše di ka ba di sepelelana?

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 3&4

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 111.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 3 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 3 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 4.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Ruta tlotlontšu o ahlaahle seswantšho sa morero

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tlotlontšu dikarata-kgadima, diswantšho, dilo

Puku ya Motheo

1. **Diriša ŠDHB go ruta tlotlontšu**
   a. Ruta mantšu a tlotlontšu ao a latelago:
      - *kwelobohloko: Go lemoga ge motho a kwele bohloko, a nyamile, a lewa ke bodutu goba a hloka, gomme a kgetha go thuša*
      - *akaretša: Go tlogela motho a tsenela selo, gore a se ikwe a tlogetšwe ka ntle.*
      - *go se akaretše: Go tlogela motho kantle, go se mo dumelele go tsenela selo.*
      - *boikgafo: Go gafa selo seo o se nyakago e le gore o thuše goba o thekge motho yo mongwe.*
      - *homotša: Go thuša motho o mongwe go ikwa bokaone ge ba nyamile goba go swabile*
   b. Diriša maano a ŠDHB ao a loketšego lentšu le lengwe le le lengwe.
2. **Aga tsebo ya barutwana ya bokamorago.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 112.
   b. Botša barutwana ditaba tše di latelago mabapi le seswantšho.
      - *Kwelobohloko e bolela go lemoga ge motho a kwešitšwe bohloko, a nyamile, a lewa ke bodutu goba a hloka. Go ra go ba le taba le ka moo ba ikwago ka gona le go kgetha go ba thuša.*
      - *Re ka bontšha kwelobohloko ka ditsela tše ntši tše di fapanego, go swana le: Go akaretša ba bangwe, go abelana le go ikgafa, go thuša motho yo a kwešitšwego bohloko, go homotša motho yo a nyamilego, goba go hlokomela setšhaba sa rena.*
      - *Kwelobohloko ka mehla ke kgetho. Ga go na motho yo a ka re gapeletšago go ba botho. Ka dinako tše dingwe go ka re jela nako, dijo goba boiketlo, gomme bagwera ba rena ga se ka mehla ba ka dumelanago le rena. Ditiro tše nnyane tša botho di dira phapano ye kgolo gomme di thuša motho yo mongwe le yo mongwe go ikwa a thabile le a šireletšegile.*
3. **Ahlaahlang seswantšho seo.**
   a. Šomiša dipotšišo tše di latelago go ahlaahla seswantšho ka tsela ye e latelago:
      - Botšiša potšišo ya pele.
      - Laela barutwana go ahlaahla dipotšišo le bagwera ba bona.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.
      - Aga tsebo ya barutwana ya morago ka go phošolla go se kwešišege le gona go abelana ditaba tša malebana le thutokgolo.
      - Boeletša tshepedišo ye ka dipotšišo ka moka.

4. **Dipotšišo:**
   a. *O bona bjang go swara motho ka lerato le kwelobohloko setshwantšhong se?*
   b. *O ka ikgokaganya le setshwantšho se? Na o kile wa bontšha kwelobohloko ka tsela yeo o e bonago mo setshwantšhong se?*
   c. *Naa o nagana gore ditiro tše dinnyane tša botho le kwelobohloko di ka dira phapano? Bjang?*

Ditumatlhaka: Boeletša o kopanya medumo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

1. **Boeletša medumo:** *tšh, w*
   a. Bolela medumo x3.
   b. Bontšha barutwana Dikarata tša Medumo gomme o di bale x3.
   c. Botša barutwana go theeletša le go boeletša medumo.
2. **Bontšha barutwana go kopantšha le go kgaogantšha medumo.**
   a. Boeletša medumo ye e latelago le barutwana: *tšh, e, l, t, w, n*
   b. Bolela lentšu le le latelago: *tšhelete*
   c. Kgopela morutwana o mongwe le o mongwe go theeletša ka kelohloko gomme ka morago a kgaogantšhe lentšu ka medumo: bjk.: *tšh-e-l-e-t-e*
   d. Ge morutwana a bolela modumo wo mongwe le wo mongwe, o ngwale godimo ga letlapa.
   e. Ka morago ga moo, bitša morutwana o mongwe gore a tswake medumo ye a tle a kgone go bala lentšu.
   f. Phošolla barutwana ge ba dira diphošo dife goba dife.
   g. Boeletša ka lentšu le: *tšhwene.*
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Laboraro.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 113.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Itlwaetše mongwalo wa mothikito

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya
Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go itiriša o kare re raloka piano.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Bontšha ka mohlala ka moo o ka ngwalago mantšu a a latelago ka mongwalo wa motšeketlo:** *vala, Tusi*
   a. Ge o dutše o ngwala, hlaloša ntlha ye o thomago ka yona, tlhahlo le go kopana magareng ga ditlhaka.
   b. Ge o dutše o ngwala, hlaloša moo o thomago gona, tsela ye mangwalo a sepago ka yona le kamoo mangwalo a kgokaganago ka gona.
   c. Sepelasepela gomme o lekole ka moo morutwana yo mongwe le yo mongwe a bopilego tlhaka tša gagwe ka gona, a di kopanyago le sekgoba sa go di aroganya.

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Mathomo

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 177

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Mathomo.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: *Khumo o dira segwera se seswa*
   d. Bolela o re: *Kanegelo ye e mabapi le Khumo, yo ka mehla a ralokago le bagwera ba gagwe ba bagolo Bonga le Bantu. Ka letšatši le lengwe, morutiši wa gagwe o mo kgopela gore a akaretše Thabo, mošemane wa dihlong yo a dulago a nnoši nakong ya go khutša. Mathomong, Khumo ga a nyake go akaretša Thabo. Eupša ka morago, o nagana ka tsela yeo a ilego a ikwa a lewa ke bodutu ka yona ge a be a thoma sekolo. Kanegong ye, re hwetša seo Khumo a tšeago sephetho sa go se dira…….*
2. **Dira Go Bala la Mathomo ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Laetša barutwana diswantšho.
   c. Moo go nyakegago, ema o be o hlalosetše barutwana.
   d. Šupa tlotlontšu ya mantšu bjalo ka ge a tšwelela.
   e. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 1 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 & 4 go phapoši ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.
   f. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Dira dikgokagano.
      - Kgopela barutwana: Naa o ka dira dikamano ka kanegelo ye? A e ka ba selo sa go swana le se se kile sa go diragalela goba o mongwe o mo tsebago?

Go Ngwala: Tsebiša le go Itlwaetša DPM

NAKO 20 ya metsotso

DIDIRIŠWA: Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. **Tsebiša nepišo ya DMP (Dibopego le Melawana ya tšhomišo ya Polelo).**
   a. Bolela o re, Beke ye re ya go nepišiša: Go šomiša diphegelwana (maswao a polelo) go laetša mantšu ao motho a boletšego (polelo ya thwii).
   b. Ngwala lefoko letlapeng: A re, “Ga nke ke ineela!”
   c. Hlalosa DMP ka maemo a kamano: Diphegelwana (maswao a polelo) di šomišwa go laetša mantšu ao motho a boletšego (polelo ya thwii).
2. **Itlwaetše DMP le barutwana.**
   a. Ngwala letlapeng: O rile Mohuta wa puku ye a e ratago kudu ke puku ya metlae.
   b. Kgopela barutwana: Diphegelwana di tsena kae mo lefokong le?
   c. Akanya dikgopolo le barutwana:
      - Re šomiša diphegelwana go bontšha mantšu a neletlakala latšego ao motho a a bolelago. Lefoko le le neletlakala latšego ke: O rile, “Mohuta wa puku ye ke e ratago kudu ke puku ya metlae.”
3. **Efa barutwana nako ya go itlwaetša DMP ka bobona.**
   a. Ngwala letlapeng:
      - O rile ke rata go thuša bagwera ba ka.
      - O ile a nthuša ge ke nyamile Oratile a realo.
      - O ile a botšiša mogwera wa gagwe Ke ka lebaka la eng o ikwa o nyamile?.
   b. Hlalosetša barutwana: Bea diphegelwana lefelong le le neletlakala latšego mo lefokong.
   c. Efa barutwana metsotso e se kae go feleletša mošomo.
4. **Hllokomela kwešišo ya barutwana.**
   a. Bitša barutwana go kgobokana ka moka.
   b. Bitša barutwana ka go fapafapana go tla go abelana dikarabo tša bona.
   c. Šupa se: Diphegelwana (maswao a polelo) di šomišwa go laetša mantšu ao motho a boletšego (polelo ya thwii).

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 5&6

NAKO 30 ya metsotso

DIDIRIŠWA: Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 113.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 5 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 5 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 6.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO 15 ya metsotso

DIDIRIŠWA: Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Ditumatlhaka: Itlwaetše go kopantšha le go kgaogantšha medumo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

1. **Thala tafola gomme o ngwale medumo ye e latelago ka go yona:** *uu, n, ny, nny, e, tšh, mm, w, tš, u, m, a*
   a. Šupa modumo wo mongwe le wo mongwe mo tafoleng gomme o bolele modumo wo.
   b. Šupa modumo wo mongwe le wo mongwe mo tafoleng gomme kgopele barutwana ba fapafapanego gore ba e bale.
2. **Bontšha ka mohlala ka fao lentšu le bopiwago ka gona.**
   a. Nagana ka lentšu leo o ka le bopago ka medumo ye e tšwago tafoleng.
   b. Šupa modumo wa mathomo, o bolele modumo wo gomme o o ngwale letlapeng.
   c. Boeletša se go medumo ka moka ya lentšu le.
   d. Sepetša monwana wa gago ka fase ga lentšu gomme o kopanye medumo mmogo gore o kgone go bala lentšu.
3. **Bitša barutwana ka o tee ka o tee go bopa mantšu.**
   a. Bitša barutwana ba 2–3 go tlo bopa mantšu gomme ba šomiše mokgwa wo o swanago.
   b. Phošolla barutwana ge ba dira diphošo dife goba dife.
4. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labone.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 114.
   b. Bala sengwalwa ka go hlaboša. Botša barutwana gore ba go šale morago ka go bala ka dipukung tša bona ge ntše o bala.
   c. Bala sengwalwa gape, mo nakong ye, barutwana ba swanetše go bala le wena.
   d. Bontšha mohlala ka moo o ka phethago kwešišo ya sengwalwa ye e ngwadilwego letlapeng.
   e. Bontšha ka mohlala ka fao o ka phethagatšago mošomo wa popegopolelo letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Itlwaetše mongwalo wa mothikito

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya
Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go huna menwana ka gare ga diatla re balela ka bo 5, ka morago re khutše.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Bontšha ka mohlala ka moo o ka ngwalago mafoko a a latelago ka mongwalo wa mothikito:** *Vusi o ile Venda.*
   a. Ge o dutše o ngwala, hlaloša ntlha ye o thomago ka yona, tlhahlo le go kopana magareng ga ditlhaka.
   b. Laela barutwana gore ba ngwale mafoko ka mongwalo wa mothikito ka dipukung tša bona tša go ngwalela.
   c. Sepelasepela gomme o lekole ka moo morutwana yo mongwe le yo mongwe a bopilego tlhaka tša gagwe ka gona, a di kopanyago le sekgoba sa go di aroganya.

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Bobedi

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 177

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Bobedi.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: *Khumo o dira segwera se seswa*
   d. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Dira dikgokagano
      - E re, gopola, re boletše ka se maabane, ge ke go botšiša: Naa o ka dira dikamano ka kanegelo ye? A e ka ba selo sa go swana le se se kile sa go diragalela goba o mongwe o mo tsebago?
2. **Dira Go Bala la Bobedi ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Bontšha barutwana seswantšho.
   c. Šomiša mehlala yeo e lego letlakaleng la matseno go bontšha ka mohlala leano la kwešišo.
   d. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 2 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 & 4 go phapoši ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.

Go Ngwala: Morutiši o laetša peakanyo

NAKO
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go ngwala

1. **Tsebiša direrwa tša Mongwalo.**
   a. Bolela o re, leboong le re tlo ngwala: Nako e nngwe ke ile ka thuša motho yo mongwe.
2. **Hlalosa karabo ya gago ya mošomo wa go ngwalwa ka molomo pele ba ka ngwala šomiša foreime ya go ngwala.**
   Bolela o re:
   a. Ke thušitše motho yo mongwe ka....
3. **Laetša thulaganyo ya mošomo wa go ngwala letlapeng.**
   a. šomiša mmepe wa monagano go rulaganya kanegelo ya gago:
      - O thušitše bomang?
      - Se se diregile kae?
      - Ke mathata afe goba bothata bofe bjoo motho yoo a bilego le bjona?
      - O lemogile bjang gore motho yo o nyaka thušo?
      - O ile wa dira sephetho sa go dira eng?
      - O ba thušitše bjang?
      - Motho yoo o ile a ikwa bjang ka morago ga ge o mo thušitše?
      - O ile wa ikwa bjang ge o be o thuša?
      - Ke ka lebaka la eng go thuša ba bangwe go le bohlokwa?
4. **Dira gore barutwana ba nagane.**
   a. Bolela o re: Gosasa le tla rulaganya mošomo wa lena wa go ngwala. Etlang le dikgopolo tša lena gosasa.

Foreime ya go ngwala:

Ka nako ye nngwe, ke bone motho yo mongwe...
O / o ile a ikwa...
Ke lemogile ka gobane...
Ke rile, "..."
O / o ile a re, "..."
Ke ile ka tšea sephetho sa go...
Ka morago ga gore ke thuše, o ile a ikwa...
Go thuša go ile gwa dira gore ke ikwe...
Kwelobohloko e ra gore...

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 7&8

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 114.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 7 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 7 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 8.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Ahlaahla kanegelo ya go abelana go bala

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ahlaahla foreime:

Kgopolokgolo ya kanegelo ye e be e le...

Ke ratile moanegwa... ka lebaka la gore...

Ke ithutile gore...

Ke nagana gore e be e fošagetše / e nepagetše ge... ka lebaka la gore...

1. **Lokiša barutwana ka hlahlo ya sehlopha.**
   a. Beakanya barutwana ka dihlopha tša 4.
   b. Efa sehlopha se sengwe le se sengwe 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
   c. Bolela o re: O tlo bolela fela ge o swere 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
2. **Dirang dipotšišo tša hlatlho.**
   a. Gopotša barutwana ka go abelana dikanegelo tša go bala tša beke yeo.
   b. Ngwala foreime ya hlatlho letlapeng.
   c. Bala o be o hlalose potšišo ye ngwe le ye ngwe (lefoko la go thoma karabo.
   d. Botša barutwana gore sehlopha se sengwe le se sengwe se tla fiwa moleko gomme o mongwe le o mongwe wa sehlopha o swanetše go fiwa sebaka sa go araba potšišo.
   e. Ba hlohleletše go nagana ka dikarabo tše di fapanego.
3. **Laela barutwana go thoma ka dikahlatlho tša bona.**
   a. Laela barutwana bao ba sweregó 'mahlaka a go bolela/maswika' go thoma.
   b. Sepelasepela moo phapošing gomme o ba fe thekgo moo e nyakegago.
   c. Ka metsotswana e se kae ya go šala, bitša sehlopha go tla go abelana dikarabo tša bona.
4. **Boitokišo bja barutwana**
   a. Hlaola barutwana ba 3–4 go dira Mošomo wa bomolomo ka Mošupologo.
   b. Botša barutwana bao seo ba swanetšego go se lokiša ka Mošupologo. (Bona Lenaneothuto la GTB la Mošupologo)

Ditumatlhaka: Taelo ya go ngwala

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. **Dudiša barutwana ka dipuku tša bona tša go ngwalela, dipene le dirula.**
   a. Botša barutwana gore ba ngwale hlogo ye, 'Taelo ya go ngwala' gomme ba ngwale dinomoro 1–5 ka thoko ga letlakala.
   b. Bolela mantšu a mahlano a a latelago gore barutwana ba a ngwale kgauswi le dinomoro 1–5: tšhipi, tšhwaana, mmila, muu!, nnyakiša
   c. Se se latelago, botša barutwana gore ba ngwale lefoko leo o le bolelago, o šomiše maswaodikga a neletlakala latšego.
   d. Bolela lefoko le le latelago. Le boeletše ka go nanya, gabedi ge go nyakega: Lebo o nnyakiša dipuku.
2. **Botša barutwana gore ba šomiše phentshele ya mmala go phošolla mošomo wa bona.**
   a. Ngwala mantšu a mahlano letlapeng.
   b. Ge o ngwala bolela lentšu le lengwe le lengwe ka modumo.
   c. Go mafoko a, šupa maswaodikga ao a šomišitšwego.
   d. Botša barutwana go dira sediko go diphošo tša bona ka phentshele ya mmala.
   e. Botša barutwana gore ba ngwale gape diphošo tša bona ka nepagalo.
3. **Ela hloko mathata le kgatelopele ya barutwana.**
4. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labohlano.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 116.
   b. Bala sengwalwa ka go hlaboša. Botša barutwana gore ba go šale morago ka go bala ka dipukung tša bona ge ntše o bala.
   c. Bontšha mohlala ka moo o ka phethago kwešišo ya sengwalwa ye e ngwadilwego letlapeng.
   d. Bontšha ka mohlala ka fao o ka phethagatšago mošomo wa popegopolelo letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Go Bala ka go Abelana: Dira ka Morago ga go Bala

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 177

1. **Lokišetša barutwana ka Morago ga go Bala.**
   a. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: *Khumo o dira segwera se seswa*
   b. Hlalosa mošomo. Bolela o re: Lehono re ya go dira kakaretšo ya kanegelo.
2. **Laetša mošomo ka tsela ye:**
   a. Bolela o re: Ge re akaretša kanegelo re swanetše go bolela ka:
      - Seo kanegelo e bego e le ka ga sona
      - Seo ke se ratilego ka ga kanegelo
      - Seo ke ithutilego sona go tšwa kanegelong
   b. Ka boripana, abelana dikarabo tša dipotšišo tšeo.
   c. Leka go se kgethe dikarabo tšeo di lego molaleng mehlaleng ya gago.
3. **Laela barutwana go feleletša mošomo.**
   a. Botša barutwana gore ba nagane ka dikakaretšo tša bona, efela ba seke ba ekiša mehlala ya gago.
   b. Botša barutwana go thoma dikarabo tša bona ka tsela ye:
      - Kanegelo e mabapi le...
      - Ke ratile...
      - Ke ithutile...
   c. Se se latelago laela barutwana go abelana dikakaretšo tša bona le mogwera.
   d. Ge barutwana ba dutše ba abelana dikakaretšo tša bona, sepelasepela ka phaphošing go ba fa thekgo ye e nyakegago.
   e. Mafelelong a thuto bitša barutwana ba 1–2 go abelana dikakaretšo tša bona.
4. **Dumelela barutwana go abelana mešomo ya bona.**
   a. Efa barutwana metsotswana go laetša mešomo ya bona go bagwera ba bona.
   b. Bitša barutwana go abelana mešomo ya bona le phapoši.

Go Ngwala: Leano la barutwana

NAKO
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go ngwala

1. **Gopotša barutwana ka sererwa sa go ngwala.**
   a. E re, leboong le re tla ngwala ka: Nako e nngwe ke ile ka thuša motho yo mongwe.
2. **Laela barutwana go nagana ka dikarabo tša bona tša sererwa sa mongwalo.**
   a. Bolela o re: Bjalo naganang ka fao le tlago araba sererwa sa mongwalo.
   b. Laela barutwana go abelana dikgopolo tša bona le bagwera.
   c. Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona le phapopši.
3. **Laela barutwana go rulaganya go tla go ngwala ka dipukung tša bona tša go ngwalela.**
   a. Bolela o re: Bjalo šomiša mmepe wa monagano go rekhota dikgopolo tša gago gomme o rulaganye mošomo wa go ngwala.
4. **Sepelasepela ka moo phapošing gomme o thuše barutwana ka o tee ka o tee ka thulaganyo tša bona.**
   a. Bolela o re: Nke le mpotšeng ka dikgopolo tša lena.
   b. Thuša barutwana bao ba palelwago go feleletša mmepe wa bona wa monagano.

Foreime ya go ngwala:

Ka nako ye nngwe, ke bone motho yo mongwe...
O / o ile a ikwa...
Ke lemogile ka gobane...
Ke rile, "..."
O / o ile a re, "..."
Ke ile ka tšea sephetho sa go...
Ka morago ga gore ke thuše, o ile a ikwa...
Go thuša go ile gwa dira gore ke ikwe...
Kwelobohloko e ra gore...

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 9&10

NAKO
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 116.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 9 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 9 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 10.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Bomolomo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgetha
barutwana
bao ba ka
tlago le
selo goba
seswantšho
go tla go
'Laetša le go
Bolela'

1. **Dudiša barutwana go lebelela bao ba tsenago le bona ka phapošing ge ba tšweletša ditlhagišo tša bomolomo.**
2. **Gopotša barutwana ka mošomo wo o latelago: Go laetša le go bolela**
   a. Emišetša godimo seswantšho goba selo so o se tlišitšego go tla go re bontšha.
   b. Re botše ka seswantšho goba selo. Bolela o re:
      - Lehono ke tlile go le botša ka...
      - Ke... (bogolo, mmala, boima, sebopego, le tše dingwe)
      - E šomišwa go...
      - Ke se rata ka lebaka la gore...
   c. Ke moka botšiša barutwana: Naa go sa na le dipotšišo?
   d. Ge e ba o mongwe o na le potšišo leka ka bokgoni bja gago go e araba.
3. **Gopotša barutwana ka mabokgoni a go fa polelo:**
   a. Ge o ba hlahla, gopola go:
      - Swara seswantšho goba selo ka tsela yeo e tlago bonwa ke bohle
      - Bolela mafoko a gago go ya ka tatelano ya maleba
      - Bolela dilo gatee fela – se ipoeletše
      - Bolelela godimo ka lentšu la go tlhaka
4. **Bitša barutwana ba o ba kgethilego go tla go fa polelo ka go šielana.**
   a. Aga tshepo ya barutwana ka go ba leboga nako le nako ge ba seno fa polelo le gona go ba fa dipoelo tša maleba.
   b. Mafelelong a thuto, efa sehlopha ditshwaotshwao tše dingwe tša kakaretšo go kaonafatša ditlhagišo tša bona. Mohlala: Ke ile ka katana le go kwa ba bangwe ba lena. Ke kgopela le bolele ka mantšu a kwagalago – re nyaka go kwa seo le lekago go se bolela.

Ditumatlhaka: Boeletša o kopanya medumo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

1. **Boeletša medumo:** *nngw, nkhw*
   a. Bolela medumo x3.
   b. Bontšha barutwana Dikarata tša Medumo gomme o di bale x3.
   c. Botša barutwana go theeletša le go boeletša medumo.
2. **Bontšha barutwana gore ba ka kgaogantšha le go tswaka bjang modumo woo.**
   a. **Boeletša medumo ye e latelago le barutwana:** *nngw, n. ng, w, nkhw, kh, a, p, l, m*
   b. **Bolela lentšu le le latelago:** *nngwapa*
   c. **Kgopela morutwana o mongwe le o mongwe go theeletša ka kelohloko gomme ka morago a kgaogantšhe lentšu ka medumo: bjk.:** *nng-w-a-p-a*
   d. **Ge morutwana a bolela modumo wo mongwe le wo mongwe, o ngwale godimo ga letlapa.**
   e. **Ka morago ga moo, bitša morutwana o mongwe gore a tswake medumo ye a tle a kgone go bala lentšu.**
   f. **Phošolla barutwana ge ba dira diphošo dife goba dife.**
   g. **Boeletša ka lentšu le:** *nkhwamolela*
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Mošupologo.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 118.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Ruta go bopa tlhaka e nnyane ya mongwalo wa motšeketlo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya
Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go šobagantšha pampiri gomme ra boa ra e phutholla.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Laetša barutwana mokgwa wo ba ka bopago:** ⁄ш
   a. Furalela barutwana.
   b. Laela barutwana ba go ngwala ka nngele go bea dihlogo tša bona godimo ga teseke.
   c. Šomiša letsogo la gago la go ja go dira tlhaka: ⁄ш
   d. Laela barutwana ba go ngwala ka la go ja go dira tlhaka le wena.
   e. Boeletša le barutwana ba la nngele.
3. **Laela barutwana go ikgopotša ka go dira:** ⁄ш
   a. Bolela o re: Dira tlhaka yeo ka mokokotlong wa mogwera, tesekeng le santeng.
4. **Laela barutwana go ikgopotša go ngwala:** ⁄ш
   a. Bolela o re: Ngwala tlhaka ye ka pukung ya gago makga a mararo x3.
   b. Sepelasepela ka mo phapošing o hlokometše morutwana o mongwe le o mongwe ka moo ba bopago ditlhaka tša bona.

Go Bala ka go Abelana: Tsebiša kanegelo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo
ya
Dikanegelo,
Letlakala la
matseno 189

1. **Tsebiša kanegelo.**
   a. Bolela o re: Beke ye re tlo bala kanegelo ya hlogo ye: *Sangwetši ye nngwe gape*.
   b. Bolela o re: *Kanegelo ye e mabapi le Mokgadi, yo a utollago gore mogwera wa gagwe Matuma ga a je dijo tša matena ka ge mmagwe a le bookelong. Mokgadi o abelana sangwetši ya gagwe ka setu gomme ka morago o kgopela go okeletšwa dijo letšatši le lengwe le le lengwe gore a kgone go tšwela pele go thuša mogwera wa gagwe. O nea Matuma sangwetši ya gagwe yeo a e ratago kudu, gomme o tlogela le go ja dijo tša mesong gore a kgonthiše gore Matuma o na le seo a ka se jago. Mokgadi o ithuta gore go thuša mogwera go dira gore motho a ikwe a thabile, gomme go tliša phapano.*
   c. Botšiša: Naa go na le se o se tsebago mabapi le se?
   d. Ka boripana laetša barutwana diswantšho ka kanegelong.
2. **Aga tsebo ya barutwana ya bokamorago.**
   a. Abelana le go hlaloša Tshedimošo ya Bokamorago ya kanegelo.
   b. Laetša barutwana moo kanegelo e diragetšego o šomiša mmepe wa Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Botšiša: Naa o na le potšišo mabapi le kanegelo?
3. **Hlalosa leano la kwešišo.**
   a. Bolela o re, beke ye re tlile go ithuta ka ga: Dira ditshekatseko.
   b. Hlalosetša barutwana leano leo.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 1&2

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 118.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 1 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 1 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 2.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Go ruta tlotlontšu

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tlotlontšu dikarata-kgadima, diswantšho, dilo

Puku ya Motheo

1. **Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 108.
   b. Bala goba o boeletše polelotlaleletšo gape.
   c. Laetša barutwana lenaneo la tlotlontšu la tabakgolo.
   d. Hlalosa gore mantšu a a tla re thuša go kwešiša le gona go bolela mabapi le tabakgolo.
   e. Ba balele lenaneo leo la mantšu.
2. **Diriša ŠDHB go ruta tlotlontšu**
   a. Ruta mantšu a tlotlontšu ao a latelago:
      - *kotsi: Selo seo se diregago ka pejana se sa beakanywa, go swana le ge motho a gobetše ka phošo.*
      - *sepetlela: Lefelo leo ngaka le baoki ba hlokomelago batho bao ba lwalago goba ba gobetšego.*
      - *go khukhuna: O ile a huduga ka setu le ka sephiring gore go se be le motho yo a tlago go lemoga.*
      - *go fana ka dilo: Go rata go fa goba go abelana le ba bangwe le ge e ka ba go fa seo o se ratago.*
      - *go ba le tebogo: Go ikwa o leboga ge motho a go thušitše ka se sengwe goba a go loketše.*
3. **Diriša maano a ŠDHB ao a loketšego lentšu le lengwe le le lengwe:**
   Š: Šupa seswantšho goba selo
   D: Diragatša lentšu leo
   H: Botša barutwana tlhaloso ya lentšu leo
   B: Bolela lentšu leo lefokong

Ditumatlhaka: Boeletša o kopanya medumo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

1. **Boeletša medumo:** *nkgw, nthw*
   a. Bolela medumo x3.
   b. Bontšha barutwana Dikarata tša Medumo gomme o di bale x3.
   c. Botša barutwana go theeletša le go boeletša medumo.
2. **Bontšha barutwana gore ba ka kgaogantšha le go tswaka bjang modumo woo.**
   a. **Boeletša medumo ye e latelago le barutwana:** *nkgw, nthw, n, kg, w, th, a, l, t, h*
   b. **Bolela lentšu le le latelago:** *nkgwatha*
   c. **Kgopela morutwana o mongwe le o mongwe go theeletša ka kelohloko gomme ka morago a kgaogantšhe lentšu ka medumo: bjk.:** *n-kg-w-a-th-a*
   d. **Ge morutwana a bolela modumo wo mongwe le wo mongwe, o ngwale godimo ga letlapa.**
   e. **Ka morago ga moo, bitša morutwana o mongwe gore a tswake medumo ye a tle a kgone go bala lentšu.**
   f. **Phošolla barutwana ge ba dira diphošo dife goba dife.**
   g. **Boeletša ka lentšu le:** *nthwala*
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labobedi.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 119.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Ruta go bopa tlhaka e kgolo ya mongwalo wa motšeketlo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya
Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go šišinya diatla.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Laetša barutwana mokgwa wo ba ka bopago:** W
   a. Furalela barutwana.
   b. Laela barutwana ba go ngwala ka nngele go bea dihlogo tša bona godimo ga teseke.
   c. Šomiša letsogo la gago la go ja go dira tlhaka: W
   d. Laela barutwana ba go ngwala ka la go ja go dira tlhaka le wena.
   e. Boeletša le barutwana ba la nngele.
3. **Laela barutwana go ikgopotša ka go dira:** W
   - Bolela o re: Dira tlhaka yeo ka mokokotlong wa mogwera, tesekeng le santeng.
4. **Laela barutwana go ikgopotša go ngwala:** W
   a. Bolela o re: Ngwala tlhaka ye ka pukung ya gago makga a mararo x3.
   b. Sepelasepela ka mo phapošing o hlokometše morutwana o mongwe le o mongwe ka moo ba bopago ditlhaka tša bona.

Go Bala ka go Abelana: Dira Pele ga go Bala

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo
ya
Dikanegelo,
letlakala la
191

1. **Lokiša barutwana go mošomo wa Pele wa go Bala.**
   a. Bitša barutwana ba dule mmeteng goba lebatong.
   b. Dula ka pele ga barutwana o swere Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Netefatša gore barutwana ka moka ba kgona go bona puku yeo.
   d. Gopotša barutwana ka maitshwaro ao o a nyakago ka nako ya Go bala ka go abelane, bjk. go dula ka go fera seseka; matsogo a lena a dule diropeng; theeletšang ka hlokomelo; le kwe ge le bitšwa; le emiše matsogo ge le botšiša.
2. **Dira Pele ga go Bala ka tsela ye e latelago:**
   a. Bolela hlogo ya kanegelo: *Sangwetši ye nngwe gape*.
   b. Hlalosa mabokgoni a go akanya. Bolela o re: Ge re akanya re šomiša hlogo le diswantšho go leka go bona gore a e kaba kanegelo e mabapi le eng.
   c. Laetša barutwana diswantšho letlakaleng le lengwe le le lengwe.
   d. Botšiša: Naa e kaba go direga eng mo?
   e. Botšiša: Ke eng seo se go naganantšhago gore diswantšho tše di ka ba di sepelelana?

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 3&4

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 119.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 3 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 3 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 4.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Dikanegelo tša Boitlhamelo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

1. **Lokiša barutwana go anega dikanegelo tša boitlhamelo.**
   a. Beakanya barutwana ka dihlopha tša 4.
   b. Botša barutwana go bula Dipuku tša motheo tša go Bala letlakala 120.
2. **Laela barutwana go lebelela seswantšho.**
   a. Botšiša: Naa o bona eng mo seswantšhong?
3. **Botša barutwana gore yo mongwe le yo mongwe o swanetše go hlama kanegelokopana ka ga seswantšho.**
4. **Botša barutwana ka fao ba ka beakanyago kanegelo ya bona. Bolela o re:**
   a. Efa moanegwa o mongwe le o mongwe kanegelong ya gago leina.
   b. Bolela gore kanegelo e direga kae.
   c. Kanegelo ya gago e swanetše go ba le mathomo, bogare le mafelelo.
   d. Seswantšho se se bontšha fela karolo ya kanegelo ya gago.
      - Seswantšho se ka laetša mathomo a kanegelo ya gago.
      - Seswantšho se ka laetša bogare bja kanegelo ya gago.
      - Seswantšho se ka laetša mafelelo a kanegelo ya gago.
   e. O ka thoma kanegelo ya gago ka gore:
      - “Go na le bothata bjofe?” ____ o ile a botšiša...
      - Mesong ya letšatši leo...
5. **Laela barutwana go feleletša mošomo.**
   a. Efa barutwana metsotso ye mmalwa ya go nagana ka kanegelo ya bona ka setu.
   b. Go tloga moo, laela barutwana go šiedišana ka go anegela sehlopha sa bona kanegelo. O ka rata go šomiša ‘lehlaka la go bolela/leswika’ ge ba dira seo.
   c. Ge barutwana ba bolela, sepelasepela gomme o theeletše.
6. **Ruma thuto ka tsela ye e latelago:**
   a. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go abelana kanegelo ya gagwe le phaposi goba o botšiše barutwana ba 1–2 dipotšišo ka ga dikanegelo tša sehlopha sa bona.
      - Botšiša: Naa kanegelo ya X e be e le mabapi le eng?
      - Botšiša: Naa ke eng seo o se ratilego ka ga kanegelo ya X?
   b. Efa phaposi ditshwaotshwao tše dingwe tša kakaretšo go kaonafatša dikanegelo tša bona. Mohlala: Gantši mathomong a kanegelo re bolela gore kanegelo e direga kae, le gore baanegwa ke bomang. Nakong ye e tlago, leka go akaretša tshedimošo ye dikanegelong tša lena.

Ditumatlhaka: Boeletša o kopanya medumo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

1. **Boeletša medumo:** *ntlw, ntlhw*
   a. Bolela medumo x3.
   b. Bontšha barutwana Dikarata tša Medumo gomme o di bale x3.
   c. Botša barutwana go theeletša le go boeletša medumo.
2. **Bontšha barutwana gore ba ka kgaogantšha le go tswaka bjang modumo woo.**
   a. Boeletša medumo ye e latelago le barutwana: *ntlw, ntlhw, n, tl, w, tlh, a, m, k, h*
   b. Bolela lentšu le le latelago: *ntlwana*
   c. Kgopela morutwana o mongwe le o mongwe go theeletša ka kelohloko gomme ka morago a kgaogantšhe lentšu ka medumo: bjk.: *n-tlh-w-a-n-a*
   d. Ge morutwana a bolela modumo wo mongwe le wo mongwe, o ngwale godimo ga letlapa.
   e. Ka morago ga moo, bitša morutwana o mongwe gore a tswake medumo ye a tle a kgone go bala lentšu.
   f. Phošolla barutwana ge ba dira diphošo dife goba dife.
   g. Boeletša ka lentšu le: *ntlhwamakhura.*
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Laboraro.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 121.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Itlwaetše mongwalo wa mothikito

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya
Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go itiriša o kare re raloka piano.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Bontšha ka mohlala ka moo o ka ngwalago mantšu a a latelago ka mongwalo wa motšeketlo:** *wele, Wili*
   a. Ge o dutše o ngwala, hlaloša ntlha ye o thomago ka yona, tlhahlo le go kopana magareng ga ditlhaka.
   b. Ge o dutše o ngwala, hlaloša moo o thomago gona, tsela ye mangwalo a sepago ka yona le kamoo mangwalo a kgokaganago ka gona.
   c. Sepelasepela gomme o lekole ka moo morutwana yo mongwe le yo mongwe a bopilego tlhaka tša gagwe ka gona, a di kopanyago le sekgoba sa go di aroganya.

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Mathomo

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 191

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Mathomo.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: *Sangwetši ye nngwe gape*
   d. Bolela o re: *Kanegelo ye e mabapi le Mokgadi, yo a utollago gore mogwera wa gagwe Matuma ga a je dijo tša matena ka ge mmagwe a le bookelong. Mokgadi o abelana sangwetši ya gagwe ka setu gomme ka morago o kgopela go okeletšwa dijo letšatši le lengwe le le lengwe gore a kgone go tšwela pele go thuša mogwera wa gagwe. O nea Matuma sangwetši ya gagwe yeo a e ratago kudu, gomme o tlogela le go ja dijo tša mesong gore a kgonthiše gore Matuma o na le seo a ka se jago. Mokgadi o ithuta gore go thuša mogwera go dira gore motho a ikwe a thabile, gomme go tliša phapano.*
   e. Botšiša: Naa go na le se o se tsebago mabapi le se?

2. **Dira Go Bala la Mathomo ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Laetša barutwana diswantšho.
   c. Moo go nyakegago, ema o be o hlalosetše barutwana.
   d. Šupa tlotlontšu ya mantšu bjalo ka ge a tšwelela.
   e. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 1 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 go phapoši ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.
   f. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Dira ditshekatseko.
      - Kgopela barutwana: Gantši re ithuta se sengwe go tšwa kanegelong. Ka dinako tše dingwe, re swanetše go dira phetho ya ge e ba selo se sengwe se be se neletlakala latše goba se fošagetše. Ka dinako tše dingwe, re swanetše go dira phetho ya ge e ba selo se ke se sebotse goba se sempe. O ithutile eng go tšwa kanegelong ye?

Go Ngwala: Morutiši o laetša sengwalwakakanywa

NAKO
20 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go
ngwala

1. **Tsebiša gape sererwa sa mongwalo le dinyakwa tša ona.**
   a. Bolela o re, leboong le re tlo ngwala: Nako e nngwe ke ile ka thuša motho yo mongwe.
   b. Hlalosa dinyakwa tša mošomo:
      - Mohuta: Kanegelo ya motho ka nnoši / kanegelo ya bophelo bja ka
      - Mafoko / Ditemana: Ngwala dirapa tše pedi tša bonnyane dipolelo tše nne ye nngwe le ye nngwe, ye nngwe le ye nngwe e na le hlogotaba ya yona
      - DMP: Diphegelwana (maswao a polelo) di šomišwa go laetša mantšu ao motho a boletšego (polelo ya thwii)
2. **Laetša mošomo letlapeng.**
   a. Gopotša barutwana ka dikgopolo tša gago go tšwa mmepeng wa monagano.
   b. Bontšha barutwana gore go feleletšwa bjang foreime ya mongwalo o šomiša go rulaganya.
3. **Laela barutwana go thoma go ngwala ka dipukung tša bona.**
   a. Bolela o re: Bjalo šomišang go rulaganya go tlaleletša foreime ya lena ya mongwalo.
4. **Sepelasepela ka phapošing gomme o thuše barutwana ka o tee ka o tee go thoma go ngwala.**
   a. Bolela o re: A re lebeleleng mmepe wa gago wa monagano gomme re o šomiše go thoma go ngwala.
   b. Thuša barutwana bao ba palelwago go šomiša foreime ya mongwalo.

Foreime ya go ngwala:

Ka nako ye nngwe, ke bone motho yo mongwe...
O / o ile a ikwa...
Ke lemogile ka gobane...
Ke rile, "..."
O / o ile a re, "..."
Ke ile ka tšea sephetho sa go...
Ka morago ga gore ke thuše, o ile a ikwa...
Go thuša go ile gwa dira gore ke ikwe...
Kwelobohloko e ra gore...

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 5&6

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 121.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 5 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 5 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 6.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Ditumatlhaka: Itlwaetše go kopantšha le go kgaogantšha medumo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

1. **Thala tafola gomme o ngwale medumo ye e latelago ka go yona:** *n, kh, w, ng, th, kg, h, tl, tlh, a, e, h*
   a. Šupa modumo wo mongwe le wo mongwe mo tafoleng gomme o bolele modumo wo.
   b. Šupa modumo wo mongwe le wo mongwe mo tafoleng gomme kgopele barutwana ba fapafapanego gore ba e bale.
2. **Bontšha ka mohlala ka fao lentšu le bopiwago ka gona.**
   a. Nagana ka lentšu leo o ka le bopago ka medumo ye e tšwago tafoleng.
   b. Šupa modumo wa mathomo, o bolele modumo wo gomme o o ngwale letlapeng.
   c. Boeletša se go medumo ka moka ya lentšu le.
   d. Sepetša monwana wa gago ka fase ga lentšu gomme o kopanye medumo mmogo gore o kgone go bala lentšu.
3. **Bitša barutwana ka o tee ka o tee go bopa mantšu.**
   a. Bitša barutwana ba 2–3 go tlo bopa mantšu gomme ba šomiše mokgwa wo o swanago.
   b. Phošolla barutwana ge ba dira diphošo dife goba dife.
4. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labone.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 122.
   b. Bala sengwalwa ka go hlaboša. Botša barutwana gore ba go šale morago ka go bala ka dipukung tša bona ge ntše o bala.
   c. Bala sengwalwa gape, mo nakong ye, barutwana ba swanetše go bala le wena.
   d. Bontšha mohlala ka moo o ka phethago kwešišo ya sengwalwa ye e ngwadilwego letlapeng.
   e. Bontšha ka mohlala ka fao o ka phethagatšago mošomo wa popegopolelo letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Itlwaetše mongwalo wa mothikito

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya
Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go huna menwana ka gare ga diatla re balela ka bo 5, ka morago re khutše.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Bontšha ka mohlala ka moo o ka ngwalago mafoko a a latelago ka mongwalo wa mothikito:** *Buti Wili o wele a sepela le wena*
   a. Ge o dutše o ngwala, hlaloša ntlha ye o thomago ka yona, tlhahlo le go kopana magareng ga ditlhaka.
   b. Laela barutwana gore ba ngwale mafoko ka mongwalo wa mothikito ka dipukung tša bona tša go ngwalela.
   c. Sepelasepela gomme o lekole ka moo morutwana yo mongwe le yo mongwe a bopilego tlhaka tša gagwe ka gona, a di kopanyago le sekgoba sa go di aroganya.

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Bobedi

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 191

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Bobedi.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: *Sangwetši ye nngwe gape*
   d. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Dira ditshekatseko
      - E re, gopola, re boletše ka se maabane, ge ke go botšiša: Gantši re ithuta se sengwe go tšwa kanegelong. Ka dinako tše dingwe, re swanetše go dira phetho ya ge e ba selo se sengwe se be se neletlakala latše goba se fošagetše. Ka dinako tše dingwe, re swanetše go dira phetho ya ge e ba selo se ke se sebotse goba se sempe. O ithutile eng go tšwa kanegelong ye?

2. **Dira Go Bala la Bobedi ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Bontšha barutwana seswantšho.
   c. Šomiša mehlala yeo e lego letlakaleng la matseno go bontšha ka mohlala leano la kwešišo.
   d. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 2 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 go phapoši ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.

Go Ngwala: Sengwalwakakanywa sa barutwana

NAKO
20 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go
ngwala

1. **Gopotša barutwana ka ga mošomo wa go ngwala le dinyakwa tša gona.**
   a. Bolela o re, lehono re tlo feleletša go ngwala: Nako e nngwe ke ile ka thuša motho yo mongwe.
2. **Laela barutwana go tšwelapele go ngwala ka dipukung tša bona.**
3. **Ruta go bopa tlhaka e kgolo ya mongwalo wa motšeketlo.**
   a. Sepelasepela ka phapošing gomme o thuše barutwana bao ba palelwago ke go feleletša foreime ya go ngwala.
   b. Efa barutwana bao ba lego pele mošomo wa bonakwanana: Ngwala lefoko le le ngwe go mongwalo wa gago.
4. **Ba fe mošomo wa gae bjalo ka ge go nyakega.**
   a. Hlalosa gore barutwana ba swanetše go fetša sengwalwakakanywa sa bona sa mošomo wa gae ge e ba ga se ba fetše.

Foreime ya go ngwala

Ka nako ye nngwe, ke bone motho yo mongwe...
O / o ile a ikwa...
Ke lemogile ka gobane...
Ke rile, "..."
O / o ile a re, "..."
Ke ile ka tšea sephetho sa go...
Ka morago ga gore ke thuše, o ile a ikwa...
Go thuša go ile gwa dira gore ke ikwe...
Kwelobohloko e ra gore...

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 7&8

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 122.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 7 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 7 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 8.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Ahlaahla kanegelo ya go abelana go bala

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ahlaahla foreime:

Kgopolokgolo ya kanegelo ye e be e le...

Ke ratile moanegwa... ka lebaka la gore...

Ke ithutile gore...

Ke nagana gore e be e fošagetše / e nepagetše ge... ka lebaka la gore...

1. **Lokiša barutwana ka hlahlo ya sehlopha.**
   a. Beakanya barutwana ka dihlopha tša 4.
   b. Efa sehlopha se sengwe le se sengwe 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
   c. Bolela o re: O tlo bolela fela ge o swere 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
2. **Dirang dipotšišo tša hlatlho.**
   a. Gopotša barutwana ka go abelana dikanegelo tša go bala tša beke yeo.
   b. Ngwala foreime ya hlatlho letlapeng.
   c. Bala o be o hlalose potšišo ye ngwe le ye ngwe (lefoko la go thoma karabo.
   d. Botša barutwana gore sehlopha se sengwe le se sengwe se tla fiwa moleko gomme o mongwe le o mongwe wa sehlopha o swanetše go fiwa sebaka sa go araba potšišo.
   e. Ba hlohleletše go nagana ka dikarabo tše di fapanego.
3. **Laela barutwana go thoma ka dikahlatlho tša bona.**
   a. Laela barutwana bao ba swerego 'mahlaka a go bolela/maswika' go thoma.
   b. Sepelasepela moo phapošing gomme o ba fe thekgo moo e nyakegago.
   c. Ka metsotswana e se kae ya go šala, bitša sehlopha go tla go abelana dikarabo tša bona.
4. **Boitokišo bja barutwana**
   a. Hlaola barutwana ba 3–4 go dira Mošomo wa bomolomo ka Mošupologo.
   b. Botša barutwana bao seo ba swanetšego go se lokiša ka Mošupologo. (Bona Lenaneothuto la GTB la Mošupologo)

Ditumatlhaka: Taelo ya go ngwala

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. **Dudiša barutwana ka dipuku tša bona tša go ngwalela, dipene le dirula.**
   a. Botša barutwana gore ba ngwale hlogo ye, 'Taelo ya go ngwala' gomme ba ngwale dinomoro 1–5 ka thoko ga letlakala.
   b. Bolela mantšu a mahlano a a latelago gore barutwana ba a ngwale kgauswi le dinomoro 1–5: ntlwaela, dintlhwa, mankgwari, nthweša, nngwathela
   c. Se se latelago, botša barutwana gore ba ngwale lefoko leo o le bolelago, o šomiše maswaodikga a neletlakala latšego.
   d. Bolela lefoko le le latelago. Le boeletše ka go nanya, gabedi ge go nyakega: O nkhweleditše le puku ya dipalo.
2. **Botša barutwana gore ba šomiše phentshele ya mmala go phošolla mošomo wa bona.**
   a. Ngwala mantšu a mahlano letlapeng.
   b. Ge o ngwala bolela lentšu le lengwe le lengwe ka modumo.
   c. Go mafoko a, šupa maswaodikga ao a šomišitšwego.
   d. Botša barutwana go dira sediko go diphošo tša bona ka phentshele ya mmala.
   e. Botša barutwana gore ba ngwale gape diphošo tša bona ka nepagalo.
3. **Ela hloko mathata le kgatelopele ya barutwana.**
4. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labohlano.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 124.
   b. Bala sengwalwa ka go hlaboša. Botša barutwana gore ba go šale morago ka go bala ka dipukung tša bona ge ntše o bala.
   c. Bontšha mohlala ka moo o ka phethago kwešišo ya sengwalwa ye e ngwadilwego letlapeng.
   d. Bontšha ka mohlala ka fao o ka phethagatšago mošomo wa popegopolelo letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Go Bala ka go Abelana: Dira ka Morago ga go Bala

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo
ya
Dikanegelo,
letlakala la
191

1. **Lokišetša barutwana ka Morago ga go Bala.**
   a. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: *Sangwetši ye nngwe gape*
   b. Hlalosa mošomo. Bolela o re: Lehono re ya go dira phetho tša rena tša go fapana tša kanegelo.
2. **Laetša mošomo ka tsela ye:**
   a. Tswalela mahlo gomme o itire o kare o a nagana.
   b. Bula mahlo a gago gomme o re: Hmm, ke naganne ka phetho ye e fapanego le tše dingwe ya kanegelo.
   c. Botša barutwana ka kgopolo yeo ya phetho ye e fapanago le tše dingwe.
   d. Leka go nagana ka phetho ye e sa tlwaelwago – se sengwe seo barutwana ba ka se naganego ka sona.
3. **Laela barutwana go feleletša mošomo.**
   a. Bolela o re: Tswalela mahlo gomme o nagane ka ga phetho yeo e fapanego ya kanegelo. O se ekiše kgopolo ya ka diriša kgopolo ya gago hle.
   b. Bolela o re: Bula mahlo gomme o abelane phetho ya gago le mogwera wa gago.
   c. Bjalo ka ge barutwana ba bolela ka dikgopolo tša bona, sepelasepela ka moo phaphošing gomme o ba fe thekgo moo go nyakegago.
   d. Mafelelong a a thuto, bitša barutwana ba se bakae go abelana diphetho tša bona le ba bangwe.
4. **Dumelela barutwana go abelana mešomo ya bona.**
   a. Efa barutwana metsotswana go laetša mešomo ya bona go bagwera ba bona.
   b. Bitša barutwana go abelana mešomo ya bona le phaposi.

Go Ngwala: Morutiši o laetša go phošolla gomme barutwana ba phošolla diphošo

NAKO
20 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Pukutšhomo
ya DBE 1,
matlakala
81-84

1. **Gopotša barutwana ka mošomo wa mongwalo: Nako e nngwe ke ile ka thuša motho yo mongwe.**
2. **Tsebiša lenaneo la go phošolla**
   a. Bolela o re, lehono re tla be re phošolla mongwalo wa rena, re šomiša lenaneo la go phošolla:
      - Mafoko / Ditemana: Ngwala dirapa tše pedi tša bonnyane dipolelo tše nne ye nngwe le ye nngwe, ye nngwe le ye nngwe e na le hlogotaba ya yona
      - DMP:
        - Diphegelwana (maswao a polelo) di šomišwa go laetša mantšu ao motho a boletšego (polelo ya thwii).
3. **Ba laetše go phošolla.**
   a. Ngwala lefoko letlapeng leo le nago le diphošo.
   b. Laetša barutwana gore ba phošolla bjang diphošo.
4. **Laela barutwana go bala le go phošolla mongwalo wa bona.**
   a. Bolela o re: Bjalo ke nako ya go bala le go phošolla mongwalo wa gago.
   b. Sepelasepela ka phapošing o be o phošolle mongwalo wa bona o thuša barutwana bao ba palelwago.
5. **Ba fe mošomo wa go ngwala wa Puku ya DBE.**
   a. Ge barutwana ba feleletša go phošolla, hlalosa gore ba swanetše go šoma ka dipukung tša bona tša mošomo tša DBE.
   b. Laela barutwana go feleletša:
      - Puku ya mošomo ya DBE letlakala: 81-84
      - Nomora diswantšho go bontšha tatelano ya maleba.
      - Ngwala polelo e tee mabapi le seswantšho se sengwe le se sengwe. Ngwala seo batho ba se bolelago magareng ga difegelwana.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 9&10

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 124.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 9 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 9 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 10.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Tsebiša Tabakgolo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Diswantšho
le dilo tša
nnete tša
go bontšha
tabakgolo

Puku ya
Motheo

1. **Bontšha tabakgolo ye e beakantšwego:** *Re dienjineere*
2. **Botšiša dipotšišo tša boleta go tsošološa tsebo ya barutwana ya bo ka morago.**
   - *Ke dilo tša mohuta mang tšeo baentšineere ba di dirago?*
   - *Ke mehuta efe ya dipotšišo tšeo baentšineere ba di botšišago?*
   - *Ke mehuta efe ya mathata ao baentšineere ba lekago go a rarolla?*
3. **Thala mmepe wa monagano o šomiša dipotšišo le dikarabo tša barutwana.**
4. **Ngwala dikarabo tša gago moo mmepeng wa monagano go oketša tsebo ya barutwana.**
5. **Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 126.**
6. **Botša barutwana gore ba tsepelele polelotlaleletšo ya morero.**
   a. Balela polelotlaleletšo godimo.
   b. Laela barutwana go bala le wena goba go boeletša ka morago ga gago: Thai! Kobo ya mme le ya tate di a lekana.
7. **Ahlaahla polelotlaleletšo le barutwana.**
   a. Botšiša: Naa o ka mpotša gore se se ra go reng? / Naa o ka kgona go bona karabo
   b. Hlohleletša barutwana go abelana dikgopolo tša bona.
   c. Hlalosa tlhaloso goba o fe karabo ka tsela ye e latelago:
   Ke legodimo le lefase.
   d. Legodimo le ka godimo ga lefase ka fao legodimo le lekana le lefase ka bogolo. Kobo ya mme le ya tate di a lekana.

Ditumatlhaka: Boeletša o kopanya medumo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

1. **Boeletša medumo:** *ntsw, ntshw*
   a. Bolela medumo x3.
   b. Bontšha barutwana Dikarata tša Medumo gomme o di bale x3.
   c. Botša barutwana go theeletša le go boeletša medumo.
2. **Bontšha barutwana gore ba ka kgaogantšha le go tswaka bjang modumo woo.**
   a. **Boeletša medumo ye e latelago le barutwana:** *ntsw, n, ts, w, ntshw, tsh, a, l, e, r*
   b. **Bolela lentšu le le latelago:** *ntswalelela*
   c. **Kgopela morutwana o mongwe le o mongwe go theeletša ka kelohloko gomme ka morago a kgaogantšhe lentšu ka medumo: bjk.:** *n-ts-w-a-l-e-l-e-l-a*
   d. **Ge morutwana a bolela modumo wo mongwe le wo mongwe, o ngwale godimo ga letlapa.**
   e. **Ka morago ga moo, bitša morutwana o mongwe gore a tswake medumo ye a tle a kgone go bala lentšu.**
   f. **Phošolla barutwana ge ba dira diphošo dife goba dife.**
   g. **Boeletša ka lentšu le:** *ntshwara*
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Mošupologo.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 128.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Ruta go bopa tlhaka e kgolo ya mongwalo wa motšeketlo

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go šobagantšha pampiri gomme ra boa ra e phutholla.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Laetša barutwana mokgwa wo ba ka bopago:** 𝒳
   a. Furalela barutwana.
   b. Laela barutwana ba go ngwala ka nngele go bea dihlogo tša bona godimo ga teseke.
   c. Šomiša letsogo la gago la go ja go dira tlhaka: 𝒳
   d. Laela barutwana ba go ngwala ka la go ja go dira tlhaka le wena.
   e. Boeletša le barutwana ba la nngele.
3. **Laela barutwana go ikgopotša ka go dira:** 𝒳
   a. Bolela o re: Dira tlhaka yeo ka mokokotlong wa mogwera, tesekeng le santeng.
4. **Laela barutwana go ikgopotša go ngwala:** 𝒳
   a. Bolela o re: Ngwala tlhaka ye ka pukung ya gago makga a mararo x3.
   b. Sepelasepela ka mo phapošing o hlokometše morutwana o mongwe le o mongwe ka moo ba bopago ditlhaka tša bona.

Go Bala ka go Abelana: Tsebiša kanegelo

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, Letlakala la matseno 203

1. **Tsebiša kanegelo.**
   a. Bolela o re: Beke ye re tlo bala kanegelo ya hlogo ye: *Sematlamoya sa bokgoni sa William*.
   b. Bolela o re: *William Kamkwamba o goletše motseng wa Malawi moo go bego go se na mohlagase le meetse a mannyane nakong ya komelelo. Ka morago ga go bala puku yeo e bolelago ka enetši, William o ile a phetha ka go aga wintimili bakeng sa go thuša motse wa gabo. O ile a kgoboketša dikarolo tša kgale go tšwa lefelong la ditšhipi tša kgale gomme a šoma ka thata go aga tlhamo ya gagwe. Gaešita le ge batho ba be ba mo sega, o be a dula a leka. Kgopolo ya William e ile ya thuša setšhaba sa gabo gomme ka morago ya tsebja lefaseng ka bophara.*
   c. Botšiša: Naa go na le se o se tsebago mabapi le se?
   d. Ka boripana laetša barutwana diswantšho ka kanegelong.

2. **Aga tsebo ya barutwana ya bokamorago.**
   a. Abelana le go hlaloša Tshedimošo ya Bokamorago ya kanegelo.
   b. Laetša barutwana moo kanegelo e diragetšego o šomiša mmepe wa Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Botšiša: Naa o na le potšišo mabapi le kanegelo?

3. **Hlalosa leano la kwešišo.**
   a. Bolela o re, beke ye re tlile go ithuta ka ga: Dira dikgokagano.
   b. Hlalosetša barutwana leano leo.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 1&2

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 128.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 1 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 1 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 2.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Go ruta tlotlontšu

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tlotlontšu dikarata-kgadima, diswantšho, dilo

Puku ya Motheo

1. **Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 126.
   b. Bala goba o boeletše polelotlaleletšo gape.
   c. Laetša barutwana lenaneo la tlotlontšu la tabakgolo.
   d. Hlalosa gore mantšu a a tla re thuša go kwešiša le gona go bolela mabapi le tabakgolo.
   e. Ba balele lenaneo leo la mantšu.
2. **Diriša ŠDHB go ruta tlotlontšu**
   a. Ruta mantšu a tlotlontšu ao a latelago:
      - *sematlamoya: Motšhene wo o šomišago moya go dira mohlagase goba go pompa meetse.*
      - *komelelo: Go dula nako ntle le go ba le meetse goba pula yeo e dirago gore go be boima gore re leme.*
      - *jarata ya dikgerekgere: Lefelo leo go bewago dilo tša kgale goba tša go robega bjalo ka masenke, diphaephe, dipaesekela tša kgale, tšeo di bolokwago gore batho ba tle ba di šomiše gape go aga goba go lokiša.*
      - *didirišwa tša dikgerekgere: Dilo tša kgale goba tša go šadišwa ge go šongwa, bjalo ka masenke, diphaephe, dipaesekela tša kgale tšeo di ka šomišwago gape goba go dira se sengwe se seswa.*
      - *pompo: Motšhene woo o sepetšago meetse go tloga lefelong le lengwe go ya go le lengwe, bjalo ka go tloga mokoting wa go epša wa meetse go ya dimeleng.*
3. **Diriša maano a ŠDHB ao a loketšego lentšu le lengwe le le lengwe:**
   Š: Šupa seswantšho goba selo
   D: Diragatša lentšu leo
   H: Botša barutwana tlhaloso ya lentšu leo
   B: Bolela lentšu leo lefokong

Ditumatlhaka: Boeletša o kopanya medumo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

1. **Boeletša medumo:** *ntšw, ntšhw*
   a. Bolela medumo x3.
   b. Bontšha barutwana Dikarata tša Medumo gomme o di bale x3.
   c. Botša barutwana go theeletša le go boeletša medumo.
2. **Bontšha barutwana gore ba ka kgaogantšha le go tswaka bjang modumo woo.**
   a. **Boeletša medumo ye e latelago le barutwana:** *ntšw, n, tš, w, ntšhw, tšh, a, i, e, l*
   b. **Bolela lentšu le le latelago:** *ntšwele*
   c. **Kgopela morutwana o mongwe le o mongwe go theeletša ka kelohloko gomme ka morago a kgaogantšhe lentšu ka medumo: bjk.:** *n-tš-w-e-l-e*
   d. **Ge morutwana a bolela modumo wo mongwe le wo mongwe, o ngwale godimo ga letlapa.**
   e. **Ka morago ga moo, bitša morutwana o mongwe gore a tswake medumo ye a tle a kgone go bala lentšu.**
   f. **Phošolla barutwana ge ba dira diphošo dife goba dife.**
   g. **Boeletša ka lentšu le:** *ntšwafiša*
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labobedi.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 129.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Ruta go bopa tlhaka e kgolo ya mongwalo wa motšeketlo

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go šišinya diatla.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Laetša barutwana mokgwa wo ba ka bopago:** $\mathcal{X}$
   a. Furalela barutwana.
   b. Laela barutwana ba go ngwala ka nngele go bea dihlogo tša bona godimo ga teseke.
   c. Šomiša letsogo la gago la go ja go dira tlhaka: $\mathcal{X}$
   d. Laela barutwana ba go ngwala ka la go ja go dira tlhaka le wena.
   e. Boeletša le barutwana ba la nngele.
3. **Laela barutwana go ikgopotša ka go dira:** $\mathcal{X}$
   • Bolela o re: Dira tlhaka yeo ka mokokotlong wa mogwera, tesekeng le santeng.
4. **Laela barutwana go ikgopotša go ngwala:** $\mathcal{X}$
   a. Bolela o re: Ngwala tlhaka ye ka pukung ya gago makga a mararo x3.
   b. Sepelasepela ka mo phapošing o hlokometše morutwana o mongwe le o mongwe ka moo ba bopago ditlhaka tša bona.

Go Bala ka go Abelana: Dira Pele ga go Bala

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 205

1. **Lokiša barutwana go mošomo wa Pele wa go Bala.**
   a. Bitša barutwana ba dule mmeteng goba lebatong.
   b. Dula ka pele ga barutwana o swere Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Netefatša gore barutwana ka moka ba kgona go bona puku yeo.
   d. Gopotša barutwana ka maitshwaro ao o a nyakago ka nako ya Go bala ka go abelane, bjk. go dula ka go fera seseka; matsogo a lena a dule diropeng; theeletšang ka hlokomelo; le kwe ge le bitšwa; le emiše matsogo ge le botšiša.
2. **Dira Pele ga go Bala ka tsela ye e latelago:**
   a. Bolela hlogo ya kanegelo: *Sematlamoya sa bokgoni sa William*.
   b. Hlalosa mabokgoni a go akanya. Bolela o re: Ge re akanya re šomiša hlogo le diswantšho go leka go bona gore a e kaba kanegelo e mabapi le eng.
   c. Laetša barutwana diswantšho letlakaleng le lengwe le le lengwe.
   d. Botšiša: Naa e kaba go direga eng mo?
   e. Botšiša: Ke eng seo se go naganantšhago gore diswantšho tše di ka ba di sepelelana?

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 3&4

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 129.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 3 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 3 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 4.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Ruta tlotlontšu o ahlaahle seswantšho sa morero

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tlotlontšu dikarata-kgadima, diswantšho, dilo

Puku ya Motheo

1. **Diriša ŠDHB go ruta tlotlontšu**
   a. Ruta mantšu a tlotlontšu ao a latelago:
      - *moentšeneere: Motho yo a naganago ka dikgopolo gomme a aga didirišwa, metšhene goba ditshepedišo tša go rarolla mathata.*
      - *moakanyetšo: Thulaganyo gona sethalwa sa go laetša ka fao selo se dirwago ka gona.*
      - *segogi: Leotwana leo le nago le thapo goba lepanta leo le thušago go phagamiša goba go sepetša dilo tše boima ga bonolo*
      - *tora: moago o motelele.*
      - *phuhlama: Ge selo se wela fase goba go pšhatlegaka lebaka la gore e ka se kgone go kgotlelela.*
   b. Diriša maano a ŠDHB ao a loketšego lentšu le lengwe le le lengwe.
2. **Aga tsebo ya barutwana ya bokamorago.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 130.
   b. Botša barutwana ditaba tše di latelago mabapi le seswantšho:
      - Ke dilo tša mohuta mang tšeo baentšineere ba di dirago?
      - Ke mehuta efe ya dipotšišo tšeo baentšineere ba di botšišago?
      - Ke mehuta efe ya mathata ao baentšineere ba lekago go a rarolla?
3. **Ahlaahlang seswantšho seo.**
   a. Šomiša dipotšišo tše di latelago go ahlaahla seswantšho ka tsela ye e latelago:
      - Botšiša potšišo ya pele.
      - Laela barutwana go ahlaahla dipotšišo le bagwera ba bona.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.
      - Aga tsebo ya barutwana ya morago ka go phošolla go se kwešišege le gona go abelana ditaba tša malebana le thutokgolo.
      - Boeletša tshepedišo ye ka dipotšišo ka moka.
4. **Dipotšišo:**
   a. *Baentšineere ba aga eng? Ke ditšhupetšo dife tšeo di go botšago seo?*
   b. *Ke didirišwa dife goba metšhene efe yeo o e bonago? Di thuša bjang mošomong?*
   c. *Ke mathata afe ao o naganago gore baintšeneere ba swanetše go a rarolla ge ba aga selo se segolo?*

Ditumatlhaka: Boeletša o kopanya medumo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

1. **Boeletša medumo:** *ntšhw, psh*
   a. Bolela medumo x3.
   b. Bontšha barutwana Dikarata tša Medumo gomme o di bale x3.
   c. Botša barutwana go theeletša le go boeletša medumo.
2. **Bontšha barutwana gore ba ka kgaogantšha le go tswaka bjang modumo woo.**
   a. Boeletša medumo ye e latelago le barutwana: *ntšhw, n, tšh, w, psh, a, k, o, g*
   b. Bolela lentšu le le latelago: *ntšhwa*
   c. Kgopela morutwana o mongwe le o mongwe go theeletša ka kelohloko gomme ka morago a kgaogantšhe lentšu ka medumo: bjk.: *n-tšh-w-a*
   d. Ge morutwana a bolela modumo wo mongwe le wo mongwe, o ngwale godimo ga letlapa.
   e. Ka morago ga moo, bitša morutwana o mongwe gore a tswake medumo ye a tle a kgone go bala lentšu.
   f. Phošolla barutwana ge ba dira diphošo dife goba dife.
   g. Boeletša ka lentšu le: *pshikologa.*
3. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Laboraro.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 131.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Itlwaetše mongwalo wa mothikito

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya
Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go itiriša o kare re raloka piano.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Bontšha ka mohlala ka moo o ka ngwalago mantšu a a latelago ka mongwalo wa motšeketlo:** *xho. Xolani*
   a. Ge o dutše o ngwala, hlaloša ntlha ye o thomago ka yona, tlhahlo le go kopana magareng ga ditlhaka.
   b. Ge o dutše o ngwala, hlaloša moo o thomago gona, tsela ye mangwalo a sepago ka yona le kamoo mangwalo a kgokaganago ka gona.
   c. Sepelasepela gomme o lekole ka moo morutwana yo mongwe le yo mongwe a bopilego tlhaka tša gagwe ka gona, a di kopanyago le sekgoba sa go di aroganya.

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Mathomo

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 205

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Mathomo.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: *Sematlamoya sa bokgoni sa William*
   d. Bolela o re: *William Kamkwamba o goletše motseng wa Malawi moo go bego go se na mohlagase le meetse a mannyane nakong ya komelelo. Ka morago ga go bala puku yeo e bolelago ka enetši, William o ile a phetha ka go aga wintimili bakeng sa go thuša motse wa gabo. O ile a kgoboketša dikarolo tša kgale go tšwa lefelong la ditšhipi tša kgale gomme a šoma ka thata go aga tlhamo ya gagwe. Gaešita le ge batho ba be ba mo sega, o be a dula a leka. Kgopolo ya William e ile ya thuša setšhaba sa gabo gomme ka morago ya tsebja lefaseng ka bophara.*

2. **Dira Go Bala la Mathomo ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Laetša barutwana diswantšho.
   c. Moo go nyakegago, ema o be o hlalosetše barutwana.
   d. Šupa tlotlontšu ya mantšu bjalo ka ge a tšwelela.
   e. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 1 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 & 4 go phapoši ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.
   f. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Dira dikgokagano.
      - Kgopela barutwana: Naa o ka dira dikamano ka kanegelo ye? A e ka ba selo sa go swana le se se kile sa go diragalela goba o mongwe o mo tsebago?

Go Ngwala: Tsebiša le go Itlwaetša DPM

NAKO 20 ya metsotso

DIDIRIŠWA: Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. **Tsebiša nepišo ya DMP (Dibopego le Melawana ya tšhomišo ya Polelo).**
   a. Bolela o re: Beke ye re ya go nepišiša: Go šomiša lekopanyi la 'le' go kopanaya dilo tše pedi tše di amanago goba dikgopolo.
   b. Ngwala lefoko letlapeng:
   William o a kgahliša. Xochitl o a kgahliša. William le Xochitl ba a kgahliša.
   Hlalosa DMP ka maemo a kamano:
      - Lekopanyi la 'le' le šomišwa go kopanya dilo tše pedi tše di amanago goba dikgopolo.
2. **Itlwaetše DMP le barutwana.**
   a. Ngwala letlapeng: William o ile a bona bothata setšhabeng sa gabo. Xochitl o bone bothata setšhabeng sa gabo.
   b. Kgopela barutwana: Re ka šomiša bjang 'le' go kopanya mafoko a a mabedi?
   c. Akanya dikgopolo le barutwana:
   Kopanya mantšu a a mabedi o šomiša 'le':
      - Ge re na le mafoko a mabedi ao a bolelago ka dikgopolo tše di swanago, re ka di kopanya ka go šomiša lekgokasediri 'le'. Re ka kopanya mafoko a mabedi ka tsela ye: William o bone bothata setšhabeng sa gabo gomme Xochitl o bone bothata setšhabeng sa gabo. Ka nako ye nngwe re ka dira gore lefoko le be le le kopana ka go tloša mantšu ao a boeletšwago, go swana le a: William le Xochitl ba bone mathata ditšhabeng tša bona. Ge re ba kopanela, re fetola wa gagwe go ba wa bona ka ge re bolela ka batho ka bobedi mmogo, gomme re fetola setšhaba go ba ditšhaba ka ge go na le setšhaba sa go feta se tee.
3. **Efa barutwana nako ya go itlwaetša DMP ka bobona.**
   a. Ngwala letlapeng:
      - William o bohlale e bile o na le bokgoni bja go hlama. Xochitl o bohlale ebile o na le bokgoni bja go hlama.
      - Letšatši le dirišetšwa enetši. Phefo e dirišetšwa enetši.
      - O morarolli wa mathata. Ke morarolli wa mathata.
   b. Hlalosetša barutwana: Itlwaetše go kopanya mafoko a o šomiša lekopanyi 'le'.
   c. Efa barutwana metsotso e se kae go feleletša mošomo.
4. **Hllokomela kwešišo ya barutwana.**
   a. Bitša barutwana go kgobokana ka moka.
   b. Bitša barutwana ka go fapafapana go tla go abelana dikarabo tša bona.
   c. Šupa se: Lekopanyi la 'le' le šomišwa go kopanya dilo tše pedi tše di amanago goba dikgopolo.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 5&6

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 131.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 5 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 5 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 6.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Ditumatlhaka: Itlwaetše go kopantšha le go kgaogantšha medumo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

1. **Thala tafola gomme o ngwale medumo ye e latelago ka go yona:** *tsh, w, n, ts, tš, p, b, l, tšh, i, e, a*
   a. Šupa modumo wo mongwe le wo mongwe mo tafoleng gomme o bolele modumo wo.
   b. Šupa modumo wo mongwe le wo mongwe mo tafoleng gomme kgopele barutwana ba fapafapanego gore ba e bale.
2. **Bontšha ka mohlala ka fao lentšu le bopiwago ka gona.**
   a. Nagana ka lentšu leo o ka le bopago ka medumo ye e tšwago tafoleng.
   b. Šupa modumo wa mathomo, o bolele modumo wo gomme o o ngwale letlapeng.
   c. Boeletša se go medumo ka moka ya lentšu le.
   d. Sepetša monwana wa gago ka fase ga lentšu gomme o kopanye medumo mmogo gore o kgone go bala lentšu.
3. **Bitša barutwana ka o tee ka o tee go bopa mantšu.**
   a. Bitša barutwana ba 2–3 go tlo bopa mantšu gomme ba šomiše mokgwa wo o swanago.
   b. Phošolla barutwana ge ba dira diphošo dife goba dife.
4. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labone.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 132.
   b. Bala sengwalwa ka go hlaboša. Botša barutwana gore ba go šale morago ka go bala ka dipukung tša bona ge ntše o bala.
   c. Bala sengwalwa gape, mo nakong ye, barutwana ba swanetše go bala le wena.
   d. Bontšha mohlala ka moo o ka phethago kwešišo ya sengwalwa ye e ngwadilwego letlapeng.
   e. Bontšha ka mohlala ka fao o ka phethagatšago mošomo wa popegopolelo letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Itlwaetše mongwalo wa mothikito

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhate ya
Mongwalo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go huna menwana ka gare ga diatla re balela ka bo 5, ka morago re khutše.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Bontšha ka mohlala ka moo o ka ngwalago mafoko a a latelago ka mongwalo wa mothikito:** *Xolani o ile gae.*
   a. Ge o dutše o ngwala, hlaloša ntlha ye o thomago ka yona, tlhahlo le go kopana magareng ga ditlhaka.
   b. Laela barutwana gore ba ngwale mafoko ka mongwalo wa mothikito ka dipukung tša bona tša go ngwalela.
   c. Sepelasepela gomme o lekole ka moo morutwana yo mongwe le yo mongwe a bopilego tlhaka tša gagwe ka gona, a di kopanyago le sekgoba sa go di aroganya.

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Bobedi

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA: Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 205

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Bobedi.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: *Sematlamoya sa bokgoni sa William*
   d. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Dira dikgokagano
      - E re, gopola, re boletše ka se maabane, ge ke go botšiša: Naa o ka dira dikamano ka kanegelo ye? A e ka ba selo sa go swana le se se kile sa go diragalela goba o mongwe o mo tsebago?
2. **Dira Go Bala la Bobedi ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Bontšha barutwana seswantšho.
   c. Šomiša mehlala yeo e lego letlakaleng la matseno go bontšha ka mohlala leano la kwešišo.
   d. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 2 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 & 4 go phapoši ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.

Go Ngwala: Morutiši o laetša peakanyo

NAKO
20 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go
ngwala

1. **Tsebiša direrwa tša Mongwalo.**
   a. Bolela o re, leboong le re tlo ngwala: Ngwala ka William goba Xochitl go tšwa go Kgoboketšo ya Dikanegelo.
2. **Hlalosa karabo ya gago ya mošomo wa go ngwalwa ka molomo pele ba ka ngwala šomiša foreime ya go ngwala.**
   a. Bolela o re: Ke tlo ngwala ka moentšeneere yo a nkgahlago...
3. **Laetša thulaganyo ya mošomo wa go ngwala letlape**ng.
   a. šomiša mmepe wa monagano go rulaganya kanegelo ya gago:
      - Moentšeneere yo o tlago go ngwala ka yena ke mang?
      - Ba be ba dula kae?
      - Ke bothata bofe bjo ba bo lemogilego setšhabeng sa gabo bona?
      - Ke ka lebaka la eng bothata bjo bo be bo le bohlokwa go bo rarolla?
      - Ke kgopolo efe yeo ba bego ba e na le yona bakeng sa go rarolla bothata bjo?
      - Ke didirišwa dife tšeo ba di dirišitšego?
      - Ke mathata afe ao ba ilego ba lebelelana le ona?
      - Tlhamo ya bona e thušitše batho bjang?
      - Naa o nagana eng ka motho yo?
4. **Dira gore barutwana ba nagane.**
   a. Bolela o re: Gosasa le tla rulaganya mošomo wa lena wa go ngwala. Etlang le dikgopolo tša lena gosasa.

Foreime ya go ngwala:

Moentšeneere yo ke ithutilego ka yena ke...
Motho yo o be a dula...
Ba bone bothata ge...
Bothata e be e le gore...
Ba ile ba tšea sephetho sa go...
Ba ile ba aga...
Mathomong, batho ba ile ba re / ba nagana...
Tlhamo ya bona e thušitše...
Ke nagana...

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 7&8

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 132.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 7 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 7 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 8.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Ahlaahla kanegelo ya go abelana go bala

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ahlaahla foreime:

Kgopolokgolo ya kanegelo ye e be e le...

Ke ratile moanegwa... ka lebaka la gore...

Ke ithutile gore...

Ke nagana gore e be e fošagetše / e nepagetše ge... ka lebaka la gore...

1. **Lokiša barutwana ka hlahlo ya sehlopha.**
   a. Beakanya barutwana ka dihlopha tša 4.
   b. Efa sehlopha se sengwe le se sengwe 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
   c. Bolela o re: O tlo bolela fela ge o swere 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
2. **Dirang dipotšišo tša hlatlho.**
   a. Gopotša barutwana ka go abelana dikanegelo tša go bala tša beke yeo.
   b. Ngwala foreime ya hlatlho letlapeng.
   c. Bala o be o hlalose potšišo ye ngwe le ye ngwe (lefoko la go thoma karabo.
   d. Botša barutwana gore sehlopha se sengwe le se sengwe se tla fiwa moleko gomme o mongwe le o mongwe wa sehlopha o swanetše go fiwa sebaka sa go araba potšišo.
   e. Ba hlohleletše go nagana ka dikarabo tše di fapanego.
3. **Laela barutwana go thoma ka dikahlatlho tša bona.**
   a. Laela barutwana bao ba swerego 'mahlaka a go bolela/maswika' go thoma.
   b. Sepelasepela moo phapošing gomme o ba fe thekgo moo e nyakegago.
   c. Ka metsotswana e se kae ya go šala, bitša sehlopha go tla go abelana dikarabo tša bona.
4. **Boitokišo bja barutwana**
   a. Hlaola barutwana ba 3–4 go dira Mošomo wa bomolomo ka Mošupologo.
   b. Botša barutwana bao seo ba swanetšego go se lokiša ka Mošupologo. (Bona Lenaneothuto la GTB la Mošupologo)

Ditumatlhaka: Taelo ya go ngwala

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. **Dudiša barutwana ka dipuku tša bona tša go ngwalela, dipene le dirula.**
   a. Botša barutwana gore ba ngwale hlogo ye, 'Taelo ya go ngwala' gomme ba ngwale dinomoro 1–5 ka thoko ga letlakala.
   b. Bolela mantšu a mahlano a a latelago gore barutwana ba a ngwale kgauswi le dinomoro 1–5: bontšhwa, dipshio, ntšwafiša, ntšweletša, ntswala
   c. Se se latelago, botša barutwana gore ba ngwale lefoko leo o le bolelago, o šomiše maswaodikga a neletlakala latšego.
   d. Bolela lefoko le le latelago. Le boeletše ka go nanya, gabedi ge go nyakega: Mma ke yena a ntswetšego.
2. **Botša barutwana gore ba šomiše phentshele ya mmala go phošolla mošomo wa bona.**
   a. Ngwala mantšu a mahlano letlapeng.
   b. Ge o ngwala bolela lentšu le lengwe le lengwe ka modumo.
   c. Go mafoko a, šupa maswaodikga ao a šomišitšwego.
   d. Botša barutwana go dira sediko go diphošo tša bona ka phentshele ya mmala.
   e. Botša barutwana gore ba ngwale gape diphošo tša bona ka nepagalo.
3. **Ela hloko mathata le kgatelopele ya barutwana.**
4. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labohlano.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 134.
   b. Bala sengwalwa ka go hlaboša. Botša barutwana gore ba go šale morago ka go bala ka dipukung tša bona ge ntše o bala.
   c. Bontšha mohlala ka moo o ka phethago kwešišo ya sengwalwa ye e ngwadilwego letlapeng.
   d. Bontšha ka mohlala ka fao o ka phethagatšago mošomo wa popegopolelo letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Go Bala ka go Abelana: Dira ka Morago ga go Bala

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA: Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 205

1. **Lokišetša barutwana ka Morago ga go Bala.**
   a. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: *Sematlamoya sa bokgoni sa William*
   b. Hlalosa mošomo. Bolela o re: Lehono re ya go feleletša tekatlhaologanyo ya go ngwalwa ka ga kanegelo.

2. **Laetša mošomo ka tsela ye:**
   a. Ngwala dipotšišo tša gago letlapeng.
   b. Balela potšišo ye ngwe le ye ngwe godimo.
   c. Hlalosa gore mehuta yeo ya dipotšišo e ka nyaka dikarabo tša mohuta ofe.
   d. Mohlala: Naa Anna o be a apere eng? Karabo e swanetše go re botša ka diaparo tša Anna.
   e. Mohlala: Naa o gopola gore Anna o be a swanetše go dira eng? Karabo ga e gona ka gare ga diteko – barutwana ba swanetše go nagana kgopolo tša bona.
   f. Laetša barutwana gore ka fase ga potšišo ye ngwe le ye ngwe go na le lefoko la go thoma. Hlaosa gore ba swanetše go šomiša seo go ba thuša go ngwala dikarabo.

3. **Laela barutwana go feleletša mošomo.**
   a. Botša barutwana go bula dipuku tša bona gomme ba ngwale tšatšikgwedi le hlogo: Tekatlhaologanyo.
   b. Botša barutwana go šomiša 'mafoko a go thoma karabo' ka fase ga potšišo ye ngwe le ye ngwe ka dipukung tša bona.
   c. Laela barutwana go šomiša tsebo ya bona ya ditumatlhaka go ngwala mantšu ao a sa tsebjego Ba swanetše go bolela lentšu ka go nanya gomme ba ngwale modumo woo ba o kwago.
   d. Dipotšišo le mafoko a go thoma

4. **Dumelela barutwana go abelana mešomo ya bona.**
   a. Efa barutwana metsotswana go laetša mešomo ya bona go bagwera ba bona.
   b. Bitša barutwana go abelana mešomo ya bona le phapoši.

Tekatlhaologanyo ya go ngwalwa

1. **William o be a dula kae?**
   William o be a dula... (Motse wa Wimbe kua Malawi.).

2. **Go diregile eng kua Malawi ge WIlliam a be a na le mengwaga ye 14?**
   Ge William a be a na le mengwaga ye 14... (Malawi e bile le komelelo ye e šiišago.)

3. **Ge William a be a tlogela sekolo, o ile a tšwelapele bjang a ithuta?**
   Go tšwelapele a ithuta, William... (o ile a ya bokgobapukung gomme a bala dipuku.)

4. **William o ile a aga eng pele?**
   Sa mathomo, William o ile a aga... (sematlamoya se se nnyane.)
5. **Ke ka lebaka la eng William a ile a aga wintimili se se segolo?**
   O ile a aga wintimili se segolo gore... (a pompe meetse go tšwa sedibeng go thuša batho ba Wimbe.)

Go Ngwala: Leano la barutwana

NAKO
20 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go ngwala

1. **Gopotša barutwana ka sererwa sa go ngwala.**
   a. E re, leboong le re tla ngwala ka: Ngwala ka William goba Xochitl go tšwa go Kgoboketšo ya Dikanegelo.
2. **Laela barutwana go nagana ka dikarabo tša bona tša sererwa sa mongwalo.**
   a. Bolela o re: Bjalo naganang ka fao le tlago araba sererwa sa mongwalo.
   b. Laela barutwana go abelana dikgopolo tša bona le bagwera.
   c. Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona le phapopši.
3. **Laela barutwana go rulaganya go tla go ngwala ka dipukung tša bona tša go ngwalela.**
   a. Bolela o re: Bjalo šomiša mmepe wa monagano go rekhota dikgopolo tša gago gomme o rulaganye mošomo wa go ngwala.
4. **Sepelasepela ka moo phapošing gomme o thuše barutwana ka o tee ka o tee ka thulaganyo tša bona.**
   a. Bolela o re: Nke le mpotšeng ka dikgopolo tša lena.
   b. Thuša barutwana bao ba palelwago go feleletša mmepe wa bona wa monagano.

Foreime ya go ngwala:

Moentšeneere yo ke ithutilego ka yena ke...
Motho yo o be a dula...
Ba bone bothata ge...
Bothata e be e le gore...
Ba ile ba tšea sephetho sa go...
Ba ile ba aga...
Mathomong, batho ba ile ba re / ba nagana...
Tlhamo ya bona e thušitše...
Ke nagana...

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 9&10

NAKO
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 134.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 9 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 9 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 10.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Bomolomo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go
didirišwa tše
di nyakegago
mo

1. **Dudiša barutwana go lebelela bao ba tsenago le bona ka phapošing ge ba tšweletša ditlhagišo tša bomolomo.**
2. **Gopotša barutwana ka mošomo wo o latelago: Go abelana ditaba tša gago**
   a. Re botše gore ditaba tša gago di mabapi le eng. Bolela o re:
      - Lehono ke tlile go le botša ka...
      - Ke moka, bolela ditaba tša gago.
      - Re botše ka seo se diregilego ka tatelano ya maleba.
      - Re botše ka dintlhakgolo tša ditaba tša gago.
      - Feleletša ka go re botša ka fao o ikwago ka ditaba tša gago.
3. **Gopotša barutwana ka mabokgoni a go fa polelo:**
   a. Ge o abelana ditaba tša gago, gopola go:
      - Re botše gore ditaba tša gago di mabapi le eng
      - Re botše gore di diregile neng
      - Re botše gore naa di diragetše mang
      - Bolela mafoko a gago go ya ka tatelano ya maleba
      - Bolela dilo gatee fela – se ipoeletše
      - Bolelela godimo ka lentšu la go tlhaka
4. **Bitša barutwana ba o ba kgethilego go tla go fa polelo ka go šielana.**
   a. Aga tshepo ya barutwana ka go ba leboga nako le nako ge ba seno fa polelo le gona go ba fa dipoelo tša maleba.
   b. Mafelelong a thuto, efa sehlopha ditshwaotshwao tše dingwe tša kakaretšo go kaonafatša ditlhagišo tša bona. Mohlala: Ke ile ka katana le go kwa ba bangwe ba lena. Ke kgopela le bolele ka mantšu a kwagalago – re nyaka go kwa seo le lekago go se bolela.

Ditumatlhaka: Boeletša medumo ka moka yeo e rutilwego ka kotara ya 2

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Kotara ya
2 Thuto-
medumo
Dikarata tša
Medumo

Puku ya
Motheo

1. **Dudiša barutwana khapeteng goba lebatong ka pele ga gago.**
   a. Botša barutwana gore ba theeletše leina la bona.
   b. Ge o bitša leina la morutwana, ba swanetše go bala modumo mo karateng ya medumo yeo o e emišetšago godimo.
   c. Bitša leina la morutwana yo mongwe. Morutwana yo o swanetše go bolela lentšu leo le thomago ka modumo woo goba le šomišago modumo woo.
   d. Dira se ka lebelo. Dira gore e kwagale bjalo ka papadi ya go thabiša eupša ela hloko barutwana bao ba thatafalelwago.
   e. Ge morutwana a dira phošo, "theeletša ka kelohloko" gomme o bolele modumo gape.
2. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Mošupologo.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 136.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Boeletša ditlhlaka ka moka tšeo di rutilwego ka kotara ya 2

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Tekolo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go šobagantšha pampiri gomme ra boa ra e phutholla.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Laetša mokgwa wa go bopa ditlhaka ka moka tše nnyane tšeo di rutilwego ka Kotara ya 2.**
   a. Ngwala tlhaka ye nngwe le ye nngwe ya ditlhaka tše nnyane letlapeng.
   b. Ge o ngwala, hlalosa ntlha ya mathomo, tlhahlo le ntlha ya go feleletša tlhaka.
   c. Botša barutwana go thala mothaladi wa tlhaka ye nngwe le ye nngwe ka dipukung tša bona tša go ngwalela, ba tlogele sekgoba sa monwana magareng ga tlhaka ye nngwe le ye nngwe.
   d. Botša barutwana go netefatša gore ba kgona go bopa tlhaka ye nngwe le ye nngwe ka go nepagala.
3. **Lekola sebopego sa ditlhaka tše nnyane tša barutwana.**
   a. Ge barutwana ba ngwala, sepelasepela o lekole sebopego sa bona sa ditlhaka.
   b. Efa thekgo ge go nyakega.
   c. Ela hloko barutwana bao ba sa kgonego go bopa ditlhaka ka nepagalo.

Go Bala ka go Abelana: Tsebiša kanegelo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo
ya
Dikanegelo,
Letlakala la
matseno 219

1. **Tsebiša kanegelo.**
   a. Bolela o re: Beke ye re tlo bala kanegelo ya hlogo ye: *Segotetsametsi sa letšatši sa ga Xochitl*.
   b. Bolela o re: *Xochitl Cruz ke ngwanenyana yo monyenyane yo a tšwago Mešico yo a lemogilego gore dihlare tše dintši di be di rengwa e le gore batho ba kgone go ruthetša meetse ka dikgong. O be a nyaka go hwetša tsela e kaone ya go hwetša meetse a fišago. Ka fao, Xochitl o hlamile le go aga sethuthafatši sa meetse sa letšatši a šomiša didiriswa tše di šomišitšwego gape go swana le mapotlelo a polasitiki le dihose. Selo seo a se hlamilego se be se diriša enetši e tšwago letšatšing go rutheletša lapa la gagwe meetse. Go se go ye kae, baagišani ba gagwe ka moka ba be ba nyaka dithuthafatši tša letšatši, le bona!*.
   c. Botšiša: Naa go na le se o se tsebago mabapi le se?
   d. Ka boripana laetša barutwana diswantšho ka kanegelong.
2. **Aga tsebo ya barutwana ya bokamorago.**
   a. Abelana le go hlaloša Tshedimošo ya Bokamorago ya kanegelo.
   b. Laetša barutwana moo kanegelo e diragetšego o šomiša mmepe wa Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Botšiša: Naa o na le potšišo mabapi le kanegelo?
3. **Hlalosa leano la kwešišo.**
   a. Bolela o re, beke ye re tlile go ithuta ka ga: Dira dikgokagano
   b. Hlalosetša barutwana leano leo.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 1&2

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 136.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 1 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 1 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 2.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Go ruta tlotlontšu

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Tlotlontšu dikarata-kgadima, diswantšho, dilo

Puku ya Motheo

1. **Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 126.
   b. Bala goba o boeletše polelotlaleletšo gape.
   c. Laetša barutwana lenaneo la tlotlontšu la tabakgolo.
   d. Hlalosa gore mantšu a a tla re thuša go kwešiša le gona go bolela mabapi le tabakgolo.
   e. Ba balele lenaneo leo la mantšu.
2. **Diriša ŠDHB go ruta tlotlontšu**
   a. Ruta mantšu a tlotlontšu ao a latelago:
      - *sethutafatši sa letšatši: Go šomiša maatla a letšatši godira mohlagase goba maatla*
      - *go kgona go reka: Go ba le tšhelete ye e lekanego go reka selo.*
      - *e lahlilwego: Selo seo se lahlilwego goba seo se sa hlwago se nyakega.*
      - *tlhamo: Selo se sefsa seo motho a se dirilego go rarolla bothata goba go thuša batho.*
      - *go phadima sefahlegong: Go myemyela ka lethabo ka gore o o ikwa o godišwa goba ge o mongwe a dirile se sebotse.*
3. **Diriša maano a ŠDHB ao a loketšego lentšu le lengwe le le lengwe:**
   Š: Šupa seswantšho goba selo
   D: Diragatša lentšu leo
   H: Botša barutwana tlhaloso ya lentšu leo
   B: Bolela lentšu leo lefokong

Ditumatlhaka: Boeletša medumo ka moka yeo e rutilwego ka kotara ya 2

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Kotara ya
2 Thuto-
medumo
Dikarata tša
Medumo

Puku ya
Motheo

1. **Dudiša barutwana khapeteng goba lebatong ka pele ga gago.**
   a. Botša barutwana gore ba theeletše leina la bona.
   b. Ge o bitša leina la morutwana, ba swanetše go bala modumo mo karateng ya medumo yeo o e emišetšago godimo.
   c. Bitša leina la morutwana yo mongwe. Morutwana yo o swanetše go bolela lentšu leo le thomago ka modumo woo goba le šomišago modumo woo.
   d. Dira se ka lebelo. Dira gore e kwagale bjalo ka papadi ya go thabiša eupša ela hloko barutwana bao ba thatafalelwago.
   e. Ge morutwana a dira phošo, "theeletša ka kelohloko" gomme o bolele modumo gape.
2. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labobedi.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 137.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Boeletša ditlhlaka ka moka tšeo di rutilwego ka kotara ya 2

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Tekolo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go šišinya diatla.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Laetša mokgwa wa go bopa ditlhaka ka moka tše kgolo tšeo di rutilwego ka kotara ya 2.**
   a. Ngwala tlhaka ye nngwe le ye nngwe ya dtlhaka tše kgolo letlapeng.
   b. Ge o ngwala, hlalosa ntlha ya mathomo, tlhahlo le ntlha ya go feleletša tlhaka.
   c. Botša barutwana go thala mothaladi wa tlhaka ye nngwe le ye nngwe ka dipukung tša bona tša go ngwalela, ba tlogele sekgoba sa monwana magareng ga tlhaka ye nngwe le ye nngwe.
   d. Botša barutwana go netefatša gore ba kgona go bopa tlhaka ye nngwe le ye nngwe ka go nepagala.
3. **Lekola sebopego sa ditlhaka tše kgolo tša barutwana.**
   a. Ge barutwana ba ngwala, sepelasepela o lekole sebopego sa bona sa ditlhaka.
   b. Efa thekgo ge go nyakega.
   c. Ela hloko barutwana bao ba sa kgonego go bopa ditlhaka ka nepagalo.

Go Bala ka go Abelana: Dira Pele ga go Bala

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo
ya
Dikanegelo,
letlakala la
221

1. **Lokiša barutwana go mošomo wa Pele wa go Bala.**
   a. Bitša barutwana ba dule mmeteng goba lebatong.
   b. Dula ka pele ga barutwana o swere Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   c. Netefatša gore barutwana ka moka ba kgona go bona puku yeo.
   d. Gopotša barutwana ka maitshwaro ao o a nyakago ka nako ya Go bala ka go abelane, bjk. go dula ka go fera seseka; matsogo a lena a dule diropeng; theeletšang ka hlokomelo; le kwe ge le bitšwa; le emiše matsogo ge le botšiša.
2. **Dira Pele ga go Bala ka tsela ye e latelago:**
   a. Bolela hlogo ya kanegelo: *Segotetsametsi sa letšatši sa ga Xochitl*
   b. Hlalosa mabokgoni a go akanya. Bolela o re: Ge re akanya re šomiša hlogo le diswantšho go leka go bona gore a e kaba kanegelo e mabapi le eng.
   c. Laetša barutwana diswantšho letlakaleng le lengwe le le lengwe.
   d. Botšiša: Naa e kaba go direga eng mo?
   e. Botšiša: Ke eng seo se go naganantšhago gore diswantšho tše di ka ba di sepelelana?

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 3&4

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 137.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 3 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 3 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 4.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Dikanegelo tša Boitlhamelo

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

1. **Lokiša barutwana go anega dikanegelo tša boitlhamelo.**
   a. Beakanya barutwana ka dihlopha tša 4.
   b. Botša barutwana go bula Dipuku tša motheo tša go Bala letlakala 138.
2. **Laela barutwana go lebelela seswantšho.**
   a. Botšiša: Naa o bona eng mo seswantšhong?
3. **Botša barutwana gore yo mongwe le yo mongwe o swanetše go hlama kanegelokopana ka ga seswantšho.**
4. **Botša barutwana ka fao ba ka beakanyago kanegelo ya bona. Bolela o re:**
   a. Efa moanegwa o mongwe le o mongwe kanegelong ya gago leina.
   b. Bolela gore kanegelo e direga kae.
   c. Kanegelo ya gago e swanetše go ba le mathomo, bogare le mafelelo.
   d. Seswantšho se se bontšha fela karolo ya kanegelo ya gago.
      - Seswantšho se ka laetša mathomo a kanegelo ya gago.
      - Seswantšho se ka laetša bogare bja kanegelo ya gago.
      - Seswantšho se ka laetša mafelelo a kanegelo ya gago.
   e. O ka thoma kanegelo ya gago ka gore:
      - Go itlwaetša go dira gore re gatele pele. Ge re boeletša selo. re a kaonafala. Re ka no se e dirte gabotse lekga la mathomoefela nako le nako ge re itlwaetša re a ithuta ble gona go gatela pele. Bokgoni bo gola gannhyane go ya ka nako.
      - “Ke na le kgopolo ye mpsha,” ____ a realo...
5. **Laela barutwana go feleletša mošomo.**
   a. Efa barutwana metsotso ye mmalwa ya go nagana ka kanegelo ya bona ka setu.
   b. Go tloga moo, laela barutwana go šiedišana ka go anegela sehlopha sa bona kanegelo. O ka rata go šomiša ‘lehlaka la go bolela/leswika’ ge ba dira seo.
   c. Ge barutwana ba bolela, sepelasepela gomme o theeletše.
6. **Ruma thuto ka tsela ye e latelago:**
   a. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go abelana kanegelo ya gagwe le phapoši goba o botšiše barutwana ba 1–2 dipotšišo ka ga dikanegelo tša sehlopha sa bona.
      - Botšiša: Naa kanegelo ya X e be e le mabapi le eng?
      - Botšiša: Naa ke eng seo o se ratilego ka ga kanegelo ya X?
   b. Efa phapoši ditshwaotshwao tše dingwe tša kakaretšo go kaonafatša dikanegelo tša bona. Mohlala: Gantši mathomong a kanegelo re bolela gore kanegelo e direga kae, le gore baanegwa ke bomang. Nakong ye e tlago, leka go akaretša tshedimošo ye dikanegelong tša lena.

Ditumatlhaka: Raloka papadi ya ditumatlhaka: Ketane ya mantšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Lephephe
la A4 la
barutwana

1. **Dudiša barutwana go tšea šedi ya bona.**
2. **Bontšha papadi yeo go barutwana mo letlapeng.**
   a. Ngwala modumo letlapeng.
   b. Botša barutwana go bapala ka bobedi.
   c. Morutwana wa 1 o swanetše go šomiša modumo wo o lego letlapeng go ngwala lentšu.
   d. Morutwana wa 2 o tšea ditlhaka tša mafelelo tše pedi tša lentšu go thoma lentšu le leswa.
   e. Barutwana ba tšwela pele go bapala go fihlele lephephe la bona le tletše ka ketane ya mantšu.
3. **Efa phere ye nngwe le ye nngwe lephephe gomme o ngwale modumo wa mathomo letlapeng:** *baba*
4. **Sepelasepela moo gomme o thuše barutwana ka fao go nyakegago.**
   a. Ka morago ga metsotso ye 10, bitša barutwana go tšea šedi.
   b. Kgopela diphere di se kae go bala mantšu a bona. Ge ba dutše ba bala, ngwala mantšu letlapeng gomme o lebelele gore ketane ya bona e bopilwe ka tshwanelo.
   c. Reta barutwana mešomong wa bona.

Ela hloko: Mošomo wo o a boeletšwa go o dira ka diphensele tša mebala.

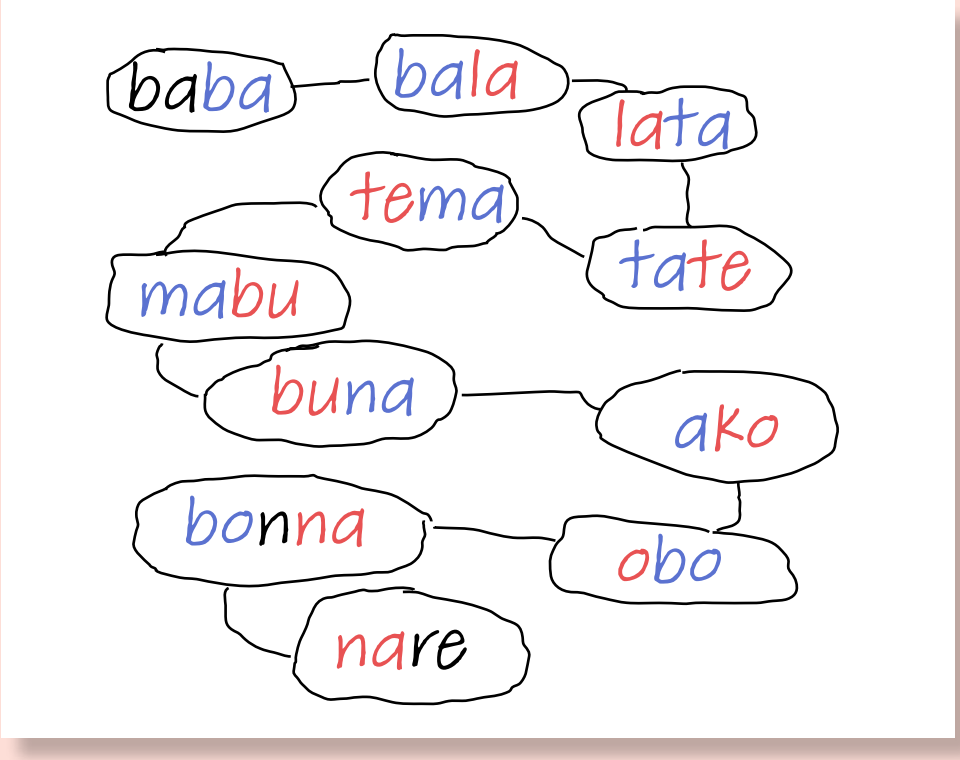

5. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Laboraro.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 139.
   b. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go go thuša go dira mohlala wa mošomo wo mongwe le wo mongwe.
   c. Laetša ka mo go dirwago mešongwana ya go ngwala letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Kopolla mafoko

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Tekolo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go itiriša o kare re raloka piano.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.
2. **Ngwala mafoko a a latelago letlapeng:**
   - O kgonne go phasa teko ya gagwe.
   - Beke go feta re ile polaseng.
   - O be a efa dipere dijo.

   a. Laela barutwana go kopiša mafoko ka dipukung tša bona tša go ngwalela.
   b. Ba swanetše go kopiša ka bothakga le ka nepagalo ka mo go kgonegago.
3. **Lekola bokgoni bja barutwana bja go kopiša mafoko.**
   a. Ge barutwana ba ngwala, sepelasepela gomme o ele hloko barutwana bao ba thatafalelwago ke:
      - Go kopiša mafoko ka nepagalo
      - Go bopa ditlhaka le mantšu ka nepagalo le ka bothakga
      - Go fetša mantšu ka nako ye e abetšwego

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Mathomo

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 221

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Mathomo.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: *Segotetsametsi sa letšatši sa ga Xochitl*
   d. Bolela o re: *Xochitl Cruz ke ngwanenyana yo monyenyane yo a tšwago Mešico yo a lemogilego gore dihlare tše dintši di be di rengwa e le gore batho ba kgone go ruthetša meetse ka dikgong. O be a nyaka go hwetša tsela e kaone ya go hwetša meetse a fišago. Ka fao, Xochitl o hlamile le go aga sethuthafatši sa meetse sa letšatši a šomiša didirišwa tše di šomišitšwego gape go swana le mapotlelo a polasitiki le dihose. Selo seo a se hlamilego se be se diriša enetši e tšwago letšatšing go rutheletša lapa la gagwe meetse. Go se go ye kae, baagišani ba gagwe ka moka ba be ba nyaka dithuthafatši tša letšatši, le bona.*
   e. Botšiša: Naa go na le se o se tsebago mabapi le se?
2. **Dira Go Bala la Mathomo ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Laetša barutwana diswantšho.
   c. Moo go nyakegago, ema o be o hlalosetše barutwana.
   d. Šupa tlotlontšu ya mantšu bjalo ka ge a tšwelela.
   e. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 1 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 go phapoši ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.
   f. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Dira dikgokagano
      - Kgopela barutwana: Naa o ka dira dikamano ka kanegelo ye? A e ka ba selo sa go swana le se se kile sa go diragalela goba o mongwe o mo tsebago?

Go Ngwala: Morutiši o laetša sengwalwakakanywa

NAKO
20 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go
ngwala

1. **Tsebiša gape sererwa sa mongwalo le dinyakwa tša ona.**
   a. Bolela o re, leboong le re tlo ngwala: Ngwala ka William goba Xochitl go tšwa go Kgoboketšo ya Dikanegelo.
   b. Hlalosa dinyakwa tša mošomo:
      - Mohuta: Dingwala tša nnete / pego ya puku
      - Mafoko / Ditemana: Ngwala dirapa tše pedi tša bonnyane dipolelo tše nne ye nngwe le ye nngwe, ye nngwe le ye nngwe e na le hlogotaba ya yona
      - DMP: Lekopanyi la 'le' le šomišwa go kopanya dilo tše pedi tše di amanago goba dikgopolo
2. **Laetša mošomo letlapeng.**
   a. Gopotša barutwana ka dikgopolo tša gago go tšwa mmepeng wa monagano.
   b. Bontšha barutwana gore go feleletšwa bjang foreime ya mongwalo o šomiša go rulaganya.
3. **Laela barutwana go thoma go ngwala ka dipukung tša bona.**
   a. Bolela o re: Bjalo šomišang go rulaganya go tlaleletša foreime ya lena ya mongwalo.
4. **Sepelasepela ka phapošing gomme o thuše barutwana ka o tee ka o tee go thoma go ngwala.**
   a. Bolela o re: A re lebeleleng mmepe wa gago wa monagano gomme re o šomiše go thoma go ngwala.
   b. Thuša barutwana bao ba palelwago go šomiša foreime ya mongwalo.

Foreime ya go ngwala:

Moentšeneere yo ke ithutilego ka yena ke...
Motho yo o be a dula...
Ba bone bothata ge...
Bothata e be e le gore...
Ba ile ba tšea sephetho sa go...
Ba ile ba aga...
Mathomong, batho ba ile ba re / ba nagana...
Tlhamo ya bona e thušitše...
Ke nagana...

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 5&6

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 139.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 5 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 5 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 6.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Ditumatlhaka: Raloka papadi ya ditumatlhaka: Ketane ya mantšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Lephephe
la A4 la
barutwana

1. **Dudiša barutwana go tšea šedi ya bona.**
2. **Bontšha papadi yeo go barutwana mo letlapeng.**
   a. Ngwala modumo letlapeng.
   b. Botša barutwana go bapala ka bobedi.
   c. Morutwana wa 1 o swanetše go šomiša modumo wo o lego letlapeng go ngwala lentšu.
   d. Morutwana wa 2 o tšea ditlhaka tša mafelelo tše pedi tša lentšu go thoma lentšu le leswa.
   e. Barutwana ba tšwela pele go bapala go fihlele lephephe la bona le tletše ka ketane ya mantšu.
3. **Efa bobedi ba barutwana lephephe gomme o ngwale modumo wa mathomo letlapeng:** *baba*
4. **Sepelasepela moo gomme o thuše barutwana ka fao go nyakegago.**
   a. Ka morago ga metsotso ye 10, bitša barutwana go tšea šedi.
   b. Kgopela diphere di se kae go bala mantšu a bona. Ge ba dutše ba bala, ngwala mantšu letlapeng gomme o lebelele gore ketane ya bona e bopilwe ka tshwanelo.
   c. Reta barutwana mešomong wa bona.

Ela hloko: Mošomo wo o a boeletšwa go o dira ka diphensele tša mebala.

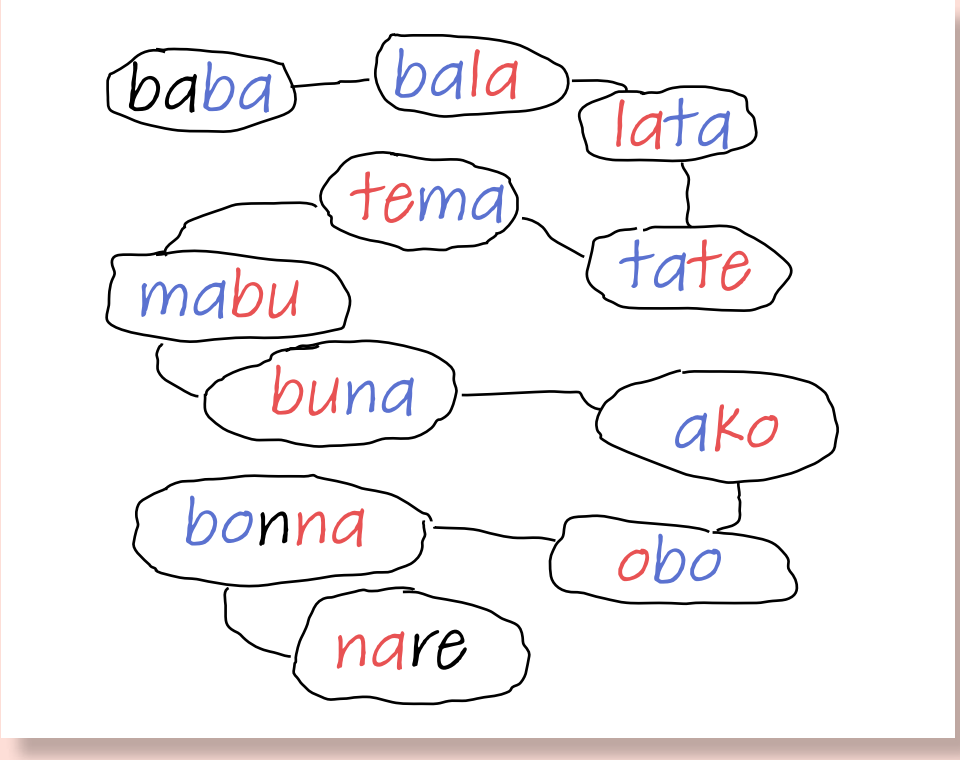

5. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labone.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 140.
   b. Bala sengwalwa ka go hlaboša. Botša barutwana gore ba go šale morago ka go bala ka dipukung tša bona ge ntše o bala.
   c. Bala sengwalwa gape, mo nakong ye, barutwana ba swanetše go bala le wena.
   d. Bontšha mohlala ka moo o ka phethago kwešišo ya sengwalwa ye e ngwadilwego letlapeng.
   e. Bontšha ka mohlala ka fao o ka phethagatšago mošomo wa popegopolelo letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Mongwalo: Kopolla mafoko

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Tekolo

1. **Lokišetša barutwana go dira mongwalo.**
   a. Bolela o re: A re ruthufatšeng menwana ya rena ka go huna menwana ka gare ga diatla re balela ka bo 5, ka morago re khutše.
   b. Lekola le go beakanya boemo bja barutwana le mokgwa wa go swara phentshele.

2. **Ngwala mafoko a a latelago letlapeng:**
   - Kgwedi ya go feta re tšere leeto la sefofane.
   - Re bile le letšatši le
   - lebotse la kgotso polaseng.
   - Ke ile ka kwa entšene ya sefofane e rora.

   a. Laela barutwana go kopiša mafoko ka dipukung tša bona tša go ngwalela.
   b. Ba swanetše go kopiša ka bothakga le ka nepagalo ka mo go kgonegago.

3. **Lekola bokgoni bja barutwana bja go kopiša mafoko.**
   a. Ge barutwana ba ngwala, sepelasepela gomme o ele hloko barutwana bao ba thatafalelwago ke:
      - Go kopiša mafoko ka nepagalo
      - Go bopa ditlhaka le mantšu ka nepagalo le ka bothakga
      - Go fetša mantšu ka nako ye e abetšwego

Go Bala ka go Abelana: Dira Go Bala la Bobedi

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo ya Dikanegelo, letlakala la 221

1. **Lokišetša barutwana go Bala la Bobedi.**
   a. Dudiša barutwana mmeteng.
   b. Ba gopotše ka maitshwaro ao a nyakegago.
   c. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: *Segotetsametsi sa letšatši sa ga Xochitl*
   d. Gopotša barutwana mabapi le mokgwa wa tekatlhaologanyo.
      - Bolela o re, beke ye re ithuta ka ga: Dira dikgokagano
      - E re, gopola, re boletše ka se maabane, ge ke go botšiša: Naa o ka dira dikamano ka kanegelo ye? A e ka ba selo sa go swana le se se kile sa go diragalela goba o mongwe o mo tsebago?
2. **Dira Go Bala la Bobedi ka tsela ye e latelago:**
   a. Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo godimo, ga bonolo o kwagale.
   b. Bontšha barutwana seswantšho.
   c. Šomiša mehlala yeo e lego letlakaleng la matseno go bontšha ka mohlala leano la kwešišo.
   d. Mafelelong a kanegelo, botšiša potšišo ya Go Bala 2 ka tsela ye e latelago:
      - Lebiša thwii Potšišo ya 1 & 2 go morutwana yo a itšeng.
      - Lebiša Potšišo 3 go phaposi ka moka. Kgopela barutwana go ahlaahla potšišo le bagwera.
      - Bitša barutwana ba se bakae go abelana dikarabo tša bona.

Go Ngwala: Sengwalwakakanywa sa barutwana

NAKO
20 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go
ngwala

1. **Gopotša barutwana ka ga mošomo wa go ngwala le dinyakwa tša gona.**
   a. Bolela o re, lehono re tlo feleletša go ngwala: Ngwala ka William goba Xochitl go tšwa go Kgoboketšo ya Dikanegelo.
2. **Laela barutwana go tšwelapele go ngwala ka dipukung tša bona.**
3. **Ruta go bopa tlhaka e kgolo ya mongwalo wa motšeketlo.**
   a. Sepelasepela ka phapošing gomme o thuše barutwana bao ba palelwago ke go feleletša foreime ya go ngwala.
   b. Efa barutwana bao ba lego pele mošomo wa bonakwanana: Ngwala lefoko le le ngwe go mongwalo wa gago.
4. **Ba fe mošomo wa gae bjalo ka ge go nyakega.**
   a. Hlalosa gore barutwana ba swanetše go fetša sengwalwakakanywa sa bona sa mošomo wa gae ge e ba ga se ba fetše.

Foreime ya go ngwala:

Moentšeneere yo ke ithutilego ka yena ke...
Motho yo o be a dula...
Ba bone bothata ge...
Bothata e be e le gore...
Ba ile ba tšea sephetho sa go...
Ba ile ba aga...
Mathomong, batho ba ile ba re / ba nagana...
Tlhamo ya bona e thušitše...
Ke nagana...

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 7&8

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 140.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 7 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 7 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 8.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Ahlaahla kanegelo ya go abelana go bala

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ahlaahla foreime:

Kgopolokgolo ya kanegelo ye e be e le...

Ke ratile moanegwa... ka lebaka la gore...

Ke ithutile gore...

Ke nagana gore e be e fošagetše / e nepagetše ge... ka lebaka la gore...

1. **Lokiša barutwana ka hlahlo ya sehlopha.**
   a. Beakanya barutwana ka dihlopha tša 4.
   b. Efa sehlopha se sengwe le se sengwe 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
   c. Bolela o re: O tlo bolela fela ge o swere 'lehlaka la go bolela goba leswika'.
2. **Dirang dipotšišo tša hlatlho.**
   a. Gopotša barutwana ka go abelana dikanegelo tša go bala tša beke yeo.
   b. Ngwala foreime ya hlatlho letlapeng.
   c. Bala o be o hlalose potšišo ye ngwe le ye ngwe (lefoko la go thoma karabo.
   d. Botša barutwana gore sehlopha se sengwe le se sengwe se tla fiwa moleko gomme o mongwe le o mongwe wa sehlopha o swanetše go fiwa sebaka sa go araba potšišo.
   e. Ba hlohleletše go nagana ka dikarabo tše di fapanego.
3. **Laela barutwana go thoma ka dikahlatlho tša bona.**
   a. Laela barutwana bao ba sweregó 'mahlaka a go bolela/maswika' go thoma.
   b. Sepelasepela moo phapošing gomme o ba fe thekgo moo e nyakegago.
   c. Ka metsotswana e se kae ya go šala, bitša sehlopha go tla go abelana dikarabo tša bona.
4. **Boitokišo bja barutwana**
   a. Hlaola barutwana ba 3–4 go dira Mošomo wa bomolomo ka Mošupologo.
   b. Botša barutwana bao seo ba swanetšego go se lokiša ka Mošupologo. (Bona Lenaneothuto la GTB la Mošupologo)

Ditumatlhaka: Taelo ya go ngwala

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. **Dudiša barutwana ka dipuku tša bona tša go ngwalela, dipene le dirula.**
   a. Botša barutwana gore ba ngwale hlogo ye, 'Taelo ya go ngwala' gomme ba ngwale dinomoro 1–5 ka thoko ga letlakala.
   b. Bolela mantšu a mahlano a a latelago gore barutwana ba a ngwale kgauswi le dinomoro 1–5: bontšhwa, ntswalelela, ntlhwa, mongatse, tšhipi
   c. Se se latelago, botša barutwana gore ba ngwale lefoko leo o le bolelago, o šomiše maswaodikga a neletlakala latšego.
   d. Bolela lefoko le le latelago. Le boeletše ka go nanya, gabedi ge go nyakega: Ba dutše ka kamoreng ya buti.
2. **Botša barutwana gore ba šomiše phentshele ya mmala go phošolla mošomo wa bona.**
   a. Ngwala mantšu a mahlano letlapeng.
   b. Ge o ngwala bolela lentšu le lengwe le lengwe ka modumo.
   c. Go mafoko a, šupa maswaodikga ao a šomišitšwego.
   d. Botša barutwana go dira sediko go diphošo tša bona ka phentshele ya mmala.
   e. Botša barutwana gore ba ngwale gape diphošo tša bona ka nepagalo.
3. **Ela hloko mathata le kgatelopele ya barutwana.**
4. **Hlathollela barutwana ka mešongwana ya Puku ya Motheo ya Labohlano.**
   a. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 142.
   b. Bala sengwalwa ka go hlaboša. Botša barutwana gore ba go šale morago ka go bala ka dipukung tša bona ge ntše o bala.
   c. Bontšha mohlala ka moo o ka phethago kwešišo ya sengwalwa ye e ngwadilwego letlapeng.
   d. Bontšha ka mohlala ka fao o ka phethagatšago mošomo wa popegopolelo letlapeng.

Ela Hloko: Botša barutwana gore ba tlile go dira mešongwana ye le balekane ba bona ka nako ya go bala.

Go Bala ka go Abelana: Dira ka Morago ga go Bala

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Kgoboketšo
ya
Dikanegelo,
letlakala la
221

1. **Lokišetša barutwana ka Morago ga go Bala.**
   a. Gopotša barutwana mabapi le tabakgolo ya kanegelo: *Segotetsametsi sa letšatši sa ga Xochitl*
   b. Hlalosa mošomo. Bolela o re: Lehono re ya go badišiša karolo ye re e ratago ya kanegelo.
2. **Laetša mošomo ka tsela ye:**
   a. Tswalela mahlo gomme o itire o kare o a nagana.
   b. Bolela o re: E re ke nagane – ke swanetše go go botša karolo yeo ke e ratago kudu ya kanegelo ka mantšu a ka.
   c. Bula mahlo gomme o botše barutwana karolo ya kanegelo yeo wena o e ratago.
   d. Leka gore o se kgethe karolo ya kanegelo ye e lego molaleng moo mohlaleng wa gago.
   e. Badišiša karolo ye ya kanegelo ka tatelano ya maleba.
   f. Tsenya le dintlha tše bohlokwa bjalo ka maina a baanegwa.
   g. Hlalosa gore ke ka lebaka la eng o rata karolo yeo ya kanegelo.
3. **Laela barutwana go feleletša mošomo.**
   a. Botša barutwana go tswalela mahlo a bona gomme ba nagane ka karolo ya kanegelo yeo ba e ratago kudu.
   b. Bolela o re: Nagana ka kgopolo ya gago, o se kopiše mošomo wa ka.
   c. Se se latelago, botša barutwana go bula mahlo gomme ba šiedišane ka go botša bagwera ka karolo ya kanegelo yeo ba e ratago.
   d. Bjalo ka ge barutwana ba bolela ka kanegelo, sepelasepela le go fa thekgo ka moo go nyakegago.
   e. Mafelelong a thuto ye, bitša barutwana ba 1–2 go anega karolo ya kanegelo yeo ba e ratago kudu go barutwana.
4. **Dumelela barutwana go abelana mešomo ya bona.**
   a. Efa barutwana metsotswana go laetša mešomo ya bona go bagwera ba bona.
   b. Bitša barutwana go abelana mešomo ya bona le phapoši.

Go Ngwala: Morutiši o laetša go phošolla gomme barutwana ba phošolla diphošo

NAKO 20 ya metsotso

DIDIRIŠWA: Pukutšhomo ya DBE 1, letlakala la 121

1. **Gopotša barutwana ka mošomo wa mongwalo: Ngwala ka William goba Xochitl go tšwa go Kgoboketšo ya Dikanegelo.**
2. **Tsebiša lenaneo la go phošolla**
   a. Bolela o re, lehono re tla be re phošolla mongwalo wa rena, re šomiša lenaneo la go phošolla:
      - Mafoko / Ditemana: Ngwala temana ya bonnyane bja mafoko a 10.
      - DMP:
        Tlhaka ya mathomo ya lefoko ke tlhakakgolo.
        Maswaodikga a maleba a šomišwa mafelelong a lefoko.
        Lekopanyi la 'le' le šomišwa go kopanya dilo tše pedi tše di amanago goba dikgopolo.
3. **Ba laetše go phošolla.**
   a. Ngwala lefoko letlapeng leo le nago le diphošo.
   b. Laetša barutwana gore ba phošolla bjang diphošo.
4. **Laela barutwana go bala le go phošolla mongwalo wa bona.**
   a. Bolela o re: Bjalo ke nako ya go bala le go phošolla mongwalo wa gago.
   b. Sepelasepela ka phapošing o be o phošolle mongwalo wa bona o thuša barutwana bao ba palelwago.
5. **Ba fe mošomo wa go ngwala wa Puku ya DBE.**
   a. Ge barutwana ba feleletša go phošolla, hlalosa gore ba swanetše go šoma ka dipukung tša bona tša mošomo tša DBE.
   b. Laela barutwana go feleletša:
      - Puku ya mošomo ya DBE letlakala: 121
      - Feleletša mošomowa 'A re ngwale'. Ngwala temana ya mafoko a 10 mabapi le sekolo sa gago. Bolela gore ke mafelo afe ao a swanetšego go hlwekišwa.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Šoma le Dihlopha tša 9&10

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Dipuku tša go bala tše di arotšwego go ya ka maemo (ga di a fiwa ke NHLRP)

1. **Beakanya barutwana go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Netefatša gore barutwana ba tseba dihlopha tša bona tša go bala.
   b. Dudiša barutwana ka bobedi ba sware Dipuku tša Motheo tša go bala, dipuku tša go ngwalela le diphentshele.
   c. Laela barutwana go bula Puku ya Motheo go letlakala la 142.
2. **Dira mešomo ya Puku ya Motheo ya tša letšatši le barutwana.**
   Gopotša barutwana seo ba swanetšego go se dira go feleletša mošongwana o mongwe le o mongwe.
3. **Bitša Sehlopha sa 9 go lefelo la go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa.**
   a. Dudiša dihlopha ka Dipuku tša Motheo tša bona.
   b. Bitša morutwana ka o tee ka o tee go bala medumo ya ditlhaka.
   c. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go feleletša mešongwana ya go bala ka go hlatholla mantšu.
   d. Bitša morutwana o mongwe le o mongwe go bala mantšu goba temana go tšwa mošomong wa beke ye e fetilego.
   e. Hlokomela barutwana bao ba nyakago thušo.
   f. Hlokomela medumo yeo e nyakago go tiišetšwa.
4. **Šomiša dipadi tšeo di arotšwego ka Maemo / Bokgoni**
   a. Aba dipadi tšeo di lego gona dihlopheng. (Dipadi ka go Lekantšha / maemo a go swana)
   b. Theeletša morutwana o mongwe le o mongwe ge a bala go tšwa go padi.
   c. Ge e ba e sepetšana le pholisi ya sekolo, aba dipadi ka go ya ka Maemo / Bokgoni bja barutwana gore ba ye le tšona gae.
5. **Romela Sehlopha sa 9 ditesekeng tša bona gomme o bitše Sehlopha sa 10.**

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Bapala dipapadi tša tlotlontšu: Go diragatša goba go thala

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhoko le
letlapa la go
ngwalela

1. **Dira lenaneo la mantšu ka moka a tlotlontšu ao e lego madiri goba maina.**
2. **Botša barutwana gore kotareng ye go tlo boeletšwa mantšu a tlotlontšu ao ba ithutilego ona.**
3. **Efa barutwana ditaelo tše di latelago:**
   a. Re tlo bapala 'ka go diragatša goba go thala'.
   b. Ke tlo kgetha morutwana 'yo a tlago bapala'.
   c. Morutwana o tla ka pele ga phapoši gomme ke mo sebela lentšu ka tsebeng.
   d. Morutwana o swanetše go diragatša lentšu GOBA go thala seswantšho sa lentšu leo letlapeng.
   e. Ka moka ka phapošing ka moka ba swanetše go emiša matsogo a bona go phopholetša lentšu.
   f. Motho 'yo a tlago bapala' o bitša barutwana gore ba arabe potšišo.
   g. Motho yo a kgonnego karabo ke yena a tlago go bapala. O tla ka pele gomme ke tla mo sebela lentšu ka tsebeng.
4. **Bitša morutwana wa mathomo gore a tle a 'bapale' gomme re thome papadi.**

Ditumatlhaka: Ngwala dingwalwa tšeo di ka hlathollwago

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. Ngwala foneme tše 8 tšeo barutwana ba ithutilego tšona goba di boeleditšwego letlapeng.
2. Hlalosetša barutwana gore ba tlo bapala papadi ya ditumatlhaka go ithabiša.
3. Hlalosa gore ba tlo ngwala mantšu, mafoko goba le kanegelo gomme ba diriša medumo yeo FELA.
4. Bopa lefoko le tee le le lekopana bjalo ka mohlala gomme o le ngwale letlapeng (Goba ngwala mantšu ge lefoko le sa kgonege.)
5. Kgopela barutwana go lekola ge eba mantšu goba lefoko la gago le neletlakala latše:
   a. Naa le thoma ka tlhaka e kgolo?
   b. Naa le felela ka khutlo, leswaopotšišo goba leswaomakalo?
   c. Naa o šomišitše fela difoneme tše 8 tše di lego letlapeng?
6. Se se latelago efa barutwana metsotso ye mmalwa ya go ngwala mantšu goba lefoko/mafoko.
7. Botša barutwana gore ba fapanye dipuku le go lekola mošomo.
8. Bitša barutwana bao ba nago le mantšu a mantši a a neletlakala latšego gore ba bale mošomo wa bona ka go hlaboša lentšu.
9. Ge ba bala ngwala manštu goba mafoko letlapeng.
10. Lekola gabedi go bona gore ba šomišitše difoneme tše 8 fela.
11. Reta barutwana ka moka ka maiteko a bona.

Mongwalo: Mohlala kamoo o ka phatlalatšago mongwalo wa gago

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Mohlala wa morutiši: mošomo wa go ngwala

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Pele ga ge mphato o thoma, lokiša letlapa la gago malebana le thuto ye.**
   a. Kgetha o tee wa mešomo ya go ngwala go tšwa kotareng yeo. Thala o be o ngwale mohlala wa mošomo letlapeng.
   b. Akaretša le phošo ye e lego ka go SPM kotareng yeo, bjalo ka: Tlhaka ya go thoma lefokong ga se tlhakakgolo.
2. **Tsebiša barutwana ka go phatlalatša.**
   a. Bolela o re: Beke ye re tlo phatlalatša mošongwana wa rena wa go ngwala go tšwa kotareng.
   b. Bolela o re: Ge re phatlalatša mongwalo wa rena re o lokišetša go tla go abelana wona le batho ba bangwe. Re kgetha mošomo wa rena wa go phala e mengwe, re netefatša gore o hlwekile ebile o bonala gabotse, go tloga moo re o abelana le ba bangwe go o bala le go ipshina ka wona.
   c. Laetša sengwalwakakanywa sa gago letlapeng. Hlalosa gore wo ke mošomo wo le o kgethilego gore o phatlalatšwe.
3. **Bontšha mohlala wa go phatlalatša letlapeng.**
   a. Thala gape gomme o ngwale mongwalo wa gago letlapeng. Dira se ka bothakga o be o akaretše le ditabanatabana tše dingwe.
   b. Bala mongwalo ka go hlaboša lentšu go tšwa sengwalwakakanyweng.
   c. Laetša diphošo tšeo o di dirilego ka go SPM. Bolela o re: Ke dirile phošo. Tlhaka ya go thoma lefokong ga se tlhakakgolo. Ke tla lokiša se ge ke se phatlalatša.
   d. Ngwala lefoko gape ka bothakga.
   e. Laetša SPM yeo e phošolotšwego: Tlhaka ya go thoma lentšu ke tlhakakgolo.

Go Bala ka go Abelana: Mohlala kamoo o ka phatlalatšago mongwalo wa gago

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Mohlala wa
morutiši:
mošomo wa
go ngwala

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

Go tšwelapele go tšwa thutong ya go feta.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Dira Teko ya Thelelo ya go Bala ka Molomo

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Puku ya
Tekolo

1. **Dudiša barutwana ba sware Dipuku tša Motheo.**
   a. Botša barutwana go bula letlakala la mathomo la Dipuku tša Motheo.
   b. Botša barutwana go šoma mmogo le bagwera ba bona.
   c. Botša barutwana go lekola ge e ba ba ka bala medumo ya ditumatlhaka ka moka ga tšona.
   d. Botša barutwana go šiedišana ka go bala mantšu le dingwalwa ka moka gape.
2. **Botša barutwana ka o tee ka o tee go dira meleko ya TBM.**
   a. Šomiša melekwana ya TBM yeo o e filwego ka Pukwaneng ya Tekolo.
   b. Latela ditaelo tša go dira diteko tša Mabokgoni a Polelo (TBM) ka gare ga Pukwana ya Kelo.
   c. Rekhota dipoelo tša morutwana o mongwe le o mongwe.
   d. Šomiša dipoelo tšeo go fa tshedimošo e mpsha ya dihlopha tša go bala tša bokgoni bjo bo swanago.
   e. Gape šomiša dipoelo tše go ngwala dintlha tša go nyaka go lokišwa kotareng ye e tlago.

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Bapala dipapadi tša tlotlontšu: Go diragatša goba go thala

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhoko le
letlapa la go
ngwalela

1. **Dira lenaneo la mantšu ka moka a tlotlontšu ao e lego madiri goba maina.**
2. **Botša barutwana gore kotareng ye go tlo boeletšwa mantšu a tlotlontšu ao ba ithutilego ona.**
3. **Efa barutwana ditaelo tše di latelago:**
   a. Re tlo bapala 'ka go diragatša goba go thala'.
   b. Ke tlo kgetha morutwana 'yo a tlago bapala'.
   c. Morutwana o tla ka pele ga phapoši gomme ke mo sebela lentšu ka tsebeng.
   d. Morutwana o swanetše go diragatša lentšu GOBA go thala seswantšho sa lentšu leo letlapeng.
   e. Ka moka ka phapošing ka moka ba swanetše go emiša matsogo a bona go phopholetša lentšu.
   f. Motho 'yo a tlago bapala' o bitša barutwana gore ba arabe potšišo.
   g. Motho yo a kgonnego karabo ke yena a tlago go bapala. O tla ka pele gomme ke tla mo sebela lentšu ka tsebeng.
4. **Bitša morutwana wa mathomo gore a tle a 'bapale' gomme re thome papadi.**

Ditumatlhaka: Ngwala dingwalwa tšeo di ka hlathollwago

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA: Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. Ngwala foneme tše 9 tšeo barutwana ba ithutilego tšona goba di boeleditšwego letlapeng.
2. Hlalosetša barutwana gore ba tlo bapala papadi ya ditumatlhaka go ithabiša.
3. Hlalosa gore ba tlo ngwala mantšu, mafoko goba le kanegelo gomme ba diriša medumo yeo FELA.
4. Bopa lefoko le tee le le lekopana bjalo ka mohlala gomme o le ngwale letlapeng (Goba ngwala mantšu ge lefoko le sa kgonege.)
5. Kgopela barutwana go lekola ge eba mantšu goba lefoko la gago le neletlakala latše:
   a. Naa le thoma ka tlhaka e kgolo?
   b. Naa le felela ka khutlo, leswaopotšišo goba leswaomakalo?
   c. Naa o šomišitše fela difoneme tše 9 tše di lego letlapeng?
6. Se se latelago efa barutwana metsotso ye mmalwa ya go ngwala mantšu goba lefoko/mafoko.
7. Botša barutwana gore ba fapanye dipuku le go lekola mošomo.
8. Bitša barutwana bao ba nago le mantšu a mantši a a neletlakala latšego gore ba bale mošomo wa bona ka go hlaboša lentšu.
9. Ge ba bala ngwala manštu goba mafoko letlapeng.
10. Lekola gabedi go bona gore ba šomišitše difoneme tše 9 fela.
11. Reta barutwana ka moka ka maiteko a bona.

Mongwalo: Barutwana ba naganišiša le go kgetha

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Dipuku tša barutwana tša go ngwalela

Dipampiri tša A4 tše di lokologilego

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Pele mphato o ka thoma, lokiša sengwalwakakanywa sa phatlalatšo pampiring.**
   a. Kopolla sethalwa sa gago se se phatlaladitšwego le sengwalwa sa gago godimo ga lephephe leo le ngwathilwego go bontšha barutwana.
   b. Netefatša go lota sengwalwakakanywa sa phatlalatšo go tlo šoma ka nako ya go aba thuto.
2. **Laela barutwana go lebelela morago go mongwalo wa bona wa kotara.**
   a. Efa barutwana nako go bala mongwalo wa bona wa kotara.
   b. Botšiša: Naa ke mošomo wa mongwalo ofe wo o o ratilego kudu go tšwa kotareng ye?
   c. Bitša barutwana ba se bakae go abelana mošomo wa mongwalo wo ba o ratilego kotareng yeo.
3. **Laela barutwana go kgetha mošongwana wa mongwalo go o phatlalatša.**
   a. Botšiša: Naa ke mošongwana ofe wa mongwalo woo o tlago go o phatlalatša le go o abelana kotareng ye?
   b. Efa barutwana nako ya gore ba kgethe gore ke ofe mošomo wa mongwalo wo o tlago phatlalatšwa.
   c. Laela barutwana go botša molekane wa gagwe gore ke mošomo ofe wa mongwalo woo ba tlago phatlalatša.
4. **Laela barutwana go phatlalatša pampiring gore mošomo wa bona o bontšhwe.**
   a. Bolela o re: Ge re dira phatlalatšo ga re ngwale ka gare ga dipuku tša rena bjalo ka mehleng. Re ngwala godimo ga pampitšhana gore mošomo wa rena o abelanwe ga bonolo.
   b. Laetša barutwana mohlala wa gago wa mošomo wo o phatlaladitšwego pampiring ye e sa tlemago ke selo.
   c. Neela barutwana dipampiri tsa go dira phatlalatšo.
5. **Laela barutwana go thoma phatlalatšo.**
   a. Bolela o re: Bjale thoma go phatlalatša mošomo wa gago. Gopola gore o swanetše go netefatša gore o hlwekile le go bonagala gabotse, gore o lokele go ka abelanwa le ba bangwe.

Go Bala ka go Abelana: Barutwana ba naganišiša le go kgetha

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Dipuku tša
barutwana
tša go
ngwalela

Dipampiri
tša A4 tše di
lokologilego

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

Go tšwelapele go tšwa thutong ya go feta.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Dira Teko ya Thelelo ya go Bala ka Molomo

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Puku ya
Tekolo

1. **Dudiša barutwana ba sware Dipuku tša Motheo.**
   a. Botša barutwana go bula letlakala la mathomo la Dipuku tša Motheo.
   b. Botša barutwana go šoma mmogo le bagwera ba bona.
   c. Botša barutwana go lekola ge e ba ba ka bala medumo ya ditumatlhaka ka moka ga tšona.
   d. Botša barutwana go šiedišana ka go bala mantšu le dingwalwa ka moka gape.
2. **Botša barutwana ka o tee ka o tee go dira meleko ya TBM.**
   a. Šomiša melekwana ya TBM yeo o e filwego ka Pukwaneng ya Tekolo.
   b. Latela ditaelo tša go dira diteko tša Mabokgoni a Polelo (TBM) ka gare ga Pukwana ya Kelo.
   c. Rekhota dipoelo tša morutwana o mongwe le o mongwe.
   d. Šomiša dipoelo tšeo go fa tshedimošo e mpsha ya dihlopha tša go bala tša bokgoni bjo bo swanago.
   e. Gape šomiša dipoelo tše go ngwala dintlha tša go nyaka go lokišwa kotareng ye e tlago.

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Bapala dipapadi tša tlotlontšu: Go diragatša goba go thala

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhoko le
letlapa la go
ngwalela

1. **Dira lenaneo la mantšu ka moka a tlotlontšu ao e lego madiri goba maina.**
2. **Botša barutwana gore kotareng ye go tlo boeletšwa mantšu a tlotlontšu ao ba ithutilego ona.**
3. **Efa barutwana ditaelo tše di latelago:**
   a. Re tlo bapala 'ka go diragatša goba go thala'.
   b. Ke tlo kgetha morutwana 'yo a tlago bapala'.
   c. Morutwana o tla ka pele ga phapoši gomme ke mo sebela lentšu ka tsebeng.
   d. Morutwana o swanetše go diragatša lentšu GOBA go thala seswantšho sa lentšu leo letlapeng.
   e. Ka moka ka phapošing ka moka ba swanetše go emiša matsogo a bona go phopholetša lentšu.
   f. Motho 'yo a tlago bapala' o bitša barutwana gore ba arabe potšišo.
   g. Motho yo a kgonnego karabo ke yena a tlago go bapala. O tla ka pele gomme ke tla mo sebela lentšu ka tsebeng.
4. **Bitša morutwana wa mathomo gore a tle a 'bapale' gomme re thome papadi.**

Ditumatlhaka: Ngwala dingwalwa tšeo di ka hlathollwago

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA: Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. Ngwala foneme tše 10 tšeo barutwana ba ithutilego tšona goba di boeleditšwego letlapeng.
2. Hlalosetša barutwana gore ba tlo bapala papadi ya ditumatlhaka go ithabiša.
3. Hlalosa gore ba tlo ngwala mantšu, mafoko goba le kanegelo gomme ba diriša medumo yeo FELA.
4. Bopa lefoko le tee le le lekopana bjalo ka mohlala gomme o le ngwale letlapeng (Goba ngwala mantšu ge lefoko le sa kgonege.)
5. Kgopela barutwana go lekola ge eba mantšu goba lefoko la gago le neletlakala latše:
   a. Naa le thoma ka tlhaka e kgolo?
   b. Naa le felela ka khutlo, leswaopotšišo goba leswaomakalo?
   c. Naa o šomišitše fela difoneme tše 10 tše di lego letlapeng?
6. Se se latelago efa barutwana metsotso ye mmalwa ya go ngwala mantšu goba lefoko/mafoko.
7. Botša barutwana gore ba fapanye dipuku le go lekola mošomo.
8. Bitša barutwana bao ba nago le mantšu a mantši a a neletlakala latšego gore ba bale mošomo wa bona ka go hlaboša lentšu.
9. Ge ba bala ngwala manštu goba mafoko letlapeng.
10. Lekola gabedi go bona gore ba šomišitše difoneme tše 10 fela.
11. Reta barutwana ka moka ka maiteko a bona.

Mongwalo: Barutwana ba phatlalatša sengwalwa sa bona

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Dipuku tša
barutwana
tša go
ngwalela

Dipampiri
tša A4 tše di
lokologilego

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tsebiša gape phatlalatšo go barutwana.**
   a. Bolela o re: Lehono re tla fetša go phatlalatša sengwalwa sa rena.
   b. Bolela o re: Ge re phatlalatša sengwalwa sa rena re o lokišetša go tla go abelana wona le batho ba bangwe. Re kgetha mošomo wa rena wa go phala e mengwe, re netefatša gore o hlwekile ebile o bonala gabotse, go tloga moo re o abelana le ba bangwe go o bala le go ipshina ka wona.
2. **Laela barutwana go tšwelapele ka go phatlalatša.**
   a. Bolela o re: Bjale tšwelapele go phatlalatša mošomo wa gago wa maabane. Gopola go go hlwekiša gabotse gore o be o kwagalago go abelwa batho ba bangwe.
3. **Sepelasepela ka phapošing gomme o thuše barutwana ka o tee ka o tee.**
   a. Thuša barutwana bao ba palelwago, kgetha o be o phatlalatše mošongwana wa bona.

Go Bala ka go Abelana: Barutwana ba phatlalatša sengwalwa sa bona

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Dipuku tša
barutwana
tša go
ngwalela
Dipampiri
tša A4 tše di
lokologilego

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

Go tšwelapele go tšwa thutong ya go feta.

Go Ngwala: Barutwana ba phatlalatša sengwalwa sa bona

NAKO 20 ya metsotso

DIDIRIŠWA: Dipuku tša barutwana tša go ngwalela

Dipampiri tša A4 tše di lokologilego

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

Go tšwelapele go tšwa thutong ya go feta.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Dira Teko ya Thelelo ya go Bala ka Molomo

NAKO 30 ya metsotso

DIDIRIŠWA: Puku ya Motheo

Puku ya Tekolo

1. **Dudiša barutwana ba sware Dipuku tša Motheo.**
   a. Botša barutwana go bula letlakala la mathomo la Dipuku tša Motheo.
   b. Botša barutwana go šoma mmogo le bagwera ba bona.
   c. Botša barutwana go lekola ge e ba ba ka bala medumo ya ditumatlhaka ka moka ga tšona.
   d. Botša barutwana go šiedišana ka go bala mantšu le dingwalwa ka moka gape.
2. **Botša barutwana ka o tee ka o tee go dira meleko ya TBM.**
   a. Šomiša melekwana ya TBM yeo o e filwego ka Pukwaneng ya Tekolo.
   b. Latela ditaelo tša go dira diteko tša Mabokgoni a Polelo (TBM) ka gare ga Pukwana ya Kelo.
   c. Rekhota dipoelo tša morutwana o mongwe le o mongwe.
   d. Šomiša dipoelo tšeo go fa tshedimošo e mpsha ya dihlopha tša go bala tša bokgoni bjo bo swanago.
   e. Gape šomiša dipoelo tše go ngwala dintlha tša go nyaka go lokišwa kotareng ye e tlago.

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Ditumatlhaka: Ngwala dingwalwa tšeo di ka hlathollwago

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. Ngwala foneme tše 11 tšeo barutwana ba ithutilego tšona goba di boeleditšwego letlapeng.
2. Hlalosetša barutwana gore ba tlo bapala papadi ya ditumatlhaka go ithabiša.
3. Hlalosa gore ba tlo ngwala mantšu, mafoko goba le kanegelo gomme ba diriša medumo yeo FELA.
4. Bopa lefoko le tee le le lekopana bjalo ka mohlala gomme o le ngwale letlapeng (Goba ngwala mantšu ge lefoko le sa kgonege.)
5. Kgopela barutwana go lekola ge eba mantšu goba lefoko la gago le neletlakala latše:
   a. Naa le thoma ka tlhaka e kgolo?
   b. Naa le felela ka khutlo, leswaopotšišo goba leswaomakalo?
   c. Naa o šomišitše fela difoneme tše 11 tše di lego letlapeng?
6. Se se latelago efa barutwana metsotso ye mmalwa ya go ngwala mantšu goba lefoko/mafoko.
7. Botša barutwana gore ba fapanye dipuku le go lekola mošomo.
8. Bitša barutwana bao ba nago le mantšu a mantši a a neletlakala latšego gore ba bale mošomo wa bona ka go hlaboša lentšu.
9. Ge ba bala ngwala manštu goba mafoko letlapeng.
10. Lekola gabedi go bona gore ba šomišitše difoneme tše 11 fela.
11. Reta barutwana ka moka ka maiteko a bona.

Mongwalo: Laetša ka mohlala ka moo o ka phatlalatšago sengwalwa sa gago

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Barutwana ba phatlalatša sengwalwa sa bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tsebiša barutwana ka go hlagiša.**
   a. Bolela o re: Beke ye re tla hlagiša mongwalo wa rena wo o phatladitšwego.
   b. Bolela o re: Ge re hlagiša mongwalo wa rena, re o abelana le ba bangwe. Re hlalosa sethalwa sa rena gomme re bala mongwalo wa rena. Re bolela ka go hlaboša lentšu le ka mo go kwagalago gore motho o mongwe le o mongwe a kwe.
   c. Bolela o re: Ge re feditše go bolela, re ka sepelasepela ka phapošing go bontšha dithalwa tša rena go bohle.
   d. Bolela o re: Ge ba bangwe ba tšweletša, re theeletša ka kelohloko. Ka mehla re laetša botho le go opa diatla ge ba feditše.
2. **Laetša go hlagiša go phapoši.**
   a. Emišetša sengwalwakakanywa sa gago sa phatlalatšo godimo gore bohle ba kgone go se bona.
   b. Ka bonako hlalosa sethalwa sa gago gomme o bale mongwalo wa gago. Ba laetše go bolela ka go hlaboša lentšu le gona ka go kwagala gore bohle ba kgone go kwa.
   c. Laela barutwana go opa diatla ge o feditše.
3. **Sepelasepela ka phapošing go bontšha sethalwa sa gago go bohle.**
4. **Laela barutwana go itokišetša go hlagiša.**
   a. Bolela o re: Nagana ka lefoko leo le ka hlalosago sethalwa sa gago le go itlwaetša go bala mongwalo wa gago.
5. **Efa barutwana metsotswana ya go nagana le go bala.**
6. **Laela barutwana go alela mogwera ditaba tša gagwe.**
   a. Laela barutwana go hlalosa sethalwa sa bona le go balela balekane mongwalo wa bona.

Go Bala ka go Abelana: Laetša ka mohlala ka moo o ka phatlalatšago sengwalwa sa gago

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Barutwana
ba
phatlalatša
sengwalwa sa
bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

Tšwelopele ya thuto ya pele.

Go Ngwala Laetša ka mohlala ka moo o ka phatlalatšago sengwalwa sa gago

NAKO
20 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Barutwana
ba
phatlalatša
sengwalwa sa
bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

Tšwelopele ya thuto ya pele.

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Dira Teko ya Thelelo ya go Bala ka Molomo

NAKO
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Puku ya Tekolo

1. **Dudiša barutwana ba sware Dipuku tša Motheo.**
   a. Botša barutwana go bula letlakala la mathomo la Dipuku tša Motheo.
   b. Botša barutwana go šoma mmogo le bagwera ba bona.
   c. Botša barutwana go lekola ge e ba ba ka bala medumo ya ditumatlhaka ka moka ga tšona.
   d. Botša barutwana go šiedišana ka go bala mantšu le dingwalwa ka moka gape.
2. **Botša barutwana ka o tee ka o tee go dira meleko ya TBM.**
   a. Šomiša melekwana ya TBM yeo o e filwego ka Pukwaneng ya Tekolo.
   b. Latela ditaelo tša go dira diteko tša Mabokgoni a Polelo (TBM) ka gare ga Pukwana ya Kelo.
   c. Rekhota dipoelo tša morutwana o mongwe le o mongwe.
   d. Šomiša dipoelo tšeo go fa tshedimošo e mpsha ya dihlopha tša go bala tša bokgoni bjo bo swanago.
   e. Gape šomiša dipoelo tše go ngwala dintlha tša go nyaka go lokišwa kotareng ye e tlago.

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Bapala dipapadi tša tlotlontšu: Go diragatša goba go thala

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Tšhoko le
letlapa la go
ngwalela

1. **Dira lenaneo la mantšu ka moka a tlotlontšu ao e lego madiri goba maina.**
2. **Botša barutwana gore kotareng ye go tlo boeletšwa mantšu a tlotlontšu ao ba ithutilego ona.**
3. **Efa barutwana ditaelo tše di latelago:**
   a. Re tlo bapala 'ka go diragatša goba go thala'.
   b. Ke tlo kgetha morutwana 'yo a tlago bapala'.
   c. Morutwana o tla ka pele ga phapoši gomme ke mo sebela lentšu ka tsebeng.
   d. Morutwana o swanetše go diragatša lentšu GOBA go thala seswantšho sa lentšu leo letlapeng.
   e. Ka moka ka phapošing ka moka ba swanetše go emiša matsogo a bona go phopholetša lentšu.
   f. Motho 'yo a tlago bapala' o bitša barutwana gore ba arabe potšišo.
   g. Motho yo a kgonnego karabo ke yena a tlago go bapala. O tla ka pele gomme ke tla mo sebela lentšu ka tsebeng.
4. **Bitša morutwana wa mathomo gore a tle a 'bapale' gomme re thome papadi.**

Ditumatlhaka: Ngwala dingwalwa tšeo di ka hlathollwago

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go didirišwa tše di nyakegago mo

1. Ngwala foneme tše 12 tšeo barutwana ba ithutilego tšona goba di boeleditšwego letlapeng.
2. Hlalosetša barutwana gore ba tlo bapala papadi ya ditumatlhaka go ithabiša.
3. Hlalosa gore ba tlo ngwala mantšu, mafoko goba le kanegelo gomme ba diriša medumo yeo FELA.
4. Bopa lefoko le tee le le lekopana bjalo ka mohlala gomme o le ngwale letlapeng (Goba ngwala mantšu ge lefoko le sa kgonege.)
5. Kgopela barutwana go lekola ge eba mantšu goba lefoko la gago le neletlakala latše:
   a. Naa le thoma ka tlhaka e kgolo?
   b. Naa le felela ka khutlo, leswaopotšišo goba leswaomakalo?
   c. Naa o šomišitše fela difoneme tše 12 tše di lego letlapeng?
6. Se se latelago efa barutwana metsotso ye mmalwa ya go ngwala mantšu goba lefoko/mafoko.
7. Botša barutwana gore ba fapanye dipuku le go lekola mošomo.
8. Bitša barutwana bao ba nago le mantšu a mantši a a neletlakala latšego gore ba bale mošomo wa bona ka go hlaboša lentšu.
9. Ge ba bala ngwala manštu goba mafoko letlapeng.
10. Lekola gabedi go bona gore ba šomišitše difoneme tše 12 fela.
11. Reta barutwana ka moka ka maiteko a bona.

Go Bala ka go Abelana: Barutwana ba hlagiša mongwalo wa bona

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Barutwana
ba
phatlalatša
sengwalwa sa
bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tsebiša gape go hlagiša go barutwana.**
   a. Bolela o re: Gopola gore beke ye re tlile go hlagiša mongwalo wa rena wa phatlalatšo.
   b. Bolela o re: Ge re hlagiša mongwalo wa rena, re o abelana le ba bangwe. Re hlalosa sethalwa sa rena gomme re bala mongwalo wa rena. Re bolela ka go hlaboša lentšu le ka mo go kwagalago gore motho o mongwe le o mongwe a kwe.
   c. Bolela o re: Ge re feditše go bolela, re ka sepelasepela ka phapošing go bontšha dithalwa tša rena go bohle.
2. **Bolela o re: Ge ba bangwe ba tšweletša, re theeletša ka kelohloko. Ka mehla re laetša botho le go opa diatla ge ba feditše.**
3. **Bitša barutwana go hlagiša go phaposi.**
   a. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla pele ka phapošing go hlagiša.
   b. Efa morutwana o mongwe le o mongwe 1–2 ya metsotso go hlalosa sethalwa sa bona le go bala mongwalo wa bona.
   c. Ge ba feditše, ba sepelesepele ba bontšhe seswantšho sa bona.
   d. Ge ba dutše ba hlagiša, netefatša gore phaposi e theeleditše ka tlhokomelo. Ba gopotše go opa diatla ge morutwana o mongwe le o mongwe a hlagiša.

Go Ngwala: Barutwana ba hlagiša mongwalo wa bona

NAKO
20 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Foreime ya go
ngwala:

Leswao: Leina

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tšwela pele go bitša barutwana gore ba tšweletše ka phapošing.**
   a. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla pele ka phapošing go hlagiša.
   b. Efa morutwana o mongwe le o mongwe 1–2 ya metsotso go hlalosa sethalwa sa bona le go bala mongwalo wa bona.
   c. Ge ba feditše, ba sepelesepele ba bontšhe seswantšho sa bona.
2. **Ge ba dutše ba hlagiša, netefatša gore phaposi e theeleditše ka tlhokomelo. Ba gopotše go opa diatla ge morutwana o mongwe le o mongwe a hlagiša.**
3. **Bontšha mošomo wo o phatlaladitšwego wa barutwana ka moka ka pukung ya phaposi goba mo letlapeng la ditsebišo.**

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Dira Teko ya Thelelo ya go Bala ka Molomo

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Puku ya
Tekolo

1. **Dudiša barutwana ba sware Dipuku tša Motheo.**
   a. Botša barutwana go bula letlakala la mathomo la Dipuku tša Motheo.
   b. Botša barutwana go šoma mmogo le bagwera ba bona.
   c. Botša barutwana go lekola ge e ba ba ka bala medumo ya ditumatlhaka ka moka ga tšona.
   d. Botša barutwana go šiedišana ka go bala mantšu le dingwalwa ka moka gape.
2. **Botša barutwana ka o tee ka o tee go dira meleko ya TBM.**
   a. Šomiša melekwana ya TBM yeo o e filwego ka Pukwaneng ya Tekolo.
   b. Latela ditaelo tša go dira diteko tša Mabokgoni a Polelo (TBM) ka gare ga Pukwana ya Kelo.
   c. Rekhota dipoelo tša morutwana o mongwe le o mongwe.
   d. Šomiša dipoelo tšeo go fa tshedimošo e mpsha ya dihlopha tša go bala tša bokgoni bjo bo swanago.
   e. Gape šomiša dipoelo tše go ngwala dintlha tša go nyaka go lokišwa kotareng ye e tlago.

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Raloka dipapadi tša tlotlontšu tša: Maina le Madiri?

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go
didirišwa tše
di nyakegago
mo

1. **Dira lenaneo la mantšu ka moka a tlotlontšu ao e lego madiri goba maina.**
2. **Botša barutwana gore maina ke mantšu a go thea dilo maina gomme madiri ke tiro goba mantšu a go dira.**
3. **Efa barutwana ditaelo tše di latelago:**
   a. Re ya go bapala papadi ya 'leina goba lediri'.
   b. Ke tla bolela lentšu.
   c. Ge e le leina o swanetše go emišetša monwana o tee godimo.
   d. Ge e le lediri o swanetše go emišetša menwana e mebedi godimo.
   e. Le tla šoma ka bobedi go dira lefoko ka lentšu, leo le bontšhago gore le re go reng.
   f. Ke tla bitša diphere tša go fapana gore di bolele mafoko a tšona.
4. **Bolela lentšu la mathomo gomme o thome papapdi.**

Ditumatlhaka: Aga le go bontšha mantšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Hlama ya
go bapala,
polasitini,
dikhurumelo
tša mabotlelo,
wulu, pasta,
bj.bj.

1. Eyang lefelong le le bulegilego.
2. Bontšhang barutwana moo lefelo la bona la go šomela le lego gona.
3. Bontšhang barutwana moo lefelo la bona la pontšho le lego gona.
4. Arolang barutwana ka dihlopha tša ba 2–4.
5. Abelang sehlopha se sengwe le se sengwe didirišwa tše di lego gona.
6. Botša sehlopha se sengwe le se sengwe gore se nagane ka lentšu leo ba ka le ngwalago.
7. Se se latelago, botša dihlopha gore di hlame lentšu leo ka didirišwa tšeo di lego gona.
8. Ge dihlopha di šetše di hlamile lentšu la tšona di swanetše go le bontšha lefelong la pontšho.
9. Dumelela barutwana go sepelasepela le go bala mantšu a ba bangwe.
10. Leboga barutwana o ba botše gore ba hlwekiše.

Mongwalo: Barutwana ba hlagiša mongwalo wa bona

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Barutwana
ba
phatlalatša
sengwalwa sa
bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tšwela pele go bitša barutwana gore ba tšweletše ka phapošing.**
   a. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla pele ka phapošing go hlagiša.
   b. Efa morutwana o mongwe le o mongwe 1–2 ya metsotso go hlalosa sethalwa sa bona le go bala mongwalo wa bona.
   c. Ge ba feditše, ba sepelesepele ba bontšhe seswantšho sa bona.
2. **Ge ba dutše ba hlagiša, netefatša gore phapoši e theeleditše ka tlhokomelo. Ba gopotše go opa diatla ge morutwana o mongwe le o mongwe a hlagiša.**
3. **Bontšha mošomo wo o phatlaladitšwego wa barutwana ka moka ka pukung ya phapoši goba mo letlapeng la ditsebišo.**

Go Bala ka go Abelana: Barutwana ba hlagiša mongwalo wa bona

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Barutwana
ba
phatlalatša
sengwalwa sa
bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tšwela pele go bitša barutwana gore ba tšweletše ka phapošing.**
   a. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla pele ka phapošing go hlagiša.
   b. Efa morutwana o mongwe le o mongwe 1–2 ya metsotso go hlalosa sethalwa sa bona le go bala mongwalo wa bona.
   c. Ge ba feditše, ba sepelesepele ba bontšhe seswantšho sa bona.
2. **Ge ba dutše ba hlagiša, netefatša gore phapoši e theeleditše ka tlhokomelo. Ba gopotše go opa diatla ge morutwana o mongwe le o mongwe a hlagiša.**
3. **Bontšha mošomo wo o phatlaladitšwego wa barutwana ka moka ka pukung ya phapoši goba mo letlapeng la ditsebišo.**

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Dira Teko ya Thelelo ya go Bala ka Molomo

NAKO
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Puku ya Tekolo

1. **Dudiša barutwana ba sware Dipuku tša Motheo.**
   a. Botša barutwana go bula letlakala la mathomo la Dipuku tša Motheo.
   b. Botša barutwana go šoma mmogo le bagwera ba bona.
   c. Botša barutwana go lekola ge e ba ba ka bala medumo ya ditumatlhaka ka moka ga tšona.
   d. Botša barutwana go šiedišana ka go bala mantšu le dingwalwa ka moka gape.
2. **Botša barutwana ka o tee ka o tee go dira meleko ya TBM.**
   a. Šomiša melekwana ya TBM yeo o e filwego ka Pukwaneng ya Tekolo.
   b. Latela ditaelo tša go dira diteko tša Mabokgoni a Polelo (TBM) ka gare ga Pukwana ya Kelo.
   c. Rekhota dipoelo tša morutwana o mongwe le o mongwe.
   d. Šomiša dipoelo tšeo go fa tshedimošo e mpsha ya dihlopha tša go bala tša bokgoni bjo bo swanago.
   e. Gape šomiša dipoelo tše go ngwala dintlha tša go nyaka go lokišwa kotareng ye e tlago.

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Raloka dipapadi tša tlotlontšu tša: Maina le Madiri?

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Ga go
didirišwa tše
di nyakegago
mo

1. **Dira lenaneo la mantšu ka moka a tlotlontšu ao e lego madiri goba maina.**
2. **Botša barutwana gore maina ke mantšu a go thea dilo maina gomme madiri ke tiro goba mantšu a go dira.**
3. **Efa barutwana ditaelo tše di latelago:**
   a. Re ya go bapala papadi ya 'leina goba lediri'.
   b. Ke tla bolela lentšu.
   c. Ge e le leina o swanetše go emišetša monwana o tee godimo.
   d. Ge e le lediri o swanetše go emišetša menwana e mebedi godimo.
   e. Le tla šoma ka bobedi go dira lefoko ka lentšu, leo le bontšhago gore le re go reng.
   f. Ke tla bitša diphere tša go fapana gore di bolele mafoko a tšona.
4. **Bolela lentšu la mathomo gomme o thome papapdi.**

Ditumatlhaka: Aga le go bontšha mantšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Hlama ya
go bapala,
polasitini,
dikhurumelo
tša mabotlelo,
wulu, pasta,
bj.bj.

1. Eyang lefelong le le bulegilego.
2. Bontšhang barutwana moo lefelo la bona la go šomela le lego gona.
3. Bontšhang barutwana moo lefelo la bona la pontšho le lego gona.
4. Arolang barutwana ka dihlopha tša ba 2–4.
5. Abelang sehlopha se sengwe le se sengwe didirišwa tše di lego gona.
6. Botša sehlopha se sengwe le se sengwe gore se nagane ka lentšu leo ba ka le ngwalago.
7. Se se latelago, botša dihlopha gore di hlame lentšu leo ka didirišwa tšeo di lego gona.
8. Ge dihlopha di šetše di hlamile lentšu la tšona di swanetše go le bontšha lefelong la pontšho.
9. Dumelela barutwana go sepelasepela le go bala mantšu a ba bangwe.
10. Leboga barutwana o ba botše gore ba hlwekiše.

Mongwalo: Barutwana ba hlagiša mongwalo wa bona

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Barutwana
ba
phatlalatša
sengwalwa sa
bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tšwela pele go bitša barutwana gore ba tšweletše ka phapošing.**
   a. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla pele ka phapošing go hlagiša.
   b. Efa morutwana o mongwe le o mongwe 1–2 ya metsotso go hlalosa sethalwa sa bona le go bala mongwalo wa bona.
   c. Ge ba feditše, ba sepelesepele ba bontšhe seswantšho sa bona.
2. **Ge ba dutše ba hlagiša, netefatša gore phapoši e theeleditše ka tlhokomelo. Ba gopotše go opa diatla ge morutwana o mongwe le o mongwe a hlagiša.**
3. **Bontšha mošomo wo o phatlaladitšwego wa barutwana ka moka ka pukung ya phapoši goba mo letlapeng la ditsebišo.**

Go Bala ka go Abelana: Barutwana ba hlagiša mongwalo wa bona

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Barutwana
ba
phatlalatša
sengwalwa sa
bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tšwela pele go bitša barutwana gore ba tšweletše ka phapošing.**
   a. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla pele ka phapošing go hlagiša.
   b. Efa morutwana o mongwe le o mongwe 1–2 ya metsotso go hlalosa sethalwa sa bona le go bala mongwalo wa bona.
   c. Ge ba feditše, ba sepelesepele ba bontšhe seswantšho sa bona.
2. **Ge ba dutše ba hlagiša, netefatša gore phapoši e theeleditše ka tlhokomelo. Ba gopotše go opa diatla ge morutwana o mongwe le o mongwe a hlagiša.**
3. **Bontšha mošomo wo o phatlaladitšwego wa barutwana ka moka ka pukung ya phapoši goba mo letlapeng la ditsebišo.**

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Dira Teko ya Thelelo ya go Bala ka Molomo

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Puku ya
Tekolo

1. **Dudiša barutwana ba sware Dipuku tša Motheo.**
   a. Botša barutwana go bula letlakala la mathomo la Dipuku tša Motheo.
   b. Botša barutwana go šoma mmogo le bagwera ba bona.
   c. Botša barutwana go lekola ge e ba ba ka bala medumo ya ditumatlhaka ka moka ga tšona.
   d. Botša barutwana go šiedišana ka go bala mantšu le dingwalwa ka moka gape.
2. **Botša barutwana ka o tee ka o tee go dira meleko ya TBM.**
   a. Šomiša melekwana ya TBM yeo o e filwego ka Pukwaneng ya Tekolo.
   b. Latela ditaelo tša go dira diteko tša Mabokgoni a Polelo (TBM) ka gare ga Pukwana ya Kelo.
   c. Rekhota dipoelo tša morutwana o mongwe le o mongwe.
   d. Šomiša dipoelo tšeo go fa tshedimošo e mpsha ya dihlopha tša go bala tša bokgoni bjo bo swanago.
   e. Gape šomiša dipoelo tše go ngwala dintlha tša go nyaka go lokišwa kotareng ye e tlago.

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Raloka dipapadi tša tlotlontšu tša: Maina le Madiri?

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Tlotlontšu
dikarata-
kgadima,
diswantšho,
dilo

1. **Dira lenaneo la mantšu ka moka a tlotlontšu ao e lego madiri goba maina.**
2. **Botša barutwana gore maina ke mantšu a go thea dilo maina gomme madiri ke tiro goba mantšu a go dira.**
3. **Efa barutwana ditaelo tše di latelago:**
   a. Re ya go bapala papadi ya 'leina goba lediri'.
   b. Ke tla bolela lentšu.
   c. Ge e le leina o swanetše go emišetša monwana o tee godimo.
   d. Ge e le lediri o swanetše go emišetša menwana e mebedi godimo.
   e. Le tla šoma ka bobedi go dira lefoko ka lentšu, leo le bontšhago gore le re go reng.
   f. Ke tla bitša diphere tša go fapana gore di bolele mafoko a tšona.
4. **Bolela lentšu la mathomo gomme o thome papapdi.**

Ditumatlhaka: Aga le go bontšha mantšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Hlama ya
go bapala,
polasitini,
dikhurumelo
tša mabotlelo,
wulu, pasta,
bj.bj.

1. Eyang lefelong le le bulegilego.
2. Bontšhang barutwana moo lefelo la bona la go šomela le lego gona.
3. Bontšhang barutwana moo lefelo la bona la pontšho le lego gona.
4. Arolang barutwana ka dihlopha tša ba 2–4.
5. Abelang sehlopha se sengwe le se sengwe didirišwa tše di lego gona.
6. Botša sehlopha se sengwe le se sengwe gore se nagane ka lentšu leo ba ka le ngwalago.
7. Se se latelago, botša dihlopha gore di hlame lentšu leo ka didirišwa tšeo di lego gona.
8. Ge dihlopha di šetše di hlamile lentšu la tšona di swanetše go le bontšha lefelong la pontšho.
9. Dumelela barutwana go sepelasepela le go bala mantšu a ba bangwe.
10. Leboga barutwana o ba botše gore ba hlwekiše.

Mongwalo: Barutwana ba hlagiša mongwalo wa bona

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Barutwana
ba
phatlalatša
sengwalwa sa
bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tšwela pele go bitša barutwana gore ba tšweletše ka phapošing.**
   a. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla pele ka phapošing go hlagiša.
   b. Efa morutwana o mongwe le o mongwe 1–2 ya metsotso go hlalosa sethalwa sa bona le go bala mongwalo wa bona.
   c. Ge ba feditše, ba sepelesepele ba bontšhe seswantšho sa bona.
2. **Ge ba dutše ba hlagiša, netefatša gore phapoši e theeleditše ka tlhokomelo. Ba gopotše go opa diatla ge morutwana o mongwe le o mongwe a hlagiša.**
3. **Bontšha mošomo wo o phatlaladitšwego wa barutwana ka moka ka pukung ya phapoši goba mo letlapeng la ditsebišo.**

Go Bala ka go Abelana: Barutwana ba hlagiša mongwalo wa bona

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Barutwana
ba
phatlalatša
sengwalwa sa
bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tšwela pele go bitša barutwana gore ba tšweletše ka phapošing.**
   a. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla pele ka phapošing go hlagiša.
   b. Efa morutwana o mongwe le o mongwe 1–2 ya metsotso go hlalosa sethalwa sa bona le go bala mongwalo wa bona.
   c. Ge ba feditše, ba sepelesepele ba bontšhe seswantšho sa bona.
2. **Ge ba dutše ba hlagiša, netefatša gore phapoši e theeleditše ka tlhokomelo. Ba gopotše go opa diatla ge morutwana o mongwe le o mongwe a hlagiša.**
3. **Bontšha mošomo wo o phatlaladitšwego wa barutwana ka moka ka pukung ya phapoši goba mo letlapeng la ditsebišo.**

Go Ngwala: Barutwana ba hlagiša mongwalo wa bona

NAKO 20 ya metsotso

DIDIRIŠWA: Barutwana ba phatlalatša sengwalwa sa bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tšwela pele go bitša barutwana gore ba tšweletše ka phapošing.**
   a. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla pele ka phapošing go hlagiša.
   b. Efa morutwana o mongwe le o mongwe 1–2 ya metsotso go hlalosa sethalwa sa bona le go bala mongwalo wa bona.
   c. Ge ba feditše, ba sepelesepele ba bontšhe seswantšho sa bona.
2. **Ge ba dutše ba hlagiša, netefatša gore phapoši e theeleditše ka tlhokomelo. Ba gopotše go opa diatla ge morutwana o mongwe le o mongwe a hlagiša.**
3. **Bontšha mošomo wo o phatlaladitšwego wa barutwana ka moka ka pukung ya phapoši goba mo letlapeng la ditsebišo.**

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Dira Teko ya Thelelo ya go Bala ka Molomo

NAKO 30 ya metsotso

DIDIRIŠWA: Puku ya Motheo

Puku ya Tekolo

1. **Dudiša barutwana ba sware Dipuku tša Motheo.**
   a. Botša barutwana go bula letlakala la mathomo la Dipuku tša Motheo.
   b. Botša barutwana go šoma mmogo le bagwera ba bona.
   c. Botša barutwana go lekola ge e ba ba ka bala medumo ya ditumatlhaka ka moka ga tšona.
   d. Botša barutwana go šiedišana ka go bala mantšu le dingwalwa ka moka gape.
2. **Botša barutwana ka o tee ka o tee go dira meleko ya TBM.**
   a. Šomiša melekwana ya TBM yeo o e filwego ka Pukwaneng ya Tekolo.
   b. Latela ditaelo tša go dira diteko tša Mabokgoni a Polelo (TBM) ka gare ga Pukwana ya Kelo.
   c. Rekhota dipoelo tša morutwana o mongwe le o mongwe.
   d. Šomiša dipoelo tšeo go fa tshedimošo e mpsha ya dihlopha tša go bala tša bokgoni bjo bo swanago.
   e. Gape šomiša dipoelo tše go ngwala dintlha tša go nyaka go lokišwa kotareng ye e tlago.

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Ditumatlhaka: Aga le go bontšha mantšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Hlama ya
go bapala,
polasitini,
dikhurumelo
tša mabotlelo,
wulu, pasta,
bj.bj.

1. Eyang lefelong le le bulegilego.
2. Bontšhang barutwana moo lefelo la bona la go šomela le lego gona.
3. Bontšhang barutwana moo lefelo la bona la pontšho le lego gona.
4. Arolang barutwana ka dihlopha tša ba 2–4.
5. Abelang sehlopha se sengwe le se sengwe didirišwa tše di lego gona.
6. Botša sehlopha se sengwe le se sengwe gore se nagane ka lentšu leo ba ka le ngwalago.
7. Se se latelago, botša dihlopha gore di hlame lentšu leo ka didirišwa tšeo di lego gona.
8. Ge dihlopha di šetše di hlamile lentšu la tšona di swanetše go le bontšha lefelong la pontšho.
9. Dumelela barutwana go sepelasepela le go bala mantšu a ba bangwe.
10. Leboga barutwana o ba botše gore ba hlwekiše.

Mongwalo: Barutwana ba hlagiša mongwalo wa bona

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Barutwana
ba
phatlalatša
sengwalwa sa
bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tšwela pele go bitša barutwana gore ba tšweletše ka phapošing.**
   a. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla pele ka phapošing go hlagiša.
   b. Efa morutwana o mongwe le o mongwe 1–2 ya metsotso go hlalosa sethalwa sa bona le go bala mongwalo wa bona.
   c. Ge ba feditše, ba sepelesepele ba bontšhe seswantšho sa bona.
2. **Ge ba dutše ba hlagiša, netefatša gore phaposi e theeleditše ka tlhokomelo. Ba gopotše go opa diatla ge morutwana o mongwe le o mongwe a hlagiša.**
3. **Bontšha mošomo wo o phatlaladitšwego wa barutwana ka moka ka pukung ya phaposi goba mo letlapeng la ditsebišo.**

Go Bala ka go Abelana: Barutwana ba hlagiša mongwalo wa bona

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Barutwana
ba
phatlalatša
sengwalwa sa
bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tšwela pele go bitša barutwana gore ba tšweletše ka phapošing.**
   a. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla pele ka phapošing go hlagiša.
   b. Efa morutwana o mongwe le o mongwe 1–2 ya metsotso go hlalosa sethalwa sa bona le go bala mongwalo wa bona.
   c. Ge ba feditše, ba sepelesepele ba bontšhe seswantšho sa bona.
2. **Ge ba dutše ba hlagiša, netefatša gore phapoši e theeleditše ka tlhokomelo. Ba gopotše go opa diatla ge morutwana o mongwe le o mongwe a hlagiša.**
3. **Bontšha mošomo wo o phatlaladitšwego wa barutwana ka moka ka pukung ya phapoši goba mo letlapeng la ditsebišo.**

Go Ngwala Barutwana ba hlagiša mongwalo wa bona

NAKO
20 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Barutwana
ba
phatlalatša
sengwalwa sa
bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tšwela pele go bitša barutwana gore ba tšweletše ka phapošing.**
   a. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla pele ka phapošing go hlagiša.
   b. Efa morutwana o mongwe le o mongwe 1–2 ya metsotso go hlalosa sethalwa sa bona le go bala mongwalo wa bona.
   c. Ge ba feditše, ba sepelesepele ba bontšhe seswantšho sa bona.
2. **Ge ba dutše ba hlagiša, netefatša gore phapoši e theeleditše ka tlhokomelo. Ba gopotše go opa diatla ge morutwana o mongwe le o mongwe a hlagiša.**
3. **Bontšha mošomo wo o phatlaladitšwego wa barutwana ka moka ka pukung ya phapoši goba mo letlapeng la ditsebišo.**

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Dira Teko ya Thelelo ya go Bala ka Molomo

NAKO
30 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya
Motheo

Puku ya
Tekolo

1. **Dudiša barutwana ba sware Dipuku tša Motheo.**
   a. Botša barutwana go bula letlakala la mathomo la Dipuku tša Motheo.
   b. Botša barutwana go šoma mmogo le bagwera ba bona.
   c. Botša barutwana go lekola ge e ba ba ka bala medumo ya ditumatlhaka ka moka ga tšona.
   d. Botša barutwana go šiedišana ka go bala mantšu le dingwalwa ka moka gape.
2. **Botša barutwana ka o tee ka o tee go dira meleko ya TBM.**
   a. Šomiša melekwana ya TBM yeo o e filwego ka Pukwaneng ya Tekolo.
   b. Latela ditaelo tša go dira diteko tša Mabokgoni a Polelo (TBM) ka gare ga Pukwana ya Kelo.
   c. Rekhota dipoelo tša morutwana o mongwe le o mongwe.
   d. Šomiša dipoelo tšeo go fa tshedimošo e mpsha ya dihlopha tša go bala tša bokgoni bjo bo swanago.
   e. Gape šomiša dipoelo tše go ngwala dintlha tša go nyaka go lokišwa kotareng ye e tlago.

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša
morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

Go Theeletša le go Bolela: Raloka dipapadi tša tlotlontšu tša: Maina le Madiri?

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Tlotlontšu
dikarata-
kgadima,
diswantšho,
dilo

Puku ya
Motheo

1. **Dira lenaneo la mantšu ka moka a tlotlontšu ao e lego madiri goba maina.**
2. **Botša barutwana gore maina ke mantšu a go thea dilo maina gomme madiri ke tiro goba mantšu a go dira.**
3. **Efa barutwana ditaelo tše di latelago:**
   a. Re ya go bapala papadi ya 'leina goba lediri'.
   b. Ke tla bolela lentšu.
   c. Ge e le leina o swanetše go emišetša monwana o tee godimo.
   d. Ge e le lediri o swanetše go emišetša menwana e mebedi godimo.
   e. Le tla šoma ka bobedi go dira lefoko ka lentšu, leo le bontšhago gore le re go reng.
   f. Ke tla bitša diphere tša go fapana gore di bolele mafoko a tšona.
4. **Bolela lentšu la mathomo gomme o thome papapdi.**

Ditumatlhaka: Aga le go bontšha mantšu

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Hlama ya
go bapala,
polasitini,
dikhurumelo
tša mabotlelo,
wulu, pasta,
bj.bj.

1. Eyang lefelong le le bulegilego.
2. Bontšhang barutwana moo lefelo la bona la go šomela le lego gona.
3. Bontšhang barutwana moo lefelo la bona la pontšho le lego gona.
4. Arolang barutwana ka dihlopha tša ba 2–4.
5. Abelang sehlopha se sengwe le se sengwe didirišwa tše di lego gona.
6. Botša sehlopha se sengwe le se sengwe gore se nagane ka lentšu leo ba ka le ngwalago.
7. Se se latelago, botša dihlopha gore di hlame lentšu leo ka didirišwa tšeo di lego gona.
8. Ge dihlopha di šetše di hlamile lentšu la tšona di swanetše go le bontšha lefelong la pontšho.
9. Dumelela barutwana go sepelasepela le go bala mantšu a ba bangwe.
10. Leboga barutwana o ba botše gore ba hlwekiše.

Go Bala ka go Abelana: Barutwana ba hlagiša mongwalo wa bona

NAKO
15 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Barutwana
ba
phatlalatša
sengwalwa sa
bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tšwela pele go bitša barutwana gore ba tšweletše ka phapošing.**
   a. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla pele ka phapošing go hlagiša.
   b. Efa morutwana o mongwe le o mongwe 1–2 ya metsotso go hlalosa sethalwa sa bona le go bala mongwalo wa bona.
   c. Ge ba feditše, ba sepelesepele ba bontšhe seswantšho sa bona.
2. **Ge ba dutše ba hlagiša, netefatša gore phapoši e theeleditše ka tlhokomelo. Ba gopotše go opa diatla ge morutwana o mongwe le o mongwe a hlagiša.**
3. **Bontšha mošomo wo o phatlaladitšwego wa barutwana ka moka ka pukung ya phapoši goba mo letlapeng la ditsebišo.**

Go Ngwala Barutwana ba hlagiša mongwalo wa bona

NAKO
20 ya
metsotso

DIDIRIŠWA:
Barutwana
ba
phatlalatša
sengwalwa sa
bona

Diriša nako ye go phatlalatša le go tlhagiša mongwalo wa bona.

1. **Tšwela pele go bitša barutwana gore ba tšweletše ka phapošing.**
   a. Bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla pele ka phapošing go hlagiša.
   b. Efa morutwana o mongwe le o mongwe 1–2 ya metsotso go hlalosa sethalwa sa bona le go bala mongwalo wa bona.
   c. Ge ba feditše, ba sepelesepele ba bontšhe seswantšho sa bona.
2. **Ge ba dutše ba hlagiša, netefatša gore phapoši e theeleditše ka tlhokomelo. Ba gopotše go opa diatla ge morutwana o mongwe le o mongwe a hlagiša.**
3. **Bontšha mošomo wo o phatlaladitšwego wa barutwana ka moka ka pukung ya phapoši goba mo letlapeng la ditsebišo.**

Go Bala ka Sehlopha sa go Hlahlwa: Dira Teko ya Thelelo ya go Bala ka Molomo

NAKO
30 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Puku ya Motheo

Puku ya Tekolo

1. **Dudiša barutwana ba sware Dipuku tša Motheo.**
   a. Botša barutwana go bula letlakala la mathomo la Dipuku tša Motheo.
   b. Botša barutwana go šoma mmogo le bagwera ba bona.
   c. Botša barutwana go lekola ge e ba ba ka bala medumo ya ditumatlhaka ka moka ga tšona.
   d. Botša barutwana go šiedišana ka go bala mantšu le dingwalwa ka moka gape.
2. **Botša barutwana ka o tee ka o tee go dira meleko ya TBM.**
   a. Šomiša melekwana ya TBM yeo o e filwego ka Pukwaneng ya Tekolo.
   b. Latela ditaelo tša go dira diteko tša Mabokgoni a Polelo (TBM) ka gare ga Pukwana ya Kelo.
   c. Rekhota dipoelo tša morutwana o mongwe le o mongwe.
   d. Šomiša dipoelo tšeo go fa tshedimošo e mpsha ya dihlopha tša go bala tša bokgoni bjo bo swanago.
   e. Gape šomiša dipoelo tše go ngwala dintlha tša go nyaka go lokišwa kotareng ye e tlago.

Mafelelo a letšatši: Go bala ka go hlaboša lentšu

NAKO
15 ya metsotso

DIDIRIŠWA:
Didirišwa tša morutiši

- Šomiša didirišwa tša gago: PukuKgolo, Kgoboketšo ya dikanegelo le Dipuku tša Dikanegelo tša maleba.
- Šomiša nako ye go bontšha go bala ka thelelo le go hlagiša.
- Mošongwana wo o tšwetšapele lerato la barutwana la go rata dikanegelo le go bala.
- Gape o bopa tlotlontšu ya bona, tsebo ya bokamorago le mogopolo wa go šoma. Tše ke mabokgoni a bohlokwa a kwešišo.

NHLRP | National Home Language Reading Programme